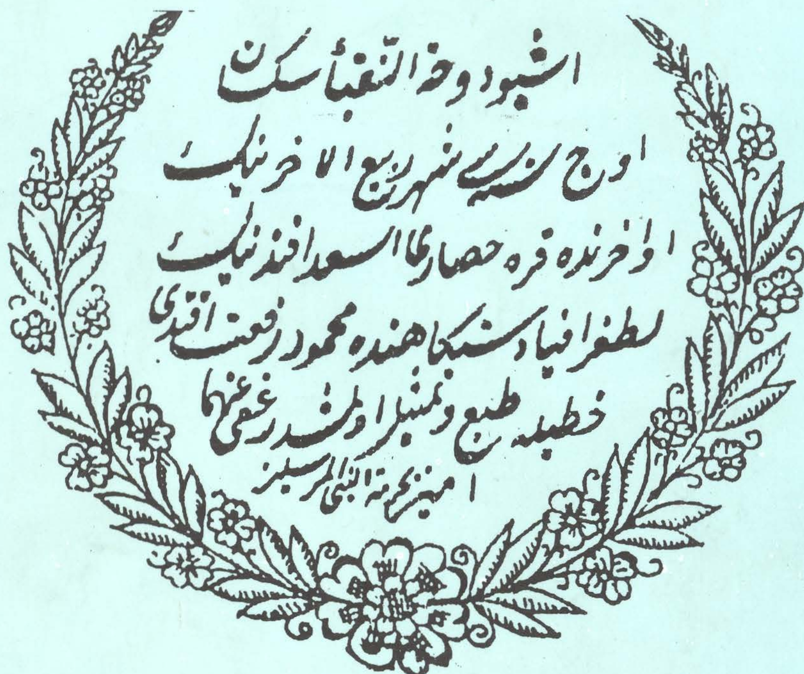
Osmanlı Toplumunda Sâdât-ı Kirâm ve Nakibüleşrâflar

Ahmet Rıf'at

DEVHATÜ'N-NUKABÂ

Hazırlayanlar

Doç. Dr. Hasan YÜKSEL M. Fatih KÖKSAL

ISBN : 975-96154-3-6

Osmanlı Toplumunda Sâdât-ı Kirâm ve Nakibüleşrâflar

Ahmet Rıf'at

DEVHATÜ'N-NUKABÂ

Hazırlayanlar

Doç. Dr. Hasan YÜKSEL **M. Fatih KÖKSAL**

Sivas 1998

•

Sayfa Düzeni
Şeref BOYRAZ

•

ISBN
975-96154-3-6

•

1. Baskı
Temmuz 1998

•

Baskı
Dilek Matbaası
☎ : 0 346 221 19 63

•

İsteme Adresi: Doç. Dr. Hasan YÜKSEL
Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü 58140 SİVAS
☎ : 0 346 226 15 27 / 13 93

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

Osmanlı toplumu, gruplara, sınıflara, muhtelif tabakalara, meslek ve meşreplere göre renkli bir yapı arz etmektedir. Devlet de tabiî olan bu yapının bozulmamasına özen göstermiş, bunu sağlamak için de her grup, tabaka veya mesleğin hak ve yetkileri, giyim-kuşamından vergi sistemine kadar yasalar çerçevesinde belirlenmiştir. Ayrıca bu tabakaların hem daha iyi organize olmaları, hem de sıhhatli bir şekilde kontrol edilebilmeleri için bağlı bulundukları birer baş (reis) tayin edilmişti. Dolayısıyla devlet, oldukça renkli ve karmaşık bu sosyal yapı içerisinde ferdi muhatap almaz, her meslek, grup veya cemaatin başına atadığı kimseleri sorumlu, yetkili ve aynı zamanda muhatap kabul ederdi.

İşte bu gruplardan biri de "seyyid" ve "şerif"lerden oluşan "sâdât-ı kirâm"dır. Osmanlı, Hz. Peygamber neslinin devamı olarak bilinen ve bu sebeple de halktan oldukça büyük saygı gören "sâdât-ı kirâm"a da reis olarak en muvafık gördüğü kimseleri "nakibüleşrâf" adıyla tayin etmiştir.

Ahmed Nazîf Efendi (? - 1858/59), Riyâzü'n-nukabâ adını verdiği eserinde bu nakibüleşrâfların 56'sının biyografisini vermiş; kendisi de "sâdât-ı kirâm"ın bir ferdi olan Ahmed Rıf'at Efendi (? - 1876) de Devhatü'n-nukabâ'sını aynı doğrultuda, fakat selefinin eserine altı kişinin biyografisini daha ilâve etmek suretiyle hazırlamıştır.

Padişahların, vezirlerin, şeyhülislâmların, reisülküttâbların ve sair kimselerin biyografilerini toplayan tabakât kitapları cümlesinden bir eser olan Devhatü'n-nukabâ, matbû olmakla beraber mevcudu çok az olan ve ulaşılması zor bir kitaptır. Bu eseri; Osmanlı toplum yapısını daha iyi anlamak adına, önemli ve etkili bir sosyal tabaka kabul ettiğimiz seyyid ve şeriflerin ve onların teşkilâtı demek olan nikâbet müessesesinin ortaya konmasında faydalı olacağına ve aynı zamanda bu nakibüleşrâfların bir çoğunun şiir ve edebiyata ünsiyetleri cihetinden kültür ve edebiyat tarihi

araştırmalarına ışık tutacağına inandığımız için yeni Türk harflerine kazandırmayı düşündük.

Eseri yeni harflere aktarıp yayına hazırlarken giriş kısmında "sâdât-ı kirâm"a ve nakibüleşrâflık müessesine ilişkin genel bilgiler verdik. Eerin yeni harflere aktarılmasının yanı sıra, başta nakibüleşrâflar olmak üzere, eserde ismi geçen diğer kişiler hakkında daha geniş bilgilerin bulunabileceği temel müracaat kaynaklarını da dipnotlarda gösterdik. Ayrıca bu kitaptan istifade edeceklerin işlerini daha kolaylatırmak için, metnin sonuna özellikle bu tür çalışmalarda mutlaka bulunması gerektiğine inandığımız bir "indeks" koyduk. "İnceleme" ve "metin" olarak iki esas bölüm hâlinde ortaya çıkan bu çalışmamızın en sonunda da eserin tıpkıbasımına yer verdik.

Katkılarından dolayı Sayın Doç. Dr. Mehmet Arslan'a ve Sayın Doç. Dr. Saim Savaş'a teşekkür etmeyi borç biliriz.

Faydalı olmasını dilediğimiz bu çalışmamızda görülebilecek eksiklik ve hataların eleştirilmesi bizi ancak memnun edecektir.

KISALTMALAR

XIX. Yüzyılın İlk Yarısında...: İbrahim Yılmaz ÇELİK, *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Diyarbakır (1790-1840)*, Ankara 1995.

a.g.e. : Adı geçen eser.

Âdâb-ı Zurefâ: *Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı*, Haz.: Sadık ERDEM, AKM Yayını, Ankara 1994.

AKM: Atatürk Kültür Merkezi.

Âlimler ve Sanatkârlar: Ahmed Refik, *Osmanlı Âlimleri ve Sanatkârları*, Sadeleştiren: Dursun GÜRLEK, Timaş Yayınları, İstanbul 1997.

b.: bin

Berber Bedirî'nin Günlüğü: *Şeyh Ahmet El-Bedirî El-Hallak, Osmanlı Taşra Hayatına İlişkin Olaylar: Berber Bedirî'nin Günlüğü*, Arapça'dan Çev.: Hasan YÜKSEL, Sivas 1993.

Beyanî, **Tezkire**: Beyânî Cârullah Efendi, *Tezkiretü'ş-şuarâ*, İÜ Kütüphanesi, TY.1568.

Bibl. : Bibliyografya.

bkz. : Bakınız.

BOA. : Başbakanlık Osmanlı Arşivi.

C. : Cilt.

Çev. : Çeviren.

d. : Doğum tarihi.

Def. : Defter.

Devha: Devhatü'n-nukabâ.

Devhatü'l-meşâyîh: Müstakîm-zâde Süleyman Sa'deddîn, *Devhatü'l-meşâyîh*, (Tıpkıbasım), Çağrı Yayınları, İstanbul 1978.

Ebussuud Efendi'nin Fetvaları: Ertuğrul Düzdağ, *Şeyhülİslâm Ebussuud Efendi Fetvaları Işığında 16. Asır Türk Hayatı,* Enderun Kitabevi, İstanbul 1983.

Enîsü'l-müsâmirîn: Abdurrahman Hıbrî, *Enîsü'l-müsâmirîn,* Haz.: Ratip KAZANCIGİL, Edirne Kütüphaneciler Derneği Yayını, Edirne 1996.

Esâmî: Muallim Nâcî, *Esâmî*, Mahmudbey Matbaası, İstanbul 1308.

Esmâü'l-müellifîn: Bağdatlı İsmail Paşa, *Hediyyetü'l-Ârifîn Esmâü'l-müellifîn ve Âsârü'l-Musannifîn*, MEB Yayını, İstanbul 1940.

Eş-Şakâyıku'n-nu'mâniyye: Taşköprülü-zâde İsâmüddîn Ebü'l-hayr Ahmed Efendi, *Eş-Şakâyıku'n-nu'mâniyye fî Ulemâi'd-devleti'l-Osmâniyye*, Neşreden: Ahmed Subhi FURAT, İÜEF Yayını, İstanbul 1985.

Fezleke: Kâtip Çelebi, *Fezleke*, (2 Cilt), İstanbul 1286.

Güldeste-i Riyâz-ı İrfân: Bursalı İsmail Belîğ, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*, Bursa 1302.

Gülşen-i Şuarâ: Ahdî, *Gülşen-i Şuarâ,* Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine Nu. 1303.

Hadâyıkü'l-hakâyık: Nev'î-zâde Atâyî, *Hadâikü'l-Hakâyık fî Tekmileti'ş-Şakâyık* (*Şakâyık-ı Nu'mâniye ve Zeyilleri*, C.2, Neşreden: Doç. Dr. Abdülkadir ÖZCAN. Çağrı Yayınları. İstanbul 1989).

Hadâyıkü'ş-şakâyık: Mecdî Mehmed Efendi, *Hadâikü'ş-Şakâyık* (*Şakâyık-ı Nu'mâniye ve Zeyilleri*, C.1 Neşreden: Doç. Dr. Abdülkadir ÖZCAN Çağrı Yayınları İstanbul 1989).

Hadîkatü'l-cevâmi: Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, *Hadîkatü'l-cevâmi*, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1281.

Hâtimetü'l-eş'âr: Fatîd Davud, *Hâtimetü'l-eş'âr*, İstihkâm Alayları Litoğrafya Destgâhı, İstanbul 1271.

Haz.: Hazırlayan.

Haz.lar: Hazırlayanlar.

Heşt Behişt: Edirneli Sehî, *Tezkire-i Sehî*, Matbaa-i Âmidî, İstanbul 1325.

İA.: Milli Eğitim Bakanlığı İslâm Ansiklopedisi.

İlmiye Sâl-nâmesi: *İlmiye Sâl-nâmesi*, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1334.

İlmiye Teşkilatı: İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI, *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı*, TTK Yayını, Ankara 1984.

İÜ: İstanbul Üniversitesi.

İÜEF: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

Kâfile-i Şuarâ: Tevfîk, *Kâfile-i Şuarâ* , İstanbul 1290.

Kâmûsü'l-a'lâm: Şemseddin Sâmî, *Kâmûsü'l-a'lâm*, (6 Cilt) Mihrân Matbaası, İstanbul 1306-1316.

Keşfü'z-zünûn: Kâtip Çelebi, *Keşf el-zünûn* , (2 Cilt), MEB Yayını, İstanbul 1940.

Kınalı-zâde **Tezkire**: Kınalı-zâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-şuarâ*, (2 Cilt) Neşreden: İbrahim KUTLUK, TTK Yayını, Ankara 1989.

Künhü'l-ahbâr: *Künhü'l-ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Haz.: Mustafa İSEN, AKM Yayını Ankara 1994.

Latîfî, **Tezkire**: Kastamonulu Latîfî, *Tezkire-i Latîfî*, İkdâm Matbaası, İstanbul 1314.

Mecelletü'n-nisâb: Müstakim-zâde Süleyman Sadeddin, *Mecelletü'n-nisâb fi'n-nisbi ve'l-künâ ve'l-elkâb,* Süleymaniye, Kütüphanesi Halet Efendi, Nu.628.

Mecmûa-i Tevârîh: Hâfız Hüseyin Ayvansarayî, *Mecmûa-i Tevârîh*, Haz.lar: Fahri Ç. DERİN-Vahid ÇABUK, İÜEF Yayını, İstanbul 1985.

Mekke-i Mükerreme: İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Mekke-i Mükerreme Emirleri, Ankara 1972.

Meşâirü'ş-şuarâ: Âşık Çelebi, *Meşâirü'ş-şuarâ (Meşâir üş-Şuarâ or Tezkere of Âşık Çelebi*, By. G. M. Meredith-Owens, London 1971).

Mu'cemü'l-müellifîn: Ömer Rızâ KEHHÂLE, *Mu'cemü'l-müellifîn*, (15 Cilt), Beyrut 1957.

Mucîb, **Tezkire**: Mucîb, *Tezkiretü'ş-şuarâ*, İÜ Kütüphanesi TY.3913.

Nefahâtü'l-üns: Lâmiî Çelebi, *Nefahâtü'l-üns min Hadarâti'l-kuds* , İstanbul 1289.

Netayicü'l-Vukuat: Neşet ÇAĞATAY, *Netayicü'l-Vukuat: Kurumları ve Örgütleriyle Osmanlı Tarihi*, (2 Cilt), Ankara 1979.

Nu. : Numara.

Nuhbetü'l-âsâr: İsmail Belîğ, *Nuhbetü'l-âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-eş'âr*, Haz.: Abdülkerim ABDÜLKADİROĞLU, Gazi Üniversitesi Yayını, Ankara 1985.

Osmanlı Devlet Teşkilâtına Dair Kaynaklar: *Osmanlı Devlet Teşkilâtına Dair Kaynaklar: Kitab-i Müstetâb, kitab-i Mesâlihi'l-Müslimîn ve Menâfi'i'l-Mü'minîn, Hırzü'l-Mülûk,* TTK Yayını, Ankara 1988.

Osmanlı Müellifleri: Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, (3 Cilt). Matbaa-i Âmire, İstanbul 1333-1342.

Osmanlı Şeyhülislâmları: Dr. Abdülkadir ALTINSU, *Osmanlı Şeyhülislâmları*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1972.

Osmanlı Tarih Yazarları: Franz BABINGER, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri,* Çev.: Coşkun ÜÇOK, Kültür Bakanlığı Yayını, İstanbul 1982.

ö. : Ölüm tarihi.

Rızâ, **Tezkire**: Es-Seyyid Rızâ, *Tezkire-i Rızâ*, İkdâm Matbaası, İstanbul 1316.

Riyâz: Bkz. **Riyâzü'n-nukabâ**

Riyâzü'n-nukabâ: Ahmed Nazîf, *Riyâzü'n-nukabâ*, Süleymaniye Kütüphanesi, Es'ad Efendi Nu.2275.

Riyâzü'ş-şuarâ: Riyâzî Mehmed Efendi, *Riyâzü'ş-şuarâ*, Süleymaniye Kütüphanesi, Lala İsmail Nu.314.

S. : Sayı.

s. : Sayfa.

Safâyî, **Tezkire**: Safâyî, *Tezkiretü'ş-şuarâ*, Süleymaniye Kütüphanesi, Es'ad Efendi Nu.2549.

Sâlim, **Tezkire**: Sâlim, *Tezkire-i Sâlim*, İkdâm Matbaası, İstanbul 1315.

Saltuknâme'de...: Kemal YÜCE, *Saltuknâme'de Tarihî Dinî ve Efsanevî Unsurlar,* Ankara 1987.

SBE : Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sicill-i Osmânî: Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmânî yâhud Tezkire-i Meşâhîr-i Osmâniyye*, (4 Cilt), Matbaa-i Âmire, İstanbul 1308-1311.

Son Asır Türk Şairleri: İbnü'l-Emin Mahmud Kemâl İNAL, *Son Asır Türk Şairleri*, Dergâh Yayınları (Tıpkıbasım), İstanbul 1988.

Şeyhülislâm Ebussuud Efendi Fetvâları...: Ertuğrul DÜZDAĞ, *Şeyhülislam Ebussuud Efendi Fetvaları Işığında 16. Asır Türk Hayatı,* Enderun Kitabevi, İstanbul 1983.

ŞS.: Şeriyye Sicili.

TDK: Türk Dil Kurumu.

TDVİA. : Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.

Tekmiletü'ş-Şakâyık: Fındıklılı İsmet Efendi, *Tekmiletü'ş-Şakâyık fî Hakk-ı Ehli'l-Hakâyık* (*Şakâyık-ı Nu'mâniye ve Zeyilleri*, C.5, Neşreden: Doç. Dr. Abdülkadir ÖZCAN, Çağrı Yayınları, İstanbul 1989).

Teşrifat ve Teşkilatımız: Ali Seydi Bey, *Teşrifat ve Teşkilatımız*, Haz.: Niyazi Ahmet BANOĞLU, Tercüman 1001 Temel Eser, Nu.17, Tarihsiz İstanbul.

TTK: Türk Tarih Kurumu.

Tuhfe-i Hattâtîn: Müstakim-zâde Süleyman Saâdeddin, *Tuhfe-i Hattâtîn*, Devlet Matbaası, İstanbul 1928.

Türk Şairleri: Sadeddin Nüzhet ERGUN, *Türk Şairleri*, (3 Cilt), İstanbul Tarihsiz.

Üveysilikten Bektaşiliğe: Hasan YÜKSEL-Saim SAVAŞ, *Üveysilikten Bektaşiliğe: Kitab-ı Cebbar Kulu*, Sivas 1997.

Vakâyi'ü'l-fuzelâ (3 Cilt): Şeyhî Mehmed Efendi, *Vakâyi'ü'l-fuzelâ* (*Şakâyık-ı Nu'mâniye ve Zeyilleri*, C.3-4, Neşreden: Doç. Dr. Abdülkadir ÖZCAN, Çağrı Yayınları, İstanbul 1989). Orijinali 3 Cilt olan bu eserin 1. Cildi Şakâyık-ı Nu'mâniye ve Zeyilleri serisinin 3. Cildinde 2. ve 3. Ciltleri ise 4. Cildinde yayımlanmıştır. Dipnotlarda verilen cilt numaralarında okuyucuya kolaylık olması bakımından adı geçen serideki ciltler esas alınmıştır. Meselâ "Vakâyi'ü'l-fuzelâ, C.3" yazan bir nottaki bilgiler orijinal metnin 1. Cildine, adı geçen Şakâyık Zeyilleri serisinin ise 3. cildine tekabül etmektedir.

Vefeyât: Hâfız Hüseyin Ayvansarayî, *Vefeyât-ı Selâtîn ve Meşâhir-i Ricâl*, Haz.: Fahri Ç. DERİN, İÜEF Yayını İstanbul 1978.

VGMA.:Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi.

Yâdigâr-ı Şemsî: Mehmed Şemseddin, *Yâdigâr-ı Şemsî*, (2 Cilt) (*Bursa Dergâhları*, Haz.lar: Mustafa KARA-Kadir ATLANSOY, Uludağ Yayınları, Bursa 1997).

Zeyl-i Zübdetü'l-eş'âr: Ali Osman COŞKUN, *Seyrek-zâde Mehmed Âsım'ın Hayatı ve Zeyl-i Zübdetü'l-eş'âr Adlı Eseri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara 1985.

Zübdetü'l-eş'âr: Kaf-zâde Fâizî, *Zübdetü'l-eş'âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye Murad Molla Nu.1065.

I. OSMANLI TOPLUMUNDA SÂDÂT-I KİRÂM

ve

NAKİBÜLEŞRÂFLAR

Bilindiği üzere Osmanlı toplumu askerî ve reaya sınıfı olmak üzere iki tabakadan müteşekkildi. Reaya, imparatorluğun üretici sınıfını oluşturan en geniş tabakadır; daha doğrusu yönetilen kitledir. Padişah adına ülkenin idarî, adlî ve eğitim hizmetleri ile güvenliğini sağlayan ve bu hizmetleri mukabilinde vergiden muaf tutulan sınıfa da askerîler denir. Bunlar da yaptıkları hizmetler bakımından ikiye ayrılır: Ehl-i örf ve ehl-i ilm. "Ehl-i örf" veya "ehl-i seyf" de denilen grup, padişah adına ülkede güvenliği ve asayişi sağlamaktaydı. "Ehl-i ilm" ya da "İlmiye" olarak anılanlar ise yine padişah adına şer'-i şerif üzere ülkede adaleti sağlayan ve eğitim hizmetlerini yürüten grubu oluşturmaktaydı. Ehl-i örfün ekseriyetini kul kökenliler, buna mukabil ilmiye sınıfının çoğunluğunu da Türk ve Müslüman menşe'liler meydana getiriyordu. Türk ve Müslüman tebanın askerî sınıfına katılabilmesi için ya medrese eğitimini tamamlaması veya padişahı memnun edici bir hizmette bulunması gerekiyordu; bunun tek istisnası, burada üzerinde durulan ve yaygın deyişiyle "sâdât-ı kirâm" denilen gruptur.

İşte bu nedenle sâdât-ı kirâma İslâm toplumunun aristokratları ve asilzâdeleri diyebiliriz. Fakat şunu da belirtmek gerekir ki, İslâm toplumunun asilzâdeleri diyebileceğimiz bu insanların asilzâdelikleri servete, tekebbüre, teffahhura, bencillik ve ceberrutluğa değil; zühde, tevazuya, erdeme, iffete, hakkaniyete ve doğruluğa dayanıyordu. En azından onlardan beklenen tutum ve tavır buydu. Diğer bir ifadeyle, onlardan İslâm ahlâk kitaplarında ideal insan olarak tanımlanan ve topluma benimsetilmeye çalışılan "insan-ı kâmil" modelindeki gibi davranmaları veya öyle olmaları beklenirdi. 17 Mart 632 (18 Zilhicce 10) tarihinde Veda Haccı'ndan dönen Hz. Peygamber'in (as.), "Size paha biçilmez iki şey bırakıyorum: Allah'ın kitabını ve ehl-i beytimi...Benden

sonra bunlara sarılırsanız asla sapıklığa düşmezsiniz", hadisi de bu beklentiyi pekiştirmektedir[1]. Bununla beraber İslâm inanç ve ahlâk kurallarına riayet etmeyenlerin ehl-i beytten de olsalar diğer kefereden bir farkları olmayacağı âl-i Resûl'ün İslâm'ın ahkamına riayet edenler olduğunu ve Hz. Nuh ile oğlu Ken'an'ın hikâyesini ünlü Osmanlı şeyhülislâmı Ebussuud Efendi bir fetvasında örnek olarak zikretmiştir[2]. Bir diğer fetvasında ise, "Sâdâttan ba'zı, 'bize hukûk-ı ibâd zarar eylemez, biz âhirette hukûk-i ibâddan mes'ul olmazız, âlâ külli hâl biz cennete dâhil oluruz' deseler, mezburlara ne lazım olur?" sorusuna, İslâmın getirmiş olduğu ibadetleri yapmaktan kaçman böylesi evlâd-ı Resûl için verdiği cevapta "Eğer bunlar bu iddiaları üzerinde ısrar ederlerse zındık olurlar ve katlleri vacip olur" demektedir[3].

Gerçi İslâm'dan önce de Doğu ve Orta Doğu toplumlarında, toplumsal vicdanlarda kirliliğe bulaşmamış, gerektiğinde kendisine başvurulabilecek ve toplumun diğer bireylerine davranışlarıyla numûne olarak gösterilebilecek insanların saygı gördüğü ve bu tip insanları kendi aralarında eksik etmek istemedikleri de görülmektedir. Sözgelimi, İslâm'dan önce Mekke toplumundaki Hanifler ve Hindistan'daki Budist ve Zerdüşt dervişler gibi[4].

Bilindiği üzere Hz. Peygamber'in nesli, kızı Fatımatü'z-Zehra ile amca-zâdesi Hz. Ali'nin evliliğinden doğan Hasan ile Hüseyin'in

---

1. Ethem Ruhi FIĞLALI, *"Gadîr-i Hum"*, **TDVİA.**, C.13, s.279-280.
2. "480-Mesele..... Farazâ sıhhat-i nesebi mukarrer olsa dahi, bî-din olucak, sair kefereden farkı olmaz. Hazreti Resulullah'ın (asv) âli, şe'âir-i şer'i mübhini riâyet ve ahkâm-i metîni himâyet edenlerdir. Hazreti Nuh'un (as), Ken'an sulbi oğlu iken dini üzerine olmadığı için "ehlimdendir" deyü, necâtı için Rabb-i izzete du'a ettikte "innehü leyse min ehlike deyü buyurulup, sâir kefere ile bile ta'zîb ve iğrâk buyurulmuştur. ..." **Şeyhülislâm Ebussuud Efendi Fetvaları...**, s.109-110. Selçuklu dönemi tarihçilerinden Aksaraylı Kerimüddin Mahmud, Müsameretü'l-ahyar adlı eserinde, Seyyid Hamza adındaki birisinin zulümkârlığını anlatırken soyunun kendisine bir fayda vermeyeceğini, "bize zulüm edenler bizden değildir" diye Hz. Peygamber'e atfen bir hadis ve Hz. Nuh ile oğlunun hikayesini zikretmektedir. Bkz. **Selçukî Devletleri Tarihi,** Çev. M. Nuri GENÇOSMAN, Ankara, 1943, s.318-320.
3. **Şeyhülislâm Ebussuud Efendi Fetvaları...**, s.83
4. Bir lisansüstü çalışmada, seyyidlik kurumu İslâm tarihindeki hilafet mücadelelerinin sonucunda ortaya çıkan bir kurum olarak sunulmuştur. Burada müslümanların vaktiyle hak ettikleri yere koyamadıkları evlâd-ı Resûl'e karşı bu seyyidlik kurumunu oluşturarak vicdanî borçlarını ödedikleri görüşü hâkimdir. Bkz. Rüya KILIÇ, **Hilafet Mücadelelerinin İslâm Tarihinde ve Osmanlı İmparatorluğu'nda Toplumsal Yapıdaki İzdüşümü: Seyyidler ve Şerifler**, Hacettepe Üniversitesi SBE, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1994.

soylarından gelenlerle devam etmektedir ve bu insanların itibarı Hz. Peygamber'in neslinden gelmiş olmalarındandır. Yoksa Hz. Ali'nin diğer eşlerinden doğan çocuklarından devam eden nesline de her ne kadar riayet ediliyorsa da kendilerine böylesi mukaddes bir itibar verilmemiştir[5]. Çünkü, İslâmî kaynaklara atfen yazılanlar, Hz. Peygamber'in ehl-i beytinin Hz. Ali ile Hz. Fatıma'dan olma İmam Hasan ile İmam Hüseyin'le devam ettiği ve bunların evlât ve ahfadıyla sınırlı olduğunu gösteriyor[6].

Buradaki amaç, bu tür tartışmalara girmekten ziyade, Osmanlı toplumunda yeralan sâdât-ı kirâmın serveti, statüsü, muafiyetleri, meslekleri, menşeleri, ünvanları vs. hususlardaki durumlarına ilişkin bazı bilgileri vermeye çalışmaktır.

---

5. Bu konuda merhum Ali Emirî'nin Yemen'de başında geçtiğini belirttiği bir anektodu kaydedelim:
"...İşte Yemen'in sâdât ve ulemâsıyla tarihe ve ensâba dair her zamân böyle istifâdeli bir sûrette konuşurduk. İstanbul'da ve Rumeli ve Anadolu'da sâdât olup olmadığını sorarlar ben de silsileleri müseccel pek çok sâdât-ı kirâm olduğunu söylerdim. Ben her söyledikçe efendim Fâtımî midirler? derlerdi. Benim birden bire Fâtımî tabirinden fikrim Mısır'da ve Mağrib-zeminde hukümet eden Fâtımîlere giderdi. Hiç münâsebet görmezdim. Bir gün dediler ki, efendim biz Fâtımî demekden maksadımız Hz. Fatımatü'z-Zehrâ'dır. Bir seyyid Fâtımî olmazsa biz imâmete kabûl etmeyiz. Hz. Ali efendimizin ondan ziyâde evlâd-ı kirâmı var idi. Bunlardan yalnız Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin efendilerimizin silsileleri Hz. Fâtıma vâsıtasıyla Nebiyy-i zî-şân efendimiz hazretlerine vasıl olur. Mesela, Hz. Ali'nin diğer vâlideden evlâdı Muhammed ibni Hanefî'ye hazretleri kibâr-ı Alevviyye'den olduğu halde onun evlâdı bile Yemen'de da'vâ-yı imâmet edemez. İmamlar ya Hasanî ya Hüseynî olmalıdır,dediler. Dedim, Hz. Fâtıma vâlidemiz nisvandandır, şu hâlde demek oluyor ki siz silsile-i sâdâtı nisvândan dahi kabul ediyorsunuz. Hay hay, nasıl kabûl etmeyiz? Silsileden maksad aksâ-yı cenâb-ı Resulullaha vâsıl olmakdır...", Ali Emiri, "Hâdim ve Hâfız-ı Emânât-i Mübâreke, Hülefâ-yı Celîle-i Osmâniyye'nin Şeref-i Silsile-i Siyâdetleri ve İlm-i Ensâbın Fevâidi", **Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası**, S.13, Sene: 2, 31 Mart 1335, s. 427-428.

6. Ehl-i beyt hakkında. bir âyet-i kerimenin nüzûlu esnasında eşlerinden Ümmüseleme'nin evinde bulunan Hz. Peygamber, cübbesinin altına Hz. Fâtıma ile Hz. Ali ve iki torunu Hasan ile Hüseyn'i alıyor; işte ehl-i beytim, diyor. Bkz. Yaşar YÜCEL, **Osmanlı Devlet Teşkilâtına Dair Kaynaklar: Kitab-i Müstetâb, kitab-i Mesâlihi'l-Müslimîn ve Menâfi'i'l-Mü'minîn, Hırzü'l-Mülûk**, TTK Yayını, Ankara 1988, s.200.

1. Ünvanları

Kızı Hz. Fatıma'dan başka bütün çocukları hâl-i hayatında vefat eden Hz. Peygamber'in nesli, amcazâdesi Hz. Ali ile Fatıma'dan olma Hasan ile Hüseyin'den devam etmektedir. İslâm dünyasının her yanına yayılan bu sülale mensupları çeşitli zamanlarda ve mekânlarda muhtelif san ve ünvanlarla anılmışlardır.

İslâm toplumunda asalet ve sosyal statü bakımından tanınmış ünlü ailelerden birisine mensup olanlara "şerif" veya "eşrâftan" denilmekle beraber; bu şerif ve eşrâf ünvanı özellikle ilk yıllarda Hz. Peygamber'in ehl-i beytine mensup olanlara ve hatta Hz. Peygamber'in ceddi Haşim soyundan gelen Haşimîlere denilmiştir. Hicrî IV. (M. 900) yüzyılda Abbasîler zamanında oluşturulan "Ensab Nikabeti" isimli teşkilat ile şeriflik Ali b. Ebu Talib (İmam Ali evlâdı ve torunlarına) ve âl-i Abbas'a ünvan olmuştur[7]. Fatimîler zamanında (910-1171) Mısır'da şerif ünvanı Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin soyundan gelenlere mahsustu. Daha sonraları İmam Hasan evlâdına "şerif" ve İmam Hüseyin evlâdına "seyyid" denilmesi yaygınlaşmıştır[8]. Başlangıçta Ensab Nakibleri'nin Talibîlerle Abbasî ailelerinin secerelerini ayrı tuttukları ve Talibîlere nezaret ve defterlerini tutan nakibe Nakibü't-Talibiyyin, Abbasîler'inkine de Nakibü'l-Abbasîyyin denildiği[9] ve bu iki ensab nakibliğinin daha sonra birleştirildiği anlaşılmaktadır. Bu durumu, Osmanlı nakibüleşrâflarının tutmuş olduğu defterlerde izlemek mümkündür. Bu defterlerde Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin soyundan gelenlerin şecereleri ve isimleri kayıtlı olduğu gibi âl-i Abbas'tan (Hz. Peygamber'in amcasının torunları) gelenler de kaydedilmiştir[10].

Nakibüleşrâflık makamına bağlı olmasalar bile Benî Haşim, Benî Abbas ve diğer halifelerin soyları da dinî aristokrasinin saygınlığından ve imtiyazlarından yararlanmak için varlıklarını her fırsatta vurgulamışlardır. Sözgelimi 1700'lerde Suriye'de yaşamış olan Berber Bedirî'nin tutmuş olduğu günlükte Hz. Ömer'in soyundan gelen Farukîler'den ve Hz.

---

7. **İlmiye Teşkilatı**, s.162.
8. **Mekke-i Mükerreme Emirleri**, s.5.
9. **Mekke-i Mükerreme Emirleri**, aynı yer.
10. Bkz. **Nakibü'l-eşraf Defteri. Nu. 2 (Muhterem Efendi Defteri)**, s. 16 - **Beyân-ı Esâmî-i Abbâsiyân. Yekün nefer : 15 Fî 21 Recep 983**. Şeyh Hacı Cafer b. Şeyh Ramazan ez-evlâd-ı Pir Hasan Rezzâkî, Şeyh Pir Ali b. Şeyh Pir Taceddin min Kasaba-i Harput, Şeyh Mehmed b. Şeyh Ömer El-Abbasî, Şeyh Abdullah b. Şeyh Hüseyin El-Abbasî....".

Ebubekir'in soyundan gelen Sıddıkîler'den[11] sıkça söz edilmektedir. Aynı durumu Anadolu'nun muhtelif mıntıkalarında da izlemek mümkündür. Mesela, Siirt'in Tillo nahiyesinde Hz. Abbas'ın soyundan gelen kalabalık bir Abbasî topluluğuna, Cizre'de Haşimî soylulara ve Gümüşhane'nin yeni ismi Seyyid Baba olan Şiran kazasının Aluçlu karyesinde Hz. Ebubekir soyundan gelen Şeyh Yusuf bin Şaban'ın evlâdından Seyyid Nurullah Baba zaviyedar ailesine rastlanılmaktadır[12]. Hatta Osmanlılar devrinde diğer sahabelerin soyundan gelenlerin de dinî aristokrasiye dahil edildiği söylenmektedir[13].

Araplarda soy sop merakının çok yaygın olduğu bilinmektedir. İslâm toplumunda ortaçağdan beri ve hatta bugün bile dinî aristokrasiye mensup olmanın bir imtiyaz ve servet kaynağı olması, diğer halife ve sahabelerin soyundan gelenlerin de bu hususiyetlerini ihmal etmeyerek özenle korumalarını sağlamıştır. Bu durumu biraz da çağın bu anlayışı pekiştirmiştir. Mesela, Osmanlılar Mekke ve Medine halkından Anadolu'ya gelmiş olan ve evlâd-ı Resûl'e nisbeti olmayanlara bile kutsal topraklardan olmaları dolayısıyla gerekli yardım, ikram ve ihsanlarda bulunmuşlardır[14].

Kutsal topraklardan gelenlere gösterilen bu saygı[15], Araplar'ın Birinci Dünya Savaşı'ndaki bağımsızlık mücadelelerinden sonra Osmanlılar'ın da Arap topraklarını kaybetmeleri üzerine, savaşın getirdiği acılar ve hayâl kırıklığı ile beraber kaybolmuş ve hatta "kavm-i necîbden" diye istihza konusu olmuştur.

Hz. Peygamber'in soyundan gelenlerin seyyid, şerif ünvanlarının dışında Anadolu ve diğer Türk illerinde, tarihte ve bugün daha başka

---

11. **Berber Bedirî'nin Günlüğü**, s.67, 136, 137, 140, 141.

12. Şeyh Yusuf b. Şaban'ın Temmuz 1431 (Zilka'de 834) tarihli vakfiye suretinde bu zatın Hz. Ebubekir neslinden olduğu belirtiliyor: "İnne sahibü'l-hayrât ve'l-hasenât Şeyhü'l-arifin kıdvetü's-salikin kutbu'l-muhakkikin Şeyh Yusuf ibnü'l-merhum el-mağfur Şaban kuddise sırrahu'l-aziz min nesli Ebibekr radiyallahu anh....", **Hasan Yüksel Kitaplığındaki Zilka'de 834 Tarihli Vakfiye Sureti.**

13. Bekrî Alaeddin, **Bir Çağın Öncüsü Abdulganî Nablusî: Hayatı ve Fikirleri**, Çev.: Veysel UYSAL, İnsan Yayınları, İstanbul 1995, s.30-31.

14. **Mekke-i Mükerreme Emirleri**, s.4. Ayrıca bkz., Münir ATALAR, **Osmanlı Devleti'nde Sürre-i Hümâyûn ve Surre Alayları**, Ankara 1991, s.10.

15. "XV. asrın ilk yarısında Anadolu'dan geçen Bertrandon de la Broquière, Mekke'den gelen bir kervanın önünde Kütahya'dan Bursa'ya gelirken kendisini hacı zanneden bazı Türklerin yolda elini ve elbiselerini öptüğünü süylüyor." Bkz. M. Fuat KÖPRÜLÜ, **Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu**, Ötüken Yayınevi. İstanbul 1981, s.164.

farklı san ve ünvanlarla anıldıkları görülmektedir. Türkistan, Özbek ve Kazak Türkleri arasında Hz. Peygamber soyundan geldikleri kabul edillen aileler veya kimselere "Hoca" denilmektedir[16]. Ahmet Yesevî'nin Hoca ünvanıyla anılması da bu yüzdendir[17]. Bugün Iğdır, Kars, Ağrı ve Anadolu'nun diğer bazı yörelerindeki seyyidler de "Emir" veya "Mir" ünvanıyla anılmaktadır[18]. Tarihî kayıtlar da bu söylemlerin eskilere dayandığını, hatta bunların yeşil sarıklarına "emirî sarık" adı verildiğini göstermektedir[19]. Elazığ, Erzincan havalisindeki seyyidlere yörede "Evlâd-ı Resûl" denilmektedir[20]. Alevîlere ait bazı temel kaynaklarda "Evlâd-ı Muhammed" tabiri de kullanılmaktadır[21]. Sâdât'tan olan hanımlara da Iğdır gibi Anadolu'nun bazı bölgelerinde ve Azerbaycan'da "Begüm" denilmektedir[22]. Yine tarihî kayıtlarda seyyidlere "Alevî" denildiği ve eskiden seyyidlerın uzun saç bıraktıkları, buna telmihen de "Alevî saçlı" (uzun saçlı seyyid) deyiminin ortaya çıktığı ve hatta Sa'dî'nin Gülistân'ındaki bir hikâyede bunu açıkladığı belirtilmektedir[23].

XII. yüzyıldan itibaren Hz. Hasan soyundan gelenlere "Şerif" ve Hz. Hüseyin soyundan gelenlere de "Seyyid" demenin yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Seyyid sülalesinden biri, bir şerifle veya bir şerif soylu, bir seyyid soylu ile evlendiğinde doğan çocuğa "Seyyid Şerif" denildiği Saltuknâme'deki tarihî kayıtlardan anlaşılmaktadır:

"..şerif başına iki alâmet eyledi. Bir kızıl kim Hasanîler tonıdır...zirâ şerif atadan Hüseynî ve anadan Hasanî idi"[24].

---

16. Aşirbek Kurbanoğlu MÜMİNOV, *"Mübeyyidiyye-Yeseviyye Alakası Hakkında"*, Kazakçadan Tercüme Eden: Aşur ÖZDEMİR, **Bir**, S.1 (1994), s.115-123.
17. Hoca Ahmet Yesevi'nin nesebi için bkz. Fuat KÖPRÜLÜ, **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayını, Ankara 1984, s.61-86.
18. Mesela Iğdır'ın Evci Köyü'nde, yörede büyük tazim ve takdis gören Mir Muhtar Ağa lakaplı bir seyyid oturmaktadır. Iğdır'dan 25 yaşında hemşire Sefa Bağcı, 1996.
19. **Mekke-i Mükerreme Emirleri**, s.11.
20. Keban ilçesi Zırkıbaz köyünden 70 yaşlarında, okur-yazar Dursun Doğan, 1965.
21. **Üveysilikten Bektaşiliğe**, s.110-111.
22. Iğdır'dan 22 yaşında üniversite mezunu Özlem ARAS, 1995.
23. Külliyat-ı Sa'dî, Bombay, 1309, Gülistan, s. 47'den nakleden Abdulbaki GÖLPINARLI, **Velayetnâme: Menakıb-ı Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1990, s.143.
24. **Saltuknâme'de...**, s. 126.

İsmail Hakkı Uzunçarşılı da, "Bir seyyid, şeriflerden bir kadın ile evlenirse onlardan doğan çocucuğa seyyid-i şerif denilirdi." ifadesiyle Saltuknâme'deki tarihî kaydı doğrulamaktadır.

Zaman zaman terkedilmiş olsa da Abbasîler'den itibaren seyyid ve şerifleri, toplumun diğer bireylerinden ayıran belirgin özellik, giyinmiş oldukları elbisenin veya takınmış oldukları sarığın renginin çoğunlukla yeşil olmasıdır[25]. Buna mukabil Abbasîler'in rengi siyahtır. Bundan dolayı edebî metinlerde siyahı ifade etmek için Abbasîler'in bayraklarının siyah renkli oluşundan telmihen "Abbasî alem" ve sarıklarının siyah olmasından da "Abbasî imâme" deyimleri üretilmiştir. Fakat Anadolu'da Hz. Hasan soyundan gelenlerin kırmızı rengi kendilerine alamet olarak aldıkları, yukarıdaki Saltuknâme'den yapılan alıntıdan anlaşılmaktadır[26]. Anadolu'da Hz. Ali'ye nisbeten kendilerine Alevî denilen kitleye "Kızılbaş" denilmesinin nedeni bu tarihi zeminde aranabilir. Osmanlılarda Mekke emiri, şerife gönderilen nâmelerin, keselerin, hil'atlerin ve havranîlerin yeşil renkli olduğu ve hatta yeşil renkte olmasına itina edildiği anlaşılmaktadır[27].

Abbasîler'den itibaren zaman zaman terkedilmiş olsa da sâdât-ı kirâma özgü olan bu yeşil rengi sarınmak için de müseccel seyyid olmak gerekiyordu. 10 Kasım 1577 (8 Ramazan 985) tarihli bir mühimme kaydındaki hükme göre, Şeyh Umur Karyesi'nde seyyidlik idddiasında bulunanların tahkik edilmesi ve seyyid olmayanların yeşil sarınmamaları için ilgili yerlerin kadılarına emir gönderilmiştir[28]. Keza, Ocak 1593 tarihli bir belgede, Kayseri kadısının, Derviş Çelebi ibni Gazi Çelebi adındaki birisine "Git nakibe hüccetini imzalat, ondan sonra yeşil sarın!" dediği görülmektedir[29].

2. Statüleri

Eşrâfın, diğer bir deyişle seyyid veya şerif oldukları ispatlanmış olan sâdâtın bulundukları çevrede başlıca iki imtiyazları vardı.

---

25. **Mekke-i Mükerreme Emirleri**, s.6.
26. **Saltuknâme'de...**, s.126.
27. **Mekke-i Mükerreme Emirleri**, s.6, dipnot: 2.
28. **BOA., Mühimme Def. Nu. 33/76**.
29. **Kayseri ŞS. Nu. 8, 5/40**.

Birincisi içinde yaşadıkları toplum tarafından kendilerine karşı beslenen dinî kaynaklı saygı, sevgi ve gördükleri itibardır[30]. Hilafet mücadelesinde Hz. Ali ve taraftarlarının yenik düşmesi ve ardından Kerbela Vak'ası ve daha sonra Emevî ve Abbasî hanedanlarının bunlara zulümleri, İslâm tarihinde ve dolayısıyla İslâm literatüründe ehl-i beyte karşı cünûn derecesine varan bir muhabbet ve şefkat oluşturmuştur. Öyle ki ehl-i beyte değil kötülük yapmak, onlara karşı duyulan anlık bir su-i zan bile dergâh-ı Hak'tan sürülmeye yeter bir sebeptir[31] Bu konuda Türk Edebiyatı'nda en güzel ürünleri Fuzûlî[32] (?- 1556) ve Kâzım Paşa(1821-1890) tarafından verilmiştir[33].

İslâm tarihinde bilinen bütün meşhur sofilerii ve tarikat önderlerinin -Hoca Ahmet Yesevi, Mevlâna Celâleddin-i Rumî ve daha başka bir çok Türk sofisi gibi- hemen hemen tamamının nesebi ehl-i beyte dayanır. Bunun böyle olması biraz da toplumun onları öyle görmek istemesinden kaynaklandığı intibını vermektedir.

Daha önce belirttiğimiz üzere sâdâtın asalet ve imtiyazı İslâm inanç ve itikadı üzere "insan-ı kâmil" olarak, bugünkü ifadeyle örnek bir Müslüman olarak yaşamasına bağlıdır. İslâm'ın ahlâk, inanç ve ibadet kurallarına uymayanlarların haklarında "...sâir kefereden farkı olmaz." hükmüyle kesin fetva verilmiştir[34]. Bulundukları toplumda kabul gören

---

30. Osmanlı da yazılı bir hüküm bulunmasa da bütün mahkemelerde ve divanlarda dâvâcılar arasında seyyid, şerif ve kadı varsa, öncelikle bunların dâvâlarına bakılırdı. Bkz. **İlmiye Teşkilatı**, s.168-169.

31. **Üveysilikten Bektaşiliğe**, s.110-112.

32. Fuzûlî, **Hadikatü's-Süeda**. İstanbul 1286; Kâzım Paşa, **Mekalid-i Aşk**, İstanbul, 1301.

33. Bu konu hakkında daha geniş bilgi için bkz. Mehmet Arslan-İ. Hakkı Aksoyak, *"Gelibolulu Mustafa Alî'nin Kerbela Mersiyelerini Muhtevî Bir Risalesi: 'Subhatü'l-Abdâl'"*, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, S.2, Sivas 1996, s.49-67.

34. "Mes'ele: Reisleri Hazret-i Resulullah (Sav.) âlindendir, derler, öyle olucak nev'a şüphe olur mu? El-Cevap: Hâşâ yoktur. Ef'âl-i şenî'aları ol neseb-i tâhire alakaları olmamağla şehâdet ettiğinden gayri, sikâttan menkûldur ki babası İsmail ibtidâ-i hurûcunda, İmam Ali Er-Rızâ ibni Musa El-Kâzım meşhedinde ve sâir emâkinde olan sâdât-ı izâmı, kendinin nesebini Bahr-i Ensâba derc eylemeğe ikrâh edip, iftiraya cür'et edemeyenleri katl-i âm edincek, ba'zı sâdât katilden halâs için imtisâl suretin gösterip dediğin eylemişler. Amma bu miktar tedârik eylemişler ki, bunun nesebini ulemâ-yi ensâb-ı şerife mâ-beynlerinde akîm olup, aslâ nesli kalmamağıla ma'rûf bir seyyide müntehî kılmışlardır, ki nazar edenler hakikat-i hâle vâkıf olalar Farazâ sıhhat-i nesebi mukarrer olsa dahi bî-din olucak sâir kefereden farkı olmaz. Hazreti Resulullah'ın (Sav.) âli, şe'âir-i şer'-i mübini ri'âyet ve ahkâm-i metînî himayet edenlerdir. Hazreti Nuh'un (as.), Ken'an sulbi oğlu iken dini üzerine olmadığı için ehlimdendir deyü necâtı için Rabb-i izzete du'a ettikte 'innehu leyse min ehlike' deyü

sâdâta birçok keramet ve olağan üstülükler de atfedilir. "Hakiki seyyidin üstüne sinek konmaz"[35] veya "Seyyidler evliya kılıcı gibidir, üstüne basmadıkça kesmez"[36] gibi sözler de seyyidlere isnad edilen özellikler arasındadır. Kendilerine duyulan ihtiram ile sâdâtın toplumsal barışta önemli rol oynadığı bilinmektedir. Örneğin, eskiden Güneydoğu Anadolu'da aşiretler arasındaki çatışmalar esnasında sâdât-ı kirâm ellerindeki sancaklarını açıp çatışan taraflar arasına girip onları uzlaştırıyor, karşılığında da belli bir meta veya para alıyorlardı. Hatta 1960'lara kadar Urfa, Mardin, Batman, Siirt ve Hakkari gibi illerde sâdât-ı kirâmın bu işlevi sürmekte idi..

Bulunduğu bölgede veya içinde yaşadığı toplumda kabul gören sâdâta adak adandığı da anlaşılmaktadır. Iğdır'da bir dilekte bulunanların kudsiyet atfettikleri ve saygı duydukları herhangi bir seyyidin ceddine adak adamaları bugün de devam eden bir gelenektir[37]. Hatta bu geleneğin İslâm toplumu arasında yaşayan gayri müslimlerce de kabul gördüğü anlaşılmaktadır[38].

Bununla beraber toplumun içinde bazı kesimlerin sâdât-ı kirâma pek itibar etmedikleri, hatta devletin kendilerine tanıdığı vergi muafiyetinden rahatsız oldukları ve onların da diğerleri gibi vergi vermelerini istedikleri de görülmektedir. Mesela, Nisan 1778 (25 Rebiü'l-âhir 1192) tarihinde Sivas Şer'iyye Sicili'ne kaydedilen bir belgeye göre, Sivas ve Antep halkı, devlet tarafından kendilerinden istenen tekâlif-i şakkaya aralarında yaşayan seyyidlerin de katılmasını istemektedirler. Bu isteğe yerel sorumluların olumlu yaklaşması üzerine söz konusu yerlerde yaşayan sâdât tarafından konu İstanbul'a arz edilmiştir. Sonuçta sâdâttan tekâlif-i şakka alınmayacağı şeklinde karar çıkmıştır[39].

---

buyurulup, sâir kefere ile bile ta'zip ve iğrâk buyurulmuştur. Enbiyâ-i izâm (asv.) neslinden olmak dünyevî ve uhrevî azabtan necâta sebep olsaydı, Hazreti Adem nebî (as.) neslinden olmak ile, esnâf-ı kefereden bir kâfir olsa dünyada ve ahirette mu'azzeb olmazdı. Vallahu te'âlâ a'lem ve ahkem (A. 256a)" **Şeyhülislâm Ebussuud Efendi Fetvaları...**, s.109-110.

35. Maraş'tan 60 yaşında, emekli vaiz Halil ACAR, 1987.

36. Urfa'dan 35 yaşında, öğretmen Veysi DÖRTBUDAK, 1988.

37. Iğdır'dan 25 yaşında, hemşire Sefa BAĞCI, 1996.

38. "Mesele: Zeyd-i Yahudi eğer filan fi'li edersem, sâdâta şu mikdar akçe nezrim olsun, dedikten sonra fi'l-i mezburu işlese, emirler akçeyi alabilirler mi? El-Cevap: Alamazlar, kâfirlerin nezri batıldır, sıhhat-ı nezirde İslâm şarttır (B.87a)" **Şeyhülislâm Ebussuud Efendi Fetvaları...**, s.93.

39. **Sivas ŞS. Nu. 1/55.**

Örfî vergilerden muaf olan sâdâta, ne kadar fakir olursa olsun zekât almak da düşmezdi. Çünkü İslâm toplumundaki yaygın düşünceye göre zekât, ödenen malın kiridir ve sâdât-ı kirâm da sülale-i tahireye mensup olduğuna göre bunlara kirli bir mal reva görülemez. Bunların beytülmaldan istihkakları vardır. Bu konuda ünlü şeyhülislâm Ebussuud Efendi vermiş olduğu fetvada, fakir de olsa sâdâttan hiç kimseye zekat düşmeyeceğini ısrarla belirtirken sadece hile-i şer'iyye yöntemiyle dolaylı olarak cevaz vermektedir[40]. Ebussuud Efendi'den bir hayli sonra şeyhülislâmlık yapan Ali Efendi, "Sâdâttan olan Zeyd-i fakire zekât vermek câiz olur mu?" sorusuna, "Olmaz." cevabını vermekte ve Hz. Ali'nin soyundan gelen hiçbir Haşimî'ye de zekât düşmeyeceğini ilave etmektedir[41].

3. Muafiyetleri

Kendilerinden önceki Türk ve İslâm devletlerindeki yerleşmiş uygulama gibi, Osmanlı Devleti'nde de sâdât-ı kirâm askerî sınıfından addedilmiştir[42]. Örneğin, XVI. yüzyılda Hamid Sancağı'nda vergiden muaf olanlar arasında şerifzâde, âl-i Resûl ve seyyidlerin de yeraldığı görülmektedir[43] Ayrıca bunlar askerî sınıf mensupları gibi çiftbozan resminden de muaf tutulmuşlardır. Yani ziraatle uğraştıkları yerlerde ekip biçtikleri toprağın öşür ve resmini verirler, fakat istediklerinde tarımla uğraşmaktan vazgeçebilirlerdi[44] .

Ne var ki, zaman zaman kimi yerel yöneticiler bunlara vergi tarh etmekte ve bazı mükellefiyetlere koştukları görülmektedir. Bu durum sık

---

40. "Mesele: Sâdâttan olan Zeyd, akrabasından Amr-ı fakire zekat ve sadaka vermek caiz olur mu? El-Cevap: Zekat verilmez, gayri sadaka verilmek meşrû'dur (B. 26a).
Mesele: Zeyd âl-i Resûl'den olup, fakir olup deyni olsa, deyni kadar ya dahi ziyâde zekât verilmek câiz olur mu? El-cevab: zekât verilmek yokdur. Meğer gönlü gani bir fakîre verile. Ol dahi tiyb-i hâtır ile Zeyd'in deynini ödeye (B.27a)." **Şeyhülislâm Ebussuud Efendi Fetvaları...**, s.82.

41. **Fetavâ-yı Ali Efendi**, C.1, Kostantıniyye 1245, s.16.

42. "...evlâd-ı askerî ve sâdât dahi külliyen askerîdir", **Ankara Nu. 9**/3050 (Evâil-i Ramazan 1013 tarihli ferman sureti, nakleden Özer ERGENÇ, **Osmanlı Klasik Dönemi Kent Tarihçiliğine Katkı : XVI. Yüzyılda Ankara ve Konya**, Ankara Enstitüsü Vakfı, Ankara 1995, 214/3; krş. Halil İNALCIK, *"XV. Asır Türkiye İktisadî ve İctimaî Tarihi Kaynakları"*, **İktisat Fakültesi Mecmuası**, C.XV/1-4 (1954), s.53.

43. Zeki ARIKAN, **XV-XVI. Yüzyıllarda Hamid Sancağı**, İzmir, 1988, s.77-78.

44. Ömer Lütfi BARKAN, *"Tımar"*, **İA.**, C.XII/I (İstanbul 1979), s.307.

sık şikayet konusu olmuştur. Sözgelimi Antalya kadısına yazılan 1501 (H.906) tarihli bir hükümde, şahihü'n-neseb Kâsım, Mehmed ve Ali adındaki seyyidlerin diğer sıradan reaya gibi hizmete sürüldükleri ve kendilerinden avarız istendiği belirtilmektedir. Halbuki bunlar âl-i Resûl ve ehl-i berat olduklarından, diğer reaya gibi görmek doğru olmadığı ve kendilerini incitmemeleri ve zahmet vermemeleri konusunda emir verilmiştir[45].

Seyyidlerden resm-i arusâne ve başka bahanelerle akçe istenmemesi, besledikleri 150 koyuna kadar vergi alınmaması ve hatta korunmaları hususunda yetkililer uyarıldıkları hâlde XVIII. yüzyılda bunlardan usulsüz olarak mültezimlerin, amillerin, voyvodaların, sancakbeylerinin ve beylerbeyleri ile adamlarının ve diğer ehl-i örfün fetvalara aykırı olarak besledikleri 150 koyunları için vergi ve ulaklara vermek üzere de atlarını almışlardır. Bu durumun devam etmemesi için 1718'de bazı kadılıklara gönderilen fermanda, özetle, sâdât-ı kirâmdan olanların avarız-ı divaniyye ve tekâlif-i şakka ile rüsûm-i raiyyettten muaf olduklarını bunun için bütün yetkililerin bu hususa dikkat etmesi istenmektedir[46].

Sâdât-ı kirâma tanınan muafiyetlere halktan da bazı itirazların vaki olduğu ve bu itirazları bir kısım yerel yöneticiler fırsat bilip kendilerinden bir takım örfî vergi almaya kalkıştıkları da görülmektedir. Sözgelimi, Mart 1778 (Evâsıt-ı Safer 1192) tarihinde Sivas kadısı ve Antep naibine hitaben sadır olan bir fermanda sahihü'n-neseb sâdâttan olan müteveffa Seyyid Şeyh Cafer'in 12 oğlundan Sivas ve Antep kasabaları ahâlisi zuhur eden "Avarız ve hazariye ve sair evâmir-i şerîfe ile vârid olan tekâlifden siz dahi bizimle maan hisse verin." diye sıkıştırıldıkları ve yetkililerin (ehl-i örf'de) padişah emri olmadan bunlardan tekâlif-i şakka istedikleri belirtiliyor. Durumun İstanbul'a arz edilmesi üzerine sahihü'n-neseb seyyidler olduklarından kendilerinden sözkonusu vergilerin istenmemesi doğrultusunda hüküm çıkmıştır[47].

Nakibüleşrâf kaymakamlarının da bölgelerinde bulunan sâdât-ı kirâmın yerel yöneticilerin zulmünden korumaları için uyarıldıkları bilinmektedir. Örneğin, Şubat 1781 (Rebiü'l-evvel 1195) tarihinde Sivas, Han-ı Cedid, Yıldızeli, İlbeyli, Gelmüfad, Behrampaşa, Yakacık, Karahisar

---

45. İlhan ŞAHİN-Feridun EMECAN, **II. Beyazıt Dönemine Ait 906 Tarihli Ahkam Defteri**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1994, 24, Hüküm Nu. 80.

46. **Afyon ŞS. Nu. 32**/257; **Karaman ŞS. Nu. 282**/5.

47. **Sivas ŞS. Nu. 1**/55.

ve Akdağ Madeni kazalarında bulunan sâdât üzerine nakibüleşrâf kaymakamı olarak tayin edilen Seyyid El-Hâc Abdüllatif Efendi'ye atama beratında seyyidlerden cezalandırılmaları gerekenlerin ve onlardan şer'an tahsil edilmesi gereken paraların kendisi tarafından icra ve tahsil edilmesi, diğer yetkilileri onlara dokundurmaması, "tevcihiyye ve arusiyye ve muhaddesât-ı sâire-i nâ-merziyye" adıyla kendilerinden bir akçe alınmaması emredilmektedir[48].

Kısacası sâdât-ı kirâm, nisaba malik olan her müslümanın ödemekle mükellef olduğu şer'î vergiler dışında tekâlif-i örfiyye denilen, daha doğrusu padişahın iradesiyle konulan bütün kanunî vergilerden muaftılar.

4. Müteseyyidler

Sâdât-ı kirâmın avarız-ı divaniyye ve tekâlif-i şakka ile rüsûm-i raiyyet gibi örfî vergilerden muaf olmaları ayrıca kendilerine duyulan saygı ve atfedilen kudsiyet, toplumda kimilerini bunlara mensup olma veya kendisini bunlarla aynı menşeden geliyor gibi göstermek çabalarına sevketmiştir. Seyyid ve şerif olmayanların iştahını kabartan bu imtiyazları kullanmak için sâdât-ı kirâmın arasına sahte şecere ve hüccetlerle karışanlar olmuştur. Halbuki bu konuda, "La'netüllahi aleyhi ed-dahilü ve'l-haricü" (sahte bir biçimde kendisini bu nesebe dahil edenlere ve bu nesebe mensup olanları dışarıda tutanlara lanet olsun) şeklinde beddua içeren ve Hz. Peygamber'e atfedilen bir hadis dahi bulunmaktadır.

Seyyid olduklarını bile hissettirmekten özenle kaçınan gerçek seyyidlerdin bu müteseyyidlerden epey rahatsız oldukları anlaşılmaktadır. Bunun için bir seyyid sülalesi inkıraza uğradığında ailenin son ferdinin kimsenin eline geçmesin ve bununla sahte seyyidlik dâvâsına kalkışılmasın diye elindeki şecereyi suya attığı[49] veya yüksek bir yere gömdüğü[50] söylenmektedir.

Müteseyyidlerin (sahte seyyidlerin), sayılarının artması devletin vergi kaynaklarını azalttığından ülkede bulunan ve sâdât olduğunu iddia edenlerin tümü zaman zaman teftişe tâbi tutulmuştur. Meselâ, 1659

48. Sivas ŞS. Nu. 1/353.

49. Iğdır'da, kendisinden başka o sülaleden hayatta kimse kalmayan yaşlıca seyyide bir kadın, ölmeden önce elindeki secereyi bir akar suya atacağını söylemiştir. Iğdır'dan 25 yaşında hemşire Sefa BAĞCI, 1995.

50. Elazığ'ın Gökbelen Köyünden 60 yaşlarında Perüze YÜKSEL, 1990.

yılında Anadolu'ya teftişe gönderilen İsmail Paşa, seyyid olmadığı hâlde seyyidlik beratı (secere-i tayyibe) elde ederek vergi vermekten kaçınanları araştırırken Ereğli'de müseccel 200 seyyidden 20'den fazlası sahte seyyid olduğundan seyyidlik ünvanlarını geri almıştır[51]. Bu durum sadece Anadolu'ya özgü değildir. İmparatorluğun diğer bölgelerinde ve hatta en uç bölgelerinde bile seyyidlere de müteseyyidlere de rastlanılmaktaydı. Evliya Çelebi Şumnu'yu anlatırken "Buranın sâdât-ı kirâmı ve müteseyyidleri çokdur. La'ane'd-dâhilü ve'l-hâric hadîsindeki la'neti kabûl idüp seyyidlik taslayan Kalmuk Tatarı gözlü ve İznik çinisi gibi gök gözlü, zehr-i mâr sözlü, nûrsuz yüzlü, hâşâ emîrleri (seyyidleri) var" diyerek şöyle devam etmektedir: "Bir da'vâ sebebiyle Melek Ahmet Paşa huzuruna çıkan bir emîr 'Ceddim ruhiyçün bu ev benüm ata ve dedelerimden kalmışdır.' diyerek ceddine yemîn edip vakıf bir evi 'mülk-i mevrûsumdur' diye el koymak isteyince, Gınaî Efendi adında biri dönüp kendisine 'Siz yeni emîr olmuşa benzersiniz, çünkü müzevvir bir da'vâya yapıştınız' deyince sahte seyyid diyor ki, 'Be hey efendi, Sultan Osmân Hotin seferine gittiğinde buradan geçerken Nakibüleşrâf Gulamî Efendi'den 300 kile arpa verip emîr kapısına çıkıp on bir kişi şecere aldık. Hani benim gibi eski emîr?' diyince Paşa, 'Ya öbür emîr yoldaşların kandadır? Anları kanda bulalım?' didükde 'İşte bunlardur' diyü beş kişi gösterüp beşini dahi ve kendüyi aslâ söyletmeyüp habs idüp ve hânelerin basup sahte şecerelerin getirtüp başlarından destârların alıp ahâlî-i vilâyetten ahvâlleri suâl oldukda ikrârları üzre müteseyyidlikleri isbât olunup yedişer yıllık tekâlif-i örfiyyeyi virmek üzre akrabâ-yı taallukâtlarıyla kırk yedi nefer kimse hükmolunup izn-i şer'iyye destârları alınup sicill-i şer'-i mübîne reâyâ kaydolundular. Bu gûne müteseyyidi çok şehr-i Şumnu'dur. Hudâ ıslah ide" demektedir[52]

Sâdât-ı kirâma tanınan imtiyaz ve imkanların, müteseyyidlerin iştahını kabartıp sahte şecerelerle seyyid veya şerif olarak ortaya çıkması ve bunların gün geçtikçe artması üzerine nakibüleşrâf kaymakamları bu tür iddiada bulunanları dâvâ ederek gerçek saâdâtın haklarını korumaya ve

---

51. Joseph von HAMMER, **Devlet-i Osmaniyye Tarihi** (Ata Bey Çevirisi), C.11, s.55.

52. Evliya Çelebi, **Evliya Çelebi Seyahatname'si**, C.3, İkdam Matbaası, Dersaadet 1314, s.309-310. Bahaeddin Yediyıldız da 1455-1613 yılları arasında Ordu ve havalisi üzerine yaptığı araştırmada, Kuşcu-alanı adındaki bir köyün 1455 tarihli Tahrir Defteri'nde sâdâda ait herhangi bir kayıt yokken daha sonraki kayıtlarda bu köy halkının bir kısmı sâdât olarak kaydedilmiştir, demektedir. Bkz. Bahaeddin YEDİYILDIZ, **Ordu Kazası Sosyal Tarihi**, Ankara 1985, s.96.

böylece devletin vergi kaybını da önlemeye çalışmış oluyorlardı. Ne var ki, nakibüleşrâf kaymakamları tarafından müteseyyid olarak dâvâ edilenlerin çoğu zaman "eb an ced sâdâttan" oldukları görülmüştür[53].

Devletin reayadan almakta olduğu bir takım örfî vergilerden ve diğer mükellefiyetlerden muaf olan sâdâtın bu imtiyazlarından yararlanmak gayesiyle ortaya çıkan müteseyyidlerin sâdât-ı kirâm arasına karışmaması için payitahtta oturan nakibüleşrâfın taşradaki sâdât üzerine atadığı naiblerinin (nakibüleşrâf kaymakamlarının) atama beratlarında, bu husus üzerinde ısrarla durdukları görülmektedir. Örneğin, Ocak 1702 tarihinde nakibüleşrâf Feyzullah Efendi'nin Kütahya Sancağı'nda bulunan sâdât üzerine nakibüleşrâf kaymakamı olarak atadığı Abdulbaki Efendi'nin nikâbet mektubunda özet olarak şöyle denmektedir: "Sizi Kütahya'daki sâdât üzerine nakibüleşrâf kaymakamı olarak atadık. Sahihü'n-neseb sâdâta ikrâm...ve sâir hükkâma müdâhale ittürmeyüp siyânet-i ırz-ı siyâdette takyîd-i tâm ve kezâlik alâmet vaz'ına bir ferde izin virmeyüp iddiâ-yı sıhhat-i neseb idenleri huzûrumuzda isbâta havâle idesin. Hülâsa-i kelâm bu bir emânet-i kübrâ ve vedî'a-i uzmâdır."[54]

5. Sâdâta Düşmanlık Besleyenler

Emîr, mîr, âl-i Resûl, evlâd-i Muhammed, evlâd-i Resûl, eşrâf, şerif, seyyid, hoca, begüm gibi sanlarla anılan sâdât-ı kirâma duyulan muhabbet kadar olmasa da, yer yer ve zaman zaman onlara karşı tepkiler de oluşmuştur. Sâdâta duyulan saygı, tanınan imtiyazlar ve muafiyetler, bulundukları çevrede onlara karşı kıskançlıkların ve tepkilerin oluşmasına da yol açmıştır[55]. Halbuki, Osmanlı İmparatorluğu'nda sâdât-ı kirâmın örgütlü ve bilinçli bir sınıf hâlinde hareketten uzak olduğu görülmektedir. Bunun tek istisnasının Şam (Dımışk) ve havalisinde yaşayan sâdât-ı kirâm olduğu görülmektedir[56].

---

53. **Diyarbekir ŞS. 590/31**; **Nu. 376/71**.
54. **Kütahya ŞS. Nu. 1/884**.
55. **Sivas ŞS. Nu. 1/55**.
56. **Berber Bedirî'nin Günlüğü**...; Halep'teki Sâdât (Şerif)-Yeniçeri çekişmeleri için bkz. André RAYMOND, *"Arap Eyaletleri (XVI.-XVII. Yüzyıllar)"*, **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi I: Osmanlı Devleti'nin Doğuşundan XVIII. Yüzyıl Sonuna,** Yayın Yönetmeni: Robert MANTRAN, Çev. Server TANİLLİ, İstanbul 1992, s.415-510.

Yeniçeriler Osmanlı İmparatorluğu'nda sâdâta düşmanlık etmeyi ve bunlarla çatışmayı alışkanlık hâline getiren grup olarak dikkat çekmektedir. Bunların ehl-i beyte düşmanlıklarını dile getiren Antepli Aynî (1776/77-1838/39) onlara lanet okumaktadır:

Cem' olmuş yetmiş iki fırkadan
Bir alay bî-mezhebân u pür-fiten

Düşmen-i âl-i Nebî'dir ol Yezîd
Lâyık-ı gûyende-i hel min mezîd

Ermenî-sîret Yehûdî-mel'anet
Rûm-hilkat kavm-i tersâ-menkabet

Bir alay mel'ûn u bî-îmân u dîn
Lâ'netullahi aleyhim ecma'în[57].

İmparatorluğun diğer bölgelerindeki yeniçerilerin sâdâta karşı tavırları ve tutumları hakkında bir şey söylemek mümkün görünmüyorsa da, Dımışk, Halep ve Antep vilayetlerinde bu iki grup arasındaki çatışmaların hiç eksik olmadığı ve büyük boyutlara vardığı görülmektedir. Şerifler (seyyidler), sülale-i tahirelerine nisbetle itibar görüyorlardı. Askerlerse, şeriflerle alay etmek gibi bir davranışı âdet edinmişlerdi. Hatta, bunlar Halep'te içi boş yeşil karpuzu herhangi bir köpeğin başına geçirip sokak ve caddelere salıyorlardı ve ardından birileri yürüyor ve bağırarak diyordu ki; "Seyyide yol verin!". Çünkü seyyidler yeşil sarık bağlıyorlardı[58].

1741-1762 yılları arasında Şam'daki gündelik olayları kaleme alan Berber Bedirî, bu dönemde sâdât-ı kirâm ile yeniçeriler arasındaki çatışmaları şöyle tasvir etmektedir:

"Bu sene (H. 1161/M.1748) Cemaziye'l-âhir ayının sonlarında, Salı günü Şerifler ile kapıkulları arasında çatışma (fitne) çıktı. Sebebi de, eşrâftan (sâdâttan) biri bir diğer şeriften bir tabanca aldı. Denemek için su kanalının yanına gelmişti ve burada silahını denemek için ateşleyince

---

57. Mehmet ARSLAN, *"Yeniçeriliğin Kaldırılmasına Dair Edebî Bir Metin: Aynî'nin Manzum Nusretnâmesi"*, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, S.3, Sivas 1996, s.13-56.

58. **Berber Bedirî'nin Günlüğü**, s.93, dipnot:3.

kapıkulu ağası silah sesini duydu. Halbuki kapıkulu ağası bu sırada uyuyordu ve silah sesini duyunca korkuyla uyanmıştı. Adamlarına bu silahı sıkanı bana getirin, diye emretti. Adamları, gelip şerifi ve beraberindekileri yakalayıp ağalarına götürdüler. Herbirine 300 sopa vurmalarını emretti. Fena hâlde sopaladılar ve ölü gibi bıraktılar ve bu adamlar, dayaktan elbiselerinin içine işediler. Bunlara yapılan muamelenin haberi nakibüleşrâfa ulaşınca gelip onları alarak konağına geri döndü. Ertesi gün, eşrâflar (sâdât) ayağa kalkıp kapıkullarına hücum ettiler ve çarpışmaya başladlar. Eşrâftan üç kişi öldürüldü ve çoğu yaralandı, şehir sarhoşa döndü. Üçüncü gün Şam hakimi Esat Paşa'nın huzurunda bir divan oluşturuldu. Müfti, nakibler, ulemâ vs. gibi ayanlar toplandılar. Kapıkullarının, eşrâftan şehit olanların diyetlerini varislerine ödemelerine karar verdiler. Sonra paşa, halkın yiyecek alabilmesi için kapanan dükkanların açılmasını emretti. Olay günü eşrâftan (seyyidlerden) ikisi (birisi, kendisine bâb-ı musalli gençleri şeyhi denilen Seyyid Hasan, diğeri ise, Sinaniye Mahallesi'nden Seyyid Mehmed b. Dehhan) sopalarına davranarak kapıkullarına hücum ettiler.... iki gün sonra (Cumartesi günü ikindiden sonra idi) aralarında Mehmet b. Dehhan'ın da bulunduğu bir grup, su kanallarından geçerken kapıkullarından biri tabancayla Mehmet b. Dehhan'ı vurdu. Kurşun karnına saplandı. Seyyidler (eşrâf) ve şehir halkı ayağa kalkarak Esat Paşa'ya hücum edercesine vardılar ve olayı kendisine anlattılar. Esat Paşa, onlara dedi ki, eğer ölürse katilini öldüreceğim, ölmediyse de hakkından geleceğim. Vurulan adam (seyyid) öğleden sonra öldü. Eşrâf, paşaya vardı; paşa, katili yargılamak için, şahitleri getirmelerini emretti. Şahitlere vardılar, kimse katil aleyhinde şahitlik yapmak istemedi. Dediler ki, kim şahitlik yaparsa öldürülecektir... Netice olarak dâvâyı ispat edemediler. Eşrâfın kanının boşuna akmasına (heder olmasına) seyirci kalındı. Emir yüce Allah'ındır... Bundan sonra kapıkulları, bir şerifin (seyyidin) öldürülmesinin bedeli bir gümüş akçedir demeye başladılar."[59].

6. Anadolu'daki Seyyidlerin Kökenleri

İslâm tarihinde vukû bulan hilafet çekişmelerinde Hz. Ali'nin yenik düşmesi ve ardından oğlu Hz. Hasan'ın zehirletilmesi ve Hz. Hüseyin'in de Kerbela'da şehid edilmesinden sonra bu ailenin geriye kalanları Emevî ve Abbasî sultanlarının şerrinden emin olmak için İslâm

---

59. **Berber Bedirî'nin Günlüğü**, s.93-95.

Devleti'nin o günkü sınır bölgeleri olan Mağrib, Güney ve Doğu Anadolu, Maveraünnehir, Horasan, Taberistan, Yemen vs. gibi İslâm topraklarının uç bölgelerine çekilmişler ve zamanla buralarda hanedanlıklar kurmuşlardır. Sözgelimi, Fas'ta İdrisîler, Yemen'de Süleymanîler, İran'da Zeydîler gibi[60]. Bu bölgelere çekilen ehl-i beyt mensupları buralarda İslâm inanç ve itikadını öğretmekle meşgul olmuşlardır[61]. Daha sonra Yemen'de ve İran'da ortaya çıkan Şiî öğretiler ve Şiî iktidarlarının bu tehcirin ürünleri olması gerekir.

İran üzerinden Orta Asya'ya yayılan İslâm ile beraber bu bölgelere giden ve buralardaki yerel Türk nüfusla kaynaşan sâdât-ı kirâm, bu Müslüman Türk nüfusla birlikte Türkleşmiş olarak Anadolu'ya gelmiştir. Örneğin, 24 Ekim 1379 (21 Recep 781) tarihinde Tarsus'un Kızılmurad Mahallesi'nde bir vakıf kurmuş olan Eş-Şeyh Abdullah El-Mencekî, Kureyş sâdât-ı kirâmından olduğunu belirtiyor. Halbuki vakfiyesindeki diğer bilgilere ve nisbesine baktığımızda kendisinin Orta Asya'dan geldiği görülmektedir. Hatta vakfını da Türkistan, Özbekistan, Maveraünnehir, Taşkent, Düşenbe, Gürgantepe, Semerkant, Buhara, Hocend, Evliya Ata, Şaş, Akmescit, Davraz, Fergana, Urgenç, Hive, Belh, Badanşah, Kaşgar, Yarkent vs. gibi şehir ve kasabalardan Anadolu'ya gelecek olan eski hemşehrilerinin ağırlanması için tesis etmiştir[62]. 21 Ağustos 1380 (20 Cemaziye'l-evvel 782) tarihinde bir vakıf tesis etmiş olan Şeyh Ebu'l-kasım Gürgânî-zâde Mevlâna Beyce Şeyh Es-Seyyid Abdülgafur Vakfiyesi'ndeki bilgilere göre sâdât-ı kirâmdandır. Yine vakfiyedeki bilgilere göre Es-Seyyid Abdülgafur, aslen Buhara'nın kuzeyinde 20 günlük uzaklığındaki Gürgan vilayetinden olup, kendisiyle birlikte Anadolu'ya hicret eden bazı hemşerileriyle beraber Tarsus'un Ulaş nahiyesindeki İncipınar adındaki bir köye yerleşip zaviye kurmuştur[63]. Bu misaller artırılabileceği gibi daha erken tarihlileri de gösterilebilir.

---

60. Ahmet Yaşar OCAK, *"Alevî"*, **TDVİA.**, C.2, İstanbul 1989, s.368-369.

61. Emevî ve Abbasîler döneminde Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya sığınan ehl-i beyt hakkındaki bir makale için bkz. *"Fasıldan Fasıla: Kader-denk Çizgisinde Alperenler ve Kuddusîler"*, **Zaman Gazetesi**, *13 Temmuz 1996*, s.14.

62. **VGMA., Def. Nu. 594**/49.

63. **VGMA., Def. Nu. 594**/53.

7. Meslek Alanları

Tarihî kaynaklara bakıldığında, Anadolu'ya gelen ilk sâdât-ı kirâmın ulemâ veya meşâyıh sınıfından olduğu görülmektedir. Zaviyedarlık, müderrislik, kadılık, müftülük, imamlık, hatiplik ve benzeri dinsel nitelikteki meslekler Anadolu'daki bu seyyid ve şerif ailelerinin büyük oranda geçim alanı olmuştur. Ne var ki, sürekli nüfuslarının artması ve imparatorluğun toprak fütuhatının sona ermesi seyyid ve şerif aileleri dışındaki Müslüman ve Türk aile çocuklarının da ilmiye ve tarikat alanındaki mesleklere hucûm etmesi neticesinde, bunlardan büyük bir kısmının işsiz kaldığı anlaşılmaktadır.

İşte, işsiz kalan sâdât-ı kirâmın o güne kadar yapmadıkları ve sıradan insanlara özgü mesleklere yönelmeleri, XVII. yüzyıl Osmanlı aydınlarından birinin dikkatini çekmiştir. Bu konuda, Kitabu Mesâlihi'l-Müslimin ve Menafi'i'l-Mü'minîn adlı eserin ikinci bölümünde şunlar kayıtlıdır:

"Bâb iki: âl-i Resûllere müteallik olan ahvâlleri bildürür: Şol kimesneler ki, sahîh âl-i Resûl olalar. Ellerinde sahîh şecereleri ola. Revâ değildir ki bunlar katı zillet çeküp kimi dellâl ve kimi ma'cûncu ola. Sâyir san'atta olsalar revâdır. Eğerçi bunların fahrı fakrladır. Lakin hâkimü'l-vakt olanlar ta'zimen evkâflardan ve imâretlerden ki mahlûl nesne düşe hâllerine münâsib ola ki kendüler tâlib olalar. Bunlar varken gayriye vermek hîç revâ değildir. Zîrâ sipâhî tâifesinden bir kimesnenin nesebi ma'lûm olunsa fulan kişinin neslidir diyü terahhum olunup dirlik virilür. Pes âl-i Resûl olanlara niçün ta'zim olunmaya. Pes vezîr-i a'zam hazretlerinin zamanında ulemâya ve sâdâta böylece ikrâm olunacak âkibetleri hayr olmak mukarrerdir inşaallâh..."[64].

Bugünkü ifadeyle, gerçekten âl-i Resûl'den olanların tellallık, macunculuk gibi sıradan işlerle uğraşmaları ve sıkıntı çekmeleri bunlara reva değildir. Yetkililer, vakıflara ait boşalan kadrolara bunların atanması ve bunlar varken başkalarını atamanın doğru olmadığını söylemektedir; çünkü, herhangi bir sipahinin soyundan gelene öncelik ve kolaylık tanınıyor da, Hz. Peygamber'in neslinden gelene niçin hürmet ve ta'zim edilmesin, denmektedir.

---

64. Yaşar YÜCEL, **Osmanlı Devlet Düzenine Ait Metinler II: Kitabu Mesâlihi'l-Müslimîn ve Menâfi'i'l-Müminîn**, Ankara, 1980, s.6-7.

Sâdât-ı kirâmdan bazılarının Kanunî devrinde bile geçimlerini sağlamak için sıradan işler yaptıkları bu döneme ait fetvalardan anlaşılmaktadır[65].

Bütün bunlara rağmen, büyük bir çoğunlukla ilmiye sınıfı içerisinde cevelan alanı bulan sâdât-ı kirâmın bir takım örfî vergilerden muaf olmaları; zamanla mültezimlik gibi servet ve nüfuz gerektiren işlere girişmelerini sağlamıştır[66]. XVIII. yüzyılda ayanlığa yeltenen veya ayan denilen mütegallibe sınıfı arasında seyyid sanını taşıyan birçok kimselere rastlanıldığını da burada belirtmemiz gerekir[67].

8. Nakibüleşrâflık Müessesesi

Osmanlı Devleti'nde yaşayan seyyid ve şeriflerin silsilelerini ve secere-i tayyibe denilen soy kütüklerini kaydedip koruyan, aynı zamanda bunların reisleri olan görevliye nakibüleşrâf denir[68].

Davhatü'n-Nukabâ'da verilen bilgilere göre, Sultan Orhan ve I. Murad devrinden itibaren "sâdât-i kirâm ve meşâyîh-i ızâm-ı fezâil-intimâyı avâtıf-ı hüsrevâne ve mansıb-ı menâsıb-ı divâniyye ve atâyâ-yı seniyye-i mülûkâneleriyle taltîf ve ihyâya lutf u âtıfet buyurduklarından etrâf u eknâfdan nice esâtîn-i ilm ü irfân ve nice sâdât u meşâyih-i kerâmet-nişân" Osmanlı hanedanına ve devletine dua ederek asli vatanlarını terk ederek Diyar-ı Rûm'a (Anadolu'ya) hicret ederek gelmişler ve bu sebeple Memâlik-i Osmâniye, ulemâ, fuzalâ ve sâdât-ı kirâm ile dolmuştu. Yıldırım Bayezid döneminde (1389-1402) Emir Sultan, diğer adıyla Seyyid Mehmed Buharî, Buhara'dan Anadolu'ya

---

65. "Mesele: Zeyd-i âl-i Resûl (sav) bir vakıf hamamı icâre ile tutup içinde dellâklık edip bi-hasebi'ş-şer' tazir lazım olsa..." **Şeyhülislâm Ebussuud Efendi Fetvaları**, s.82.

66. **Kütahya ŞS. Nu. 1/899.**

67. Yücel ÖZKAYA, **Osmanlı İmparatorluğu'nda Ayanlık**, Ankara 1994; Ayrıca bkz., M. Çağatay ULUÇAY, **XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda Saruhan'da Eşkiyalık ve Halk Hareketleri**, İstanbul 1955, s.16.

68. Nakibüleşraflık kurumu hakkında bkz. Ali Emirî, **Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası**, S.19 (İstanbul 1335), s.421-437; Osmanlı nakibüleşraflarının tutmuş oldukları defterler konusunda bkz. Cahit BALTACI, *"Osmanlılar Döneminde Nakibü'l-eşraflık Müessesesi ve Nakibü'l-eşraf Defterleri"*, **IV. Millî Türkoloji Kongresi**, 23 Ekim 1981'de sunulan tebliğ. Nakibü'l-eşraflık üzerine hazırlanan ve Türk Tarih Kurumu yayınları arasında yayınlanmayı bekleyen **Osmanlı İmparatorluğu'nda Nakibü'l-eşraflık Müessesesi** (Murat Sarıcık,) isimli monografik çalışmaya maalesef ulaşamadık.

gelirken Bağdat'a uğramış ve burada evine misafir olduğu, Bağdat'ın saygın eşrâfından Seyyid Mehmet Bağdadî'nin torunu Seyyid Nattâ' ile Bursa'ya gelmiştir. Padişahın dikkatini çeken Seyyid Nattâ' sâdât-ı kirâma nâzır tayin olunmuştur[69].

Âşık Çelebi'nin babası Seyyid Pir Mehmet b. Ali diğer adıyla Seyyid Mehmed, meşin yemek sofrası dikmekle geçimini sağladığı için Seyyid Nattâ' lakabı ile tanınmıştır. Daha sonra Emir Buharî'yi damat edindiği gibi kendisi de Vezir İshak Paşa'ya damat olmuştur. Yıldırım Bayezid, Ebu İshak Tekkesi'ni Seyyid Nattâ' adına yaptırmış; tevliyetini de kendisine ve evlâdına tahsis etmiştir[70]. Seyyid Nattâ''nın ölümünden sonra kalan iki evlâdından Zeynelâbidin adındaki büyük oğlu, Fatih ve II. Bayezid döneminde nakibüleşrâflık yapmıştır[71].

Hammer, sâdât-ı kirâmın gözetim ve denetimi görevinin Çelebi Sultan Mehmed döneminde kurulup II. Mehmet zamanında kaldırıldığını ve II. Bayezid devrinde yeniden ihya edildiğini yazmaktadır[72].

Zeynelâbidin'in vefatından sonra bu makam uzun süre boş kalmış[73] ve 1494 (H. 900)'te Acem ve Arap memleketlerini dolaşarak İstanbul'a gelen Sultan Bayezıd'in hocası Kırımlı Molla Abdullah'ın yetişmesi Seyyid Mahmud ilk defa yevmî 20 akçe vazife ile nakibüleşrâf adıyla seyyid ve şeriflere nazır tayin edilmiştir[74]. Atâyî'nin verdiği bilgilere göre, gerek Seyyid Nattâ', gerekse oğlu Zeynelâbidin döneminde kendilerine nakibüleşrâf değil, "nâzır" denilmiştir. Söz konusu Seyyid Mahmud Suriye, Mısır ve Arabistan'da bulunanlara nakibüleşrâf

---

69. Ahmet Rıf'at, **Devhatü'n-Nukeba**, s.7.

70. 1402'de vukubulan Ankara Muharebesi'nden sonra Seyyid Ali Natta bir süre tutuklanmış ve serbest bırakılınca Hicaz'a gitmiştir. Bilahare tekrar Bursa'ya gelip eski görevine devam etmiştir. **Hadâyıkü'l-Hakâyık**, s.161; **Devhatü'n-Nukabâ**, aynı yer; **Mekke-i Mükerreme Emirleri**, s.9-10.

71. Faik Reşat, **Eslaf**, C.2, (İkinci Tab'), İstanbul 1312, s.89-93. Uzunçarşılı, bu bilgiyi sehven **Devhatü'n-Nukaba**'ya hamletmektedir. Bkz. **Mekke-i Mükerreme Emirleri**, s.9.

72. Joseph von HAMMER, **Devlet-i Osmaniyye Tarihi**, C.4, s.91.

73. Mustafa Nuri Paşa, "Yıldırım Bayezid Han zamanında sâdâta yani peygamber soyundan olanlara ayrı bir sorumlu, yani bu işe bakan bir kişi atanmış iken, bu daire sonraları kendi başına bırakılmıştır. kanunî Sultan Süleyman Han zamanında gerçekten peygamber sülalesinden gelme ilmiye sınıfı mensubu 'nakibü'l-eşraf' atanmıştır." demektedir. Bkz. **Netayicü'l-Vukuat**, s.125-126.

74. **Hadâyıkü'l-Hakâyık**, s.176; **Mekke-i Mükerreme Emirleri**, s.9-10.

denildiğini görmüş olduğundan onun teklifi üzerine bu hizmet sahibine de bundan böyle aynı ünvan verilmiştir denilmektedir[75].

Başka bir görüşe göre, Memlük ve İlhanlı devlet teşkilatlarından esinlenerek kurulmuş olan[76] nakibüleşrâflık veya "nikâbet" kurumunun başındaki nakibüleşrâfın Osmanlı saray protokolündeki yeri konusunda bazı bilgiler, bu müessesenin anlaşılmasında yardımcı olacaktır:

Osmanlı padişahları tahta çıkışlarında (cülûs merasiminde) kendilerine ilkin nakibüleşrâfın biat etmesi kanun idi[77]. Osmanlı sarayındaki bayram törenlerine göre, "merasim vaktinin geldiği silahdar ağa vasıtasıyla hünkâra bilirilince padişah bulunduğu yerden kalkıp önce arz odasına gelir, biraz orada dinlenirdi. O sırada merasimin sonuna kadar kesmemek üzere mehter takımı çalmaya başlardı. Müteakiben hünkâr arz odasından çıkıp tahta oturur, bu arada nakibüleşrâf efendi bir dua ile bayram merasimini açardı"[78]. Buna mukabil padişah hazretleri, gerek sadrazamın ve gerek şeyhülislâmın ve nakibüleşrâfın geçişlerinde alkışlar tutardı[79].

Gerek padişahların cülûs törenlerinde ve gerek bayram tebriklerinde nakibüleşrâf tebrik ettiği sırada, padişah hürmeten ayağa kalkar ve divan çavuşları tarafından alkış tutulurdu. Resmî yazışmalarda nakibüleşrâflara özgü muayyen lakablar kullanılırdı[80].

Nakibüleşrâftan sonra seyyid ve şeriflerin en büyük âmiri olan ve "alemdar" ünvanı verilen bu görevli savaş sırasında saraydan çıkarılarak ordu ile beraber gidecek olan "sancağ-ı şerif"i taşımakla vazifeliydi. Sancağ-ı şerifin gidiş ve gelişinde nakibüleşrâf ile seyyid ve şerifler sancak merasimine katılarak sancağın etrafında tekbir alıp salavat getirirler

---

75. **Hadâyıkü'l-Hakâyık**, aynı yer; **Mekke-i Mükerreme Emirleri**, aynı yer.

76. İlhanlılar (Garp Moğolları) İslâmiyeti kabul ettikten sonra Gazan Mahmut Han zamanında (1295-1304) sâdâta nezaret etmek üzere nakib-i nukabâ-yı sâdât adıyla bir görev ihdas edilmiş ve her vilâyette Darü's-siyâde ismiyle seyyid ve şeriflere özgü birer daire oluşturmuştur. Bu dâiredeki nakibler, nakibü'n-nukabâya bağlı olarak seyyid ve şerîflerin defterlerini tutarlar ve bunlara nezâret ederlerdi. **Mekke-i Mükerreme Emirleri**, s.7, dipnot: 1.

77. Ali Seydi Bey, **Teşrifat ve Teşkilatımız**, s. 31.

78. Ataullah Ahmed, **Tarih-i Atâ**, C.I, s.223-226; **Teşrifat ve Teşkilatımız**, s.29.

79. **Teşrifat ve Teşkilatımız**, s.31.

80. **Mekke-i Mükerreme Emirleri**, s.12.

ve kanun mucebince nakibüleşrâf sancağ-ı şerif yakınında yürüyüp seyyid ve şerifler tuğ-ı humâyûn dışında yürürlerdi[81].

Yıldırım Bayezid döneminde sâdâtın işlerine bakan bir sorumlu atanmış iken bu daire sonraları kendi başına bırakılmıştır. Kanunî zamanında gerçekten âl-i Resûl'den gelme ilmiye mensubu nakibüleşrâf atanmış ve evlâd-ı Resûl'ün soy kütükleri "nakib efendi defteri"ne kaydettirilip cezalandırılması gereken şerifler, nikâbet dairesinde hapsolunarak öteki halk tabakasından ayrılmışlardır[82].

9. Nakibüleşrâf Kaymakamları

Osmanlı merkez brokrasisi içinde yer alan nakibüleşrâfın taşradaki temsilcisine "nakibüleşrâf kaymakamı" denirdi. Bunlar nakibüleşrâfın mektubuyla, genel olarak bir seneliğine- taşrada bulundukları bölgedeki sâdâtın işlerine bakmak üzere atanırlardı[83]. Diğer bir ifadeyle, imparatorluk merkezinin dışındaki yerleşim birimlerinde bulunan seyyid ve şeriflerin işlerine bakan, doğumlarını kaydeden, ahlâka mugayir davranışlarda bulunmamalarına dikkat eden ve aykırı harekette bulunanları cezalandıran görevliler nakibüleşrâf kaymakamları idi. Bunların azil ve tebdili nakibüleşrâfın işaretiyle gerçekleşirdi[84].

Nakibüleşrâf kaymakamlarının atama mektupları doğrudan kaymakam olarak atanan kişiye hitaben yazılıyordu ve bu mektup ilgili kazanın şer'î siciline kaydedildikten sonra resmi nitelik kazanmış oluyordu[85].

Nakibüleşrâf kaymakamlarının atama mektuplarına bakıldığında sadece bir kazadaki sâdât üzerine atanmadıkları ve daha çok biribirine yakın aynı bölgede bulunan bir kaç yerleşim birimindeki seyyid ve

---

81. **Mekke-i Mükerreme Emirleri**, aynı yer.

82. **Netayicü'l-Vukuat**, s.125-126. Memlüklerdeki nakibüleşrâf ise bu sülale-i tahireden geldiğini söyleyenlerin haseb ve nesebini araştırıp öğrenir, aralarındaki anlaşmazlıkları giderir ve onları İslâm ahlâkına aykırı bir hareketten bulunmaktan alıkoyardı. Ayrıca, başkanlığı altında Hz. Peygamber'in soyundan gelenlerin şecerelerini tutmak vazifesiyle görevlendirilmiş bir de divan vardı. Bkz. İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI, **Osmanlı Devlet Teşkilâtına Methal**, TTK Yayını, Ankara 1984, s.388-389.

83. Yücel ÖZKAYA, **XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı**, Kültür Bakanlığı, Ankara 1985, s.228.

84. **Mekke-i Mükerreme Emirleri**, s.9.

85. **XIX. Yüzyılın İlk Yarısında...**, s.239-240.

şeriflerin üzerine birden atandıkları görülmektedir. Örneğin, Şubat 1781(Gurre-i Rebiü'l-evvel 1195) tarihinde yeniden nakibüleşrâf kaymakamı olan Seyyid El-Hac Abdullatif Efendi'nin atama mektubunda Sivas, Han-ı Cedid (Yenihan), Yıldızeli, İlbeyli, Gelmüfad, Behramşah, Yakacık, Karahisar ve Akdağ kazalarında olan sâdât üzerine nakibüleşrâf olarak atandığı belirtilmektedir[86]. Benzer şekilde Aralık 1740 tarihinde Konya, Eskiil, Belviran, Ladik, Saidili kazalarındaki seyyidler üzerine Yeğen-zâde Mehmet Ârif Efendi nakibüleşrâf kaymakamı olarak atanmıştır[87].

Nakibüleşrâf kaymakamları atanmış bulundukları kazalarda oturan seyyid ve şeriflere kimsenin dokunmaması, muaf oldukları örfî vergi talebinde bulunmaması, kendilerine hürmet edilmesi ve müteseyyidlere fırsat verilmemesi ve sair haklarının koruması hususunda vazifeliydiler[88]. Ayrıca bu nakibüleşrâf kaymakamlarının da kimseye seyyidlik işareti ve iznini vermemeleri; seyyidlik iddiasında bulunanların İstanbul'a (nakibüleşrâfa) bildirmeleri ve bunlardan müteeeseyyidlere gereken cezanın verileceği bildiriliyordu[89].

Nakibüleşrâf kaymakamları gördükleri bu vazifelerin yanısıra bulundukları kazalarda oldukça önemli bir toplumsal konumda yer alıyorlardı. Sözgelimi payitahta yazılan arz ve şikayetlerde nakibüleşrâf kaymakamlarının isim ve imzaları hemen hemen her zaman bulunmaktaydı[90].

10. Seyyid ve Şeriflerin Cezalandırılmaları

Sâdât-ı kirâmdan kusur ve kabahati olanları nakibüleşrâf cezalandırırdı. Bu iş için nakibüleşrâf maiyetinde ağa ve çavuşlar bulunuyordu. Ayrıca nakibüleşrâfların konaklarında, suçlu olan seyyid ve şeriflerin tutuklanması için tevkifhaneleri vardı. Bu tevkifhane, nakibüleşrâf başçavuşunun sorumluluk ve denetiminde bulunuyordu.

---

86. **Sivas ŞS. Nu. 1/33**
87. **Ankara ŞS. Nu. 154/145.**
88. **XIX. Yüzyılın İlk Yarısında..**, s.239-240.
89. **Konya ŞS. Nu. 55/2.**
90. **XIX. Yüzyılın İlk Yarısında...**, s.240.

Sâdâttan suçlular, borçlular ve tutuklanmalarını gerektirecek bir konuda yargılananlar burada tutuklu kalırdı[91]..

Seyyid ve şeriflerden biri cezalandırılacaksa evvela başındaki emirlik alâmeti olan yeşil sarık alınır ve öpülür, sonra suçlu yatırılıp dayak atılırdı. İdama mahkûm olanlar da ancak nakibüleşrâfın emriyle idam olunurdu[92].

Osmanlı İmparatorluğu üzerine gözlemlerde bulunmuş olan Paul Rycaut, kitabında seyyidlerden sözederken peygamber neslinden gelmelerine rağmen bunların suistimallerine Türklerin, kesinlikle göz yummadıklarını ve bunlardan biri cezalandırılacağı zaman başından koyu yeşil sarığını çıkarıp, daha sonra acımadan dövdüklerini anlatmaktadır[93].

Taşradaki seyyid ve şeriflerden biri suç işlediğinde yine yerel yöneticiler ve kadılar karışamazdı. Bunları orada görevli bulunan nakibüleşrâf kaymakamları yargılar ve cezalandırırdı[94]..

Taşradaki seyyid ve şeriflerin suç işlememeleri ve o sülale-i tahireye mensup olma duygusuyla İslâm ahlâk ve ananesine mugayir hareket etmemelerine dikkat etmekle görevli bununan nakibüleşrâf kaymakamlarının da zaman zaman görevleri dışında işlerle uğraştıkları, siyasete bulaştıkları[95] görülmektedir. Kayseri nakibüleşrâf kaymakamı Mollaoğlu Osman'ın kendi hâlinde durmadığı ve fukaradan zorla para almak gibi zulümlerde bulunduğundan dolayı 1810 (H. 1224) tarihinde Tokat'a sürüldüğü bnun tipik bir örneğidir[96].

11. Nakibüleşrâfların Portresi

Osmanlı toplumunda dinî, hukukî, sosyal ve kültürel olarak sınıfların ve grupların giyim-kuşam ve yaşama biçimleri belirgin çizgilerle biribirinden ayrılır. Bu ayırım devletin koymuş olduğu yasalar ve kültürel

---

91. **Mekke-i Mükerreme Emirleri**, s.11-12.
92. **Mekke-i Mükerreme Emirleri**, s.12.
93. **The Present State of the Ottoman Empire**, London 1668, s.111.
94. Musa ÇADIRCI, **Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapıları**, Ankara 1991, s.93.
95. Cemil Cahit GÜZELBEY, **Gaziantep Şer'i Mahkeme Sicilleri**, Fasikül: 3, Gaziantep 1966, s.30-31.
96. Halis Turgut CİNLİOĞLU, **Osmanlılar Zamanında Tokat**, Üçüncü Kısım, Tokat Matbaası, Tokat 1951, s.56.

farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Sözgelimi bir müslim ile gayri müslimin giyim kuşamı arasında belirgin bir fark olduğu kadar, Müslüman kitlenin kendi içindeki meslek, mezhep, tarikat ve etnik kimliğinden kaynaklanan farklılıklar da belirgin bir renklilik gösterir. Kısacası, sokakta karşılaşan iki insan karşısındakinin mesleğini, dinini, mezhebini, tarikatını ve etnik kimliğini sormadan tanır ve ona göre tavır alır.

Ne var ki bütün bu belirginliklere rağmen, Osmanlı toplumu üzerine yapılan çalışmalarda henüz bu renkli toplumun muhtelif katmanlarında yeralanların portrelerine (tipolojilerine) ilişkin -görebildiğimiz kadarıyla- pek fazla bir araştırma yapılmamıştır.

Osmanlı toplumu içerisinde yeralan sâdât-ı kirâma dair yukarıdan itibaren verilen bilgilerden hareketle dıştan kaba hatlarıyla bu grubun ortak bir portresini tasavvur etmek mümkündür[97]. Bununla beraber bu portrenin içboyutunu yakalayamıyoruz. Bunun için bugün de aynı soydan geldiklerini iddia edenlerle yapılacak mülakat veya anketler bunların iç dünyasına dair bilgileri tespit etmemizi sağlayacaktır. Sözgelimi, Iğdır'daki ortak kanaat, seyyidlerin sinirli oldukları yönündedir[98].

Nakibüleşrâflarla ilgili ortak bir portre çizmek ise daha kolay olacaktır. Çünkü elde 62 nakibüleşrâfın -pek sistematik ve yeterli düzeyde olmasa da- biyografileri bulunmaktadır. Devhatü'n-nukabâ ve onun gibi yine nakibüleşrafların hâl tercümelerini veren Riyâzü'n-nukabâ'dan başka, bibliyografik künyelerini çalışmamızın "Metin" kısmında verdiğimiz diğer bir çok biyografik eserde de nakibüleşrâflara dair bilgilere rastlanılmaktadır.

İşte ikinci bölümde yeni harflerle metnini verdiğimiz Devhatü'n-nukaba'dan başka bu muhtelif kaynaklardan derlenen bilgilere

---

97. Bu grubun tam bir portresini çıkarabilmek için Osmanlı dönemine ait daha başka vesikalara da bakmak gerekir. Örneğin bir vakfiyede, " ...şöyle şart eylediler ki, meblağ-ı mezbûr her sene onu on bir hisâbı üzre simâlarında âsâr-ı emâneti zâhir ve büşrelerinde envâr-ı istikâmeti bâhir olan tüccâr-ı kaviyyü'l- iktidâr ve ahâlî-i servet ü yesârdan olanlar ile muâmele olunup ve eshâb-ı câh ve zümre-i cünûd-i sipâh ve fırka-i nisâ ve sâdât ve eshâb-ı muhâlâta ve siyyü'l-muamelât ile murâbâha olunmaya...." denmektedir. Yani güvenmediği insanlar arasına seyyidleri de katmaktadır. Bkz., 1014 Tarihli, Abdussamed b. Merhum Şeyh Abrurrahim Efendi Vakfı, **VGMA., Def. Nu. 605**/111-112.

98. Iğdır'dan 25 yaşında, hemşire Sefa Bağcı, 1996.

dayanarak hazırlanan aşağıdaki tabloda bu 62 nakibüleşrâfın memleketi, doğum yeri, mesleği, edebî ve tasavvufî yönü, baba meslekleri sorgulanarak tespit edilmeye ve buradan hareketle bazı sonuçlara varılmaya çalışılmıştır.

Tabloda yeralan bu bilgilerin ışığında Osmanlı nakibüleşrâflarının ortak portrelerine ilişkin ana hatlar şöyle sıralanabilir:

Doğum yeri ve memleketlerine göre menşelerine bakıldığında Seyyid Muhterem Taşkendî, Mirzâ Mahdûm Tebrizî ve Seyyid Hasan Bağdadî gibi ilk dönem Osmanlı nakibüleşrâflarının Orta Asya, İran ve Orta Doğu bölgelerinden geldikleri görülmektedir. % 29'u başta Bursa olmak üzere Bolu, Isparta, Ankara ve Kayseri gibi İç ve Batı Anadolu şehirlerinden, % 8'i Erzurum, Diyarbakır, Erzincan gibi Doğu ve Güneydoğu Anadolu şehirlerindendir. Nakibüleşrâfların memleketlerinde asıl ağırlık tahmin edileceği gibi İstanbul'dadır. İstanbullu nakiblerin oranı % 40'ı bulmaktadır. % 16'sının memleketi ve doğum yerine ilişkin bilgi bulunamamıştır. Ancak bunların da çoğunun İstanbul doğumlu olması gerektiği kanaatindeyiz. Yukarıda memleketleri belirtilen ilk nakibüleşraflara ilaveten, nakibüleşrâfların ikisinin Kırım, birinin de Kıbrıslı (Lefkoşe) kökenli olması da Bugünkü Türkiye coğrafyası dışında kalan bölgelere göre bir tespit olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nakibüleşrâfların memleketlerine göre dağılımı da şu şekildedir:

İstanbul	: 25
Bursa	: 5
Ankara	: 4
Isparta	: 4
Kayseri	: 2
Erzurum	: 2
Bağdat	: 2
Erzincan	: 1
Diyarbakır	: 1
Bolu	: 1
Giresun	: 1
Kıbrıs	: 1
Taşkent	: 1
Tebriz	: 1
Kırım	: 1

Buradan şu anlam çıkmaktadır: Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve gelişmesi aşamasında Anadolu'ya akan Türk ve Müslüman nufûs belli bir doyum noktasına ulaşıncaya kadar, nakibüleşrâflık makamı dışarıdan gelenlerce doldurulmuş; fakat daha sonra bu makam, ilkin Anadolu'da ve bir süre sonra ise, sadece İstanbul'da ikamet edenlere tahsis edilmiştir.

Osmanlı nakibüleşrâflarının tamamına yakını müderris ve kadılıktan bu makama gelmiş kimselerdir. Bunların yarısının kazaskerlik ve %25'inin kazaskerliğin yanı sıra şeyhülislâmlık gibi ilmiye sınıfının en yüksek mevkîlerini de işgâl ettiklerini görüyoruz. Çok az bir kısmı kazaskerlik ve şeyhülislâmlık makamına nakibüleşraflıktan sonra gelmekle beraber büyük ekseriyeti önce nakibüleşraf, bilâhere kazsaskerlik ve nihayet meşîhat makamına gelmişlerdir. Zaten yukarıda belirttiğimiz üzere sâdâtın ekseriyetinin cevelan alanı ilmiye sınıfına has meslekler ve tarikat şeyhliği idi.

62 nakibüleşrâftan 20'sinin, yani % 32'lik bir oranın şair olması da edebiyat tarihimiz için değerlendirilmesi gereken bir sonuçtur. Bu oranın genel olarak ilmiye sınıfında görülen şiire ilgiyle alakalı ve doğru orantılı olduğu söylenebilir. Bu şair nakibüleşrâflardan 10'unun "dîvân" sahibi olduğu da hesaba katılırsa şiirin ilgi alanlarına ne denli girdiği de anlaşılır. Ayrıca, Türk edebiyatının en önemli kaynakları arasında yer alan şuarâ tezkirelerinden ikisinin yazarı olan Bağçe-i Safâ-endûz sahibi Es'ad Efendi ile Tezkiretü'ş-şuarâ sahibi Şeyhülislâm Ârif Hikmet'in de bu nakibler arasında bulunduğunu da burada kaydetmek gerekir.

Bazı nakibüleşrâfların güzel sanatlarla da uğraştıkları anlaşılmaktadır. Şerif-zâde Mehmet Şerif ve Diyarbakırlı Kâsım Gubarî hattatlıklarıyla bilinen nakibler arasındadır.

Nakibüleşrâfların % 8'inin de herhangi bir tarikate mensup olduğu, daha doğrusu sofî meşrep oldukları tespit edilmiştir. Tasavvufla ilgisi bulunan 5 nakibden 3'ünün Nakşibendî, birinin Kadirî tarikatine mensup olduğu görülmektedir. İlk nakibüleşrâf Seyyid Mahmud Efendi'nin tasavvufla ilgisi bilinmesine rağmen mensubiyetinin bılinmemektedir.

Baba mesleklerine bakıldığında ise % 99'a varan oranda yine ilmiye sınıfıyla karşılaşmaktayız. Birinin mütesellim ve birisinin de -her ne kadar ilmiye sınıfından gelenlerin ihraz ettikleri bir meslek ise de- reisülküttab ve vezir rütbelerini haiz oldukları görülmektedir.

Nakibüleşrâflar; memleketleri, meslekleri, babalarının meslekleri, tasavvufla ilişkileri ve şairlik yönleriyle incelendiklerinde şöyle bir tablo karşımıza çıkmaktadır[99]:

Adı, Doğum-Ölüm Tarihi	Memleketi	Mesleği	Tasavvufî Yönü ve Şairliği	Babasının Mesleği
1.Seyyid Mahmûd Efendi (?-1537/38)	Bursa	____	sofi-şair (Emîrî)	müderris
2. Taşkendî Muhterem Efendi (?-1572)	Taşkent	____	sofi (Nakşîbendî)	?
3.Seyyid Hasan Efendi (?-1578)	Bağdat	müderris	____	kadı
4.Seyyid Mehmed Efendi (1533/34-1584)	?	şeyhülislâm	____	kazasker
5.Mîrzâ Mahdûm Efendi (?-1587)	Tebriz	kadı	divan sahibi şair (Mîrzâ Mahdûm)	?
6.Kiçi Mîrzâ-zâde Yahyâ Efendi (?-1599)	Bursa	müderris, kadı	şair (Mîrî)	müderris
7.Abdülkâdir Efendi (?-1604)	Kayseri	kadı	şair (Kadrî)	?
8.Seyyid Mehmed Nakîb (?-1605)	Bursa	müderris, kadı	şair (mahlası belirtilmiyor)	?
9.Emîr Ali Efendi (?-1616)	Bursa	müderris, kadı	____	müderris

99. Bu tabloda yer aldığı hâlde Devhatü'n-nukabâ'da bulunmayan bazı bilgiler, çalışmamızın "Metin" kısmında ilgili dipnotlarda gösterilen kaynaklardan istifade ile elde edilmiştir.

10.Kâsım Gubârî (?-1624/25)	Diyarbakır	müderris, kadı, (hattat)	____	?
11.Seyyid Mehmed Efendi (1553-1630/31)	Eğridir	kadı	şair (Şerîfî)	kadı
12.Seyyid Mehmed Efendi (?-1635)	Eğridir	müderris, kadı	divan sahibi sair (Şeyhî)	kadı
13.Mehmed Es'ad Emîr Efendi (?-1647)	Ankara	kadı	____	?
14.Seyrek-zâde Yûnus Efendi (?-1652)	?	müderris, kadı	____	müderris, kadı
15.Seyyid Mehmed bin Mehmed Efendi (?-1668)	Ankara	kadı	____	kadı, nakibüleşrâf
16.Abdurrahman bin Ahmed bin Emrullah (?-1674)	?	kadı	____	?
17.Şeyh Mehmed bin Mehmed Kudsî Efendi (1600/01-1674)	?	kadı	şair (Şeyhî)	kazasker
18.Mehmed Saîd İbni Mehmed Es'ad Efendi (1619-1686)	Ankara	müderris, kadı	şair (Sa'di-Safhî)	müderris, kadı
19.Ca'fer Efendi (?-1697)	Isparta	müderris, kadı	____	kadı
20.Feyzullah Efendi (1630/31-1703)	Erzurum	kazasker, şeyhülislâm	____	müftü
21.Abdurrahman Efendi (?-1696)	Ankara	müderris, kadı	divan sahibi şair (Vâlî)	imam, hatip

22. Başmakçı-zâde Ali Efendi (1639-1712)	İstanbul	kazasker, şeyhülislâm	____	kadı
23.Mehmed Efendi (?-1696)	?	kazasker	____	müderris, kadı
24. Osmân Efendi (?-1700)	?	kazasker	____	kazasker
25.Fethullah Efendi (?-1703)	Erzurum	kazasker	____	nakibüleşrâf, şeyhülislâm
26.Seyfî-zâde İbrâhîm Efendi (1639/40-1711)	Kayseri	müderris, kadı	____	müderris, kadı
27.Mehmed Efendi (1640/41-1717)	Isparta	müderris, kadı	____	kadı
28.Uşşâkî-zâde Seyyid Abdullah Efendi (1657/58-1726)	?	kazasker	şair (Nesîb)	kazasker
29.Başmakçı-zâde Seyyid Abdullah Efendi (1680/81-1732/33)	İstanbul	kazasker, şeyhülislâm	____	kazasker, şeyhülislâm
30.Ak Mahmûd-zâde Zeynelâbidîn Efendi (1667-1751)	İstanbul	kazasker, şeyhülislâm	sofi (Kadîrî)	kazasker
31.Aftas Zeynelabidîn Efendi (?-1744)	Erzincan	kazasker	____	kazasker
32.İmâd-zâde Seyyid Ebû Sa'îd Efendi (?-1732/33)	İstanbul	kazasker	____	kadı

33.Bolevî-zâde Mehmed Emîn Efendi (?-1748)	Bolu	kazasker	____	kazasker, şeyhülislâm
34.Mahmûd Dede Efendi (?-1744)	İstanbul	müderris, kadı	____	?
35.Hâce-zâde Seyyid Ömer Efendi (?-1745/46)	?	müderris, kadı	____	nakibüleşrâf kazasker
36.Mehmed Saîd Efendi (?-1752)	?	müderris, kadı	____	?
37.Mehmed Rızâ Efendi (?-1756)	Kırım	müderris, kadı	şair (mahlası belirtilmiyor)	?
38. Şerîf-zâde Mehmed Şerîf Efendi (1703/04-1779)	İstanbul	kazasker, şeyhülislâm, (hattat)	____	müderris, kadı
39. İdrîs-zâde Mehmed Emîn Efendi (?-1761/62)	İstanbul	müderris, kadı	____	müderris, şeyhülislâm müfettişi
40. Mîrzâ-zâde Mehmed Saîd Efendi (1710/11-1774)	İstanbul	kazasker	____	kazasker, şeyhülislâm
41. Seyyid Abdullah Efendi (?-1770)	İstanbul	kazasker	____	kazasker, şeyhülislâm
42. Karahisârî İbrâhîm Efendi (1701/02-1778)	Şebinkarahisar	kazasker, şeyhülislâm	____	kadı
43. Dürrî-zâde Mehmed Ârîf Efendi 1740/41-1800)	İstanbul	kazasker, şeyhülislâm		kazasker, şeyhülislâm
44. Seyyid Mehmed Dervîş Efendi (?-1790)	İstanbul	kadı	____	nakibüleşrâf

45. Seyyid Mehmed Kâmil Efendi (1728/29-1801)	İstanbul	kazasker, şeyhülislâm	———	kazasker
46. Yahyâ Tevfîk Efendi (1715-1791)	İstanbul	kazasker, şeyhülislâm	şair (mahlası belirtilmiyor)	müderris
47. Mehmed Fâiz Efendi (?-1794)	İstanbul	müderris, kadı	şair (Safhî)	müderris
48. Mehmed Atâullah Efendi (1760-1811)	İstanbul	kazasker, şeyhülislâm	divan sahibi şair (Atâ)	şeyhülislâm
49. Râif İsmâîl Paşa-zâde İbrâhîm İsmet (1750-1807)	İstanbul	kazasker	divan sahibi şair (İsmet) sofi (Nakşibendî)	reisülküttâb, vezir, vali
50. Dürrî-zâde Abdullah Efendi (?-1828)	İstanbul	kazasker, şeyhülislâm	———	şeyhülislâm
51. Zeynelâbidîn Efendi (1749/1750-1824)	İstanbul	kazasker, şeyhülislâm	———	kadı, hekim
52. Mehmed Emîn Efendi (?-1818)	İstanbul	müderris, kadı	———	nakibüleşrâf
53. Mehmed Sıddîk Efendi (1764-1826)	İstanbul	kazasker	———	nakib, şeyhülislâm
54. Abdülvehhâb Efendi (1758/59-1834)	İstanbul	kazasker, şeyhülislâm	———	ulemâdan
55. El-Hâc Mehmed Ebülhayr Efendi (1774/75-1823)	İstanbul	müderris, kadı	———	nakibüleşrâf, şeyhülislâm
56. Ahmed Reşîd Efendi (1762-1839)	İstanbul (ataları Kırımlı)	kazasker	şair (Reşid)	kazasker

57. El-Hâc Ârif Hikmet Beyefendi (1786-1859)	İstanbul	kazasker, şeyhülislâm	divan sahibi şair (Hikmet)	kazasker, nakibüleşrâf
58. Abdurrahîm Efendi (?-1851	Bursa	kazasker	____	müderris, kadı
59. Mehmed Es'ad Efendi (1786/87-1848)	İstanbul	kadı, kazasker	divan sahibi şair (Es'âd)	müderris, kadı
60. El-Hâc Hasan Tahsîn Beyefendi (?-1861)	Kıbrıs (Lefkoşe)	kadı, kazasker	sofi (Nakşî)	mütesellim
61. Mehmed İlmî Efendi (1821-1872)	İstanbul	kadı, kazasker	____	nakîb, şeyhülislâm
62. Nizâmüddîn ibni Şihâbüddîn Hazretleri* (?-1548-49	Bağdat	?	sofi	şeyh

*. Ahmed Rıf'at, Seyyid Nizâmüddîn ibni Şihâbüddîn'in nakibüleşraf olup olmadığı tam olarak belli olmadığından konuya ihtiyatla yaklaşarak ve biyografisini en sonda vermektedir. Bu nakibin kronolojik sıralamaya aykırı oluşu, tablodaki sıralamada Devhatü'n-nukabâ'daki sırayı takip edişimizdendir.

II. AHMED RIF'AT EFENDİ'NİN HAYATI ve ESERLERİ

A. Hayatı

Ahmed Rıf'at Efendi'nin hayatı hakkındaki bilgilerimiz oldukça kısıtlıdır. Hakkında bilgi veren bir kaç kaynaktaki malûmâta göre[100] yazar İstanbulludur. İsmail adlı birinin oğludur. Tarih ve hâl tercümesine düşkün olan Ahmed Rıf'at Efendi, biraz aksadığı için Topal Rıf'at Efendi namıyla tanınırdı. Gümrük merhuru olan Ahmed Rıf'at Efendi 1280 (1863)'de rüsûmât muhasebecisi, sonra Bursa defterdarı olmuştur. Bu görevden azlinden sonra 1293 (1876) senesinde vefat etmiştir. Edirnekapısı haricinde medfundur.

B. Eserleri

Ahmed Rıf'at'in çalışmamıza konu olan Devhatü'n-nukabâ'dan başka şu eserleri vardır:

a. Devhatü'l-meşâyîh mâ-zeyl: Müstakim-zâde Süleyman Efendi (1717-1787)'nin Osmanlı şeyhülislâmlarının hâl tercümelerini ihtiva eden Devhatü'l-meşâyîh adlı eserinin zeylidir. Mehmed Münîb (ö. 1823)'in 1221/1806'ya, Süleyman Fâik (1783-1837)'in 1248/1832'ye, Mektûbî-zâde Abdülazîz (ö. 1862)'in 1279/1862'ye kadar devam ettirdikleri şeyhülislâmların hâl tercümeleri, Ahmed Rıf'at Efendi tarafından da 108. Osmanlı şeyhülislâmı Ömer Hüsâmeddîn (1799-1871)'e kadar düzenlenmiştir.

Eser büyük boy, 136 sayfa halinde taş baskıyla İstanbul'da basılmıştır. Üzerinde baskı tarihi ve yeri yoktur.

---

100. Mehmed Süreyyâ, **Sicill-i Osmânî**, C.2, s.408; Bursalı Mehmed Tahir, **Osmanlı Müellifleri**, C.3, s.62; Franz BABINGER, **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**, Çev.: Prof. Dr. Coşkun ÜÇOK, Kültür Bakanlığı Yayını, Mersin 1992, s.394-395; Âgah Sırrı LEVEND, **Türk Edebiyatı Tarihi I**, TTK Yayını, Ankara 1988, s.367-368.

b. Verdü'l-hakâik: Osman-zâde Tâib (ö. 1724)'in Osmanlı sadrazamlarının hâl tercümelerini anlatan Hadîkatü'l-vüzerâ adlı eserinin 3. zeylidir. Şehrî-zâde Mehmed Saîd (1730-1764)'in Gül-i Zîbâ'sında 1115/1703'den 1170/1756'ya, Câvid Ahmed (ö. 1803)'in Verd-i Mutarrâ'sında Mehmed Saîd'in bıraktığı yerden 1220/1805'e kadar getirdikleri sadrazam biyografilerini Ahmed Rıf'at da Câvid Ahmed'in bıraktığı yerden 1279/1863'e kadar getirir. Dolayısıyla eser Verd-i Mutarrâ'nın zeyli durumundadır.

Verdü'l-hakâik'da Yusuf Ziya Paşa'nın ikinci sadâretinden Yûsuf Kâmil Paşa'ya kadar 24 sadrazamın biyografisi yer almaktadır.

Eser büyük boy, 76 sayfa olarak taş baskıyla basılmıştır (İstanbul 1283). Üzerinde baskı yeri ve tarihi bulunmamaktadır.

c. Ravzatü'l-azîziye: Hz. Muhammed'in ailesinden başlayarak en önemli İslâm hükümdar sülâlelerinin ve Hicrî 13. yüzyılın 80. yıllarına kadar gelmiş olan Osmanlı rütbe sahiplerinin kronoloji sırasına göre dizilmiş listeleri ve Osmanlısultanları, sadrazamları, şeyhülislâmları, kaptanpaşaları ve Mısır hidivlerinin muhtasar biyografilerinden oluşan bir eserdir.

Bir yangın sırasında basıldığı matbaa yandığı için bu eser tamamıyla yayımlanamamıştır. Ancak taş baskısından bazı formalar mevcuttur[101].

d. Mir'âtü'l-makâsıd fî def'i'l-mefâsid: Yazarın Bektâşî tarikatine mensup olduğunu gösteren bu eseri, bu tarikatle ilgili bilgilerin verildiği ve Bektaşîliğin müdafaa edildiği ir eserdir. Bektaşi edebiyatında bu eserin önemli bir yeri vardır.

Eser basılmıştır (İstanbul 1293).

---

101. Biz bu formaları göremedik. Babinger, 1-16, 25-48, 81-88, 97-216. sayfaları ihtiva eden formaları gördüğünü ifade ederek bunlardan 165-183. sayfalar arasında biraz hakikate uyma[ma]kla birlikte Osmanlı tarih yazarlarının, özellikle vak'anüvislerin bir listesi bulunduğunu, 181-183. sayfalarda da yazarın kendisinden bahsettiğini bildirmemketir.

III. DEVHATÜ'N-NUKABÂ'NIN KAYNAKLARI ve RİYÂZÜ'N-NUKABÂ

Riyâzü'n-nukabâ'nın mütemmimi durumunda bir eser olan Devhatü'n-nukabâ 6 ilâveyle birlikte Riyâz'daki 56 nakîbüleşrafın biyografisini vermesine rağmen, verdiği bilgilerin Riyâz'dan ziyâde başka kaynaklara dayanmasıyla dikkat çekmektedir.

Yazarın müracaat kaynaklarına geçmeden önce, 1/3 gibi oldukça yüksek bir oranı şair olan nakibüleşrâfların hayatları hakkında bilgi yahut şiirlerinden örnekler verilirken şairlerin hâl tercümeleri konusunda ilk akla gelen eserler olan şuarâ tezkirelerinden hiç istifade etmemiş olmasını önemli bir eksiklik olarak kaydetmek gerekir. Eserde bazı nakib şairler için yer yer gördüğümüz "eş'âr-ı belâgat-şiârları Tezkiretü'ş-şuarâ'da mezkûrdur." kabilinden ifadeler ise sadece -menşeini ileride göstereceğimiz- diğer kaynaklardan aynen aktarılmış bölümlerdir.

Devhatü'n-nukabâ'daki biyografilerin orijinal olduğunu söylemek mümkün değildir. O kadar ki, eserdeki hâl tercümelerinin sadece bilgileri değil, ifadelerinde de yazarın şahsına özgülüğü bulabilmek neredeyse imkânsızdır. Ahmed Rıf'at eserinin hazırlarken bir kaç kaynak kullanmış; ancak bu kaynakları her madde başı için bir kaç kaynak olarak değil, genellikle her maddeyi bir kaynaktan istifade etmek, daha doğru bir ifadeyle "aktarmak" suretiyle kullanmıştır. Hatta bazen bu aktarmalar, aşağıya örnek olarak aldığımız Kiçi Mîrzâ-zâde Yahyâ Efendi maddesinde görüleceği gibi esas aldığı eserdeki imlâ veya ifade bozukluklarını da geçirecek kadar aynîlik arz etmektedir. Devhatü'n-nukabâ'nın asıl önemi adı geçenler hakkındaki bilgilerin derli toplu bulunabileceği meslekî tabakât kitapları cümlesinden bir eser oluşudur. Nitekim Babinger, onun biyografik eserleri için, "Ahmed Rıf'at bugün bile faydalı müracaat kitabı olarak değerlerini koruyan bir çok biyografya mecmualarını, tarif

edilmez güçlüklere katlanarak yazmak suretiyle Osmanlı tarihine büyük hizmetlerde bulunmuştur."[102] demektedir.

Devhatü'n-nukabâ'ya kaynaklık eden eserler olarak tespit edebildiklerimiz şunlardır:

1. Mecdî Mehmed Efendi: **Hadâyıku'ş-şakâyık**. İlk nakibüleşrâf olan Seyyid Mahmud Efendi hakkındaki bilgilerin kaynağı Mecdî Mehmed Efendi'nin eseridir.

2. Nev'î-zâde Atâyî: **Hadâyıku'l-hakâyık fî Tekmileti'ş-şakâyık**. Eserde en çok yararlanılan kaynakların başında gelmektedir. Eserin mukadimesi diyebileceğimiz kısmındaki bilgilerin çoğu Atâyî'nin zeylinden (s.176) aktarılan bilgilerdir. Yukarıda değinildiği gibi şeyhülislâm olduğu için hayatı hakkında çok kısa bilgi verilen 4. nakib Ma'lûl-zâde Mehmed Efendi hariç ilk on sıradaki nakibüleşrafların biyografileri Atâyî'nin zeylinden alınmıştır. Atâyî'de, diğer Şakâyık zeyillerinde olduğu gibi haklarında bilgi verilen zâtların devlet kademelerinde aldığı görevler bütün ayrıntılarıyla verilirken Ahmed Rıf'at bunları çok özetleyerek aktarmıştır. Sadece doğum yeri, tarihi, babasının adı, medreseyi tamamladığı tarih, nikabete tayin tarihi ve ölüm yeri ile tarihi gibi temel bilgiler verilmiş, bunların dışındaki diğer tayinler, aziller gibi teferruatı elemiştir.

3. Şeyhî Mehmed Efendi: **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**. Yaklaşık olarak Atâyî'nin bıraktığı yerden itibaren başlayan Şeyhî Mehmed Efendi'nin eserinin Devhatü'n-nukabâ'ya kaynaklığı da aynı yerden itibaren başlamaktadır. Vakâyi'ü'l-fuzalâ'dan bazı bilgi ve ibareler aynen aktarılırken bazı bilgiler ise değişiklik olmaksızın ifadelerin farklılaştırılarak alındığı görülmektedir. Allâme Şeyhi Mehmed Efendi'nin ve onu takip eden bir kaç nakibin biyografilerinde görülen bu durum, airin adı geçen nakiblerin hâl tercümelerini verirken Riyâzü'n-nukabâ'dan da kısmen istifade etmesinden kaynaklanmaktadır. Bunu açıkça gösterebilmek için sözü edilen nakiblerin biyografilerinden bazı kesitlerin her üç eserde (Vakâyi'ü'l-fuzalâ, Riyâz, Devha) nasıl ele alındığını aşağıda üç sütunlu tablo halinde sunduk.

Yazarın Vakâyi'ü'l-fuzalâ'nın ilk cildinden (A. ÖZCAN neşrinde Şakâyık Zeyilleri'nin 3. Cildi) hemen her nakibüleşrâf'ın biyografisinde faydalandığı hâlde 2. ve 3. ciltlerini (A. ÖZCAN neşrinde 4. Cilt) hiç

---

102 Franz BABINGER, **a.g.e.**, s.394.

değerlendirmediğini de tespit ettik. Nitekim nakiblerin doğum-ölüm ve nakibiikleriyle ilgili tarihlerde metnin dipnotlarında görülen farklılıklar da bu bundan dolayıdır.

4. Müstakîm-zâde Sadeddin Efendi: **Devhatü'l-meşâyîh**. Yukarıda zikredildiği üzere Ahmed Rıf'at, Sadeddin Efendi'nin Devhatü'l-meşâyîh'ında hâl tercümeleri yer alan zâtların hayatlarını çok kısa tutmuş ve adı geçen esere gönderme yapmakla yetinmiştir. Ancak kısa tutulan bu bölümlerde de Devhatü'l-meşâyîh'dan hem bilgi, hem de ifadelerin aynen alınması tarzında aktarmalar yapılmıştır. Ancak yazarın bu kaynaktan istifadesi, şeyhülislâmlık yapan nakibüleşrâfların eserde işgal ettikleri yerle orantılı, yani oldukça azdır.

5. Sahhaflar Şeyhi-zâde Ahmed Nazif Efendi: **Riyâzü'n-nukabâ**. Ahmed Nazif Efendi'nin Devhatü'n-nukabâ'yla aynı amaçla yazılan gayr-ı matbû eseri de Devha'nın kaynakları arasındadır. Ancak yazar, Ahmed Nazif Efendi'nin eserinden yukarıdaki eserler kadar faydalanmamıştır. Esasen Devha'nın önsözünde böyle bir ibare, hatta bu esere atıf dahi bulunmamakla beraber yazarın Riyâz'ı görmemiş olması mümkün değildir. Böyle bir şeyin "Zikr-i Dîbâce" belirtilmemesine rağmen herhâlde yazarın eserini Riyâz'ı yeterli görmemiş olmasından dolayı kaleme almış olmalıdır. Dolayısıyla kaynak olarak Riyâz'dan çok az faydalanmış olması tabiîdir.

Riyâzü'n-nukabâ'da biyografisi yer alan nakibüleşrâflar şunlardır[103]:

Muhterem Efendi (8a-9a); Şeyhülislâm Malûl-zâde Es-Seyyid Mehmed Efendi (9b-10a); Mîrzâ Mahdûm Es-Seyyid Muînüddîn Efendi (10a-12a); Kiçi Mîrzâ-zâde Yahyâ Efendi (12a); Es-Seyyid Abdülkâdir Efendi (12a-b); Es-Seyyid Yavuz Çelebi (12b); Es-Seyyid Ali Efendi (12b-13a); Kâsım Gubârî (13a-b); El-Mevlâ Es-Seyyid Şerîf Mehmed b. Mehmed Hamîdî (13b-14a); Es-Seyyid Mehmed Şeyhî b. Es-Seyyid Mahmûd (14b-16a); Ankaravî Es-Seyyid Mehmed Es'ad Efendi (16a-b); El-Mevlâ Seyrek-zâde Yûnus (16b-17a); El-Mevlâ Es-Seyyid Mehmed b. Es-Seyyid Mehmed Ankaravî (17b-18a); Seyrek-zâde Abdurrahman Efendi (18a-19a); Kudsî-zâde Şeyh Mehmed Efendi (19a-21b); El-Mevlâ Es'ad-zâde Sey. Mehmed Saîd (21b-22b); Es-Seyyid Ca'fer Efendi b. Kemâl (22b-23a); Es-Seyyidü'ş-şehîd Şeyhülislâm Feyzullah

103. Varak numaraları ve sıralama, Süleymaniye Kütüphanesi, Es'ad Efendi Nu.2275 nüshasına göredir.

Efendi (23a-25a); Nefes-zâde Es-Seyyid Abdurrahman Efendi (25a-b); Şeyhülislâm Başmakçı-zâde Es-Seyyid Ali Efendi (25b-27a); Fenârî-zâde Es-Seyyid Mehmed Efendi (27a-b); Hâce-zâde Es-Seyyid Osmân Efendi (27b-28a); Es-Seyyidü'ş-şehîd Fethullah (28a-b); Seyfî-zâde İbrâhîm Efendi (28b-29a); Sahhâf Şeyh-zâde Es-Seyyid Mehmed Efendi (29a-b); Uşşâkî-zâde Es-Seyyid Abdullah Efendi (29b-30b); Başmakçı-zâde Abdullah Efendi (30b-31a); Ak Mahmûd Efendi-zâde Şeyhülislâm Seyyid Mehmed Zeynelâbidîn Efendi (31a-b); Aftas Es-Seyyid Zeynelâbidîn Efendi (32a-b); İmâd-zâde Seyid Ebu's-saîd Mehmed Efendi (33a); Bolevî-zâde Es-Seyyid Mehmed Emîn Efendi (33a-b); Aftas Es-Seyyid Mahmûd Efendi (33b); Es-Seyyid Ömer Efendi (34a); Es-Seyyid Mehmed Saîd Efendi (34a-b); Kırımî Es-Seyyid Mehmed Rızâ Efendi (34b-35a); Şeyhülislâm Şerîf Efendi-zâde Es-Seyyid Mehmed Şerîf Efendi (35a-b); İdrîs-zâde Es-Seyyid Mehmed Emîn Efendi (35b); Şeyhülislâm Mîrzâ-zâde Es-Seyyid Mehmed Saîd Efendi (36a-b); Es-Seyyid Abdullah Efendi (36b-37a); Şeyhülislâm Es-Seyyid İbrâhîm Efendi (37a-b); Şeyhülislâm Dürrî-zâde Es-Seyyid Mehmed Ârif Efendi (38a-b); Seyyid Abdullah Efendi-zâde Sey. Mehmed Dervîş Efendi (38b-39a); Şeyhülislâm Es-Seyyid Mehmed Kâmil Efendi (39a-b); Şeyhülislâm Es-Seyyid Yahyâ Tevfîk Efendi (39b-40b); Bıçakçılar İmâmı Hafîdi Şeyhülislâm Es-Seyyid Mehmed Fâiz Efendi (40b); Şeyhülislâm Es-Seyyid Mehmed Atâullah Efendi (40b-42b); Mîr Es-Seyyid İbrâhîm İsmet Efendi (42b-45b); Şeyhülislâm Dürrî-zâde Es-Seyyid Abdullah Efendi (45b-47a); Şeyhülislâm Es-Seyyid Mehmed Zeynelâbidîn Efendi (47a-49a); Abdullah Efendi-zâde Es-Seyyid Mehmed Emîn Efendi (49a-b); Es-Seyyid Mehmed Sıddîk Efendi (49b-51a); Şeyhülislâm Es-Seyyid Abdulvehhâb Efendi (51a-53a); Es-Seyyid El-Hâc Mehmed Ebu'l-hayr Efendi (53a-54b); Es-Seyyid Ahmed Reşîd Efendi Hazretleri (54b-56a); Es-Seyyid El-Hâc Ârif Hikmet Beg Efendi Hazretleri (56a-58a); Es-Seyyid Abdurrahîm Efendi Hazretleri (58a-60a):

Riyâzü'n-nukabâ'daki bu 56 nakibüleşrâfın hayat hikâyesine Devhatü'n-nukabâ'da 6 kişi daha eklenerek sayı 62'ye çıkarılmıştır. Ancak ifade ettiğimiz gibi her iki eserde de yer alan kimselerle ilgili bilgilerde, Riyâzü'n-nukabâ'nın tekrar edilmediğive mümkün olduğunca farklı kaynaklara gidildiği görülmekte hatta tarihlerde ve sair bilgilerde de önemli farklılıkların bulunduğu gözlenmektedir.

Ahmed Rıf'at'ın eserini hazırlarken istifade ettiği bu kaynaklarla eseri arasındaki benzerlikleri işaret edebilmek için bazı örnekler gösteriyoruz.

DEVHATÜ'N-NUKABÂ (S.11) **HADÂYIKÜ'Ş-ŞAKÂYIK** (S.342)

(Seyyid Mahmûd Efendi)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh Sultân Bâyezid Han-ı Gâzî -aleyhi'r-rahmeti ve'l-megâzî- Hazretleri'nin hâcesi Abdullah Efendi'nin ferzendidir. Müşârün ileyh Abdullah Efendi bu âlem-i tengnâ-yı kevn ü fesâddan nüzhet-fezâ-yı âlem-i a'lâya intikâl eyledikde yetîm kalup ba'zı sulehânın havza-i havme-i terbiyyetinde neşv ü nemâ bulmuş idi. *(...)* Şiir:

Hasîb ü nesîbest û zân sebeb
Şehenşâh-ı âlem nikâbet süpürd
Be-çevgân-ı rüchân zi-meydân-ı fazl
Zi-akrân-ı hod gûy-ı iclâl bürd

Hicret-i nebeviyyeden 943 senesine değin mansıb-ı nikâbetde sâbit-kadem olup sene-i mezkûrede tengnâ-yı zevâyâ-yı fenâdan hayât-ı ebedî ve bekâ-yı sermedîyi mütekeffil olan fezâ-yı füshat-âbâd-ı kudse revân oldular...

Mezkûrun pederi Sultân Bâyezid Han Hazretleri'nin hâcesi idi. Kahhâr-ı cebbâr-ı âlemün emriyle tengnâ-yı kevn ü fesâddan intikâl idüp vefât eyleyicek fâzıl-ı mumâ ileyh yetîm kalup ba'zı sulehânın havza-i havme-i terbiyyetinde neşv ü nemâ buldı. Ol nihâl-i bâğ-ı rüşd... *(...)* Şiir:

Hasîb ü nesîbest û zân sebeb
Şehenşâh-ı âlem nikâbet süpürd
Be-çevgân-ı rüchân zi-meydân-ı fazl
Zi-akrân-ı hod gûy-ı iclâl bürd

Hicret-i nebeviyyeden 943 senesine değin mansıb-ı nikâbetde sâbit-kadem olup sene-i mezkûrede tengnâ-yı zevâyâ-yı fenâdan hayât-ı ebedî ve bekâ-yı sermedîyi mütekeffil olan fezâ-yı füshat-âbâd-ı kudse revân oldılar...

DEVHATÜ'N-NUKABÂ (s.11-12) **HADÂYIKÜ'L-HAKÂYIK** (s.175)

(Taşkendî Muhterem Efendi)

(...)
Nakşbendiyye'nin gavvâs-ı bihârı Şeyh Halîl Abdüllatîf-i Buhârî Hazretleri diyâr-ı Rûm'a şeref-kudûm-ı erzânî kıldıkda huzûr-ı Hazret-i Süleymân Hanî'de müşârün ileyh Abdullah-ı Berzeş-âbâdî neslinden seyyid-i sahîhü'n-nesebdir diyü hüsn-i şehâdet eyleyüp mahdûmumuzdur mahzan anları ziyâret kasdıyla tahrîk-i şehbâl-i azîmet itmişiz dimekle pâdişâh-ı kadrdân yanında kadri âlî ve ulûfesi bâliğ-i rütbe-i mevâlî olmuş idi. Evâhir-i devlet-i Süleymânî'de tekrâr hacc idüp...

(... Baş kısımlardaki ifadeler farklı)
Nakşbendiyye'nin gavvâs-ı bihârı Şeyh Halîl Abdüllatîf-i Buhârî Hazretleri diyâr-ı Rûm'a şeref-kudûm-ı erzânî kıldıkda huzûr-ı pâdişâhîde merhûmı terbiyyet ve Abdullah-ı Berzeş-âbâdî neslinden seyyid-i sahîhü'n-nesebdir diyü hüsn-i şehâdet eyleyüp mahdûmumuzdur mahzan anları ziyâret kasdına tahrîk-i şehbâl-i azîmet itmişizdür dimekle pâdişâh ve vezîr yanında kadri âlî ve ulûfesi bâliğ-i rütbe-i mevâlî olmuş idi. Evâhir-i devlet-i Süleymânî'de tekrâr hacc idüp ...

DEVHATÜ'N-NUKABÂ (s.15) **HADÂYIKÜ'L-HAKÂYIK** (s.431-432)

(Kiçi Mîrzâ-zâde Yahyâ Efendi)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh Kiçi Mîrzâ-zâde dimekle meşhûr-ı enâm olan seyyid-i sâdât-ı kirâm(dan)dır. Tahsîl-i sermâye-i ulûm ve tekmîl-i pîrâye-i mantûk u mefhûm idüp Hasan Beyefendi merhûmdan mülâzım ve tarîk-i tedrîse âzim olarak devr-i medâris ve akd-i mecâlis iderek Edirne'de dârü'l-hadîs pâyesine sâye salmış idi. *(...)* mübtelâ-yı sarsar-ı fenâ ve berg-rîz-i hazân-i mergle bî-berg ü nevâ olmuşlardır. Tophâne'de Fındıklı Çarşusu'nda Ca'fer Efendi Tekyesi'nde Arab Ahmed Türbesi'nde medfûndurlar. Mevlânâ-yı müşârün ileyh ilm ü maârif ile meşhûr kerîmü'l-ahlâk tayyibü'l-a'râk nazîf ü latîf bir zât-ı Şerîf olup Mîrî mahlası ile iş'ârı ve Tezkiretü'ş-Şuârâ'da ba'zı eş'ârı vardır. Assâr'ın Mihr ü Müşterî'sini terceme itmiştir. Rahmetullahi aleyh.

Kiçi Mîrzâ-zâde dimekle meşhûr-ı enâm olan seyyid-i sâdât-ı kirâm(dan)dır. Halk-ı âlem galat idüp Geçmîrzâ-zâde dirler idi. Tahsîl-i sermâye-i ulûm ve tekmîl-i pîrâye-i mantûk u mefhûm idüp Hasan Beyefendi merhûmdan mülâzım ve tarîk-i tedrîse âzim olup devr-i medâris ve akd-i mecâlis iderek kırk akçe medreseden ma'zûl iken 984 Cemâziye'l-âhiresi'nde Ahî-zâde İbrâhîm Efendi yerine *(...)* mübtelâ-yı sarsar-ı fenâ ve berg-rîz-i hazân-ı mergle bî-berg ü nevâ oldı. Tophâne'de Arab Ahmed Türbesi'nde medfûndur. Mansıb-ı nikâbet Abdülk^dir Efendi'ye inâyet olındı. Mevlânâ-yı mezbûr ilm ü maârif ile meşhûr kerîmü'l-ahlâk tayyibü'l-a'râk nazîf ü latîf zât-ı Şerîf idi. Mîrî mahlası ile şi'ârı ve Tezkiretü'ş-Şuârâ'da ba'zı eş'ârı vardır. Assâr'ın Mihr ü Müşterî'sini terceme itmiştir.

DEVHATÜ'N-NUKABÂ (s.17) **HADÂYIKÜ'L-HAKÂYIK** (s.693)

(Kâsım Gubârî Efendi)

Mevlânâ-yı müşârün ileyhin vücûd-ı kesirü'l-mehâmidi belde-i Âmid'den bedîdâr ve hoş-nüvislikde nâdire-i edvâr olup be-tahsis-i rikkat-ı hatt-ı gubârîyle la'l-i cânân gibi pür-iştihâr olmağın Gubarî mahlasıyla şöhret-şi'âr olmuş idi. Oradan Der-i Aliyye'ye âzim ve...

Vücûd-ı kesirü'l-mehâmidi belde-i Âmid'den bedîdâr ve hoş-nüvislikde nâdire-i edvâr olup be-tahsis-i rikkat-ı hatt-ı gubârîyle la'l-i cânâne gibi pür-iştihâr olmağın Gubarî mahlasıyla şöhret-şi'âr olmuş idi. Dârü'l-mülk-i İstanbul'a geldükde... *(ileride ifade değişiyor ama aynı bilgiler var)*

DEVHATÜ'N-N.(s.20)	**VAKÂYİÜ'L-FUZ.** (s.18)	**RİYÂZÜ'N-N.** (v. 15a)
	(Allâme Şeyhî Seyyid Mehmed Efendi)	
Mevlânâ-yı müşârün ileyh nahl-i ser-sebz-i çemenzâr-ı siyâdet serv-i sâbit-kadem-i bûstân-ı saâdet hâîz-i haseb ü neseb ve fâîz-i mehâsin-i mevrûs u mükteseb Mevlânâ Mehmed Efendi'dir ki âftâb-ı vücûd-ı pür-cûdu Vilâyet-i Hamid'de Eğridir nâm kasabadan bürûz u zuhûr ve Allâme Şeyhî Efendi dimekle tanîn-endâz-ı mesâmi'-i cumhûr ve silsile-i nesebleri Seyyid Şeyh Burhâneddîn Hazretleri'ne vâ-beste ve...	... Seyyid Mehmed Efendi hizmetleridür ki silsile-i nesebleri Tarîka-i Zeyniyye meşâyîhından Seyyid Burhâneddîn Efendi cenâblarına vâ-bestedür. Âfitâb-ı vücûd-ı pür-cûdı Vilâyet-i Hamîd'de Eğridir nâm kasaba matlaından bürûz u zuhûr ve Allâme Şeyhî Efendi unvânıyla tanîn-endâz-ı mesâmi'-i cumhûr olup sinn-i temyîze resîde olduklarında...*(Buradaki biyografi çok daha uzun ve ayrıntılı olduğu gibi şiirlerinden de bolca örnek verilmiştir.)*	Tercemesi güzârân iden Şerîf Efendi merhûmun amm-zâde-i nîkû-nihâd ve dâmâd-ı âlî-nijâdlarıdır. Âftâb-ı vücûd-ı pür-cûdu Vilâyet-i Hamid'de Eğridir nâm kasaba matla'ından bürûz u zuhûr ve Allâme Şeyhî Efendi unvânıyla tanîn-endâz-ı mesâmi'-i cumhûr olmuşdur. Sinn-i temyîze resîde olduklarında...

DEVHATÜ'N-N.(s.21)	**VAKÂYİÜ'L-FUZ.** (s.135)	**RİYÂZÜ'N-N.** (v. 16a)
	(Mehmed Es'ad Emîr Efendi)	
Mevlânâ-yı müşârün ileyhin nukre-i vücûdı hâk-ı pâk-i Ankara'dan bedîdâr olmağla Ankaravî Emîr Efendi dimekle şöhret-şi'âr olmuşdur. Nukûd-ı ilm ü irfânıyla kesb-i vicâhet ü şân ve kemâ yenbaği tahsîl-i unvân itdikden sonra tarîk-i kazâya âzim...*(ifade tarzı değişiyor)*	Vücûdı hâk-ı pâk-i Ankara'dan bedîdâr ve Ankaravî Emîr Efendi unvânıyla şöhret-şi'âr olmış idi. Nukûd-ı ilm ü irfânıyla kesb-i vicâhet ü şân ve kemâ yenbaği tahsîl-i unvân itdükden sonra nakîb-i sâdât-ı kirâm...	Nahl-i ser-sebz-i vücûdı hâk-ı pâk-i Ankara'dan bedîdâr ve Ankaravî Emîr Efendi unvânıyla şöhret-şi'âr olmuş idi. Nukûd-ı ilm ü irfânıyla kesb-i vicâhet ü şân ve kemâ yenbaği tahsîl-i unvân itdikden sonra tarîk-i kazâya âzim...

DEVHATÜ'N-N.(s.22)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh tabaka-i Sultân Mehmed Han-ı Sâlis'de zîver-i Zeyl-i Şakâ'ik ve nûr-ı nev-nehâr-ı hadâik olan Seyrek-zâde Emrullah Efendi'nin [mahdûm]-ı kihteridir. Unfuvân-ı şebâbında tahsîl-i sermâye-i ulûm ve iz'ân-ı mantûk u mefhûm idüp...

VAKÂYİÜ'L-FUZ. (s.201)
(Seyrek-zâde Yûnus Efendi)

Tabaka-i Sultân Mehmed Han-ı Sâlis ulemâsından olup tercemeleri Zeyl-i Atâyî'de mestûr olan Seyrek-zâde Emrullah Mehmed Efendi'nin mahdûm-ı kihteri ve ahd-i Sultân Ahmed Han-ı Evvel'de yine tercemesi Zeyl-i mezkûrda sebk iden Seyid Mehmed Efendi'nin birâder-i sa'd-ahteri nakîbü'l-eşrâf seyid Yûnus Hazretleri'dür. Tahsîl-i sermâye-i ulûm ve iz'ân-ı mantûk u mefhûm eyleyüp..

RİYÂZÜ'N-N. (v. 16b)

Tabaka-i Sultân bin Sultân Sultân Mehmed Han-ı Sâlis ulemâsından olup Seyrek-zâde Emrullah Mehmed Efendi'nin mahdûm-ı kihteri ve Seyid Mehmed Efendi'nin birâder-i sa'd-ahteridir. Tahsîl-i sermâye-i ulûm ve iz'ân-ı mantûk u mefhûm eyleyüp...

DEVHATÜ'N-N.(s.25)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh sudûr-ı asr-ı Sultân Osman Han-ı Sânî -aleyhi'r-rahmeti ve'l-meğâzi- den Kudsî Mehmed Efendi' nin mahdûmu ve Emîr Buhârî -aleyhi rahmete'l-bârî- Hazretleri'nin damâdı ve halife-i irşâdı Eş-Şeyh Mahmûd Efendi 'nin kerime-zâdesi Nişancı-zâde Ahmed Efendi'nin nebîre-i nezâhet-rüsûmudur. Vilâdetleri 1009 senesinde vâki' olup bâliğ-i sinn-i şu'ûr oldukdan sonra hasbe'l-istitâ'a vâlidi terbiyyeleriyle tahsîl-i ma'ârif ü fezâ'île sâ'î ve tekmîl-i âdâb u rüsûma murâ'î olup Hâce-i Padişâhî Ömer Efendi'den vâsıl-ı rütbe-i mülâzemet ve devr-i mu'tâde-i medâris ile...

VAKÂYİÜ'L-FUZ. (s.409)
(Kudsî-zâde Şeyh Mehmed Efendi)

Ulemâ-yı devlet-i Sultân Osman Hanî'den tercemesi Zeyl-i Atâyî'de mestûr olup 1030 şevvâlinde cisr-i fenâdan ubûr eyleyen Kudsî Mehmed Efendi'nin mahdûm-ı fezâil-perveri ve nev-bâve-i hadîka-i hakâik-güsteri Şeyhî Mehmed Efendi hıdmetleridür. 1009 târîhinde tayy-ı merâhil-i vücûd iderek vâsıl-ı ser-menzil-i şühûd olup vâlid-i mâcidleri terbiyyeleriyle tahsîl-i ma'ârif ü fezâ'île sâ'î ve tekmîl-i âdâb u rüsûma murâ'î olmağla Hâce Ömer Efendi'den vâsıl-ı rütbe-i mülâzemet ve ba'dehu ...

RİYÂZÜ'N-N. (v. 19a)

Ulemâ-yı devlet-i Sultân Osman Hanî'den tercemesi Zeyl-i Atâyî'de mestûr olup 1030'da merhûm olan Kudsî Mehmed Efendi' nin mahdûm-ı fezâil-perver ve nev-bâve-i hadîka-i hakâik-güsteridir. 1009 târîhinde vâsıl-ı ser-menzil-i şühûd olup vâlid-i mâcid terbiyyeleriyle tahsîl-i ma'ârif ü fezâ'île sâ'î ve tekmîl-i âdâb u rüsûma murâ'î olmağla Hâce Ömer Efendi'den vâsıl-ı rütbe-i mülâzemet ve ba'dehu ...

DEVHATÜ'N-NUKABÂ (s.20)

RİYÂZÜ'N-NUKABÂ (v. 28a)

(Seyyid Osmân Efendi)

(Baş taraftaki ifadelerle beraber bazı bilgilerde de farklılık görülmekte, ancak son kısım görüldüğü gibi fazlaca benzerlik arz etmektedir.) Bir sene mürûrunda ya'ni 112 hilâlinde ol arz-ı mübârekede hayat-i müste'ârdan nefret ve likâ-yı zindegânî-i câvidânîye can-fedâ-yı rağbet idüp medfûn-i türâb-i rahmet oldular. Revvehe'llahu rûhahu ve a'lâ futûhahu

Bir sene mürûrunda ya'ni 112 hilâlinde ol arz-ı mübârekede hayat-i müste'ârdan nefret ve likâ-yı zindegânî-i câvidânîye can-fedâ-yı rağbet idüp medfûn-i türâb-i rahmet oldular. Revvehe'llahu rûhahu ve a'lâ futûhahu....

DEVHATÜ'N-NUKABÂ (s.47)

RİYÂZÜ'N-NUKABÂ (v. 44b)

(İbrâhîm İsmet Efendi)

...âsârından vakt-i şebâbda tekellüm olunmuş ekseri Fârisî Divân-ı mürettebi ve resâil-i müteaddidesi ve etrâf-ı ketebe ta'lîkâtı ve Zemahşerî'nin Esâsü'l-Belâga nâm kitâbdan Mücâzât'ını Tecrîd ile İ'câzü'l-îcâz kitabı ve *dört yüz* mikdârı müdevven inşâsı ve sâ'îr tekârîz-i belîgası ve gâyetle hûb hattı vardır.

...âsârından vakt-i şebâbda tekellüm olunmuş ekseri Fârisî Divân-ı mürettebi ve resâil-i müteaddidesi ve etrâf-ı ketebe ta'lîkâtı ve Zemahşerî'nin Esâsü'l-Belâga nâm kitâbdan Mücâzât'ını Tecrîd ile İ'câzü'l-îcâz nâm kitabı ve *dört cüz* mikdârı müdevven inşâsı ve sâ'îr tekârîz-i belîgası vardur. Şikest sûretinde gâyetle hûb hattı vardır.

DEVHATÜ'N-NUKABÂ (s.56)

RİYÂZÜ'N-NUKABÂ (v. 58b))

(Abdurrahîm Efendi)

...burc-ı eshâb-I fazl u irfân olan mahrûse-i Burusa hânedân-i ulemâsından ve mevâli-i devriyeden olup ahd-i Sultân Selîm Han-ı Sâlîs -aleyhi rahmeti ve'l-bâ'is-de intikâl-i dâr-i bekâ iden Selîm Molla merhûmun ferzendidir. *(...)*

...burc-ı eshâb-I fazl u irfân olan mahrûse-i Burusa hânedân-i ulemâsından ve mevâli-i devriyeden olup ahd-i Selîm Han-ı Sâlîs -aleyhi rahmete'l-vüdûd ve'l-bâ'is-de intikâl-i dâr-i bekâ iden Selîm Molla merhûmun ferzendidir. *(...)*

DEVHATÜ'N-NUKABÂ (s.43) **DEVHATÜ'L-MEŞÂYÎH** (s.109)

(Dürrî-zâde Mehmed Ârif Efendi)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh Şeyhülislâm-ı sâmî-makâm Dürrî-zâde Mustafa Efendi'nin mahdûm-ı maârif-rüsûmlarıdır. Hâricden mahrece varınca terakkiyât-i merkât-i medârisi ba'de't-te'sîs 1188'de Mahrûse-i Burusa'ya ve 1194'de...

Mevlânâ-yı müşârün ileyh üç defa şeyhülislâm olan Dürrî-zâde Mustafa Efendi'nin mahdûm-ı maârif-rüsûmlarıdır. Hâricden mahrece varınca terakkiyât-i merkât-i medârisi ba'de't-te'sîs 1188'de Mahrûse-i Burusa'yı şer'-i müstahsen...

DEVHATÜ'N-NUKABÂ (s.43) **DEVHATÜ'L-MEŞÂYÎH** (s.109)

(Abdülvehhâb Efendi)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh Sinob'da defîn-i hâk-i ıtırnâk olan Seyyid Bilâl -kuddise sırruhü'l-müte'âl- hazretinin sülâle-i tâhirelerinden Aya Sofya-i Kebîr Câmi'-i Şerîfi'nde Yasin-hân olan Es-Seyyid Mustafa Efendi'nin mahdûmu ulemâ-i asr-ı Selîmiyye'den Osmân Efendi'nin necl-i necîb ve ferzend-i edîbidir.

Mevlânâ-yı müşârün ileyh Sinob'da defîn-i hâk-i ıtırnâk olan Seyyid Bilâl -kuddise sırruhü'l-müte'âl- hazretinin sülâle-i tâhirelerinden Aya Sofya-i Kebîr Câmi'-i Şerîfi'nde Yasin-hân olan Es-Seyyid Mustafa Efendi'nin mahdûmu ulemâ-i asr-ı Selîmiyye'den Osmân Efendi'nin necl-i necîb ve ferzend-i edîbidir.

Metnin Kuruluşunda Takip Edilen Yol

Devhatü'n-nukabâ'nın metninin neşrinde transkripsiyon (çeviriyazı) sistemi kullanılmadığı için yer ve şahıs adlarında "Medînetü'r-Resûl", "Abdu'r-Rahman, Muhyi'd-dîn" değil, okunduğu şekliyle "Abdurrahman, Muhyiddîn" imlâları tercih edildi. Aynı şekilde "nakîbü'l-eşrâf", "şeyhü'l-islâm" gibi çok geçen cins isimleri "nakîbüleşrâf", "şeyhülislâm" şeklinde yazıldı.

Transkripsiyon sistemi kullanılmamakla beraber orijinal metne sadâkatte azami dikkat göstermeye gayret ettik. Orijinal metindeki şekliyle anlam veremediğimiz bazı noktalar ile metin üzerindeki -çok az sayıda- şahsî tasarruflarımız, köşeli parantez [ ] işareti içinde belirtildi. Yine metni mümkün olduğunca tam yansıtabilmek gayesiyle bütün uzun sesliler gösterildi.

Sonu şeddeli olan "hacc", "berr" gibi kelimeler ek almıyor veya kendisinden sonra sesli bir harf geliyorsa "hacc, hacca; berr, berri"; kendisinden sonra gelen harf sessiz ise "hacda, berden" şeklinde şeddesiz yazıldı.

"Mecmû'a", "fezâ'il", "ma'ârif" gibi iki seslinin arka arkaya geldiği "ayın" veya "hemze"li kelimeler "mecmûa", "fezâil", "maârif"; ayın harfinin kelime başında bulunduğu "'azl", "'akd", "'ibâd" gibi kelimeler de yine ayın işareti gösterilmeksizin "azl", "akd", "ibâd" şeklinde yazıldı. Ayın'ın kelime ortasında bulunduğu "i'dâm" "def'a" gibi kelimelerle sonda bulunduğu "kat', sun'" gibi kelimelerde ise ayın gösterilerek "i'dâm" "def'a"; "kat', sun'" imlâları tercih edildi. Transkripsiyon kullanılmadığı için ayın (') da hemze (') de kesme " ' " işaretiyle gösterildi.

Osmanlıca imlâsı "gördi", "olduğı" vb. şeklinde olan kelimeler ses uyumuna ve devrinin diline uygun olarak "gördü", "olduğu" şeklinde yazıldı.

Yazarın ihtirâm gösterdiği kimseler için isimlerinden sonra kullandığı duâ ibâreleri iki çizgi arasında gösterildi: "Civâr-ı Hazret-i Ebâ Eyyûb Ensârî -radiyallahu anhü'l-Bârî- de medfûndurlar." gibi.

Sayıların yazımında ise okuyucunun aradığı bir tarihi daha rahat bulabilmesi için Arap harfli metinde yazıyla olan yıllar rakamla, günler ise yıllarla karıştırılmaması için metnin orijinalinde olduğu gibi yazıyla gösterildi. "1174 Zi'l-hiccesi'nin on üçüncü günü" gibi.

Orijinal metinde sayfa kenarında bulunan her türlü düzeltmeler ve eklemeler (*) işareti referansıyla dipnotlarda gösterilerek diğer dipnotlardan ayrıldı. Orijinal metindeki sayfa numaraları da / / işaretleri arasında ve koyu dizilmek suretiyle gösterildi.

Şahıs adları; ülke, şehir, kasaba, köy, mahalle gibi yer adları; cami, medresi vs. gibi kurum adları ve eser adları ile tarihî olayların adları da dikkat çekmek ve okuyucunun bulmasında kolaylık sağlamak maksadıyla koyu dizildi.

BİBLİYOGRAFYA

A-Arşiv Belgeleri

Nakibüleşrâf Defteri Nu. 2 (Muhterem Efendi Defteri), s. 16.

Şeyh Yusuf b. Şaban'ın Temmuz 1431 (Zilka'de 834) tarihli vakfiye, Hasan Yüksel Kitaplığındaki Suret.

BOA., Mühimme Def. Nu. 33/76.

Ankara ŞS. Nu. 154/145.

Afyon ŞS. Nu. 32/257.

Kütahya ŞS. Nu. 1/884, 899.

Konya ŞS. Nu. 55/2.

Karaman ŞS., 282/5.

Kayseri ŞS. Nu. 8, 5/40.

Sivas ŞS. Nu. 1,33, 55, 353.

Diyarbakır ŞS., 590/31; Nu. 376/71.

VGMA., Def. Nu. 594/49, 53.

VGMA., Def. Nu. 605/ 111-112.

B- Kaynaklar ve Araştırmalar

Abdurrahman Hıbrî, **Enîsü'l-müsâmirîn**: Hazırlayan: Ratip KAZANCIGİL, Edirne Kütüphaneciler Derneği Yayını, Edirne 1996.

Ahdî, **Gülşen-i Şuarâ**, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine, Nu. 1303.

Ahmed Atâullah Tayyâr-zâde, **Târîh-i Atâ**, C.3, Şeyh Yahya Efendi Matbaası, İstanbul, tarihsiz.

Ahmed Nazîf, **Riyâzü'n-nukabâ**, Süleymaniye Kütüphanesi, Es'ad Efendi Nu.2275.

Ahmed Refik, **Âlimler ve Sanatkârlar** (Osmanlı Âlimleri ve Sanatkârları, Sadeleştiren: Dursun GÜRLEK, Timaş Yayınları, İstanbul 1997).

AKSARAYLI, Kerimüddin Mahmud, **Selçukî Devletleri Tarihi,** Çev.: M. Nuri GENÇOSMAN, Ankara, 1943.

ALGÜL, Hüseyin -Nihat AZAMAT, *"Emîr Sultan"* , **TDVİA.**, C.11, s.146-148.

Ali Emirî, **Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası**, S. 19, (İstanbul 1335), s. 421-437 (Aynı yazı s.427-428'de *"Hadım ve Hafız-ı Emânât-i Mübareke, Hülefa-yi Celile-i Osmaniyye'nin Şeref-i Silsile-i Siyâdetleri ve İlm-i Ensâbın Fevâidi"* sulunmaktadır).

Ali Seydi Bey, **Teşrifat ve Teşkilatımız**, Haz.: Niyazi Ahmet BANOĞLU, Tercüman 1001 Temel Eser, Nu.17, Tarihsiz, İstanbul.

ALTINSU, Abdülkadir **Osmanlı Şeyhülislâmları**, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1972.

ARIKAN, Zeki, **XV-XVI. Yüzyıllarda Hamid Sancağı**, İzmir, 1988.

ARSLAN, Mehmet, *"Yeniçeriliğin Kaldırılmasına Dair Edebî Bir Metin: Aynî'nin Manzum Nusretnâmesi"*, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, S.3, Sivas 1996, 13-56.

ARSLAN, Mehmet-İ. Hakkı, AKSOYAK, *"Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Kerbela Mersiyelerini Muhtevî Bir Risalesi: 'Subhatü'l-Abdâl"*, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, S.2, Sivas 1996, 49-67.

Âşık Çelebi, **Meşâirü'ş-şuarâ** (Meşâir üş-Şuarâ or Tezkere of Âşık Çelebi, By. G. M. Meredith-Owens, London 1971).

ATALAR, Münir, **Osmanlı Devleti'nde Sürre-i Hümâyûn ve Sürre Alayları**, Ankara 1991

BABINGER, Franz, **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**, Çev.: Coşkun ÜÇOK, Kültür Bakanlığı Yayını, İstanbul 1982.

Bağdatlı İsmail Paşa, **Hediyyetü'l-ârifîn Esmâü'l-müellifîn ve Âsârü'l-musannifîn**, MEB Yayını, İstanbul 1940.

BALTACI, Cahit *"Osmanlılar Döneminde Nakibüleşrâflık Müessesesi ve Nakibüleşrâf Defterleri"*, **IV. Millî Türkoloji Kongresi**, 23 Ekim 1981'de sunulan tebliğ.

BARKAN, Ömer Lütfi, *"Tımar"*, **İA.**, C.XII/I (İstanbul 1979).

BAYRAKTUTAN, Lütfi **Şeyhülislâm Yahya Divanı'ndan Seçmeler**, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1990.

BEKRİ, Alaeddin, **Bir Çağın Öncüsü Abdulganî Nablusî: Hayatı ve Fikirleri**, Çev.: Veysel Uysal, İnsan Yayınları, İstanbul 1995.

Beyânî Cârullah Efendi, **Tezkiretü'ş-şuarâ**, İÜ Kütüphanesi, TY.1568.

BİLGE, Mustafa L. *"Ârif Hikmet Bey, Şeyhülislâm"* , **TDVİA.**, C.3, s.365-366.

Bursalı Mehmed Tâhir, **Osmanlı Müellifleri**, (3 Cilt). Matbaa-i Âmire İstanbul 1333-1342.

CİNLİOĞLU, Halis Turgut, **Osmanlılar Zamanında Tokat**, Üçüncü Kısım, Tokat Matbaası, 1951, s.56.

COŞKUN, Ali Osman **Seyrek-zâde Mehmed Âsım'ın Hayatı ve Zeyl-i Zübdetü'l-eş'âr Adlı Eseri**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara 1985.

ÇADIRCI, Musa, **Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapıları**, Ankara 1991.

ÇAĞATAY, Neşet, **Netayicü'l-Vukuat I-II: Kurumları ve Örgütleriyle Osmanlı Tarihi**, Ankara 1979.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmet, *"Bâkî"*, **TDVİA.**, C.4, s.537-540.

ÇELİK, İbrahim Yılmaz, **XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Diyarbakır (1790-1840)**, Ankara 1995.

DÜZDAĞ, Ertuğrul, **Şeyhülislam Ebussuud Efendi Fetvaları Işığında 16. Asır Türk Hayatı**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1983.

Edirneli Sehî, *Tezkire-i Sehî*, Matbaa-i Âmidî, İstanbul 1325.

ERGENÇ, Özer, **Osmanlı Klasik Dönemi Kent Tarihçiliğine Katkı : XVI. Yüzyılda Ankara ve Konya**, Ankara Enstitüsü Vakfı, Ankara 1995.

ERGUN, Sadeddin Nüzhet **Türk Şairleri**, (3 Cilt), İstanbul Tarihsiz.

Es-Seyyid Rızâ, **Tezkire-i Rızâ**, İkdâm Matbaası, İstanbul 1316.

Evliya Çelebi, **Seyahatname**, C.3, İkdam Matbaası, Dersaadet 1314.

Faik Reşad, **Eslaf**, (2 Cilt), İstanbul, 1312.

Fasıldan Fasıla: Kader-denk Çizgisinde Alperenler ve Kuddusîler", **Zaman Gazetesi**, 13 Temmuz 1996, s.14.

Fatîn Davud, **Hâtimetü'l-eş'âr**, İstihkâm Alayları Litoğrafya Destgâhı, İstanbul 1271.

Fetavâ-yı Ali Efendi, I, Kostantiniyye 1245.

FIĞLALI, Ethem Ruhi, *"Gadîr-i Hum"*, **TDVİA.**, C.13, s.279-280.

Fındıklılı İsmet Efendi, **Tekmiletü'ş-Şakâyık fî Hakk-ı Ehli'l-Hakâyık** (Şakâyık-ı Nu'mâniye ve Zeyilleri, C.5, Neşreden: Doç. Dr. Abdülkadir ÖZCAN, Çağrı Yayınları, İstanbul 1989).

Fuzulî-i Bağdadî, **Hadikatü's-Süeda**, İstanbul 1286.

Gelibolulu Âlî, **Künhü'l-ahbâr** (Künhü'l-ahbâr'ın Tezkire Kısmı, Haz.: Mustafa İSEN, AKM Yayını Ankara 1994).

GIBB, E. J. W. **A History of Ottoman Poetry**, (5 C.), London 1900-1907

GÖKYAY; Orhan Şaik, **Molla Lutfi**, Ankara 1987.

GÖLPINARLI, Abdülbaki, **Velayetnâme: Menakıb-ı Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1990.

GÜZELBEY, Cemil Cahit, **Gaziantep Şer'i Mahkeme Sicilleri**, Fasikül: 3, Gaziantep 1966, s.30-31.

Hâfız Hüseyin Ayvansarayî, **Hadîkatü'l-cevâmi** (2 Cilt), Matbaa-i Âmire, İstanbul 1281.

Hâfız Hüseyin Ayvansarayî, **Mecmuâ-i Tevârîh**, Haz.lar: Fahri Ç. DERİN-Vahid ÇABUK, İÜEF Yayını, İstanbul 1985.

Hâfız Hüseyin Ayvansarayî, **Vefeyât-ı Selâtîn ve Meşâhir-i Ricâl**, Haz.: Fahri Ç. DERİN, İÜEF Yayını İstanbul 1978.

HAMMER, Joseph von, **Devlet-i Osmaniyye Tarihi** (Ata Bey Çevirisi), C.11.

İlmiye Sâl-nâmesi, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1334.

İNAL, İbnü'l-Emin Mahmud Kemâl, **Son Asır Türk Şairleri**, Dergâh Yayınları (Tıpkıbasım), İstanbul 1988.

İNAL, İbnü'l-Emin Mahmud Kemâl, **Son Hattatlar**, MEB Yayını, İstanbul 1970.

İNALCIK, Halil, *"XV. Asır Türkiye İktisadî ve İçtimaî Tarihi Kaynakları"*, **İktisat Fakültesi Mecmuası**, C.XV/1-4 (1954).

İPEKTEN, Haluk-Mustafa İSEN-Recep TOPARLI-Naci OKÇU-Turgut KARABEY, **Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara 1988.

İsmail Belîğ, **Güldeste-i Riyâz-ı İrfân**, Bursa 1302.

İsmail Belîğ, *Nuhbetü'l-âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-eş'âr*, Haz.: Abdülkerim ABDÜLKADİROĞLU, Gazi Üniversitesi Yayını, Ankara 1985.

Kaf-zâde Fâizî, **Zübdetü'l-eş'âr**, Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye Murad Molla Nu.1065.

KARA, Mustafa, *"Emîr Buhârî"* , **TDVİA.**, C.11, s.125-126.

Kastamonulu Latîfî, **Tezkire-i Latîfî**, İkdâm Matbaası, İstanbul 1314.

Kâtip Çelebi, **Fezleke** (2 C.), İstanbul 1286.

Kâtip Çelebi, **Keşf el-zünûn** , (2 Cilt), MEB Yayını, İstanbul 1940.

Kâzım Paşa, **Mekalid-i Aşk**, İstanbul, 1301.

KILIÇ, Rüya, **Hilafet Mücadelelerinin İslâm Tarihinde ve Osmanlı İmparatorluğu'nda Toplumsal Yapıdaki İzdüşümü: Seyyidler ve Şerifler**, Hacettepe Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1994.

Kınalı-zâde Hasan Çelebi, **Tezkiretü'ş-şuarâ** (2 Cilt), Neşreden: İbrahim KUTLUK, TTK Yayını, Ankara 1989.

KÖPRÜLÜ, M. Fuat, **Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu**, Ötüken Yayınevi, İstanbul 1981, s.164.

KÖPRÜLÜ, Fuat, **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayını, Ankara 1984

KÜLEKÇİ, Numan **Ganî-zâde Mehmet Nâdirî, Hayatı, Edebî kişiliği, Eserleri, Dîvânı ve Şeh-nâme'sinin Tenkitli Metni**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, 1985.

KÜTÜKOĞLU, Bekir,*"Şah I. Tahmasb"*, **Vakâyinüvis-Makaleler**, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayını, İstanbul 1994, s.297-317.

Lâmiî Çelebi, **Nefahâtü'l-üns min Hadarâti'l-kuds** , İstanbul 1289.

LEVEND, Âgâh Sırrı, **Türk Edebiyat Tarihi I**, TTK Yayını, Ankara, 1988.

MAHİR, Aydın *"Şeyhülislâm Ârif Hikmet Beyefendi"*, **TTK Belleten**, C.LIV, S.209 (Nisan 1990), s.245-260.

Mecdî Mehmed Efendi, **Hadâikü'ş-Şakâyık** (Şakâyık-ı Nu'mâniye ve Zeyilleri, C.1 Neşreden: Doç. Dr. Abdülkadir ÖZCAN, Çağrı Yayınları, İstanbul 1989).

Mehmed Süreyyâ, **Sicill-i Osmânî yâhud Tezkire-i Meşâhîr-i Osmâniyye**, (4 Cilt), Matbaa-i Âmire, İstanbul 1308-1311.

Mehmed Şemseddin, **Yâdigâr-ı Şemsî-Bursa Dergâhları**, Haz.lar: Mustafa KARA Kadir ATLANSOY Uludağ Yayınları Bursa 1997.

Muallim Nâcî, **Esâmî**, Mahmudbey Matbaası, İstanbul 1308.

Mucîb, *Tezkiretü'ş-şuarâ*, İÜ Kütüphanesi TY.3913.

Mustafa Nuri Paşa, **Netayicü'l-Vukuat: Kurumları ve Örgütleriyle Osmanlı Tarihi**, Haz. Neşet Çağatay, **I-II**, Ankara 1979.

MÜMİNOV, Aşirbek Kurbanoğlu, "Mübeyyidiyye-Yeseviyye Alakası hakkında", Kazakçadan Tercüme Eden: Aşur ÖZDEMİR, Bir, S.1 (1994), 115-123.

Müstakim-zâde Süleyman Sa'deddin, **Devhatü'l-meşâyıh**, (Tıpkıbasım), Çağrı Yayınları, İstanbul 1978.

Müstakim-zâde Süleyman Sa'deddin, **Tuhfe-i Hattâtîn**, Devlet Matbaası, İstanbul 1928.

Müstakim-zâde Süleyman Sa'deddin, **Mecelletü'n-nisâb fi'n-nisbi ve'l-künâ ve'l-elkâb**, Süleymaniye, Kütüphanesi Halet Efendi, Nu.628.

Nev'î-zâde Atâyî, **Hadâikü'l-Hakâyık fî Tekmileti'ş-Şakâyık** (Şakâyık-ı Nu'mâniye ve Zeyilleri, C.2, Neşreden: Doç. Dr. Abdülkadir ÖZCAN. Çağrı Yayınları. İstanbul 1989).

OCAK, Ahmet Yaşar, *"Alevî"*, **TDVİA.**, C.2 (İstanbul 1989), s.368-369

Ömer Rîzâ KEHHALE, **Mu'cemü'l-müellifîn**, (15 Cilt), Beyrut 1957.
ÖZKAYA, Yücel, **Osmanlı İmparatorluğu'nda Ayanlık,** Ankara 1994.
ÖZKAYA, Yücel, **XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı**, Kültür Bakanlığı, Ankara 1985
Râmiz, **Âdâb-ı Zurafâ** (Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı, Haz.: Sadık ERDEM AKM Yayını Ankara 1994).
RAYMOND, André, *"Arap Eyaletleri (XVI.-XVII. Yüzyıllar)"*, **Osmanlı İmparatorluğu Tarihi I: Osmanlı Devleti'nin Doğuşundan XVIII. Yüzyıl Sonuna**, Yayın Yönetmeni: Robert MANTRAN, Çev.: Server TANİLLİ, İstanbul 1992.
Riyâzî Mehmed Efendi, **Riyâzü'ş-şuarâ**, Süleymaniye Kütüphanesi, Lala İsmail Nu.314.
RYCAUT, Paul, **The Present State of the Ottoman Empire**, London 1668.
Safâyî, **Tezkiretü'ş-şuarâ**, Süleymaniye Kütüphanesi, Es'ad Efendi Nu.2549.
Sâlim, **Tezkire-i Sâlim**, İkdâm Matbaası, İstanbul 1315.
ŞAHİN, İlhan-Feridun EMECAN, **II. Beyazıt Dönemine Ait 906 Tarihli Ahkâm Defteri,** Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1994.
Şemseddin Sâmî Kâmûsü'l-a'lâm (6 Cilt) Mihrân Matbaası İstanbul 1306-1316.
Şeyh Ahmet El-Bedirî El-Hallak, **Osmanlı Taşra Hayatına İlişkin Olaylar: Berber Bedirî'nin Günlüğü**, Arapça'dan Çev.: Hasan YÜKSEL, Sivas 1993
Şeyhî Mehmed Efendi, **Vakâyi'ü'l-fuzalâ** (3 Cilt), (Şakâyık-ı Nu'mâniye ve Zeyilleri, C.3-4, Neşreden: Doç. Dr. Abdülkadir ÖZCAN, Çağrı Yayınları, İstanbul 1989).
Taşköprülü-zâde İsâmüddîn Ebü'l-hayr Ahmed Efendi, **Eş-Şakâyıku'n-nu'mâniyye fî Ulemâi'd-devleti'l-Osmâniyye**, Neşreden: Ahmed Subhi FURAT, İÜEF Yayını, İstanbul 1985.
TAYŞİ, Mehmet Serhan, *"Feyzullah Efendi, seyyid"*, **TDVİA.**, C.12, s.527-528,
Tevfîk, **Kâfile-i Şuarâ**, İstanbul 1290.
TOLASA, Harun, *"Bâkî"*, **Dergâh Yayınları Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.1, s.301-303.
ULUÇAY, M. Çağatay, **XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda Saruhan'da Eşkiyalık ve Halk Hareketleri**, İstanbul, 1955.
URAZ, Murat **Şeyhülislâm Yahyâ**, İstanbul 1944.

UZUN, Mustafa *"Ganî-zâde Mehmed Nâdirî"*, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, C.13, s.355-356.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, **Mekke-i Mükerreme Emirleri**, Ankara 1972.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, **Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı**, TTK Yayını, Ankara 1984.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, **Osmanlı Devlet Teşkilatına Methal**, TTK, Ankara 1984.

YEDİYILDIZ, Bahaeddin, **Ordu Kazası Sosyal Tarihi**, Ankara 1985.

YILMAZER, Ziya,*"Esad Efendi, Sahaflar Şeyhizâde"*, **TDVİA.**, C.11 (İstanbul 1995), s.341-345.

YÜCE, Kemal, **Saltuknâme'de Tarihî Dinî ve Efsanevî Unsurlar,** Ankara 1987.

YÜCEL, Yaşar, **Osmanlı Devlet Teşkilâtına Dair Kaynaklar: Kitab-i Müstetâb, kitab-i Mesâlihi'l-Müslimîn ve Menâfi'i'l-Mü'minîn, Hırzü'l-Mülûk**, TTK. Ankara 1988

YÜKSEL Hasan -Saim SAVAŞ, **Üveysilikten Bektaşiliğe: Kitab-ı Cebbar Kulu**, Sivas 1997.

METİN

Devhatü'n-Nukabâ

Zikr-i Dibâce*

Bismillahirrahmanirrahîm

Hamd u senâ-yı bî-şümâr ol Hâlık-ı bî-çûn u bî-zevâle sezâvârdır ki cümle-i mahlûkâtından nev'-i benî âdemi cevher-i akl u hikmet ve şeref-i ilm ü siyâdetle müstesnâ ve bî-kem ü kâst vekâyi'-i rûzgâra ıttılâ' u idrâk içün ihsân-ı kuvve-i kâbiliyyet ü meleke ile ser-efrâz buyurmuşdur. Ve salavât-ı zâkiyât ve teslimât-ı vâfiyât ol seyyidü'l-mürselîne ahrâdır ki dîbâce-tırâz-ı cerîde-i rüsül ü enbiyâ ve şefî'-i müşfi'-i rûz-ı cezâdır. Ve tahiyyât-ı bî-hisâb ol eşref-i kâinâtın âl ü ashâb-ı kirâm ve hulefâ-yı be-nâmına revâdır ki her biri şecere-i sâbitü'-asl dîn-i mübîn-i Ahmedî'nin bir fer'-i saâdet-eseri ve minhâc-ı hidâyet-karînin necm-i ezheridir. Ammâ ba'du âşinâyân-ı kütüb-i tevârîh ü âsâr ve dîbâce-bendân-ı vekâyi'-i rûzgâra pûşîde degildir ki dîvân-ı eyvân-ı ezelde nâm-ı nâmîleriyle teşrîf "innâ caalnâke halîfeten fi'l-ardi" ile is'âd olunan hânedân-ı âlî-şân-ı selâtîn-i Osmâniye'den **Yıldırım Bâyezid Han** -aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân- Hazretleri'nin ahd-i hilâfetlerine degin sâdât-ı kirâm içün nâzır u zâbıt ta'yîn olunmamış idi. Ancak mazmûn-ı meymûn "inne'l-arda yürisühâ men yeşâ'" unvân-ı menâşîr-i iclâlleri ve tevkî'-i refî'-i "tü'ti'l-mülke men teşâ'" pîrâye-i saâdet-hâlleri olan dûdmân-ı celîlü'ş-şân-ı Osmaniyân'ın akdemi ki imâme-i subha-i saltanat ve tarh-efgen-i bünyân-ı /7/ şevket şehriyâr-ı sâhib-i miknet **Osmân Han-ı Evvel-i Gâzî** -aleyhi'r-rahmeti ve'l-megâzî- Hazretleri te'sîs-i mebânî-i hilâfet buyurduklarından sonra necl-i necîlleri **Sultân Orhan** ve ba'dehu **Sultân Murâd Han** -aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân- hazerâtı dahi bir yandan tevsî'-i dâire-i saltanat u şehriyârî ve tekmîl-i esbâb-ı miknet ü cihândârîye himmet ve diğer cânibden dahi teşyîd-i eyvân-ı hikmet ü

* Nakîbüleşrâf, âl-i Peygamber Hazretleri'nin defterini tutup ahvâl-i sâirelerini zabt u rabtına me'mûr olan zâta ta'bîr olunur.

diyânet ve te'yîd-i erkân-ı şerîat niyyet-i hayriyyesiyle zümre-i ulemâ vü sulehâ ve siyyemâ sâdât-ı kirâm ve meşâyîh-i ızâm-ı fezâil-intimâyı avâtıf-ı hüsrevâne ve mansıb-ı menâsıb-ı divâniyye ve atâyâ-yı seniyye-i mülûkâneleriyle taltîf ü ihyâya lutf u âtıfet buyurduklarından etrâf u eknâfdan nice esâtîn-i ilm ü irfân ve nice sâdât u meşâyîh-i kerâmet-nişân. Şi'r

Tâ ebed pâyende bâdâ Devlet-i Osmâniyân
Tâ kıyâmet bâd kâim izzet-i ân hânedân

duâsını gûyân ve mavtın-ı aslîlerin terk ile bilâd-ı şeref-nihâd-ı **Rûm**'a hicret ü rıhlete şitâbân olarak sâye-i hümâ-v[â]ye-i ehl-i perverîlerinde müstazıll-ı emn ü huzûr olduklarından başka her birleri menâsıb-ı âliye ile tevkîr ü taltîf ve teşrifât-ı seniyye vü atâyâ-yı mülûkâneleriyle teşrîf buyurduklarından memâlik-i Osmâniye ulemâ vü fuzelâ ve sâdât-ı kirâm-ı saâdet-intimâ ile dolmuş idi. Bu gurûh-ı saâdet-şukûhdan olup **Burusa**'da mütevârî-i hâk-i ıtırnâk olan **Emîr Sultân** ya'ni **Seyyid Mehmed Buhârî** Hazretleri (ö. 833)[1] dahi merhûm ve mağfûrun leh **Yıldırım Bâyezid Han** asırlarında dârü'l-mülk-i **Buhârâ**'dan âheng-i **Rûm** idüp esnâ-yı râhda **Bağdâd**-ı behişt-abâda atf-ı şeref-i kudûmla beyt-i mükerremlerine mihmân olarak câzibe-i mahabbetleriyle inân-gîr-i azîmet ve **Burusa**'ya hatt-ı rahl-i ikâmet iden **Seyyid Ali Nattâ**'[2] ki cedd-i a'lâları **Seyyid Mehmed**[3] dârü's-selâm-ı **Bağdâd**'da ta'dâd olunan eşrâfdan idi. Manzûr-ı nazar-ı pâdişâh-ı mekârim-iktinâh oldukda tâife-i aliyye-i sâdâta zâbit ü nâzır ta'yîn birle kendüleriçün **Ebû İshak Zâviyesi** binâ ve tevliyyeti evlâd u ahfâdına şart kılınup haklarında ihtirâmât-ı lâzıme ve tevkîrât-ı îcâbiyyeyi îfâ buyurmuşlar idi. **Timur Vak'ası**'nda **Molla Fenârî** (ö. 834)[4] ve **Şeyh Mehmed El-Cezerî** (25

---

1. **Şakâyıku'n-nu'mâniye**, s.54-55; **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.76-77; **Nefahâtü'l-üns**, s.465-470; **Güldeste-i Riyâz-ı İrfân**, s.69-79; **Yâdigâr-ı Şemsî**, s.35-41; **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.195-196; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.2, s.1041; . Geniş bilgi ve bibliyografya için bkz. Hüseyin ALGÜL-Nihat AZAMAT, *"Emîr Sultan"* , **TDVİA.**, C.11, s.146-148.
2. **Güldeste-i Riyâz-ı İrfân**, s.488; **Yâdigâr-ı Şemsî**, s.273; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.159-160.
3. **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.103.
4. **Hadâiku'ş-şakâyık**, s.47-50; **Devhatü'l-meşâyîh**, s.3-5; **Osmanlı Müellifleri**, C.1, s.390-392; **Esmâü'l-müellifîn**, C.2, s.188-189; **Esâmî**, s.250; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.4, s.3436; **Mu'cemü'l-müellifîn**, C.9, s.272.

Ramazân 751-25 Rebîü'l-evvel 833)[5] ile habse mübtelâ olup ba'de'l-halâs edâ-yı farîza-i hac ve menâsik-i acc u secc eyleyüp hîn-i kufûlde **Şehzâde Sultân Mehmed Han** ki fâtih-i **Kostantıniyye**'dir cem'iyyet-i hitânı esnâda bisât-ı inbisât gibi hâtır-nişîn bir simât-ı /8/ münakkaş-ı rengîn işleyüp ol zamâna dek me'lûfü'l-isti'mâl olmamağla makbûl-i tab'-ı **Murâd Han**-ı deryâ-nevâl olarak âhir-i ömrüne değin manzûr-ı nazar-ı ikrâm ve mazhar-ı i'zâz u ihtirâm olduğu halde imrâr-ı eyyâm ile mükerremen irtihâl idüp yerlerine ferzend-i dil-pesendi **Es-Seyyid Zeynelâbidin Efendi** (ö. 900)[6] be-kâm ve saltanat-ı Murâdiyye ve Fâtihiyye'de nâzır-ı sâdât-ı kirâm olup anlar dahi intikâl eyledikden sonra mansıb-ı mezbûr nice zamân hâlî kalmış idi. Akd-ı tâsi' ki hicret-i nebeviyyenin dokuz yüzüncü senesi ve **Bâyezid-i Velî Han-ı Gâzî** Hazretleri'nin asr-ı şâhâneleridir seyyid nâmına zuhûr eden bazı müteseyyidlerin te'dîbi lazım gelmekle ve **Şakâyık-ı Nu'mâniyye**'de menâkıbı mestûr ve **Tezkiretü'ş-şuarâ**'da **Emîrî** mahlası ile mezkûr olan **Monlâ Kırımî** (ö. 879)[7] [a]krabası **Seyyid Mahmûd Efendi**[8] **Arab** ve **Acem** seyâhatin bi't-tekmîl ol vakt **Rûm**'a gelmiş bulunmağla ittifâk-ı a'yân u cumhûrla sâdât-ı kirâma nâzır ta'yîn ve diyâr-ı **Arab**'da nâzır-ı sâdât olan zât nakibüleşrâf unvân-ı dil-pezîri ile şöhret-kesîr olduğundan müşârün ileyhin menşûr-ı nikâbeti dahi unvân-ı mezkûr ile tezyîn olunarak işbu ta'bîr-i celîl ibtidâ kendülere bâis-i tebcîl ve yirmi beş akçe vazife ve ba'dehu terekkiyât ile esbâb-ı maişeti tekmîl olunmuş idi. Müşarün ileyhden sonra bâis-i asâyiş-i dîn ü millet ve sebeb-i efzâyiş-i kadr-i saltanat olan pâdişâh-ı dâdger ve şehin-şâh-ı ma'delet-güster mâlikü'l-berreyn ve'l-bahreyn hâdimü'l-harameyni'ş-şerîfeyn ve hüve **Es-Sultân bin Es-Sultân [bin] Es-Sultân Abdülaziz Han bin Es-Sultân El-Gâzî Mahmûd Han-ı Adlî** -caalallahu ömrehü [ve] atvale'l-a'mâr ve ebbede hilâfetehü mâ te'âkaba'l-leylü ve'n-nehâr- pâdişâhımız efendimiz hazretlerinin asr-ı bâhirü'n-nasr-ı şâhânelerine gelinceye değin sâdât-ı **Hâşimiyye**'den sîmâ-yı sîretlerinde "el-ulemâü veresetü'l-enbiyâ" sırrı nümâyân ve nâsiye-i beyzâ-yı fazîletlerilerinde "sâdâtü'l-ümmeti el-fukahâü" şerâfeti ayân olan ebrâr-ı fezâil-âsârdan birer fâzıl-ı

---

5. **Şakâyıku'n-nu'mâniye**, s.36-44; **Hadâiku'ş-şakâyık**, s.59-62; **Esmâü'l-müellifîn**, C.2, s.187-188; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.3, s.1802; **Mu'cemü'l-müellifîn**, C.11, s.291.

6. **Sicill-i Osmânî**, C.2, s.432.

7. **Şakâyıku'n-nu'mâniye**, s.82-83; **Hadâiku'ş-şakâyık**, s.101-102; **Keşfü'z-zunûn**, C.1, s.192, C.2, 1146, 1545, 1546; **Osmanlı Müellifleri**, C.1, s.397, **Mu'cemü'l-müellifîn**, C.1, s.297.

8. Bkz. "El-Mevlâ'l-Fâzılü'l-Kâmil Seyyid Mahmûd Efendi" maddesi.

vâlâ-haseb ve seyyid-i sahîhü'n-neseb mansıb-ı mezkûrla müşerref oldukları gibi bunların nuhbe-i ahvâli dahi kütüb-i tevârîh ü âsârda muharrer ü mezkûr olup lâkin şimdiye kadar cümlesinin ahvâlini mütekeffil sırasıyla yazılmış mükemmel bir mecelle-i mahsûsası olmadığına ve **Devlet-i Aliyye**'nin bu gibi menâsıb-ı celile ve me'mûriyyet-i mühimmesinde istihdâm olunan zevât-ı kirâmın terceme-i hâl ve menâkıb-ı cemîleleri **/9/** sırasında silk-i tahkîke çekilüp etbâk ve evrâk-ı rûzgâra zîver-bahş olmasına binaen bu bende-i âcizî-i bî-iktidâr **Es-Seyyid Ahmed Rıf'at** kem-bizâa vü perîşân-güftâr dahi mücerred **Devlet-i Aliyye**-i ebed müddetin sadâkat ve istikâmet-şi'ârı olan bendever-i a'yânı hakkında ale'd-devâm kerem ü inâyet ve mün'âm-ı müteâkibü'l-vukû' olduğunu i'lân u ifhâma ve imtidâd-ı ömr-i devlet ve izdiyâd-ı şân u şevket ü saltanat-ı şehin-şâhî içün isticlâb-ı da'vât-ı icâbet-âsâra ve bunlardan irtihâl-i dâr-ı bekâ idenlerin rahmetle yâd ve ber-hayât bulunanların tûl-i ömre mukârenetle hemîşe mazhar-ı iltifât-ı şehriyâr-ı ma'delet-âsârla mesrûrü'l-kalb olmalarına bir vesile-i hasene olmak niyyet ve ârzûsuyla mevlânâ-yı müşârün ileyh **Mahmûd Efendi**'[9]den bed' ile hâlâ nakîbü's-sâdât bulunan Mevlânâ **Es-Seyyid Mehmed İlmî Efendi** Hazretleri'[10]ne gelinceye değin mansıb-ı mezkûrla müteşerrif olan olan sâdât-ı ulemâ-yı ızâm hazerâtının terceme-i hâl ve menâkıb-ı celîlelerin sırasıyla cem' ve telkîn ve kalem-i perîşân-rakamla zeyl ü tensîk iderek nâmını **Devhatü'n-Nukabâ** ile tezyîn eyledi. Eğerçi işbu nüsha-i letâif-i masnûa ve zerâif-i matbûa her ne kadar kendi ihtirâım degil ise de iktidâr-ı mevcûdeyi sarf ile bunca tevârîh ü âsârdan kemâ-yenbağî tahkîk ü tedkîk ile silk-i imlâya çekmiş olduğumdan ve bir kitâb ki her ne kadar şîrîn-hitâb olsa manzûr-ı bâlişâh-ı ma'delet-âyîn buyrulmadıkça erbâb-ı fezâil ve ashâb-ı irfân ve emâsilin ana nazar itmedikleri derkâr ve külliyât-ı letâif ü maârîf olursa dahi mazhar-ı iltifât-ı hüsrevî-i vâlâ-cenâb olmadıkça el üzre tutmadıkları bedîdâr olduğundan binâen alâ-zâlik iltifât-ı mülûkânelerini erzânî görüp enzâr-ı şeref-âsâr-ı hilâfet-penâhîleriyle me'sûr olarak sâir kütüb ü tevârîhin bâgât-ı âleme zîb ü zîver verdiği gibi bunun dahi vekâyi'-i rûzgâra zînet-bahş olması ümîdiyle takdîm-i atebe-i felek-mertebe-i hilâfet ü saltanat ve bârgâh-ı bâlişâh-ı bülend-menkabet kılındı. Cenâb-ı münezzilü'l-kitâb takaddese zâtuhu ani'l-ezdâdi hazretlerinden mütevekki' ve mutazarrı'dır ki karîn-i hüsn-i nazar-ı saâdet-makrûn ve rehîn-i kabûl-i cenâb-ı saltanat-merhûn

---

9. Bkz. "El-Mevlâ'l-Fâzilü'l-Kâmil Seyyid Mahmud Efendi" maddesi.
10. Bkz. "El-Mevlâ Es-Seyyid Mehmed İlmî Efendi" maddesi.

olup bu meymenet ile miyân-ı suhanverân-ı nazm u nesr ve hünerverân-ı fazl u şi'rde zellât u hatâsı dâmen-i afv ile mestûr olarak[11] makbûl u mu'teber ola. Âmîn yâ Mu'în. **/10/**

1. El-Mevlâ'l-Fâzılü'l-Kâmil Seyyid Mahmûd Efendi[12] (ö. 943)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh* **Sultân Bâyezid Han-ı Gâzî** -aleyhi'r-rahmeti ve'l-megâzî- Hazretleri'nin hâcesi **Abdullah Efendi**[13]'nin ferzendidir. Müşârün ileyh **Abdullah Efendi**[14] bu âlem-i tengnâ-yı kevn ü fesâddan nüzhet-fezâ-yı âlem-i a'lâya intikâl eyledikde yetîm kalup ba'zı sulehânın havza-i havme-i terbiyyetinde neşv ü nemâ bulmuş idi. Zamânesi ulemâsından telemmüz itdiği sadedde **Mevlânâ Lutfî** (ö. Rebîü'l-âhir 900[15])[16] ve **Mevlânâ Birgivî-zâde** (ö. 919)[17]'nin hızmetlerinde tahsîl-i melekât ve tekmîl-i kemâlât eyledikden sonra meslek-i tasavvufa sâlik olmuş idi. Seyâhat tarîkiyle **Arab** ve **Acem**'i bi'd-devr akd-i tâsi' evâilinde diyâr-ı **Rûm**'a avdet idüp ol hengâmda seyyid nâmıyla zuhûr iden bazı müteseyyidlerin vukû'a getirdikleri evzâ'-ı nâ-be-câdan dolayı terbiyyeleri lâzım gelmekle 901 târîhinde yevmî yirmi beş akçe vazîfe ile mansıb-ı nikâbetle müteşerrif olup sâdât-ı

---

11. Metinde بله رق şeklindedir.

12. **Heşt Behişt**, s.48-49; **Hadâyıku'ş-şakâyık**, s.342; Latîfî, **Tezkire**, s.96-97; **Meşâirü'ş-şu'arâ**, v.49b-51a; Kınalı-zâde, **Tezkire**, C.1, s185-186; **Künhü'l-ahbâr**, s.152; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.9b-10a; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.2, s.1041; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.311.

*. Müşârün ileyh diyâr-ı Arab'da nakîbü'l-eşrâf lakabın görmekle ashâb-ı devlete arz eyleyüp menşûruna nakîbü'l-eşrâf yazdırarak ol unvân-ı celîl ibtida kendülere bâ'is-i tebcîl olmuş idi.

13. **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.361-362.

14. Bibl. yukarıda verildi.

15. Âşık Çelebi'ye göre 874 (**Meşâirü'ş-şu'arâ**, v.106a).

16. **Heşt Behişt**, s.41-42; Latîfî, **Tezkire**, s.295-297; **Şakâyıku'n-nu'mâniye**, s.279-283; **Meşâirü'ş-şu'arâ**, v.105b-106a; Kınalı-zâde, **Tezkire**, C.2, s.827-830; **Hadâyıkü'ş-şakâyık**, s.295-300; Beyânî, **Tezkire**, v.74b-75a; **Riyâzü'ş-şu'arâ**, v.118b-119a; **Mecelletü'n-nisâb**, v. 409b; **Hadîkatü'l-cevâmi**, C.2, s.8; **Esâmî**, s.303; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.90-91; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.5, s.3992-3993; **Osmanlı Müellifleri**, C.1, s.382; **Esmâü'l-müellifîn**, C.2, s.839-840; **Mu'cemü'l-müellifîn**, C.8, s.154. Geniş bilgi ve bibliyografya için bkz. Orhan Şaik GÖKYAY, **Molla Lutfî**, Ankara 1987.

17. **Şakâyıku'n-nu'mâniyye**, s.295; **Hadâyıkü'ş-şakâyık**, s.311-312.

siyâdât-âyâtın tashîh-i ensâb ve tenkîh-i ahsâbı ahvâline mutâbık umûr "ve laanallahu ed-dâhilü ve'l-hâricü" fehvâsınca duhûl ve hurûcu mûris-i la'net olan husûsa mürtebit-i mesâlih kendülere tefvîz olunmuş idi. Şi'r:

Hasîb ü nesîbest û zân sebeb
Şehenşâh-ı âlem nikâbet süpürd
Be-çevgân-ı rüchân zi-meydân-ı fazl
Zi-akrân-ı hod gûy-ı iclâl bürd

Hicret-i nebeviyyeden 943 senesine değin mansıb-ı nikâbetde sâbit-kadem olup sene-i mezkûrede tengnâ-yı zevâyâ-yı fenâdan hayât-ı ebedî ve bekâ-yı sermedîyi mütekeffil olan fezâ-yı füshat-âbâd-ı kudse revân oldular. Müşârün ileyhin zât-ı mahmidet-simât u mekrimet-sıfâtı zîver-i siyer-i şâyeste ve pîrâye-i hulk-ı hamîd-i pâ-beste ile mâlî olup cemî'-i umûrunda tarîka-i mahmûde-i mes'ûdeye ve sîret-i marziyye-i raziyyeye sâlik idi. Şi'r:

Fî-bâbihi şerefü'l-ikbâli ve'd-düvel
Fî-şânihi âyetü'l-ahlâki ve's-siyer

hüsn-i akîde ve sıhhat-i i'tikâda mâlik olup selîmü't-tab' halîmü'n-nefs mütevâzı' ve müteşerri' ve müteverri' zât-i fezâil-simât idi. Nîrû-yı bâzû-yı cûd u sehâ ile izhâr-ı yed-i beyzâ idüp dest-i lutf u ihsânla fukarâ ve zuafânın gönlünü ele alur ve müddet-i ömründe sıgâr u kibârın ahvâline taarruz itmeyüp kendi maslahatlarıyla mukayyed ü meşgûl ve esnâ-yı musâhabetde mâ-beynden teklîfi tarh eyleyüp **/11/** hîn-i muhâvere ve muhâzar[a]da letâif-i latîfe söyler idi. Mengûş-ı kabûl olmağa sezâvâr dürer-i gurer-i eş'âr isdâr eyleyüp zebân-ı **Türkî**'de kasâyid-i latîfe ibdâ' u ihtirâ' eyledi. Şi'r :

Çün konem vasf-ı kitâbet ki dü rîst (?) varak
Çün dehem şerh-i tu-râ çün dü-zebânest kalem

Rahmetullahi aleyh.

2. El-Mevlâ'l-Fâzıl Taşkendî Muhterem Efendi[18] (ö. 22 Safer 980[19])

Mevlânâ-yı müşârün ileyh **Abdullah-ı Berzeş-âbâdî**[20] neslinden seyyid-i sahîhü'n-nesebdir. Diyâr-ı **Taşkendî**'den zuhûr idüp tahsil-i ilm ü kemâl eyledikden sonra sebük-pâ gibi azm-i seyâhat ve pergâr-ı pây-ı himmet ile rûy-ı zemîni mesâhat idüp ba'de edâü'l-hacc **Dersaâdet**'de ilka-i rehel-i ikâmet itmiş idi. 943 târîhinde[21] avâtıf-ı hüsrevânîden yetmiş akçe vazife ile nakîbüleşrâf ve arsa-i câh u şevketi baîdü'l-etrâf kılınup lâkin emr-i nesebi ta'n-ı mevâlîden hâlî değil iken 960 senesinde esrâr-ı **Nakşbendiyye**'nin gavvâs-ı bihârı **Şeyh Halîl Abdüllatîf-i Buhârî** Hazretleri (ö. 963) [22] diyâr-ı **Rûm**'a şeref-kudûm-ı erzânî kıldıkda huzûr-ı **Hazret-i Süleymân Hanî**'de müşârün ileyh **Abdullah-ı Berzeş-âbâdî**[23] neslinden seyyid-i sahîhü'n-nesebdir diyü hüsn-i şehâdet eyleyüp mahdûmumuzdur mahzan anları ziyâret kasdıyla tahrîk-i şehbâl-i azîmet itmişiz dimekle pâdişâh-ı kadrdân yanında kadrı âlî ve ulûfesi bâliğ-i rütbe-i mevâlî olmuş idi. Evâhir-i devlet-i **Süleymânî**'de tekrâr hacc idüp ol vakt livâ-i **Kütahya**'ya sâye-efgen-i iclâl ve bâl-güşâ-yı ikbâl olan **Sultân Selîm-i Kerîm** Hazretleri'ne mülâkî oldukda kendülerin saltanat ile tebşîr ve intikâl-i vâlid-i mâcidlerin hüsn-i ta'bîrle ifhâm idüp ol esnâda serîr-i saltanat u devlet pâdişâh-ı heft iklîm müşârün ileyh **Sultân Selîm Han** -aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân-Hazretleri'ne intikâl itmesiyle kendülere hüsn-i i'tikâd ve nazm-ı rivâyet-i mukarreresini müstezâd eyleyüp nahl-i ümîdi rîşedâr ve ser-rişte-i emeli zülf-i havrâ gibi keşîde târ olup kendülerin reîs-i âl-i abâ zî-ulemâ olan mücevveze ve sûf-ı dırâz âstîn ile müşerref ü ser-firâz ve rahş-ı rahşânî saçaklı abâyî ile edhem-çeşm ve rişte-i atebe ser-rişte-i perde-i ahdâk gibi harîr-tırâz kılmışlar idi. Servet-i vâfire **/12/** ve şevket-i mütekâsire sâhibi olmuş ve 40 sene mikdârı mansıb-ı nikâbetde karâr itmiş iken müddet-i ömrü encâma resîde olarak 980 Saferi'nin yirmi altıncı günü nehâr-ı erbaada intikâl idüp **Ayasofya** kurbunda dârları civârında defîn-i hâk-i karâr-ı mezâr oldu. Müşârün ileyh sıhhat-i neseb ve izzet-i nefs ile

---

18. **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.175-176; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.8a-9a; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.98.
19. Sicill-i Osmânî'ye göre 22 Safer 999'da (C.4, s.98).
20. **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.72, 175
21. Sicill-i Osmânî'ye göre 940'da (C.4, s.98).
22. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.2, s.72; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.359.
23. Bibl. yukarıda verildi.

meşhûr deryâ-yı ibrâzü'l-ensâba kemâl-i nizâm virüp duhûl-i bîgâneden sâf ve mahrûsü'l-etrâf ve temessükâtını düstûrü'l-ameli'l-eşrâf [u] ahlâf itmiş ve mansıb-ı nikâbetin i'zâzına bâdî seyyid-i eyd-i kesîrü'l-eyâdi olmuş ıdi. Şöyle ki izzet-i nefsi hadden ziyâde tekebbür ve tecebbür mertebesine bâliğ idi ki mecâlis ü mehâfilde sudûren ulemâya belki şeyhülislâm hazretlerine takaddüme himmet ve bizâa-i müzcâtla da'vâ-yı fazîlet ider imiş. 30.000 adet zer-i kâmilü'l-ayâr ve hadd u ihsâdan bîrûn cins ü akar terk eyleyüp bazı hayrât inşâsına **Emîr Şa'bân** (ö. 14 Rebîü'l-evvel 1002)[24] nâm seyyid-i meşhûru vasiyy-i muhtâr nasb idüp emîr-i mezbûr haslet-i imsâk ve nisbet-i hissetde **Taşkendî** olmağla mâl-i merkûmu irbâ eyleyüp öşri emsâl itmiş iken iz'âfla istiğlâl tamaına düşerek ol vakt **Eflâk** voyvodası bulunan **Mihâl**-i bed-fi'âle ikrâz eylemiş idi. 1002 târîhinde voyvoda-i mûmâ ileyh isyân eyleyüp nice müslümân ile seyyid-i mezbûru def'aten şehîd ve emvâl-i ehl-i ribâyı kîse-i müşa'bid gibi nâ-bedîd eyleyüp muktedâ hırs-ı şûm-ı temettu'dan mahrûm eylediği **Zeyl-i Şakâyık**'da mezkûrdur. Rahmetullahi aleyh.

3. El-Mevlâ'l-Fâzılü'l-Kâmil Seyyid Hasan Efendi[25] (ö. Muharrem 986)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh **Bağdâd Kadısı Yûsuf Efendi**[26]'nin ferzend-i fürûzende-ahteridir. Ulemâ-i asrdan **Hâfız-ı Acem** (ö. 957)[27] hızmetlerinde müddet-i medîde iştigâl ba'dehu **Kadrî Efendi Âstânesi**'ne ittisâl eyleyüp **Rûmili** Sadrı iken **Muhyiddin Efendi** (ö.952)[28]'den mülâzım ve tarîk-i tedrîse âzim olmuş idi. Evvelâ yirmi beş akçe ile **Dimetoka**'da **Abdülvâsi' Efendi Medresesi**'ne müderris olup ba'dehu terakkiyât ile devr-i medâris ve 967 Zi'l-ka'desi'nde seksen akçe ile **Mağnisa Fetvâsı**'na terfi' olunmuş iken 70 Ramazânı'nda **Şehzâde Sultân Murâd** arzı ile azl olunup bir müddet mürûrunda Sadr-ı

---

24. **Hadâyıkü'ş-şakâyık**, s.371-372 ; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.148.
25. **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.247-248; **Sicill-i Osmânî**, C.2, s.122;
26. **Şakâyıku'n-nu'mâniye**, s.313; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.654; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.5, s.3549.
27. **Hadâyıkü'ş-şakâyık**, s.449-451; **Sicill-i Osmânî**, C.2, s.98; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.3, s.1914.
28. **Şakâyıku'n-nu'mâniye**, s.432; **Hadâyıkü'ş-şakâyık**, s.427-429; **Keşfü'z-zünûn**, s.1034, 1287; **Esmâü'l-müellifîn**, C.2, s.238; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.344; **Mu'cemü'l-müellifîn**, C.9, s.120.

Rûm olan **Hamîd Efendi** (ö. 985)[29] himmetiyle altmış akçe vazîfe-i tekâ'ud ta'yîn kılınmış idi. Bu hâl ile mahrûse-i **Burusa**'da **/13/** kûşe-nişîn-i ferâğ olduğu hâlde 980 Saferi'nde mansıb-ı celîl-i nikâbet ile ihtirâm olundu. 84 Rebîü'l-âhiri'nde za'f-ı pîrî ve herim istîlâsıyla isti'fâ idüp yüz seksen akçe vazîfe ile yine mahrûse-i **Burusa**'da sâkin-i künc-i hamûl ve tâat ü ibâdâta meşgûl iken 986 Muharremi'nde kebûter-i cânı tahrîk-i şehbâl-i himmet ve âşiyân-ı kadîmine avdet eyledi. Müşârün ileyh sıhhat-i neseb ve şeref-i haseb ile meşhûr hüsnü'l-ahlâk tayyibü'l-a'râf pîr-i nûrânî [ile] muammer vücûd-ı pâki salâh u nezâhetle muhammer olup hattâ intikâlinden bir kaç gün mukaddem **Hazret-i İmâm Hasan** -râdiyallahu Te'âlâ anhu- Hazretleri'ni vâkıalarında görüp kendülerini da'vet ve izhâr-ı mahabbet-i übüvvet iderler. Seherî edâ-yı düyûn u vasıyyet ve tehiyye-i[30] esbâb-ı sefer-i âhiret eyleyüp ol esnâda rıhlet itmişlerdir. Rahmetullahi aleyh.

4. El-Mevlâ'l-Fâzılü'l-Kâmil Es-Seyyid Mehmed Efendi[31] (940-12 Muharrem 992[32])

Mevlânâ-yı müşârün ileyh sudûr-ı devlet-i Süleymânîye'den ma'lûl **Emîr Efendi**'[33]nin mahdûm-ı mükerremleri olup 984 Rebîü'l-âhiri'nde mansıb-ı celîl-i nikâbet-i eşrâf hil'at-i bâlâ-yı emânetleri kılınmış ve 88 Rebîü'l-âhiri'nde şeyhülislâm ve hallâl-i müşkilât-ı enâm olmuşlar idi. Terceme-i hâlleri **Meşâyîh-i İslâmiyye** sırasında tafsîlen silk-i tahrîre geçirilmiş olmağla işbu mahalde tekrârından sarf-ı nazar kılındı. Rahmetullahi aleyh*.

---

29. **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.242-243; **Sicill-i Osmânî**, C.2, s.104.

30. Metinde "tehî-i".

31. **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.281-282; **Enîsü'l-müsâmirîn**, s.95; **Devhatü'l-meşâyîh**, s.29-30; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.9b-10a; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.125; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.6, s.4329; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.399-401; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.39.

32. Sicill-i Osmânî'ye göre Muharrem 993 (C.4, s.125).

33. **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.114.

*. Meşîhatle nikâbet müşârün ileyhde birleşerek âhir-i ömrlerine değin mansıb-ı nikâbet uhdelerinde kalmışdır **Derkenar**.

5. El-Mevlâ'l-Fâzılü'l-Kâmil Mîrzâ Mahdûm Efendi[34] (ö. 995)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh* **Muînüddîn Eşref** Hazretleri'dir ki **Mîrzâ Mahdûm** lakabıyla mevsûmdur. Peder-i vâlâ-gevheri **Mîr Abdülbâkî**[35]'dir ki silsile-i nesebi **Seyyid Şerîf Cürcânî** Hazretleri' (740-814[36])[37]ne vâbeste ve taraf-ı mâderinden **Kadı-i Cihân** ve **Mîr Gıyâseddîn Manṣûr** (ö. 957[38])[39] cenâblarına peyvestedir. Şehr-i dil-âvîz-i **Tebrîz**'de ulûm-ı akliyye vü nakliyyeyi tahsîl ve fünûn-ı mesnûne ve riyâziyyeyi tekmîl idüp **Îrân** şehzâdelerinden **Şâh İsmâîl-i Sânî**'ye muallim olmuş idi. 953 târîhinde seyr ü seyâhat tarîki ile **Dersaâdet**'e gelüp ol vakt **Rûmili** kadıaskeri bulunan **Çivi-zâde Efendi** (ö. 4 Şa'bân 954)[40] huzûrunda tahannüf ve terk-i tarîk-i taassub ve taassuf itmişler idi. Ba'dehu **/14/** makarr-ı saâdetlerine avdet idüp şâh-ı müşârün ileyhin yerine şehzâdesi **Şâh Tahmas** (26 Zi'l-hicce919-15 Safer 984)[41] hüsrev-i **Îrân**-zemîn oldukda müşârün ileyhin dâire-i şevketi baîdü'l-etrâf ve sadr-ı ulemâ ve seyyidü'l-eşrâf olmuş idi. Ol esnâda diyâr-ı **Îrân**'da zâhir olan telâtum-ı emvâc-ı fitne vü fesâd ve intişâr-ı şerâr-ı şerr-i zındıka vü ilhâd sünniyyü'l-i'tikâd olanlara huzûr koymamak mülâbesesiyle ol şâh-ı saîdi şehîd ve gark-ı rahmet-i Rabb-ı mecîd itdikleri esnâda bunlar dahi mübtelâ-yı habs u tazyîk ve hem-hâl-i **Yûsuf-ı Sıddîk** olmuşlar idi.

---

34. **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.297-299; Kınalı-zâde, **Tezkire**, C.2, s.936-943; Beyânî, **Tezkire**, v.87a-b; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.10a-12a; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.504.

* Kendüleri cânib-i Hicâz'a rû-mâl oldukda şüref'âdan Seyyid Hasan'ı dâmâd idüp nikâbete tevkîl itmekle vefâtlarına değin emr-i nikâbeti mûmâ ileyh Seyyid Hasan idâre itmişdi.

35. **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.297.

36. Mecdî Mehmed Efendi 816'da öldüğünü söyleyenlerin de olduğunu kaydetmektedir. Bkz. **Hadâyıkü'ş-şakâyık**, s.42.

37. **Şakâyıku'n-nu'mâniye**, s.16, 18, 19, 24; **Hadâyıkü'ş-şakâyık**, s.41-42; **Esmâü'l-müellifîn**, C.1, s.728; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.4, s.2857.

38. Sicill-i Osmânî'ye göre 985 (C.3, s.621).

39. **Hadâyıkü'ş-şakâyık**, s.511; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.621; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.5, s.3316.

40. **Şakâyıku'n-nu'mâniye**, s.446-447; **Hadâyıkü'ş-şakâyık**, s.446-448; **Devhatü'l-meşâyîh**, s.19; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.344-345; **Osmanlı Müellifleri**, C.1, s.268-269; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.3, s.1902; **İlmiye Sâlnâmesi**, s.361-363; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.22-23.

41. Ayrıntılı bilgi ve bibliyografya için bkz. Bekir KÜTÜKOĞLU, *"Şah I. Tahmasb"*, **Vekâyinüvis-Makaleler**, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayını, İstanbul 1994, s.297-317.

Ba'de'l-halâs ol târîhde ehl ü ıyâlle şehr-i **Zor** vâlîsi bulunan **Şemsî Paşa-zâde Mahmûd Paşa** (ö. 998)[42]'nın sâye-i re'fetine ilticâ idüp paşa-yı müşârün ileyh nâme-i mahsûs ile vâlid-i mâcidlerine irsâl anlar dahi arz-ı pâye-i serîr-i Süleymanî kılup pâdişâh-ı ahâlî-nevâz teşrîf-i mihmân-ı kerîmden âgâh oldukda cevâiz-i pâdişâhâneleriyle i'zâz olunmuş akçe vazîfe[43] ve rütbe-i tekâüd-i ulemâ ile ikrâm itmişler idi. 973 senesinde edâ-yı farîza-i hacc ve îfâ-yı levâzım-i acc u secc eyledikden sonra avdet ve **Sultân Murâd Han-ı Sâlis** Hazretleri'nin kemâl-i ni'met ü nevâlleriyle perverde olup manzûme-i rivâyet-i aliyyeleri müstezâd kılınmış idi. 86 senesinde mevleviyyet ile **Âmid** kazâsına ve 87 Recebi'nde **Bağdâd**-ı behişt-âbâd ve sene-i mezbûrede **Trablusşam** kazâları kadılığı ve 89 Şevvâli'nde **Medîne**-i münevvereve sene-i merkûme Rebîü'l-evveli'nde **Mekke**-i mükerreme ile tekrîm ve tebcîl olunmuşlar idi. 93 Muharremi'nde mansıb-ı nikâbet-i eşrâfa sâye-resâ ve 94 Muharremi'nin yevm-i âşûrâsında **Dârü's-Saltanat-ı Seniyye** kadılığına şeref-bahşâ olup ol târîhde vâlidelerinin vefâtı kemâl-i te'sîrlerini mûcib olarak terk-i mansıb u câh ve azm-i cânib-i kıblegâh eylediklerinde **Mekke kadısı Seyfî Efendi** (ö. 994)[44]'nin haber-i vefâtı gelüp **Rûmili Sadâreti** pâyesi ile mükerreren hâkim-i belde-i harâm ve şeyhü'l-harâm-ı vâcibü'l-ihtirâm olmuşlar idi. Vâlidelerinin meyyitini deryâdan **Medîne**-i Münevvere'ye îsâl içün kendiler cânib-i berden müteveccih olup mücâveret itmişler idi. 95 senesi evâhirinde ol arz-ı mukaddesede irtihâl itmişlerdir. Mevlânâ-yı müşârün ileyh mecmûa-i fezâil ü maârif ve cerîde-i şerâif ü letâif latîf-i mücessem bir mahdûm-ı mükerrem idi. Taâm u libâsda tekellüfe mâil esbâb-ı ihtişâm ve riâyet ü ihtirâm süfte-dil nukûd-ı bî-şümârı evzâ' u etvârı gibi perişân gâhî gedâ-yı bî-nevâ gâhî pâdişâh-ı âlî-şân idi. **/15/** Fenn-i nücûma muttali' olduklarından 94 târîhinde hacca gidüp ol zemîn-i mübârekde karâr ideceklerin kendü hatlarıyla zabt u tahrîr eyledikleri târîhde mestûr ve dürer-bârlarından sudûr iden eş'âr-ı belâgat-şiârları **Tezkiretü'ş-şuarâ**'da mezkûrdur. Mervîdir ki nakîb oldukları sene ki 93 Muharremi'ne musâdif olup ol esnâda kaht-ı bârândan ahâlî-i **Dersaâdet** sıkılarak istiskâ içün **Ok Meydanı**'na çıkdıkları gün kendülerinin **Dersaâdet**'e vâsıl oldukları gün olup sâdât-ı kirâm ile berâber doğru ol mahalle nâzil ve ebr-i rahmet gibi vâsıl olup niyâz-ı girye-hîzle pür-tâb duâ itdiklerinde te'sîr-i enfâs-ı müteberrikeleri fî'l-hâl nümâyân olup

---

42. **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.314.
43. Burada "akçe" kelimesinden önce 25, 40 vs. gibi bir sayı bulunması gerekir.
44. **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.287-288.

gırbâl-i ebr-i bârânda âlemi sîr-âb u reyyân eylemişdir. Rahmetullahi aleyh.

6. El-Mevlâ'l-Fâzılü'l-Kâmil Yahyâ Efendi[45] (ö. Rebîü'l-âhir 1008[46])

Mevlânâ-yı müşârün ileyh **Kiçi Mîrzâ-zâde** dimekle meşhûr-ı enâm olan seyyid-i sâdât-ı kirâm[dan]dır. Tahsîl-i sermâye-i ulûm ve tekmîl-i pîrâye-i mantûk u mefhûm idüp **Hasan Beyefendi**[47] merhûmdan mülâzım ve tarîk-i tedrîse âzim olarak devr-i medâris ve akd-i mecâlis iderek **Edirne**'de dârü'l-hadîs pâyesine sâye salmış idi. 95 Zi'l-hiccesi'nde **Mîrzâ Mahdûm**'[48]'un **Mekke**'den vefâtı haberi gelüp nakîb-i sâdât-ı kirâm oldular. Bu sûretle bir kaç medâris dahi devr idüp nihâyet 1002 Cemâziyye'l-âhiresi'nde **Galata** ve 1003 Cemâziyye'l-âhiresi'nde **Üsküdâr** kazâlarına kadı olup 1008 Rebîü'l-âhiri'nde rebî'-i hayâtı âhir mübtelâ-yı sarsar-ı fenâ ve berg-rîz-i hazân-ı mergle bî-berg ü nevâ olmuşlardır. **Tophâne**'de **Fındıklı Çarşusu**'nda **Ca'fer Efendi Tekyesi**'nde **Arab Ahmed Türbesi**'nde medfûndurlar. Mevlânâ-yı müşârün ileyh ilm ü maârif ile meşhûr kerîmü'l-ahlâk tayyibü'l-a'râk nazîf ü latîf bir zât-ı Şerîf olup **Mîrî** mahlası ile iş'ârı ve **Tezkiretü'ş-Şuârâ**'da ba'zı eş'ârı vardır. **Assâr**'ın **Mihr ü Müşterî**'sini terceme itmiştir. Rahmetullahi aleyh.

7) El-Mevlâ'l-Fâzılü'l-Kâmil Abdülkâdir Efendi[49] (ö. Cemâziyye'l-evvel 1013)

/16/ Medîne-i **Kayseriyye**'de sıhhat-i neseb ile be-nâm olan sâdât-ı kirâmdandır. **Bahâeddin-zâde Efendi**'den ihrâz-ı şeref-i mülâzemet eyleyüp sâlik-i semt-i kazâ ve mâlik-i ezimme-i hükm ü imzâ olmuş idi. Beldesi olan **Kayseriyye** kazâsından munfasıl ve künc-i ibâdetde münzevî

---

45. **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.431-432; Kınalı-zâde, **Tezkire**, C.2, s.944-946; Beyânî, **Tezkire**, v.88a; **Güldeste-i Riyâz-ı İrfân**, s.504; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.12a; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.634.
46. Sicill-i Osmânî'ye göre 1008 Şevvâli (C.4, s.634).
47. Hadâyıkü'l-hakâyık'da Hasan Bey adlı; biri 984 Muharremi'nde, öteki 996 Recebi'nde vefat eden iki müderris görünüyor.
48. Bibl. yukarıda verildi.
49. **Hadâiku'l-hadâik**, s.497; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.12a-b; **Sicill-i Osmânî**, C.3, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1311, s.345.

vü mütebettil iken 1008 Rebîü'l âhiri'nde bâ-emr-i Şerîf **Dersaâdet**'e gelüp nikâbet-i sâdât-ı kirâm savâb-dîd-i şeyhülislamî ile kendülere in'âm olundu. Ol meşgale-i celîle ile sübha-şümâr-ı eyyâm iken 1013 Cemâziyye'l-ûlâsı'nda intikâl ve âlem-i kudse isti'câl eylediler. Mevlânâ-yı müşârün ileyh seyyid-i eyd-i nezâhet- rüsûm kemâl-i diyânetle yegâne istikâmette elif gibi müfred-i zamâne olup ilm ü ma'rifetle şiârı ve **Kadrî** mahlası ile eş'ârı vardır. Rahmetullahi aleyh.

8. El-Mevlâ'n-Necîb Seyyid Mehmed Nakîb[50] (ö. Şevvâl 1013)

Mevlânâ-yı Müşârün ileyh **Burusevî Seyyid Ahmed Çelebi**'nin mahdûm-ı kerîmidir. Amm-i büzürgvârları **Mîr Hasan Çelebi** (ö. 957)nin oğlu **Es-Seyyid Mehmed Efendi** (ö. 1012) [51] **Yavaş Çelebi** lakabıyla meşhûr olmağın bunlar dahi **Yavuz Çelebi** dimekle zebân-zed-i cumhûr idi. Tahsîl-i şerâif-i ilm ü irfân ve tekmîl-i letâif-i tahkîk u îkân eyleyüp bi-hasebi'l-âde devr-i mecâlis-i ifâde itdikten sonra sâlik-i semt-i kazâ ve ba'zı bilâd-ı cesîmede fermân-revâ-yı hükm ü imzâ olmuşlar idi. Ba'dehu tarîk-ı tedrîse dâhil ve kırk akçe vazîfe ile **Burusa**'da **Emîr Sultân Medresesi**'ne vâsıl olup 1000 Rebîü'l-âhiri'nde huzûr-ı sadreynde **Hidâye**'nin **Kitâb-ı Cihât**'ından imtihân olunup sene-i mezbûre Recebi'nde **Kâsımpaşa Medresesi** inâyet olunmuş idi. Bu sûretle devr-i medâris iderek 1013 Saferi'nde **Eyyûb** kazâsıyla mukzıyyü'l-merâm ve sene-i mezbûre Cemâziyye'l-ûlâsı'nda nakîb-i sâdât-ı kirâm olmuşlar idi. Sene-i mezbûre Şevvâli'nde terk-i alâyık-ı fânî ve azm-i hadâyık-ı câvidânî eylediler. Mevlânâ-yı müşârün ileyh nahl-i ser-sebz-i çemenzâr-ı ulûm şîr-i gurrân-ı bîşe-i irfân bahr-ı cûşân-ı dâniş-i iz'ân olup dâmen-şâhid-i câme-i zîb ü fazl u edebi gubâr-ı nakâyısdan pâk idi. Bu eş'ârları dâniş-i irfânların iş'âr ider. Mısra':

Yavuz güzel değil midir ol şâh-ı hışmnâk

Rahmetullahi aleyh

---

50. **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.498-499; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.12b; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.138.

51. **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.499; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.137.

9. /17/ El-Mevlâ Emîr Ali Efendi[52] (ö. Cemâziyye'l-evvel 1025)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh mahrûse-i **Burusa**'da beydâ ve peydâ-i şühûdda cilve-nümâ olup evâil-i hâlinde tarîk-i saâdet-refîk-i ilme sülûk ve kurs-ı iştihârın sikke-i sultân-ı ulemâ ile meskûk itdikde **Hâce Sa'deddin Efendi** Hazretleri' (943-12 R.evvel 1008)[53]nden mülâzım ve azm-i râh-ı tedrîse câzim olup kırk akçe ile **Burusa**'da **Îsâ Bey Medresesi**'ne nâil ve bu sûretle devr-i medâris idüp nihâyet 1010 Muharremi'nde **Âmid** ve 11 Saferi'nde **Yenişehir** kazâları ile be-kâm ve 13 Şevvâli'nin evâsıtında nikâbet-i sâdât-ı kirâm ile ikrâm olundular. Mansıb-ı mezkûrda nice zamân kemâl-i nezâhet ü istikâmetle hızmet ve Sa'd-ı Ekber gibi feyz-i saâdet-i siyâdet eyleyüp nihâyet 1025 Cemâziyye'l-ûlâsı'nda da'vet-i Hakk'a icâbet ve meş'ale-i nûr-ı îmânla râh-ı kadîm-i dârü'n-naîm isâbet eyledi. Mevlânâ-yı müşârün ileyh kemâl-i salâbet ile meşhûr istikâmetde ilm-i tenkîh-i hücec ve temessükât-ı sâdâtda müsellem-i asl sâbit-i ırk-ı tâhiri kemâ-yenbağî[54] siyânet ve bahrü'l-ensâbı duhûl-i bîgâneden hirâset üzre olup müteseyyidlerin dakâyık-ı hiyeli ma'lûmu olmağın bir şecere ihdâs idüp kırk şâhid ve her biri ricâl-i erbaîn rütbesine mütesâid olmasını iltizâm ve bilâ-nekîr şöhret ü şuyûını şart-ı ahyer-i husûl-i merâm kılmış idi. Ammâ eyyâm-ı bürûdet-i şitâ gibi hengâm-ı şiddet ve huşûneti güzâr itdikde âyîne-i âlemde aksi nümâyân olup alâmetleri alınan sâdât destâr-ı sebz ile ser-â-ser muallem ve def'aten eşcâr-ı baharî gibi ser-sebz ü hürrem olmuşlar idi. Rahmetullahi aleyh.

---

52. **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.582; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.12b-13a; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.508.

53. Kınalı-zâde, **Tezkire**, C.1, s.48-67; **Riyâzü'ş-şu'arâ**, v.75a-76a; **Hadâyıkü'ş-şakâyık**, s.429-431; Rızâ, **Tezkire**, s.46; **Devhatü'l-meşâyîh**, s.42-43; **Hadîkatü'l-cevâmi**, C.1, s.272; **Fezleke**, C.1, s.130; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.18-19; **Âlimler ve Sanatkârlar**, s.69-90; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.416-421; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.47-50;Franz BABINGER, **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**, Çev. Coşkun ÜÇOK, Kültür Bakanlığı Yayını, İstanbul 1982, s.137-141. Geniş bilgi ve bibliyografya için bkz. *"Hoca Sadeddin Efendi"*, **İA.**, C.4, s.27-32.

54. "kemâ-yenbaği" metinde "kemâl-i yenbaği" şeklinde yazılmıştır.

10. El-Mevlâ Kâsım Gubârî Efendi[55] (ö. 1034)

Mevlânâ-yı müşârün ileyhin vücûd-ı kesîrü'l-mehâmidi belde-i **Âmid**'den bedîdâr ve hoş-nüvislikde nâdire-i edvâr olup be-tahsîs rikkat-i hatt-ı gubârîyle la'l-i cânân gibi pür-iştihâr olmağın **Gubârî** mahlasıyla şöhret-şiâr olmuş idi. Oradan **Der-i Aliyye**'ye âzim ve **Hâce Efendi Asitânesi**'ne mülâzım olup destyârî-i terakkiyâtla her pâyede tekrîm ve kâm-ı şümârân-ı merâkî-i menâsıba takdîm **/18/** olunup ve birer medâris ile 1019 Cemâziyye'l-ûlâsı'nda **Sahn**'a gelüp 21 Şevvâli'nde **Eyyûb** ve 24 Cemâziyye'l-ûlâsı'nda **Süleymâniye** medârisinin birine kadem-i himmet koymuşlar idi. 25 Cemâziyye'l-ûlâsı'nda mansıb-ı celîl-i nikâbetle **Mekke**-i mükerreme pâyesi ile ikrâm ba'dehu **İstanbul** kazâsı i'tibârı ile ihtirâm olunmuş idi. 34 Cemâziyye'l-âhiresi'nde mütevârî-i mevce firâr ve gark-ı rahmet-i Perverdgâr oldu. Civâr-ı Hazret-i **Ebâ Eyyûb Ensârî** -radiyallahu anhü'l-Bârî-de medfûndurlar. Mevlâ-yı müşârün ileyh harîs-i iktinâ-i maârif ü ulûm ve vecîh ü edîb-i hülvü'l-lisân ve lebîb-i müntesib olduğu kibâr mecâlisinde herkes hayr ile yâd ve ihsâna teveccühlerin tebşîr ile nice mahzûnu şâd kılmak mu'tâdı idi. Hilâl-i mutârahada sınâat-ı kelâm ve hurdekârî-i sevâd-ı erkâm ile üstâd her sanâyi'-i diyârî ve çâbük-süvârân-ı kümeyt-i aklâm ile müsâhim ü mübâdî belki demm-i mübâhât-ı mû-şikâfîde lâ-yeşükk **Gubârî** diyü da'vâ itse ratbü'l-lisân-ı senâ olanlar hâme gibi tasdîke cârî olmak mukarrer imiş. Merhûmun nesebi medhûl ve rahîk-i tahkîk-i ma'lûl olup mervîdir ki pederi **İstanbul**'a gelüp kendüleriyle ol mülâkâtında taaccüb-künân hâşâ ki bu sultân benim oğlum ola dir imiş. **Sultân Ahmed Han-ı Evvel Câmi'-i Şerîfi** derûnunda olan celî hatlar bunlarındır. **Gubârî** tesmiye olunduğuna sebeb bir pirinç dânesine İhlâs-ı Şerîf yazdığıdır. Rahmetullahi aleyhimâ.

---

[55]. **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.693; **Tuhfe-i Hattâtîn**, s.354; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.13a-b; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.48-49.

11. El-Mevlâ'l-Fâzıl Ve Sadrü'l-Kâmil Es-Seyyid Mehmed Efendi[56] (960 - 1040)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh vilâyet-i **Hamîd** dâhilinde kâin **Eğridir** nâm kasabada medfûn **Tarîk-i Zeyniyye**'den **Eş-Şeyh Bürhâneddin** Hazretleri' (ö. 970)[57]nin necl-i necîbi ve zümre-i kuzâtdan **Şerîfî Mehmed Efendi**'[58]nin ferzend-i hasîbidir. 960 hudûdunda çeşmesâr-ı vücûda vürûd ve istifâze-i mâü'l-hayât-ı vücûd olup hengâm-ı tefrîk-i sefîd ü siyâhda tahsîl-i sevâd ve meş'al-i nûr-ı şuûr ile seyr-i safahât-ı istihâl ü isti'dâd idüp sadrü'l-ulemâi'l-a'lâm **Zekeriyyâ Efendi** (920-12 Şevvâl 1001)[59]'nin 990 târîhinde **Anadolu** sadrı olduklarında tezkirecilik hızmetlerinde istihdâm ve şeref-i mülâzemetle îsâl-i merâm buyurmuşlar idi. Alâ hasebi'l-merâtib devr-i menâzil-i menâsıb idüp 13 Saferi'nde **Haleb** ve 14 Zi'l-hiccesi'nde **/19/ Galata** ve 17 Cemâziyye'l-âhiresi'nde **Şâm**-ı Şerîf kazâlarında mütesaddî-i ahkâm olup yârân-ı kuzâtdan **Şerîf Sabrî** (ö. 1055)[60]. Mısrâ':

Zihî Hâkim-i Şâm-ı Şerîf (1017)

mısrâını târîh düşürmüş idi. 1019 Saferi'nde **Mekke**-i mükerreme'ye nakl olunup 20 Cemâziyye'l-âhiresi'nde ba'de edâ-i menâsikü'd-dîn veche-i azîmet-i cânib-i **Rûm**'a tahvîl eylemiş idi. 1024 Rebîü'l-âhiri'nde **Edirne** kazâsıyla mukzıyyü'l-merâm ve 25 Saferi'nde mısr-ı **Kâhire**'ye nakl ve 27 Cemâziyye'l-âhiresi'nde kazâ-i **Darü's-saltana** ile mazhar-ı ikrâm olmuşlar idi. Sene tamamında ma'zûl olup 29 Cemâziyye'l-ûlâsı'nda **Anadolu** sadrına şeref-efzâ ve 31 evâilinde **Ruscuk** kazâsı arpalık ta'yîn olunarak 32 Şa'bâm'nda hurûc ale's-sultân

---

56. **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.742-744; Kınalı-zâde, **Tezkire**, C.1, s.516-517; Beyânî, **Tezkire**, v.45b; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.13b-14a; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.141.

57. **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.77-78; **Sicill-i Osmânî**, C.2, s.15.

58. Kınalı-zâde, **Tezkire**, C.1, s.515-516; Beyânî, **Tezkire**, v.45a-45b; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.141.

59. **Hadâiku'l-Hakâyık**, s.322-324; Kınalı-zâde, **Tezkire**, C.2, s.947-951; Beyânî, **Tezkire**, v.88b; **Riyâzü'ş-şu'arâ**, v.120b-121a; Rızâ, **Tezkire**, s.89-90; **Devhatü'l-meşâyîh**, s.35-36; **Sicill-i Osmânî**, C.2, s.428; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.4, s.2416; **Osmanlı Müellifleri**, C.1, s.321; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.412-414; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.45-46.

60. **Enîsü'l-müsâmirîn**, s.138; **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.172-173; Rızâ, **Tezkire**, s.59-60; **Zeyl-i Zübdetü'l-eş'âr**, s.90-95; Safâyî, Tezkire, s.188-189; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.221; **Osmanlı Müellifleri**, C.2, s.281-282; **Edirne Şairleri**, s.280-283.

töhmeti ile nefy olunan ba'zı ulemâ ile maan **Burusa**'ya nefy ü iclâ olunmuş idi. Cülûs-ı **Sultân Murâd Han-ı Râbi**'den sonraca afv u ıtlâk olunup 33 Zilka'desi'nde tekrâr **Anadolu** sadrı olmuşlar idi. 34 Cemâziyye'l-âhiresi'nde nakîbüleşrâf ve reşk-endâz-ı eslâf olup sene-i mezbûre Şevvâli'nde sadr-ı sadâret-i **Rûm**'a nakl birle tekmîl-i merâtib-i ilmiyye eylediler. 39 hilâlinde mansıb-ı celîl-i nikâbeti ammi-zâdeleri olan **Şeyhî Efendi**' (ö. 1044)[61]ye ferâgat ve te'kîd-i alâka-i mahabbet içün akd-ı peyvend-i musâhiret eyleyüp kendüler tebettülü ilellah azîmet itmişler idi. 1040 Zi'l-ka'desi'nin sekizinci günü yevm-i ahadda müteveccih-i dergâh-ı ahad ve rû-nihâde-i hâk-i lahd olmuşlardır. Civâr-ı **Türbe-i Ebâ Eyyûb**'da i'dâd ettikleri mezâr-ı ıtırnâkde mütevârî-i hâk-ı pâkdirler. Mevlânâ-yı müşârün ileyh hâiz-i kasabü's-sebak-i ilm ü irfân şerîfü'n-nefs âlî-himmet kerîmü'l-asl sâfî-taviyyet ulûm-ı Arabiyyede mâhir fünûn-ı edebiyyede hall-bend-i ukûdü'l-cevâhir şi'r ü inşâda yegâne efrâd-ı maârifde müfred-i zamâne sehî vü kerîm müşfîk ü rahîm hasîb ü nesîb idi. **Kasîde-i Bürde**'ye tahmîs ve kasâid-i bedîiyyesi vardır. Arabî inşâları ve takrîzleri mahsûd-ı üdebâ ve reşk-endâz-ı Arab-ı Urbâdır. **Şerîfî** mahlası ile eş'âr-ı şerîfeleri tezkirelerde mestûr ve yârân-ı sühen-şinâs meyânında meşhûrdur[62]. Bu ebyât müntehab-ı eş'âr-ı belâgat-simâtıdır. Beyt:

Gerçi dirler va'deye eyler vefâ ol nâzenîn
Bana ammâ çekmeyince sîneye gelmez yakîn

ve lehu

Varmadın mekteb-i hüsn içre dahi üstâda
Ezber itmiş sebak-ı şîveyi Hâfız-zâde

ve lehu

Germ-âbe içre var gör o dellâk-i âfeti
Soydu cihânı eyledi dervîş-i Halvetî[63]

Rahmetullahi aleyh.

---

61. Bkz. "El-Mevlâ Es-Seyyid Mehmed ibni Es-Seyyid Mehmed maddesi".

62. Burada mahlasının "Şerîfî" olarak gösterilmesine rağmen yukarıda ismi geçen iki tezkirede şairin mahlası "Şerîf"tir. "Şerîfî", şairin babasının mahlasıdır.

63. Sondaki tamlama metne aldığımız şekliyle "dervîş-i Halvetî", yani "Halvetî dervişi" okunabileceği gibi "derviş yalnızlığı; dervişin halvete çekilmesi" mânâsında "dervîş halveti" şeklinde de okunabilir. Şair burada söz oyunu yaparak ibareyi tevriyeli kullanmaktadır.

/20/ 12. El-Mevlâ Es-Seyyid Mehmed İbni Es-Seyyid Mehmed[64] (ö. Ramazân 1044)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh nahl-i ser-sebz-i çemenzâr-ı siyâdet serv-i sâbit-kadem-i bûstân-ı saâdet hâiz-i haseb ü neseb ve fâiz-i mehâsin-i mevrûs u mükteseb **Mevlânâ Mehmed Efendi**'dir ki âfitâb-ı vücûd-ı pürcûdu vilâyet-i **Hamîd**'de **Eğridir** nâm kasabadan bürûz u zuhûr ve **Allâme Şeyhî Efendi** dimekle tanîn-endâz-ı mesâmi'-i cumhûr ve silsile-i nesebleri **Seyyid Şeyh Bürhaneddin Efendi** Hazretleri' (ö. 970)[65]ne-vâbeste ve mevsûldur. Evâil-i hâlinde fezâil-i ilm ü irfânı tahsîl ve sahâyif-i dil ü cânı unvân-ı maârifi bî-kerân ile tekmîl itdikde **Şeyhülislâm Yahyâ Efendi** (960-8 Zi'l-hicce 1053[66])[67] hızmetlerinde mülâzım ve medârise müdâvim olup kırk akçe medreseden ma'zûl oldukda 1019 Ramazânı'nda **Nâib Mehmed Efendi** (ö. 1094)[68] yerine **Fethiye Sinân Paşa Medresesi**'ne hâric ve elli akçe ile âric oldular ba'dehu **Zâl Paşa** ve **Şâh Sultân** ve **Sahn** ve **Hâseki Medreseleri**'ne ta'zîm ve 31 Şa'bânı'nda **Sultân Selîm-i Kadîm Medresesi**'yle tekrîm olunup 32 Muharremi'nde **Kuds**-i Şerîf kazâsı ihsân ve 35 Zi'l-ka'desi'nde **Mekke**-i mükerreme kazâsıyla nâil-i lutf-ı firâvân olup **Cem'î Çelebî** (ö. 1070)[69] bu gûne târîh dimişdir. Mısrâ':

---

64. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.18-20; **Zübdetü'l-eş'âr**, v.178a; Rızâ, **Tezkire**, s.52; **Zeyl-i Zübdetü'l-eş'âr**, s.87; **Rîyâzü'n-nukabâ**, v.14b-15a. Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü'nde ayrı bir şair olarak gösterilerek "Seyid Burhâneddîn-zâde diye tanındı." açıklaması verilen Şeyhî'nin de aslında bu şair olduğu anlaşılmaktadır.

65. **Sicill-i Osmanî**, C.2, s.15.

66. Sicill-i Osmânî'ye göre 18 Zi'l-hicce 1053 (C.4, s.636).

67. Kınalı-zâde, **Tezkire**, C.2, s.1077-1081; Beyânî, **Tezkire**, v.105a; **Riyâzü'ş-şu'arâ**, v.154b-156a; **Zübdetü'l-eş'âr**, v.173b; **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.110-114; Rızâ, **Tezkire**, s.107-108; **Enîsü'l-müsâmirîn** s,100-102; **Devhatü'l-meşâyîh**, s.46-48; **Esâmî**, s.344; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.6, s.4793; GIBB, **A History of Ottoman Poetry**, C.3, 273-288; **Osmanlı Müellifleri**, C.2, s.498-499; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.636; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.441-446; Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, **Dîvân-ı Yahyâ**, İstanbul 1334; **Âlimler ve Sanakârlar**, s.127-142; **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**, s.174-175; Murat URAZ, **Şeyhülislâm Yahyâ**, İstanbul 1944; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.60-63. Bibliyografya için bkz. Lütfi BAYRAKTUTAN, **Şeyhülislâm Yahya Divanı'ndan Seçmeler**, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1990.

68. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.120; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.186.

69. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.661-663; **Zeyl-i Zübdetü'l-eş'âr**, s.53-57; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.339.

Vâlî-i Ka'be oldı bir allâme-i Haydar-siyer

Lakîn gitmemekle ol mansıb-ı şerîf ile **Kara Çelebi-zâde Azîz Efendi** (1000-Rebîü'l-âhir 1068)[70] teşrîf olundu. 36 Cemâziyye'l-âhiresi'nde **Galata** kadılığıyla ikrâm ve ba'de'l-azl **Anadolu** pâyesiyle ihtirâm olunarak hânelerinde uzlet-nişîn iken 39 hilâlinde amm-i büzürgvârları **Nakîbüleşrâf Şerîf Efendi**[71] mansıb-ı celîl-i nikâbeti bunlara ferâgat ve te'kîd-i alâka-i mahabbet içün akd-i peyvend-i musâhiret ettiler. **Cem'î Çelebî**[72] mansıb-ı nikâbete târîh demiştir. Mısrâ':

A'lem-i âl-i 'abâ oldı nakîb-i şürefâ

63 Zi'l-ka'desi'nde selefleri rû-nihâde-i hâk-i mezâr oldukda mutasarrıf oldukları vazîfe ve sahîha-i rivâyetleri olan **Dimetoka** arpalığı verilüp 43 Zi'l-ka'desi'nde ol vakt şeyhülislâm bulunan **Ahî-zâde Hüseyin Efendi-zâde Es-Seyyid Mehmed Efendi** (ö. Receb 1044)[73]'nin ziyâfetlerine duhûl töhmetiyle hüssâd-ı bed-nihâdın gamz u ifsâdıyla deryâdan kazâ-yı **Mekke**-i mükerreme nâmıyla **İstanbul**'dan tard u ib'âd olunup 44 Ramazânı'nda **Cidde İskelesi**'ne karîb varıldıkda mütevârî-i emvâc-ı bahr-i rahmet-i cenâb-ı melik-i gafûr olmağla hâk-i pâk-i **Cidde-i /21/** Ma'mûre'de mestûr olmuşdur. Mevlânâ-yı müşârün ileyh maârif ü kemâlâtla meşhûn ve sandûka-i derûnunda nukûd-ı envâ'-ı fezâil mahzûn envâr-ı kelâm-ı mu'cez-nizâmı mişkât-ı encümen-i ehl-i irfân ve asâr-ı aklâm-ı müşgîn-erkâmı mânend-i çemenzâr-ı cinân safâ-bahş-ı ehl-i ezhân nazm u nesrde mâhir mecmûa-i fezâil ü nevâdir idi. Âsârından

---

70. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.252-254; **Nuhbetü'l-âsâr**, s.341-343; **Güldeste-i Riyâz-ı İrfân**, s.317-319; Safâyî, Tezkire, s.217-218; **Devhatü'l-meşâyîh**, s.57-62; **Hadîkatü'l-cevâmî**, C.1, s.274-275; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.339; **Âlimler ve Sanatkârlar**, s.107-126; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.461-462; **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**, s.224-227 (Babinger burada Abdülazîz Efendi'nin Abdî mahlasıyla şiirler yazdığını belirtmektedir. Tezkirelerde ise şairin Azîzî'nin yamsıra Abdülazîz mahlasını kullandığı belirtilmektedir.); **Mu'cemü'l-müellifîn**, C.5, s.245; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.76-79.

71. Bibl. yukarıda verildi.

72. Bibl. yukarıda verildi.

73. Ahi-zâde Hüseyin Efendi (Cemâziyye'l-evvel 980-ö. Receb 1043) için bkz. **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.755-757; Rızâ, **Tezkire**, s. 29-30; Mucîb, **Tezkire**, s.9; **Devhatü'l-meşâyîh**, s.48-50; **Hadîkatü'l-cevâmî**, C.1, s.128; **Sicill-i Osmânî**, C.2, s.189-190; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.446-449; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.64-66. Oğlu Seyyid Mehmed Efendi için bkz. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.13-14; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.157.

Şeyhî mahlası ile **Türkî** ve **Arabî** eş'ârı ve **Sâkînâme**'si vardı. **Türkîsinden** bu iki beyt nümûnedir. Nazm:

Peykân-ı tîr-i gamzene vâbestedir gönül
Ednâ nazarla hâsıl olur ârzû-yı dil

* * *

Gamzesinden bir işâret besdür ana Şeyhiyâ
Ol şeh-i hüsnün nedîm-i bî-zebânıdur gönül

Alîlü'l-mizâc olmağla müdâvât-ı ilâca iştigâli ziyâde ve me'kûlât ü meşrûbâta i'tinâsı fevka'l-âde idi. Kahve bedeli kışve peydâ idüp tabh u terkîbi bâbında mahsûs risâle yazmıştır. Eş'âr-ı Arabiyyelerinden **Kuds-i şerîf** kadısı iken **Seciyye** nâm bir kasîde-i belîga nazm u inşâ idüp her gece **Sahratullah**'da kırâat olunmak şartıyla bir mikdâr mâl vakfeylemiştir. İle'l-ân eseri bâkî ve sevâbı câridir. Hilâf-ı âde taraf-ı saltanatdan taleb ile duhân hürmetine mufassal ve meşrûh fetvâ yazmışdır. Rahmetullahi aleyh.

13. El-Mevlâ Es-Seyyid Mehmed Es'ad Emîr Efendi[74] (ö. 10 Muharrem 1057)

Mevlânâ-yı müşârün ileyhin nukre-i vücûdı hâk-i pâk-i **Ankara**'dan bedîdâr olmağla **Ankaravî Emîr Efendi** dimekle şöhret-şiâr olmuşdur. Nukûd-ı ilm ü irfân ile kesb-i vicâhet ü şân ve kemâ-yenbağî tahsîl-i unvân itdikden sonra tarîk-i kazâya âzim olup arâzî-i mukaddesede nice bilâda hâkim ve revnak-efrûz-ı mehâkim olarak vatan-ı aslîleri olan **Ankara**'ya dahi iki defa kadı olmuşlar idi. Sâlisen mevleviyyetle mansıb-ı mezbûr inâyet ve 39 Zi'l-hiccesi'nde **Sâdık-zâde Hısım Abdullah Efendi** (ö. 1055)[75] yerine **Medîne**-i münevverekazâsıyla tekrîm ve 43 Zi'l-ka'desi'nde[76] **Allâme Şeyhî Efendi**[77] yerine mansıb-ı celîl-i nikâbetle ta'zîm olundular. Ol mansıb-ı celîlü'ş-şânda 14 sene mekîn olup 1057 Muharremi'nin yevm-i âşûrâsında tecerru'-ı câm-ı fenâ ve hazret-i şehîd-i **Kerbelâ** neseb-i âlîlerin isbât-ı hüccet-i da'vâ-yı intimâ eyledi. **Dâvûd Paşa Câmi'-i Şerîfi** harem-i İrem-nişânında medfûndur.

---

74. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.135 (bu eserde ismi Mehmed Saîd Efendi olarak geçmektedir.); **Tekmiletü'ş-şakâyık**, s.131; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.16a-b; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.162.
75. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.125-126.
76. Sicill-i Osmânî'ye göre 1042 Muharremi'nde (C.4, s.162).
77. Bibl. yukarıda verildi.

Mevlânâ-yı müşârün ileyh salâh u diyânetle mevsûm nahl-i ser- sebz-i edeb seyyid-i sahihü'n-neseb bir zât-ı latîf vücûd-ı şerîf pîr-i nûrânî ve rüteb-i /22/ âlîyeye erzânî idi. Rahmetullah.

14. El-Mevlâ Seyrek-zâde Yûnus Efendi* [78]
(ö. Safer 1062)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh tabaka-i **Sultân Mehmed Han-ı Sâlis**'de zîver-i **Zeyl-i Şakâyık** ve nûr-ı nev-nehâr-ı hadâik olan **Seyrek-zâde Emrullah Efendi**'(5 Zi'l-ka'de945-15 Şa'bân 1008)[79]nin [mahdûm]-ı kihteridir. Unfuvân-ı şebâbında tahsîl-i sermâye-i ulûm ve iz'ân-ı mantûk u mefhûm idüp **Ganî-zâde Efendi** (ö. Cemâziyelâhir 1036)[80] hızmetlerinden mülâzemetle be-kâm ve hızmet-i müdârisesi tamam olup **İmâm-ı Sultân Murâd Han-ı Sânî Evliyâ Efendi**'ye damâd olmağın riâyeten li-hâtıra **Revân Seferi**'ne revân ve **Pazarcık** nâm menzilde darb-ı hiyâm olundukda **Muîd Ahmed Efendi** (ö. Rebîü'levvel 1057)[81] yerine **Edirne** kazâsıyla mukzıyyü'l-merâm olmuş iken 1045 Ramazânı'nda nâibi **Dramalı Yahyâ Efendi**'nin **İstanbul**'a kürekçi götürürken töhmet-i tekâsül ile salbine ve kendülerinin **Gümülcine** kazâsına nefy ü iclâlarına fermân-ı pâdişâhî sâdır olup ba'de zamân saâdethânelerine ruhsat-i yafta-i azîmet oldu. 57 Muharremi'nde **Ankaravî Seyyid Mehmed Efendi**[82] yerine **Anadolu** pâyesiyle hızmet-i nikâbet-i eşrâf ile mazhar-ı eltâf oldular. Sene-i mezbûre Zi'l-hiccesi'nde **Uzunköprü** arpalığıyla ma'zûl ve yerlerine selefleri mahdûmu mevsûl oldu. Ba'dehu pâye-i sadâret-i **Rûmili** ihsânıyla vâsıl-ı müntehâ-yı merdüm olmuşlar idi. Ol hâl üzere küşe-nişîn-i uzlet ü inzivâ ve âbid-i mülk-i bî intihâ iken 1062 Saferi'nde

---

78. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.201-202; **Enîsü'l-müsâmirîn**, s.111; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.16b-17b; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.677.

79. **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.432-433; **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.400; **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**, s.96 (2.dipnot).

80. **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.702-703; Kınalı-zâde. **Tezkire**, C.2, s.766-767; **Enîsü'l-müsâmirîn**, s.102; **Zeyl-i Zübdetü'l-eş'âr**, s.156-159; Rızâ, **Tezkire**, s.93-94; **Tuhfe-i Hattâtîn**, s.421; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.152; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.6, s.4542. Bibliyografya için bkz. Numan KÜLEKÇİ, **Ganî-zâde Mehmet Nâdirî, Hayatı, Edebî kişiliği, Eserleri, Dîvânı ve Şeh-nâme'sinin Tenkitli Metni**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, 1985 ve Mustafa UZUN, "*Ganî-zâde Mehmed Nâdirî*", **TDVİA.**, C.13, s.355-356.

81. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.137-138; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.504.

82. Bibl. yukarıda verildi.

âzim-i deryâ-yı rahmet-i nâ-mütenâhi olarak **Emîr Buhârî** -kuddise sırrahü'l-Bârî-' Hazretleri **Câmi'-i Şerîfi** hizâsında medfûn ve hedef-i sihâm-ı ed'iyye-i ehl-i derûndur. Mevlânâ-yı merhûm mahdûm-ı fütüvvet-rüsûm güldeste-i bend-i ilm-i nâfi' ve amel-i sâlih âbid ü zâhid ve müflih hâfız-ı kelâm-ı melik-i allâm seyyid-i sahîhü'n-neseb-i meşhûr-ı enâm idi. Âsâr-ı hayriyyesinden **Mehmed Ağa Câmi'-i Şerîfi** kurbunda mektebleri vardır. Rahmetullahi aleyh.

15. El-Mevlâ Es-Seyyid Mehmed Bin Es-Seyyid Mehmed[83] (ö. Zi'l-ka'de 1078)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh tercemesi bâlâda sebk eden nakîb-i sâdât-ı kirâm **Ankaravî Seyyid Mehmed /23/ Efendi**'[84]nin ferzend-i dilbendi ve mahdûm-ı hır[ed]mendidir. Maskat-ı re'si olan **Ankara**'da tahsîl-i neşv ü nemâ ve gerden-gûş-ı isti'dâdın pür-zeyn ü girân-bahâ idüp ulemânın birinden ahz-ı mülâzemet ile tarîka sülûk ve sebîke-i i'tibârın sikke-i erbâb-ı rüsûm ile meskûk itdikden sonra 1050 Muharremi'nde **Mehmed Efendi** yerine vilâyete kadı ve üç seneden mütecâviz ol beldede hâkim ve vâli olup 1054 Cemâziyye'l-ûlâsı'nda ma'zûl ve 55 Recebi'nde **Kuds**-i Dârü'l-üns kazâsı tefvîz ve 56 Cemâziyye'l-ûlâsı'nda **Medînetü'r-resûl** kazâsına mevsûl ve sene-i mezbûre Zi'l-hiccesi'nde **Zeyrek-zâde Yûnus Efendi**[85] yerine hızmet-i celîl-i nikâbet-i sâdât ile nâil-i aksâ'l-gâye-i me'mûl ve 58 senesi Şa'bânı'nda ma'zûl olup 1060 Zi'l-ka'desi'nde **Atronus** kazâsı arpalığı verilmiş idi. 66 Cemâziyye'l-âhiresi'nde sâniyen nikâbet-i eşrâf ile tebcîl ve 67 Cemâziyye'l-ûlâsında yine ma'zûl olup **Gemlik** ve **Harmancık** kazâsı arpalığı ihsânıyla güzârende-i eyyâm u leyâlî iken 1078 evâhirinde âzim-i gülşen-serâ-yı bekâ olarak **Dâvûdpaşa**'da vâlidi cenbinde defîn-i hâk-i ıtırnâk olmuşlardır. Mevlânâ-yı müşârün ileyh mekârim-i ahlâk ile mezkûr ve dâhil-i idâd-ı erbâb-ı rüsûm sime-i salâh ile mevsûm idi. Rahmetullahi aleyh.

---

83. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.347-348; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.17b-18a; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.178.
84. Bibl. yukarıda verildi.
85. Bibl. yukarıda verildi. Bu isim hem Seyrek-zâde, hem de Zeyrek-zâde şeklinde geçmektedir. Nitekim Şeyhî Mehmed Efendi, eserinin bir derkenârında bu zâtın aslen Şakâyıku'n-nu'mâniyye'de zikredilen Seyrek Muhyiddîn Efendi'nin sülbünden olduğu ancak "beyne'n-nâs Zeyrek-zâde *Efendi* unvânıyla meşhûr" olduğunu ifade etmektedir. Bkz. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.413, derkenâr.

16. El-Mevlâ Abdurrahman Bin Ahmed Bin Emrullah[86] (ö. 15 Şa'bân 1085)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh **Seyrek-zâde Emrullah Efendi**'[87]nin nebîreleri **Es-Seyyid Ahmed Efendi**'[88]nin mahdûm-ı mükerremleridir. Evâil-i hâlinde amm-i büzürgvârı nakîb-i sâlifü'z-zikr **Yûnus Efendi**[89] hücr-i terbiyyesinde tahsîl-i sermâye-i ulûm ve hızmetleriyle tekmîl-i âdâb-ı rüsûm itdikde **Hâce Ömer Efendi** (962-Cemâziyye'l-âhire 1039)[90] nazar-ı inâyetlerine mazhar olup müstakillen mülâzım ve tarîk-i tevfîk-refîk-i ilme âzim olup kırk akçe medreseden ma'zûl iken 42 Ramazânı'nda **Mesîh Paşa** hâriciyle nâil-i me'mûl ve bu sûretle devr-i medâris idüp 1053 Saferi'nde **Bağdâd**-ı Dârü's-selâm kazâsına mevsûl olmuş idi. 57 Rebi'ü'-evveli'nde **Medîne**-i münevvereve 58 Cemâziyye'l-ûlâsı'nda bi'l-azl sene-i mezbûre Şa'bânı'nda hil'at-i nikâbet-i eşrâf ile muazzez ve rütbe-i sadâret-i **Anadolu** ile muttarraz olup arpalık bedeli olarak **Ayasofya** ve **Süleymâniye** ve **Sultân Mahmûd Vakıfları**'ndan ellişer akçe ta'yîn ile tekrîm olunmuş idi. Ba'dehu **Mudanya** kazâsı arpalığıyla dahi ta'zîm olunup 63'de **/24/ Rûmili** sadareti pâyesin hâiz ve gâyetü'l-gâyât metâlibe fâiz oldular. 66 Cemâziyye'l-âhiresi'nde **İbşir Paşa Vak'ası**'nda ma'zûlen arpalıkları olan **Mudanya**'ya nefy ü iclâ olunup henüz nîm celse-i istirâhat olmadan sâniyen **Medîne**-i münevverekazâsıyla mesrûr ve 67 Muharremi'nde ma'zûl olup sene-i mezbûre Şevvâli'nde kendülere **Ayntâb** kazâsı arpalığı inâyet buyrulmuş idi. 67 Muharremi'nde **Yanbolu** kazâsına tebdîl ve 72 Recebi'nde **Gümülcine** arpalığına tahvîl olunup 80 Cemâziyye'l-ûlâsı'nda sadr-ı **Rûm**'a nakl ve sene-i mezbûre Recebi'nde zuhûr eden **Beyşehirli Turhan Bey-zâde Da'vâsı** sebeb-i zâhir olup cürm-i nâ-kerdeleriyle mücâzât olunup azl ile telh-kâm oldular. Sâniyen **Gelibolu** kazâsı arpalığıyla kûşe-nişîn-i hamûl iken 85 Şabanı'nın on beşinci günü tulû'-ı âfitâbdan üç sâat mürûrunda âfitâb-ı ömr-i azîzi ufûl ve me'men-i e[r]vâh-ı mü'minîn mevkiine kufûl eyledi. Saâdethâneleri

---

86. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.3, s.413-414; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.18a-19a; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.315.
87. Bibl. yukarıda verildi.
88. Başka bir kaynakta ismini bulamadığımız Ahmed Efendi'yle ilgili olarak Sicill-i Osmânî'de sadece gençliğinde öldüğü bilgisi mevcuttur. Bkz. **Sicill-i Osmânî**, "Emrullah Mehmed Efendi" maddesi, C.1, s.400.
89. Bibl. yukarıda verildi.
90. **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.585.

kurbunda **Debbâğ-zâde Mescid-i Şerîfi** sâhasında mütevârî-i hâk-i ıtırnâkdirler.

Rûh-ı Zeyrek–zâde içün ola ihdâ Fâtiha

târîh-i vefâtlarıdır. F[â]zıl-ı müşârün ileyh hânedân-ı **Hâşimiyye**'ye mîrâs olan fezâil ü irfâna fâiz ve ol hazerât-ı âliyâta alâmât ü âdât olan semâhat u sehâveti hâiz âsâr-ı mecd ü meâl ve envâr-ı saadet ü ikbâl levh-i cebîninde sâti' ve lâyıh olup mansıb-ı nikâbet dokuz sene ale't-tevâlî zât-ı şerîfleriyle kesb-i şeref-i taze ve izhâr-ı nezâhet-i bî-endâze idüp isbat-ı neseb içün ancak üç hüccet vermişlerdir. Hatt-ı neshî ile üç mushaf-ı şerîf ve hatt-ı ta'lik ile dahi **Kadı** ve **Mülteka** ve **Hidâye** ve emsâli kütüb tahrîr ü tashîh ve mübâhese-i gâmizelerin tahşiyye ile tenvîr ve telvîh itmişlerdir. Rahmetullahi aleyh.

Tezyîl

Müşarün ileyhin **Mudanya**'ya sebeb-i nefyleri beyân olunur. Şöyle ki **İbşîr Paşa** (ö. Receb 1065)[91] katlinde bir takım erâzil eşhâs şeyhülislâm-ı vakt bulunan **Ebû Saîd Efendi**' (ö. Rebîü'l-evvel 1073[92])[93]nin dahi katli hakkında dûr u dırâz-ı bî-ma'nâ sözlere âgâz eylediklerinde sâhib-i terceme **Abdurrahman Efendi** cümleye itiraz idüp katl olunmasında fesâd-ı azîm vardır. Şeyhülislâm nâmına olan âdem sâir ehl-i cerâim gibi râygân katl olunmak ne mertebe kabâyihdir. Artık nâmûs-ı ulemâ berbâd olur. Yarın bir gün birer bahâne ile her /25/ birimizi katl iderler. Bu muhâldir. Fesâd-ı azîme sebebdir. Ahkâm-ı şer'iyyede bile ta'zîrât herkesin hâl ü şânına göre olur. Avâma olan ta'zîr ulemâya icrâ olunmak câiz değildir. Zevî'l-ukûldan olan bu kâra ruhsat vermez. Cümlemiz katl olunmayınca müftî katl olunmaz diyü ayak basup hakkâ ki aceb cür'et ve tedbîr idüb mukaddemât-ı ma'kûle-i muvahhişe bast itmekle müşârün ileyh **Ebû Saîd Efendi**'[94] nin katlinden halâsına sebep olmuş idi. Ancak kendülerinin **Ocakağaları Vak'ası**'nda dâhil-i **Cem'iyyet-i Bektaşiyân** olmuş iken müstenid olduğu müşârün ileyh **Ebû**

---

91. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s. 601; **Vefeyât**, s.12; **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.166.

92. Vakâiü'l-fuzalâ (C.3, s.297) ve Sicill-i Osmânî'ye (C.1, s.187) göre 1073 Rebiyyü'l-evveli'nde, aşağıda gösterilen diğer kaynaklara göre 1072 Zi'l-ka'desi'nde vefat etmiştir.

93. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.295-297; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.1, s.723; **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.187; **Devhatü'l-meşâyîh**, s.50-52; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.450-453; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.67-68.

94. Bibl. yukarıda verildi.

Saîd Efendi'nin imdâdıyla cürmü **Azîz Efendi**'ye tahmîl olunup kendü mansıbında karâr ve iltifât-ı cânib-i cenâb-ı saltanat ile merci'-i sıgâr u kibâr olmuş idi. **Çınar Vak'ası**'nda dahi askerin murâdı devlete nâfi'dir matlûbları olan ağalar virülsün diyu bir kaç def'a pâdişâh-ı âlem-penâh **Sultân Mehmed Han-ı Rabi'** Hazretleri'ne söylediği ecilden hâtır-ı âtır-ı sultânî kendüden mütekeddir olup **Enderûn-ı Hümâyûn** câyını dahi müteneffir olmuşlar idi. Fitne sükûn bulduğu gibi bâlâda bast u beyân olunduğu vechle arpalığı olan mezkûr **Mudanya**'ya nefy ü iclâ kılınmış idi.

17. El-Mevlâ Şeyh Mehmed Bin El-Mevlâ Mehmed Kudsî İbni Ahmed Efendi[95] (1009-Cemâziyye'l-âhire 1085)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh sudûr-ı asr-ı **Sultân Osmân Han-ı Sânî** -aleyhi'r-rahmeti ve'l-megâzî- den **Kudsî Mehmed Efendi**' (982-Şevvâl 1030)[96] nin mahdûmu ve **Emîr Buhârî** -aleyhi rahmete'l-Bârî- Hazretleri' (ö. Cemâziyye'l-âhir922)[97]nin dâmâdı ve halîfe-i irşâdî **Eş-Şeyh Mahmûd Efendi** (ö.938)[98]'nin kerîme-zâdesi **Nişâncı-zâde Ahmed Efendi**' (934-ö.Safer 986)[99]nin nebîre-i nezâhet-rüsûmudur. Vilâdetleri 1009 senesinde vâki' olup bâliğ-i sinn-i şuûr oldukdan sonra hasbe'l-istitâa vâlidi terbiyyeleriyle tahsîl-i maârif ü fezâile sâî ve tekmîl-i âdâb u rüsûma murâî olup **Hâce-i Padişâhî Ömer Efendi**'[100]den vâsıl-ı rütbe-i mülâzemet ve devr-i mu'tâde-i medâris ile 1039 Zi'l-ka'desi'nde

---

95. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.409-411; **Enîsü'l-müsâmirîn**, s.113; **Zeyl-i Zübdetü'l-eş'âr**, s.88; **Nuhbetü'l-âsâr**, s.247-248; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.19a-21b; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.181-182.

96. **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.642-643; **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.409 ("Kudsî-zâde Şeyh Mehmed Efendi" maddesi); **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.57.

97. **Şakâyıku'n-nu'mâniye**, s.358-361; **Hadâyıkü'ş-Şakâyık**, s.362-365; **Nefahâtü'l-üns**, s.465-470; **Mecmua-i Tevârîh**, s.231; Abdürrezzâk Efendi, **Menâkıb-ı Emîr Buhârî**, Süleymaniye Kütüphanesi, Es'âd Efendi Nu.3622; **Hadîkatü'l-cevâmi**, C.1, s.42-47; **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.195-196; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.2, s.1041; **Esâmî**, s.71; . Geniş bilgi ve bibliyografya Mustafa KARA, *"Emîr Buhârî"* , **TDVİA.**, C.11, s.125-126. Her ikisi de Buhara'dan gelmiş olmakla beraber yukarıda ismi geçen Emîr Buhârî ile bu zât ayrı kimselerdir.

98. **Şakâyıku'n-nu'mâniye**, s.534-535; **Hadâyıkü'ş-şakâyık**, s.518-519; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.310-311.

99. **Hadâyıkü'l-hakâyık**, s.251-252; **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.201.

100. Bibl. yukarıda verildi.

Kuds-i şerîf kazâsıyla teşrîf 43 Saferi'nde **Filibe** ve 49 Şevvali'nde **Selânik** ve 54 Rebîü'l-evveli'nde mahrûse-i **Burusa** ve sene-i mezbûre Zi'l-ka'desi'nde **Edirne Kazâları**'yla şâdân ve ba'de'l-infisâl 57 Rebîü'l-âhiri'nde **Güzelhisâr** maâ **Pervâdî** arpalığı ihsân ve sene-i mezbûre Şevvâli'nde **İstanbul** kazâsıyla şâdân ve 60 Şevvâli'nde **Anadolu** kadıaskeri ve 61 Cemâziyye'l-ûlâsı'nda sadr-ı **Rûm**'a nakl ve sene-i mezbûre **/26/** Ramazânı'nda azl ve **Boğazhisârı**'na irsâl olunup 62 Recebi'nde avdete me'zûn oldukda **Tokad** kazâsı arpalığıyla cebr-i hâtır-ı mahzûn buyruldukda kabûlden ibâ ve arz-ı istiğnâ eylemişler idi. 63 Saferi'nde **Pervâdî** ve **Yenipazar** arpalıklarıyla **Süleymâniye Vakfı**'ndan yevmiyye yirmi beş akçe ilâve-i rütbe kılındı. 64 Zi'l-ka'desi'nde sâniyen mesned-nişîn-i sadâret-i **Rûm** 67 Cemâziyye'l-ûlâsı'nda **Koca Nakîb-zâde Efendi**[101] yerine mansıb-ı nikâbet-i sâdât-ı kirâm ile tekrîm ve **Filibe** kazâsı arpalığıyla ta'zîm olundukda **Beyânî Efendi**[102] bu mısrâı târîh dimişdir. Mısra':

Necl-i Kudsî oldun eşrâfa nakîb (1067)

85 Cemâziyye'l-âhiresi'nde maraz-ı istiskâ sebebiyle şecere-i müsmirü'l-berere-i vücûdu sarsar-ı kûh-endâz-ı fenâdan fütâde ve gül-berg-i hazân-dîde gibi hâk-i siyâha rû-nihâde oldukda **Hânkâh-ı Emîrü'l-Buhârî** civârında hânelerine muttasıl sâhada defîn-i zîr-i zemîn ve nakş-ı seng-i mezârı cedd-i büzürgvârı zâviyesi şeyhi **Feyzî** mahlas **Hasan Efendi**' (ö. 1102)[103] nin didiği târîh-i güzîn oldu

Menzili adn ola Kudsî-zâde'nin el-fâtiha (1085)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh mahdûm-ı celîlü'ş-şân sabbet aleyhi sicâlü'l-gufrân umde-i mehâdîm-i ulemâ-i **Rûm** hâne-zâd-ı hânedân-ı ulûm hüsnü'l-ahlâk tayyibü'l-ağrâk afîfü'z-zât latîfü's-simât halîm ü selîm muhsîn ü kerîm idi. Âsârından **Şeyhî** mahlasla eş'ârı vardır.

Gûş it ne güzel medhin okur ey gül-i ra'nâ
Şeyhî gibi bir bülbül-i nâzük-nagam olmaz

Eş'âr-ı dürer-bârlarındandır. Rahmetullahi aleyh.

---

101. Bkz. "Es-Seyid Mehmed bin Es-Seyyid Mehmed" maddesi.

102. Aynı dönemde yaşamış birden çok Beyânî mahlaslı şair olduğu için bu mısraın sahibinin hangisi olduğuru tespit edemedik.

103. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.4, s.37-42; Safâyî, **Tezkire**, s.310; Sâlim, **Tezkire**, s.559-560; **Nuhbetü'l-âsâr**, s.430-432; **Osmanlı Müellifleri**, C.1, s.139; **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**, s.292-294.

18. El-Mevlâ Es-Seyyid Mehmed Saîd İbni El-Mevlâ Mehmed Es'ad Efendi[104] (1028 -12 Zi'l-hicce 1098[105])

Mevlânâ-yı müşârün ileyh 1066 Zi'l-ka'desi'nde azm-i huld-ı berîn iden **Ankaravî Es'ad Efendi**' (ö. Zi'l-ka'de 1066)[106]nin mahdûm-ı sa'd-ahteri ve **Burusa**'dan ma'zûl **Ebussuûd Efendi**' (Ramazân 1042-4 Rebîü'l-âhir 1093)[107]nin zû'-*mihteridir*. 1028 Muharremü'l-harâmında serhadd-i ademden kufûl ve şehristân-ı vücûda nüzûl eyleyüp a'mâl-i melek-i Hudâ-dâd ile tahsîl-i ulûma bezl-i ictihâd iderek **Şeyhülislâm Abdurrahîm Efendi** (ö. 12 Rebîü'l-âhir 1066[108])[109] hızmetlerinde iştigâl ile iktisâb-ı ilm ü edeb ve cem'-i sermâye-i mevrûs u mükteseb kılup şeyhülislâm ibni **Şeyhülislâm Yahyâ Efendi**[110] merhumdan nâil-i şeref-i mülâzemet ve medâris-i ilmiyyede mütesaddî-i hızmet olup 40 [akçe] medreseden ma'zûl ve bu suretle devr-i medâris iderek 1072 Şevvâli'nde def'aten **Mısır** kazâsına mevsûl ve 77 **/27/** Recebi'nde **Mekke**-i mükerreme kazâsıyla nâil-i me'mûl olmuşlar idi. 79 Saferi'nde **İstanbul** kazâsıyla ta'zîm ve 80 Şevvâli'nde ma'zûl olup 81 Recebi'nde tekrâr ol mesned-i âlî ile tekrîm olundular. Müteaddid arpalıklar ihsân olunduğu gibi 84 Rebîü'l-evveli'nde **Anadolu** sadâret-i celîlesiyle âlî-kadr ve 85 Recebi'nde riyâset-i sâdât-ı kirâm mansıb-ı celîliyle ikrâm ve 91 Cemâziyye'l-ûlâsı'nda büyük oğlunun hızmetkârlarından ba'zılarının vukûa getirmiş oldukları harekât-ı nâ-be-câdan dolayı mahdûm-ı mûmâ ileyhin ihzârı fermân olundukda taallül ve behâne eyledi diyü hilâf-ı inhâ olunmağla evvelâ mahdûm-ı mûmâ ileyh tarîkinden ihrâc sâniyen sâhib-i

---

104. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.541-543; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.27; Sâlim, **Tezkire**, s.351-352; **Âdâb-ı Zurefâ**, s.187 (Râmiz, eserinde şairin mahlasını Safhî gösterdiğine göre Safhî mahlasıyla da şiir yazdığı anlaşılmaktadır.); **Devhatü'l-meşâyîh**, s.50-52; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.21b-22b; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.1, s.763; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.450-453; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.67-68.

105. Ölüm tarihi Sicill-i Osmânî'ye göre 16 Zi'l-hicce 1098 (C.3, s.27).

106. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.241-242; **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.331.

107. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.493-494; **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.170. Not: Bu Ebussuûd Efendi, Şeyhülislâm değildir.

108. Sicill-i Osmânî'ye göre Şa'bân 1066. (C.3, s.330).

109. **Devhatü'l-meşâyîh**, s.54; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.4, s.3074; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.330; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.455-457; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.71-72.

110. Bibl. yukarıda verildi.

terceme-i müşârün ileyh dahi bi'l-azl **Burusa**'ya nefy ü idrâc kılınmış idi. 95 Zi'l-hiccesi'nde **Rûmili** sadâreti paye-i celîlesiyle **Sakız** kazâsı arpalığı ihsân ve 97 Cemâziyye'l-âhiresi'nin on dokuzuncu günü halefi yerine sâniyen nakîb-i sâdât-ı kirâm ve 98 Zi'l-hiccesi'nin on dokuzuncu yevm-i ahad âdet-i me'lûfeleri üzere salât-ı subhu **Sultân Mehmed Han Câmi'-i Şerîfi**'nde edâ eyleyüp hânelerinde ta'mîr eyledikleri hamâm müheyyâ olmağın doğru hamâma duhûl itmişler idi. İbtidâ harâretden hâsıl olan ebhire-i reddiyye dimâğlarına suûd itdükde infiâl-i mâ ihsâsıyla câmekâna hurûc ve bir sâat-i zamâniyye mürûr itmeden rûh-ı revânı a'lâ-yı illiyyîne urûc idüp **Hazret-i Ebâ Eyyûb Ensârî** -radiya anhü'l-Bârî-**Türbe-i Şerîfeleri** civârına defn olundu. Mahdûmları **Kâşif Efendi**' (ö. 19 Rebîü'l-âhir 1111)[111]nin vefâtlarına söylediği târîhdir.

Rıhlet itdükde bekâ mülkine didi târîh
Kâyıd-ı rahmet ola Es'ad Efendi-zâde (1098)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh ilm ü maârif ile meşhûr pür-şevk u pür-gû dâima hande-rû sıddîk-ı sadûk murâî-i hukûk idi. Asârından **Saîdî**[112] mahlası ile haylice eş'ârı vardır. bu matla' güftâr-ı dürer-bârlarındır.

Pençe-i zülfine dil murgı ol[a]mazsa Saîd
Evc-i rif'atde hümâyı ana hem-pâ gördüm

Rahmetullahi aleyh.

19. El-Mevlâ Es-Seyyid Ca'fer Efendi[113]
(ö. Zi'l-hicce 1108)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh seyyid-i sahîhü'n-neseb zâdegân-ı âlî-ka'bdan olup evâil-i hâlinde tahsîl-i ilm ü kemâl ile iştigâl ve asrının ulemâ-yı zevî'l-ihtirâmına ittisâl ile kendülerinden mülâzım ve tarîk-i feyz-refîk-i **/28/** tedrîse câzim olarak şîme-i kadîme-i ulemâ üzre devr-i medâris ve kat'-ı merâtib idüp **Süleymâniye** râddesine vâsıl olmuş idi. 1091 Cemâziyye'l-ûlâsında nakîb-i sâlifü'z-zikr **Es'ad-zâde Seyyid Mehmed Efendi**'[114]nin vukû'-ı infisâlinden bâ-pâye-i **Burusa** nikâbet-i

---

111. Safâyî, **Tezkire**, s.295-296; Sâlim, **Tezkire**, s.569-573; **Nuhbetü'l-âsâr**, s.440-444; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.66.

112. Mahlası burada Sa'îdî olarak gösterilmekle beraber Sâlim Tezkiresi'nde Sa'dî'dir (s.351-352).

113. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.4, s.135-136; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.22b-23a; **Sicill-i Osmânî**, C.2 s.74.

114. Bibl. yukarıda verildi.

eşrâf mansıb-ı celîli izâfe-i rütbe-i izz ü şânı olmuş idi. Sekiz sene mikdârı mansıb-ı mezkûrda karâr ve rü'yet-i mesâlih-i sâdâtda bezl-i celî vü iştihâr idüp 97 Cemâziyye'l-âhiresi'nin on dokuzuncu günü azl ve inzivâ ve yerlerine sâniyen müşârün ileyh **Es'ad-zâde Efendi** kâmrevâ olmuşlar idi. 1099 hilâlinde mısr-ı **Kâhire** kadısı olup ba'de'l-azl kûşe-nişîn-i inzivâ iken 1108 senesi terk-i hayâtı müsteâr ve tâir-i rûhu mele-i a'lâ-i illiyînde karâr eyledi. **Edirne Kapusu** hâricinde defîn-i hâk-i ıtırnâkdirler. Mevlânâ-yı müşârün ileyh fazl u ilm ile ârâste ve hânedân-ı **Hâşimî**'ye mahsûs olan cûd u sehâ vü kerem ile pîrâste halîm ü selîm ulemâ-yı zî-şândan idi. Rahmetullahi aleyh.

20. El-Mevlâ Es-Seyyid Feyzullah Efendi[115] (1040-20 Rebîü'l-evvel 1115)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh câmiü'r-riyâseteyn ve sâhib-i fetvâ **Erzurûmî Es-Seyyid Feyzullah Efendi** Hazretleri'dir ki nakîbü's-sâlifü'z-zikr **Es'ad-zâde Es-Seyyid Mehmed Efendi**'[116]nin hulûl-i ecel müsemmâsıyla dâr-ı bekâya urûc eylediği 1098 senesi Zi'l-hiccesi'nde bi'l-istihkâk şeref-i mansıb-ı nikâbetle ta'zîm ve 1099 senesi Rebîü'l-evveli'nde evvelâ ve 1106 senesi Şevvâli'nde sâniyen makâm-ı celîl-i fetvâ ile tekrîm olunup 1115 târîhinde vâki'-i zuhûr u hudûs iden **Edirne Vak'a-i Müteellimesi**'nde şehîden âzim-i dâr-ı bekâ olmuşdur. Terceme-i hâli **Meşâyîh-i İslâmiyye**'nin terceme-i hâl ve menâkıb-ı celîleleri sırasında ber-vech-i tafsîl tahrîr ve terkîm kılınmış olmağla işbu mahalde tekrârından sarf-ı nazar kılınmışdır. Rahmetullahi aleyh.

---

115. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.4, s.247-249; **Devhatü'l-meşâyîh**, s.74-76; **Hadîkatü'l-cevâmî**, C.1, s.283; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.23a-25a; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.33-34; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.5, s.3464; **Osmanlı Müellifleri**, C.1, s.393-394; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.491-493; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.98-101. Daha geniş bilgi ve bibliyografya için bkz. *"Feyzullah Efendi, Seyyid"*, **TDVİA.**, C.12, s.527-528.

116. Bibl. yukarıda verildi.

21. El-Mevlâ Es-Seyyid Abdurrahman Efendi[117] (ö. Ramazân 1107[118])

Mevlânâ-yı müşârün ileyh **Ankara**'da bir hatîb-i ercümendin sülbünden zuhûr ve **Nefes-zâde** dimekle meşhûrdur. **/29/** Evâil-i hâlinde **İstanbul**'a gelüp **Minkârî-zâde Yahyâ Efendi**' (1018-Zi'l-ka'de 1088)[119] nin oğluna hâce olarak tarîk-i tedrîse dâhil ve refte refte kat'-ı merâtib ve tayy-ı merâhil iderek rütbesi **Dârü'l-hadîs-i Süleymâniye**'ye geldikde **Burusa** pâyesi ve arpalıkla mesrûr ve nakîbü's-sâlifü'z-zikr **Es-Seyyid Feyzullah Efendi**'[120]nin 1099 senesi Rebîü'l-evveli'nde makâm-ı iftâyı teşrîflerinde mansıb-ı celîl-i nikâbet ile vâsıl-ı ser-menzil-i hubûr olmuşlar idi. Ba'dehu **İstanbul** ve **Rûmili** pâyelerini ihrâz idüp 1101 senesi Ramazânı'nın yirmi yedinci günü sebeb-i nâ-ma'lûm ile ma'zûl olarak 1107 senesi Ramazânı'nda çerağ-ı enfâs-ı hayâtı püf-kerde-i fenâ ve vâsıl-ı rahmet-i Hudâ olmuşlardır. **Edirne Kapusu** hâricinde **La'lî-zâde Çeşmesi** karşusundaki merkadine defn olundu. Müşârün ileyh ilm ü kemâl ve hüsn-i hisâl sâhibi bir zât idi. Ta'lîkâtı ve elsine-i selâsede **Vâlî** mahlası ile eş'ârı vardır. Bu beyt eş'âr-ı dürer-bârlarındandır. **Beyt:**

Sakın seni kurt yer sözümi tut hazer eyle
Gel koynuma kuzucağım yatma yabânda

Rahmetullahi aleyh.

---

117. Safâyî, **Tezkire**, Kayseri Râşid Efendi Kütüphanesi, Nu.935, v.256a-b; Sâlim, **Tezkire**, s.291-294; **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.4, s.125; **Nuhbetü'l-âsâr**, s.651-652; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.25a-b; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.6, s.4671-4672; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.316; **Osmanlı Müellifleri**, C.2, s.480-481.

118. Sicill-i Osmânî'ye göre Şevvâl 1107 (C.3, s.316).

119. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.4, s.439-441; **Devhatü'l-meşâyîh**, s.70-71; **Esmâü'l-müellifîn**, C.2, s.533; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.637; **Osmanlı Müellifleri**, C.2, s.55; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.6, s.4452; **İlmiye Sâlnâmesi**, s.473-474; **Mu'cemü'l-müellifîn**, C.13, s.216; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.94.

120. Bibl. yukarıda verildi.

22. El-Mevlâ Başmakçı-zâde Es-Seyyid Ali Efendi[121] (Zi'l-hicce 1048-Muharrem 1124[122])

Mevlânâ-yı müşârün ileyh 1101 senesi Ramazânı'nın yirmi yedinci günü mansıb-ı nikâbet-i eşrâfa zîb-efzâ ve 1115 senesi Ramazânı'nda makâm-ı âlî-i meşîhata şeref-bahşâ oldukdan sonra 1124 Muharremi'nin dördüncü hâmis günü terk-i hayât-ı müsteâr ve vâsıl-ı rahmet-i Rabb-i gaffâr olmuşdur. Terceme-i hâlleri **Meşâyîh-i İslâmiyye**'nin menâkıb-ı celîleleri sırasında tafsîlen ârâyiş-i silk-i beyân kılınmakla işbu mahalde tekrârından sarf-ı nazar olundu. Rahmetullahi aleyh.

23. El-Mevlâ Es-Seyyid Mehmed Efendi[123] (ö. Rebîü'l-evvel 1108)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh **Fenâri-zâde Es-Seyyid Mehmed Efendi** Hazretleri'dir ki evâil-i hâlinde tahsîl-i ulûm u maârifle tarîk-i feyz-refîk-i tedrîse dâhil ve giderek **Hânkâh-ı Ebü'l-vefâ** müderrisi iken **Kuds-i şerîf** mevleviyyetine vâsıl olmuş idi. 86'da **Şâm-ı** Şerîf pâyesiyle **İzmir** ve 92'de **Edirne /30/** ve 1098 Ramazânı'nın beşinci günü kazâ-i **Dârü's-Saltana** ile tekrîm ve sene-i merkûme Zi'l-hiccesi'nin yirmi ikisinde azl olunup 1105 Şevvâli'nde sadr-ı vâlâ-yı **Anadolu** ile ta'zîm olunmuş idi. 1106 senesi Cemâziyye'l-ûlâsı'nın dokuzuncu günü mansıb-ı celîl-i nikâbete nakl ve sene-i merkûme Recebi selhinde hasbe'l-kader ol mas'ad-ı a'lâ-yı ikbâlden azl ü tenzîl kılınmış idi. 1108 hilâlinde âzim-i dâr-ı bekâ ve vâsıl-ı rahmet-i Hudâ olmuşlardır. **Edirne Kapusu** hâricinde vâki' kabr-i mahsûslarında medfûndurlar. Rahmetullahi aleyh.

---

121. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.4, s.336-340; **Devhatü'l-meşâyîh**, s.79-80; **Hadîkatü'l-cevâmî**, C.1, s.167-168; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.25b-27a; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.2, s.1470; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.196-197; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.496-498; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.107-108.

122. Sicill-i Osmânî'ye göre 4 Muharrem 1122 (C.4, s.197).

123. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.4, s.128-130; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.27a-b; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.196-197.

24. El-Mevlâ Es-Seyyid Osmân Efendi[124]
(ö. 17 Cemâziyye'l-evvel 1112)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh **Sultân Osmân Han-ı Gâzî**'nin hâcesi olup zamân-ı saltanatlarında atabek-i devlet mertebesine resîde olmuş ve pâdişâh-ı mağfûr şehâdetinde istifâ idüp katlden halâs olmağla **Mekke**-i mükerreme şeyhü'l-haremliği ile der-i devletden ib'âd kılınmış olan **Hâce Ömer Efendi**'[125]nin mahdûmu sudûr-ı ızâmdan **Abdullah Efendi**' (992-Zilka'de 1045)[126]nin necl-i necîb ve ferzend-i edîbidir . Sinn-i şebâbı ba'de't-tekmîl tahsîl-i ilm ü kemâle sa'y-i mevfûr ile beyne'l-akrân kesb-i fezâil ile şöhret-gîr oldukdan sonra tarîk-i feyz-refîk-i ilmiyyeye dâhil ve giderek rütbe-i mevleviyyete vâsıl olmuş idi. Ba'de kat'ü'l-merâtib 1096 Cemâziyye'l-ûlâsı gurresinde **İstanbul** kadılığına ve 1103 Muharremi'nde sadr-ı vâlâ-yı sadâret-i **Anadolu**'ya revnak-efzâ ve 1106 senesi Recebi selhinde[127] nakîbüleşrâf mansıb-ı celîline şeref-pîrâ olup 1110 Şa'bânı evâsıtında sâniyen sadr-ı **Anadolu**'ya nakl ve mansıb-ı nikâbet-i eşrâfdan azl olunmuş idi. Sadâret-i mezkûreden ba'de'l-azl kûşe-i inzivâda uzlet-güzîn iken talebleriyle **Medîne** kadısı olup cânib-i **Hicâz**-ı mağfiret-tırâza azîmet itmişler idi. Bir sene mürûrunda ya'ni 112 hilâlinde ol arz-ı mübârekede hayât-ı müsteârdan nefret ve likâ-yı zindegânî-i câvidânîye cân-fedâ-yı rağbet idüp medfûn-ı türâb-ı rahmet oldular. Revvehellahu rûhahu ve a'lâ futûhahu.

25. El-Mevlâ Es-Seyyid Fethullah Efendi[128]
(ö. 16 Cemâziyye'l-evvel 1115[129])

Mevlânâ-yı /31/ müşârün ileyh iki def'a şeyhülislâm olup 1115 târîhinde zuhûr u hudûs iden **Edirne Vak'a-i müteellimesi**'nde eşkıyâ hucûmuyla şehîden âzim-i dârü'n-naîm olan câmiü'r-riyâseteyn **Seyyid**

---

124. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.4, s.173-174; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.27b-28a; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.422.
125. Bibl. yukarıda verildi.
126. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.25-28; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.366.
127. Vakâyi'ü'l-fuzalâ (C.4, s.173) ve Riyâzü'n-nukabâ'da (v.27b) aynı sene Şa'bân'ında nakib olduğu bildirilmektedir.
128. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.4, s.249-250; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.28a-b; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.8.
129. Ölümü Sicill-i Osmânî'ye göre 1116 (C.4, s.8).

Feyzullah Efendi'[130]nin necl-i necîb ve ferzend-i edîbi ve meşhûr **Şeyh Vanî Efendi**' (ö. 13 Zi'l-ka'de 1096)[131]nin kerîme-zâdesidir. Peder-i müşârün ileyh **Feyzullah Efendi**'nin himmet-i fevka'l-âdesiyle tarîk-i feyz-refîk-i ilmiyyede az müddet zarfında kat'-ı merâtib ve tayy-i menâsıb iderek 1109 Şa'bânı'nda bi'l-fi'l **Anadolu** kaḍıaskerliğine sâye-bahş-ı ikbâl ve 1110 Şa'bânı evâsıtında mansıb-ı valâ-yı nikâbet-i eşrâf ile îbcâl olunmuşlar idi. Zikr olunan vak'a-i müteellimede pederi müşârün ileyhle berâber vatan-ı asliyyeleri olan **Erzurûm**'a gitmek üzre **Edirne**'den **Varna** havâlisine çıkarılmış iken erbâb-ı fesâd u tuğyânın âteş-i kîneleri henüz sükûn bulmadığından tekrâr **Edirne**'ye celb ve **Ağakapusu Mahbesi**'nde habs olunmuşlar idi. Ba'dehu pederleri müşârün ileyh şehîden âzim-i ravza-i cinân ve bunlar sâir akrabâ ve taallukâtlarıyla **İstanbul**'a irsâl olunup bir müddet **Yedikule Mahbesi**'nde habs olunduklarından sonra zikr olunan 1115 senesi Cemâziyye'l-ûlâsı'nın on altıncı günü kendüleri dahi maktûlen âzim-i dâr-ı cinân olmuşlardır. **Râşid Târîhi**'nde mestûr olduğu üzre sudûrdan olduğu halde pâye-i âlî-i fetvâyı hâiz olanların ibtidâsıdır. Pederi müşârün ileyhle kendülerinin az vakt içinde merâtib-i ilmiyyenin nihâyeti olan rütbelere vâsıl ve gitdikce kâffe-i mehâmm-ı saltanat-ı seniyye ve belki tevcîh-i menâsıb-ı vüzerâ ve me'mûrîn yed-i kudretlerine tefvîz olunup nihâyet zikr olunan **Edirne Vak'ası**'nın zuhûruyla şehîden semt-i bekâya âzim ve cesedleri deryâya ilkâ olunarak sebbâh-ı bahr-i rahmet-i Rabb-i rahîm olmuşlardır. Rahmetullahi aleyh.

---

130. Bibl. yukarıda verildi.
131. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.580-581.

26. El-Mevlâ Seyfî-zâde İbrâhim Efendi[132] (1049[133]-9 Zi'l-hicce 1122[134])

Mevlânâ-yı müşârün ileyh beyne'l-ulemâ **Seyfî-zâde**[135] dimekle meşhûr tarîk-i tedrîse dâhil ve tekmîl-i devr-i medâris ile rütbe-i mevleviyyete vâsıl ve **Şâm**-ı Şerîf kazâsıyla şeref-i meziyyet hâsıl eylemiş idi. 1115 târîhinde vâki **Edirne Vak'a-i müellimesinde** zorbalar tarafından tevcîh-i nikâbet-i **/32/** eşrâf ile istişrâf idüp hasbe'l-vakt taraf-ı saltanatdan dahi ba'de'l-kabûl kürk ilbâsıyla ibkâ ve nâil-i asâyiş-i bî-intihâ olmuşlar iken 1116 Cemâziyye'l-âhiresi'nin on beşinci günü bi'l-azl Burusa'ya nefy ü iclâ olunup orada kûşe-nişîn-i inzivâ oldukları halde 1122 Zi'l-hiccesi'nin dokuzuncu günü füceten âzim-i dâr-ı bekâ olmuşdur. Mevlânâ-yı müşârün ileyh ilmde kadr-i müşterek ve maârifden hissedâr idi. Rahmetullahi aleyh.

27. El-Mevlâ Es-Seyyid Mehmed Efendi[136] (ö.1050-Rebîü'l-âhir 1129)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh **Sofya** kadısı iken vefât iden **Sahhâf Şeyh-zâde** dimekle şehîr **Abdülbâkî Efendi** (1030-Receb 1082)[137] merhûmun sülbünden 1050 senesi târîhinde diyâr-ı ademden âlem-i vücûda vaz'-ı kadem idüp sinn-i şebâbı tekmîl ve mukaddemât-ı ulûmu tahsîl itdükden sonra şeyhülislâm-ı sâmî-makâm **Minkârî-zâde Yahyâ Efendi**[138] huzûrunda ba'de'l-imtihân hâric medresesi rüûsun tahsîl ve devre-i tedrîsi tekmîl idüp **Darü'l-hadîs-i Süleymâniye**'den **Yenişehir** ve ba'dehu **Edirne** kazâsına nâil ve 1116 Cemâziyye'l-âhiresi'nin on

---

[132]. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.4, s.324-325; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.28b-29a; **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.117.

[133]. Vakâyi'ü'l-fuzalâ'da (C.4, s.324) doğum tarihi 1049, Sicill-i Osmânî'de 1094'dür. Bu nakîbin hayatıyla ilgili olarak Vakâyi'ü'l-fuzalâ'daki çok ayrıntılı bilgilere istinaden onu doğru kabul ettik.

[134]. Ölüm tarihinde de aynı sebeple Vakâyi'ü'l-fuzalâ'yı (C.4, s.325) esas aldık. Riyâzü'n-nukabâ'da da aynı tarih vardır. Sicill-i Osmânî'deki ölüm tarihi ise 1144'dür.

[135]. Babası, Kayseri kadısı Seyyid Seyfullah Efendi'dir (**Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.99).

[136]. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.4, s.397-399; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.29a-b; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.212.

[137]. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.382-383.

[138]. Bibl. yukarıda verildi.

beşinci günü mansıb-ı vâlâ-yı nikâbet-i eşrâfa nakl ile ser-bülend-i emâsil olmuş idi. 123 senesi Zi'l-ka'desi'ne gelince nakîbüleşrâf olup vakt-i nikâbetinde **Mekke**-i mükerreme ve **İstanbul** pâyeleriyle i'zâz olundukdan sonra nikâbet ile maan zabt itmek üzre bi'l-fi'l **İstanbul** kazâsın ihrâz idüp on beş ay icrâ-yı ahkâm-ı şer'iyyeye bezl-i iktidâr ve ba'de'l-azl mansıb-ı nikâbet dahi **Uşşâkî-zâde Efendi**'[139]ye tevcih olunup bir aya varmadan sadr-ı **Anadolu**'da karâr ve on beş ay imtidâd-ı vakt ve mâ-beynehu azli çâr sâle tahallülden sonra 1128 Rebîü'l-âhiri'nde mevkib-i hümâyûn **Edirne**'de bulunmak münâsebetiyle orada sadr-ı **Rûmili** ile nâil-i merâm olup müddet-i mu'tâdesi tamâmında ma'zûl ve **Edirne**'den **İstanbul**'a avdete me'zûn olmuşlar ise de esnâ-yı azlinde sâhib-i firâş ve bir hatve harekete iktidârı olmayacak mertebe bî-tâb maraz-ı cân-hırâş oldukları hâlde etbâı ba'zı mutâlebât-ı nâs telâşıyla bilâ mûceb firâşından kaldırup koçuya tahmîl ve İstanbul tarafına azîmete isti'câl eylemişler idi. Mübtelâ olduğu /33/ illet-i hâileye meşâkk-ı nakl ü hareket gâilesi dahi munzam olmağla **Silivri**'de vâki' büyük **Yeni Hân**'a nüzûlünde ecel-i mev'ûd hulûl idüp dâr-ı bekâya irtihâl itmekle etbâı vefâtını halkdan ketm birle **İstanbul**'a devşirmeğe isti'câl ve ertesi günü akşama karîb hânesine îsâl olundukdan sonra ferdâsı mu'tâd üzre Ebü'l-feth **Sultân Mehmed Han Câmi'-i Şerîfi**'nde salâ okunarak vefâtı i'lân ve **Zencîrli Kuyu** kurbunda vâki' eniştesi merhûm **İdrîs Efendi** (ö. 10 Receb 1117)[140] kabri civârında defn olundular. Rahmetullahi aleyh.

Sahhâf-zâde Efendi kıla cenneti makâm

târîh-i vefâtlarıdır.

28. El-Mevlâ Uşşâkî-zâde Seyyid Abdullah Efendi[141] (1068-29 Muharrem 1139)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh fuzalâ-yı ızâmdan **Mekke**-i mükerreme kazâsıyla ihrâm-bend-i ziyâret-i **Beytü'l-harâm** olmuş iken vefât iden

---

139. Bkz. "El-Mevlâ Uşşâkî-zâde Seyyid Abdullah Efendi" maddesi.
140. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.4, s.271-272; **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.310-311.
141. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.4, s.618-621; **Zeyl-i Zübdetü'l-eş'âr**, s.151-152; Sâlim, **Tezkire**, s.666-668; **Nuhbetü'l-âsâr**, s. 582-583; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.29b-31a; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.373-374.

Abdülbâkî Efendi (ö. 1090)[142] merhûmun ferzend-i âzâde ve nakîb-i sâlifü'z-zikr **Zeyrek-zâde Abdurrahman Efendi'** (ö. 15 Şa'bân 1085)[143] nin hemşîre-zâdesidir. 1068'de pâ-nihâde-i gehvâre-i kevn-i şühûd olup evâil-i hâlinde vâlid-i mâcidlerinden ahz-i cevâhir-i ulûm ve **Ders-i Âm Sâlih Efendi** (ö. 14 Receb 1092)[144] ve **Karabekir Efendi** (ö. 26 Şa'bân 1117)[145] emsâli fuhûl-i ricâldan tahsîl-i nevâdir-i mantûk u mefhûm itdikden sonra ibrîz-i hâlis isti'dâdı **Şeyhülislâm Ali Efendi** (1041-2 Şa'bân 1103)[146] merhûmun mehekk-i imtihânında tâmmü'l-ıyâr ve 1090 târîhinde evvelîn pâye-i tarîk-i selem olan rütbe-i hârice kadem-nihâdelikle bülend-i'tibâr olup refte refte nice medârî-i aliyyede medâris ve müntehâ-yı medâris-tarîk olan **Süleymâniye** müderrisi iken baş müsevvidlik ile **Müftî Seyyid Feyzullah Efendi**[147] merhûmun şebistân-ı sohbet-i hâssında pervâne-i meclis oldukdan sonra 1114 târîhinde **Selânik** kazâsıyla mukzıyyü'l-merâm ve ba'dehu **Mısır** ve 1123 senesi Zi'l-hiccesi'nin on ikinci günü nikâbet-i eşrâf[148] ve bir sene mürûrunda **Mekke**-i mükerreme ve **İstanbul** kazâlarıyla şâd-kâm ve **Anadolu** kadıaskerliği ile dahi nâil-i matlab u merâm olmuşlar idi. 1130 Zi'l-ka'desi'nin yirmi altıncı günü nikâbetden ma'zûl ve bir sene mürûrunda **Rûmili** sadâretine mevsûl olup 32'de munfasıl ve 38 Şevvâli'nde tekerrürleri mukadder ve şehd-i şîrîn-güvâr-ı mansıbları çâşnîdâr-ı kand-i mükerrer olmuş idi. 1139 senesi bi-kazâillahi Teâlâ hummâ-i vebâiyyeden hasta ve ol hâlet ile dîvâna **/34/** gitmeğe şedd-i nitâk-ı gayret idüp **Ayasofya**'da namâz-ı fecri edâ esnâsında tak-ı tâkati şikeste olmağla hânesine avdet ve sene-i merkûme Muharremü'l-harâmı'nın dokuzuncu günü tekmîl-i enfâs-ı ma'dûde iderek nüzhet-serâ-yı riyâz-ı rıdvâna rıhlet itmeğin namâzı **Câmi'-i Sultân Mehmed Han-ı Gâzî**'de edâ olundukdan sonra **Keskin Dede Mezâristânı**'nda

---

142. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.462-463; Safâyî, **Tezkire**, s.40; Sâlim, **Tezkire**, s.156-157; **Nuhbetü'l-âsâr**, s.33; **Zeyl-i Zübdetü'l-eş'âr**, s.51; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.296

143. Bibl. yukarıda verildi.

144. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.482-483.

145. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.4, s.277-278; **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.175.

146. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.4, s.67-69; **Devhatü'l-meşâyîh**, s.71-72; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.4, s.3179; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.519-520; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.485-486; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.94-95.

147. Bibl. yukarıda verildi.

148. Vakâyi'ü'l-fuzalâ'ya (C.4, s.619) göre bir gün önce, yani 11 Zi'l-hicce 1123, Sicill-i Osmânî'ye (C.3, s.373) göre ise 11 Ramazân 1123 tarihinde nakib olmuştur.

defn olundu. Mevlânâ-yı müşârün ileyh fünûn-ı edebiyyede mânend-i kadı-i fâzıl ve ulûm-ı akliyye ve Arabiyye'de mehâreti müsellem efâzil-i hükûmetlerinde muhikk-i muhâkemâtında muhakkık-i iffet ü nezâheti müsellem tevâzu'-pîşe dervîş-nihâd bir zât-ı şerîf-i mükerrem olup ancak zîver-i ricâl olan maârif ü kemâlât ile iktifâ ve melbûsât u me'kûlâtda âsâr-ı ulemâ-i selefe iktizâ itmeleri ricâl-i tarîk meyânında hest ve imsâkinden neş'et itmek töhmeti ile medhûl ve evâhir-i hâllerinde umûr-ı cüz'iyyede müşâhede olunan ifrât-ı hazm ve ihtiyâtları bî-şübhe vesveseye mahmûl idi. **Nesîb** mahlası ile eş'ârı vardır. Rahmetullahi aleyh.

29. El-Mevlâ Başmakçı-zâde Seyyid Abdullah Efendi[149] (1091-1145)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh hazretleri 1130 senesi Zi'l-ka'desi'nin yirmi altıncı günü mansıb-ı nikâbete şeref-efzâ olup ba'de'l-azl 1143'de makâm-ı vâlâ-yı **Meşîhat-i İslâmiyye**'ye revnak-bahşâ ve 1145 târîhinde âzim-i dâr-ı bekâ ve vâsıl-i rahmet-i cenâb-ı Hudâ olmuşlardır. İbtidâ-yı hâllerinden intihâ-yı ömrüne değin geçen eyyâmı **Meşâyîh-i İslâmiyye**'nin terceme-i hâlleri sırasında tafsîlen yazılmış olmağla işbu mahalde tekrârından sarf-ı nazar kılındı. Rahmetullahi aleyh.

30. El-Mevlâ Ak Mahmûd Efendi-zâde Es-Seyyid Zeynelâbidîn Efendi[150] (19 Cemâziyye'l-evvel 1078-Zi'l-ka'de 1164)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh 1132 senesi Cemâziyye'l-ûlâ gurresinde **Başmakçı-zâde Seyyid Abdullah Efendi**[151] azlinden evvelâ[152] ve 1145 târîhinde **Hâce-zâde Ömer Efendi**[153] infisâlinden sâniyen ve 1157 Zi'l-

---

149. **Tekmiletü'ş-şakâyık**, s.52-53; **Devhatü'l-meşâyîh**, s.89; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.30b-31a; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.375; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.2, s.1470; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.511-512; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.120.

150. **Tekmiletü'ş-şakâyık**, s.186-190; **Devhatü'l-meşâyîh**, s.95-96; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.31a-b; **Sicill-i Osmânî**, C.2, s.433-434; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.6, s.4212; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.522-523; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.131.

151. Bibl. yukarıda verildi.

152. Tekmiletü'ş-şakâyık'a göre 1134'de (s.166).

153. Bkz. "El-Mevlâ Hâce-zâde Seyyid Ömer Efendi" maddesi.

hiccesi'nde **Feyzullah Efendi**[154] dâmâdı **Seyyid Mahmûd Efendi**[155] irtihâlinden sâlisen mansıb-ı vâlâ-yı nikâbetle be-kâm ve **Anadolu** ve **Rûmili** mansıblarına dahi mükerreren **/35/** sâye-bahş-i izz ü ihtirâm oldukdan sonra 1159 târîhinde mansıb-ı **Meşîhat-i İslâmiyye**'ye şeref-pîrâ olmuş ve 1164 senesi Zi'l-ka'desi selhinde nidâ-yı irciî[ye] lebbeyk-gûyân ve alâyık-ı fenâdan kat'-ı alâka ile âzim-i gülşen-zâ-yı cinân olmuşlardır. Terceme-i hâlleri **Meşâyîh-i İslâmiyye** sırasında tafsîlen yazılmış olmağla işbu mahalde tahrîr olunmadı. Rahmetullahi aleyh.

31. El-Mevlâ Aftas Es-Seyyid Zeynelâbidîn Efendi[156] (ö. Rebîü'l-evvel 1157)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh sadr-ı **Rûmili**'nden **Erzincanî Seyyid Ali Efendi**' (ö. 27 Cemâziyye'l-âhire 1112)[157] nin mahdûm-ı mükerremleridir. Evâil-i hâlinde tarîk-i saâdet-refîk-i ilmiyyeye dâhil ve şîme-i kadîm-i ulemâ üzre kat'-ı merâtib [ve] devr-i medâris iderek rütbe-i mevleviyyete vâsıl olmuşlar idi. **Bilâd-ı Hamse**'yi güzâr ve 1137'de bi'l-fi'l **Mekke**-i mükerreme kazâsıyla çeşm-i fazîleti pür-envâr olmuş idi. 1140 senesi Rebîü's-sânîsi selhinde kazâ-i **Dârü's-saltana** ile be-kâm ve hulûs-ı niyyet ü iffet ve nezâheti berekâtiyle zamân-ı kazâsında me'kûlât ve meşrûbâtda firâvânlık ve kıymetlerinde râygânlık olmağla hükûmetleri memdûh-ı havâs u avâm olduğu hâlde sene-i kâmileyi tamâm idüp 41 senesi Rebîü's-sânîsi'nde yirmi sekizinci günü **Sakız** arpalığıyla ma'zûl ve sene-i merkûme Cemâziyye'l-ûlâsı'nın onuncu günü[158] mansıb-ı nikâbet-i eşrâfa mevsûl olup 43 senesi Rebîü'l-evveli'nin on yedinci günü azilleri nümâyân ve 44 Saferi'nde sadr-ı vâlâ-yı **Anadolu**'ya mütesâid ve huzûr-ı sadr-ı a'zâmî'de ilbâs-ı ferve-i semmûr ile mazhar-ı lutf-ı firâvân olmuşlar idi. Ba'de'l-azl 49 senesi Muharremü'l-harâmı'nın yirmi altıncı günü sadâret-i **Rûmili** ile mazhar-ı ikrâm ve iltifât-ı pâdişâh-ı adâlet-âyîn ile nâil-i izz ü ihtişâm oldular. 50 senesi Muharremi'nin üçüncü günü ma'zûl ve hâne-i bî-minnetlerinde kûşe-nişîn-i hamûl iken 1155 senesi Şevvali'nde sâniyen sadr-ı **Rûm**'a

---

154. Bibl. yukarıda verildi.
155. Bkz. "El-Mevlâ Es-Seyyid Mahmûd Dede" maddesi.
156. **Riyâzü'n-nukabâ**, v.32a-b; **Sicill-i Osmânî**, C.2, s.433. Sicill-i Osmânî'de ismi "Aktas" olarak geçmektedir.
157. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.4, s.174-175; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.524.
158. Riyâzü'n-nukabâ'ya göre aynı sene Cemâziyye'l-âhiresi'nde (v.32a).

revnak-efzâ ve 1156 Muharremi'nde ma'zûl olup 1157 Rebîü'l-evveli'nde âzim-i dâr-ı bekâ olmuşlardır.

Eyle Zeynelâbidîn'e cennetin yâ Rab makâm

târîh-i vefâtlarıdır. Merhûm **Keskin Dede Makberesi** civârında **Nişâncı Paşa-yı Cedîd Câmi'-i Şerîfi** kurbunda vâlidleri merkadi **/36/** cenbinde defîn-i hâk-i ıtırnâkdirler. Rahmetullahi aleyh.

32. El-Mevlâ İmâd-zâde Seyyid Ebû Saîd Efendi[159] (ö. 1145[160])

Mevlânâ-yı müşârün ileyh **İmâd-zâde** dimekle ma'rûfdur[161]. Âvân-ı şebâbında tahsîl-i ilm ü kemâl ile tarîk-i feyz-refîk-i tedrîse dâhil ve sırasıyla devr-i medâris eyledikden sonra **Süleymâniye**'den 1140'da **Mahrec Mollalığı**'yla be-kâm ve 1142 târîhinde **Selânik**'den ma'zûl iken 1143'de nâ-gehân zuhûr iden **Dâmâd İbrâhîm Paşa Vak'ası**'nda huzûr-ı **Sultân Ahmed Hanî**'ye da'vet olunan ulemâ ile beraber **Sarây-ı Hümâyûn**'a varmış ve orada gürûh-ı eşkıyânın hâsekî ağa yediyle gönderdikleri haberden mâadâ ba'zı ulemâ ve küttâb ve vüzerânın katl u i'dâmları murâdları olduğunu ta'dâd u takrîr ve unvânına **Başkapu Kethudâsı Kara Mustafâ** (ö. Zilhicce 1169)[162] ve a'vânından **İbrâhîm** nâm kimesnenin ismini tahrîr ve taraflarından bir âdem ile irsâl eyledikleri defterin cevâbları kiminle irsâl olunmak münâsib idüği meşveret olundukda ulemâdan bir âdem ile gönderilmesi tasvîb ve tahsîn olunup lâkin sudûr-ı erkân-ı mevâlîden bir kimesne irsâlinde ba'zı hüccet-i melhûz olmağın sahib-i terceme ile meşâyîh-i selâtînden **Yeni Câmi' Şeyhi Seyyid Mehmed Efendi** (ö. Cemâziyye'l-âhire 1147)'[163]nin irsâli istihsân anlar dahi bir mikdâr i'tizârdan sonra bîm-i cân ile azîmete dâmen der-meyân itmişler idi. Meydâna varup **Orta Câmi**'de rüesâ-yı eşkıyâya taraf-i hümâyûndan merâmlarının ekserine

---

159. **Tekmiletü'ş-şakâyık**, s.75-77; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.33a; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.228.

160. Tekmiletü'ş-şakâyık'da ölüm tarihi gün ve ay da belirtilerek 29 Rebiyyü'l-âhir 1147 olarak gösterilmektedir (s.77). Nitekim Sicill-i Osmânî'de de verilen tarıh 1147'dir (C.4, s.228).

161. Ankara mollası iken vefat eden Seyyid İmâd-zâde Mehmed Saîd'in oğludur. İstanbul'da doğmuştur (**Tekmiletü'ş-şakâyık**, s.75).

162. **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.433.

163. **Tekmiletü'ş-şakâyık**, s.401-402.

müsâadeyi mutazammın teblîğ-i peyâm idüp bir sâat mikdârı nush u pend yolundan beyân-ı envâ'-ı va'd-ı vaîd itdikden sonra gürûh-ı eşkıyânın i'lâm-ı mâ-fî'z-zamîri içün **Sarây-ı Hümâyûn**'a avdet itmiş idi. Muâyene ve istimâ' itdüğü ahvâl-i pür-ehvâli pâye-i serîr-i **Sultân Ahmed Hanî**'ye nihânî nakl ü hikâye ve takrîr ü ifâde ile edâ-yı hızmet-i sefâret itmekle mekârim-i pâdişâhîden mazhar-ı nazar-ı inâyet ü ikrâm ve ol gün ya'ni 1143 senesi Rebîü'l-evveli evâsıtında nikâbet-i eşrâf ile mesrûr u şâd-kâm kılınmış idi. 1144 senesi Cemâziyye'l-âhiresi'nin onüçüncü yevm-i Pençşenbe mansıb-ı âlî-rüteb-i nikâbet-i sâdât-ı kirâmdan kûşe-nişîn-i azl ü /37/ infisâl ve ol makam-ı levâzimü'l-ihtirâma vusûl ile **Bolevî-zâde Seyyid Mehmed Efendi**[164] bâ-pâye-i **İstanbul** mukzıyyü'l-merâm olmuş idi. 45 târîhinde **Edirne** kadısı iken vefât idüp orada medfûnlardır. Mevlânâ-yı müşârün ileyh **Selânik** kazâsından infisâl ile tengnâ-yı azl ü hamûlde kûşe-gîr-i inzivâ iken esnâ-yı vak'a-i müdhişede ber-muktezâ-yı **Hâşimiyyet** cesâret ve salâbeti ihrâz-ı eşrâf-ı nikâbet ile meydân-ı emelde çevgân-zen-i gûy-ı murâd olmuş ise de rütbe-i ilmiyyenin derece-i nihâyeti olan **Anadolu** ve **Rûmili** pâyelerine değil **Mekke**-i mükerreme pâyesine dahi vâsıl olamayarak yalnız **Edirne** kazâsına kadı olduğu hâlde vefât eylemişdir. Hilye-i ulûm u fezâil ile ârâste ve zîver-i kemâlât ile pîrâste idi. Rahmetullahi aleyh.

33. El-Mevlâ Bolevî-zâde Es-Seyyid Mehmed Emîn Efendi[165] (ö. Şa'bân 1162[166])

Mevlânâ-yı müşârün ileyh **Şeyhülislâm Bolevî Mustafâ Efendi**' (1000-Cemâziyye'l-âhire 1086[167])[168]nin mahdûmlarıdır[169]. Sinn-i

164. Bkz. "El-Mevlâ Bolevî-zâde Es-Seyyid Mehmed Efendi" maddesi.

165. **Tekmiletü'ş-şakâyık**, s.207; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.33a-b; **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.406.

166. Sicill-i Osmânî'ye göre 1161 Şa'bânı'nda (C.1, s.406).

167. Osmanlı Müellifleri'ne göre 1084 senesinde (C.2, s.23).

168. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.3, s.421-423; **Enîsü'l-müsâmirîn**, s.113; **Devhatü'l-meşâyîh**, s.68-69; **Hadîkatü'l-cevâmî**, C.1, s.275; **Esmâü'l-müellifîn**, C.2, s.441; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.400-401; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.6, s.4305; **Osmanlı Müellifleri**, C.2, s.23; **İlmiye Sâlnâmesi**, s.474-476; **Mu'cemü'l-müellifîn**, C.12, s.241; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.88-89.

169. Sicill-i Osmânî'de Şeyhülislâm Bolevî Efendi'nin kardeşi Bolevî Ali Efendi'nin oğlu olduğu kayıtlıdır (C.1, s.406).

şebâbı tekmîl ile vâsıl-ı hadd-i bülûğ oldukdan sonra tahsîl-i ulûm u fünûna câzim ve tarîk-i feyz-refîk-i tedrîse dâhil ü âzim olup sırasıyla tekmîl-i devr-i medâris ile 1128 senesi Ramazânı gurresinde **Süleymâniye**'den **Kuds-i şerîf** tevcîh olundukdan sonra **Şâm**-ı Şerîf kadısı olan **Denizuğrusu-zâde**[170] merhûm olmağla kazâ-i **Şâm-ı Şerîf**'e nakl ve tahvîl olunmuş idi. 1136 senesi **Mekke**-i mükerreme kadısı olup 1143'de munfasılan avdet ve 1144 senesi Cemâziyye'l-âhiresi'nin on beşinci Pençşenbe günü bâ-pâye-i **İstanbul** mansıb-ı nikâbet-i eşrâfa ıs'âd ve se mâh müddet şerefmend-i câh-ı nikâbet oldukdan sonra sene-i merkûme Ramazânı yirmi birinci günü azl ve şân-ı devlete nâ-çespân itâle-i lisân itmek töhmetiyle arpalıkları olan **Aydıncık** kazâsına tard u ib'âd olunmuşlar idi. 1146 senesi Zi'l-hiccesi'nde **Kadıköyü**'nde ikâmete me'mûr olup muahheren akd u ıtlâklarıyla hânelerinde mukîm ve meşgûl-i duâ-yı devâm-ı şehriyâr-ı heft iklîm oldular. 1155 senesi Cemâziyye'l-ûlâsı gurresinde sadr-ı vâlâ-yı **Anadolu**'ya ik'âd olunup 1158 hilâlinde **Rûmili** pâyesiyle ta'zîm ve 1159 senesi Şevvâli'nin on birinci günü nakîbüleşrâf bulunan **Z[eyn]elâbidîn Efendi**'[171]nin **/38/** câh-ı vâlâ-yı fetvâyı teşrîflerinde sâniyen mansıb-ı vâlâ-yı nikâbetle tekrîm olunmuşlar idi. Ancak pîr ü ihtiyâr ve sinleri akd-i sâbi'i güzâr ile ba'zı illete dûçâr olmalarıyla 1162 senesi şehr-i Şa'bânı selhinde da'vet-i irciîye icâbet ve zâmile-bend-i râh-ı âhiret oldular. Mevlânâ-yı müşârün ileyh hasîb-i fezâil-âr[â] nesîb-i mehâsin-pîrâ idiler. Rahmetullahi aleyh

34. El-Mevlâ Es-Seyyid Mahmûd Dede Efendi[172] (ö. 28 Zi'l-ka'de 1157[173])

Mevlânâ-yı müşârün ileyh iki def'a şeyhülislâm-ı sâmî-makâm olan **Es-Seyyid Feyzullah Efendi**'[174]nin dâmâdıdır. Tarîk-i tedrîse duhûlünden iki sene içinde mülâzemet ve devr-i medârisden sonra **Selânik** ve andan **Edirne** ve 1114 senesi Zi'l-ka'desi'nin yirmi birinci günü **Darü's-saltanati's-seniyye** kadılığına şeref-pîrâ olup **Dersaâdet**'de icrâ-yı ahkâm-ı şer'iyye itmekde iken nâ-gehân 1115 târîhinde zuhûr iden vak'a-i müdhişede **Sarây-ı Hümâyûn**'a ictimâ' içün neşr olunan

---

170. Görebildiğimiz kaynaklarda bu isme rastlayamadık.
171. Bibl. yukarıda verildi.
172. **Riyâzü'n-nukabâ**, v.33b; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.325.
173. Sicill-i Osmânî'ye göre 8 Zi'l-ka'de 1155 (C.4, s.325).
174. Bibl. yukarıda verildi.

haber-i da'vete icâbet üzre mizâclarında nev'an inhırâf olmak bahânesiyle takdîm-i ma'zeret-i insırâf idüp ancak gürûh-ı eşkıyâ a'yân ve ekâbir i devletin hâne ve meskenlerin yağmâ vü gârât eyledikleri sırada içlerinden bir fırka dahi bayrakların kapup yolda temâşâlarına cem' olan sıbyân ile sâhib-i tercemenin menziline kazâ-i âsmân gibi nâzil olup baîd-i asrda mevlânâ-yı müşârün ileyhi hâh na-hâh dâbbesine irkâb ve meydâna getürmekde iz'âc ve it'âb itmeleriyle ol gice sekbân-başı ağa ile âteş-i belâdan kebâb ve bu cem'iyyet-i hevlnâk ne hâldir diyü âh u vâh iderek şeb-zindedâr-ı dehşet ü ıztırâb olmuşlar idi. Mansıblarıyla bâre'y-i cumhûr **Beyler Hâcesi Ahmed Efendi** mesrûr oldukdan sonra güç belâ ile dest-i taaddîlerinden halâs bulup tekrâr ellerine giriftâr olmak havfıyla hânesinde ihtifâ itmiş idi. Müftî-i şehîd-i müşârün ileyh damâdı olmak töhmetiyle cürm-i âhiri yoğ iken sâir evlâd ve etbâı gibi mevlânâ-yı müşârün ileyh **Burusa**'ya iclâ ve tağrîb olunarak ahibbâ ve akrabâlarından dûr u mehcûr oldukları hâlde tam 28 sene **Burusa**'da ikâmet itmişler idi. Cülûs-ı **Sultân Mahmûd Han-ı Evvel**'i müteâkib ya'ni 1143 senesi bâ-işâret-i aliyye şeyhülislâmı **/39/ Astâne-i Saâdet**'e da'vetlerin mutazammın yazılan hatt-ı hümâyûn-ı inâyet-makrûn mûcebince emr-i şerîf tahrîr ve ol vechle **Dersaâdet**'e avd u kufûl eylemiş idi. 1144 senesi Ramazânı'nın yirmi birinci günü mansıb-ı nikâbet-i eşrâf ile tebcîl ve yine sene-i merkûme içinde bi'l-azl yerlerine **Hâce-zâde Seyyid Ömer Efendi**[175] mevsûl olmuş idi 1147 senesi Cemâziyye'l-âhiresi'nin dördüncü günü sadâret-i **Rûmili** ile kâmyâb olarak 1148 Recebi gurresinde hasbe'l-usûl ma'zûl ve yerlerine **Mîrzâ-zâde Mehmed Sâlim Efendi** (Cemâziyye'l-âhire 1099-1156) [176] mevsûl oldular. 1156 senesi[177] tekrâren mansıb-ı nikâbet-i sâdât ile tekrîm olunup 1157 senesi Zi'l-ka'desi'nin yirmi sekizinci günü nidâ-yı irciîye lebbeyk-zen-i gûyân ve âzim-i dâr-ı cinân olmuş ve nikâbet-i eşrâf mansıb-ı celîline dahi sadâret-i **Anadolu**ma'zûllerinden **Es-Seyyid Zeynelâbidîn Efendi**[178] tekrâr teşrîf itmiş idi. Mevlânâ-yı müşârün ileyh nesl-i tâhir ve fezâil-i bâhiresi müsellem erbâb-ı besâir-i fazl u takvâ ile

---

175. Bkz. "El-Mevlâ Hâce-zâde Seyyid Ömer Efendi" maddesi.

176. Safâyî, **Tezkire**, s.156-157; Sâlim, **Tezkire**, s.337-344; **Hâtimetü'l-eş'âr**, s.177-178; **Tuhfe-i Hattâtîn**, s.454; **Nuhbetü'l-âsâr**, 179-180; **Âdâb-ı Zurafâ**, s.152-154; **Hâtimetü'l-eş'âr**, s.177-178; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.4, s.2494; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.3; **Osmanlı Müellifleri**, C.2, s.235; **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**, s.298-299.

177. İkinci nikâbeti, Riyâzü'n-nukabâ'ya (v.33b) göre 1146 hilâlinde Sicill-i Osmânî'ye (C.4, s.325) göre 27 Cemâziyye'l-âhire 1155'dedir.

178. Bibl. yukarıda verildi.

müşârün bi'l-benân idi. **Feyziyye Medresesi Hazîresi**'nde defn-i türâb-ı rahmet-i Perverdgâr'dır. Rahmetullahi aleyh. **Anadolu Hisârı**'nda **Sinân Mescidi**'ne minber vaz' eylemişdir.

35. El-Mevlâ Hâce-zâde Seyyid Ömer Efendi[179] (ö.1158)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh 1106 senesinde nakîb-i sâdât olan **Hâce-zâde Seyyid Osmân Efendi**'[180]nin necl-i necîb ve ferzend-i edîbidir. Tarîk-i feyz-refîk-i ilmiyyeye dâhil ve sırasıyla devr-i medâris eyledikden sonra **Galata** kazâsından **Selânik** mevleviyyetine nâil ve ba'de'l-azl **Bilâd-ı Hamse**'den **Edirne** pâyesine vâsıl olup 1141 Muharremi'nden i'tibâren zabt itmek üzre **Medîne**-i münevverekazâsıyla mazhar-ı ikrâm ve 1144 senesi şehr-i Cemâziyye'l-âhiresi'nin on üçüncü Pençşenbe günü kazâ-i **Dârü's-saltana** ile mesrûr u şâdkâm kılınmış iken çok geçmeksizin azl ile mükedder olup zamân-ı kalîlde azli bî-hengâm olduğundan şân-ı devlete nâ-çespân itâle-i lisân itmek töhmeti ile **Burusa**'ya nefy ü tekdîr ve zımnen sâire irâet-i tarîk-i ta'zîr kılınmış idi. Bir müddet sonraca kendü hânelerinde mukîm ve meşgûl-i duâ-yı devâm-ı şehriyâr-ı heft iklîm olmak üzre **/40/** avdete ruhsat erzân buyrularak ol vech ile avdet itmişler idi. 1144 senesi içinde **Seyyid Maḥmûd Efendi** azlinden sâdâta nakîb ve 45 senesi içinde[181] yine azl-i nâ-be-hengâm ile mükedder ve yerlerine[182] **Ak Mahmûd Efendi-zâde Zeynelâbidîn Efendi**[183] mübeccel olmuşlar idi. Menfâsı olan **Yalakabâd** kazâsında olduğu hâlde 1158 târîhinde âzim-i dâr-ı cinân olmuşlardır. Mevlânâ-yı müşârün ileyh sâhib-i fazl u şuûr ve kemâlât ü insâniyyet ile ma'rûf umeşhûr idi. Rahmetullahi aleyh.

---

179. **Riyâzü'n-nukabâ**, v.34a; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.591.
180. Bibl. yukarıda verildi.
181. 1145 senesi Safer'inde (**Tekmiletü'ş-şakâyık**, s.188).
182. Metinde "yerleriyle".
183. Bibl. yukarıda verildi.

36. El-Mevlâ Es-Seyyid Mehmed Saîd Efendi[184]
(ö. Şevvâl 1165)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh vâsıl-ı hadd-i bülûğ oldukdan sonra tahsîl-i ilm ü kemâle âzim ve tarîk-i feyz-refîk-i ilmiyyeye câzim olmuş idi. Sırasıyla devr-i medâris iderek **Kuds-i şerîf** mevleviyyetine nâil ve ba'de'l-azl muntazır-ı lutf iken 1162 senesi Ramazânı'nın yirmi ikinci günü bâ-pâye-i **Burusa** mansıb-ı nikâbet-i eşrâfla kâm-revâ olmuşlar ise de bâ-emr-i Hudâ ahd-i karîbde vücûd-ı fezâil-nümûduna istîlâ iden ilel ve eskâmın devâsından etbâ me'yûs ve mütemâdiyyen sâhib-i firâş olmağla temşiyyet-i umûrda acz u kusûru mu'âyene ve mahsûs olup hızmet-i celîle-i nikâbet ta'tîl ve buna dâir rü'yeti muktezî umûr-ı vaktinden tahvîl olunmakdan nâşî bi'l-iktizâ 65 senesi Şevvâli'nin sekizinci günü azl ve yerine **Diyârbekir** mevleviyyetinden munfasıl **Rızâ Efendi**[185] vasl olunmuş idi. Çend rûz mürûrunda nidâ-yı irciîye lebbeyk-zen-i gûyân ve âzim-ı ravza-i cinân olarak **Otakcılar**'da defîn-i hâk-i mağfiretdirler. Mevlânâ-yı müşârün ileyh fazl u takvâda müsellem-i akrân hasîb-i iffet-nişân idi. Rahmetullahi aleyh.

37. El-Mevlâ Es-Seyyid Mehmed Rızâ Efendi[186]
(ö. 13 Zi'l-hicce 1169)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh **Kırımî-zâde** dimekle meşhûr **Mehmed Rızâ Efendi**'dir ki evâil-i hâlinde tahsîl-i fünûn u ulûm ve tekmîl-i mantûk u mefhûm eyledikden sonra tarîk-i tedrîse dâhil ve giderek **Diyârbekir** kazâsına vâsıl olmuş idi. 1165 senesi Şevvâli'nin sekizinci günü[187] mansıb-ı celîl-i nikâbete ıs'âd ve biraz müddet karâr ve devâm eyledikden sonra 1169 sâlinde infisâl ile mukaddeme-i **/41/** mevti olan maraz-ı hâile mübtelâ ve tîrdân-ı ecelden perîde olan nâvek-i kazâya havâle-i hedef-i rızâ idüp sene-i merkûme Zi'l-hiccesi evâilinde terk-i âlem-i fânî ve tekmîl-i ömr-i câvidânî eylemişdir. **Edirne Kapusu**

---

184. **Tekmiletü'ş-şakâyık**, s.207-208; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.34a-b; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.28.
185. Bkz. "El-Mevlâ Es-Seyyid Mehmed Rızâ" maddesi.
186. **Riyâzü'n-nukabâ**, v.34b-35a; **Sicill-i Osmânî**, C.2, s.397-398.
187. Riyâzü'n-nukabâ'ya göre 1163 Şevvâli'nde (v.34b).

hâricinde **Bâkî Efendi**[188] merhûmun yanında medfûndur. Mevlânâ-yı müşârün ileyh arîkü'l-asl sâhibü'l-fazl bir zât olup **Dûdmân-ı Cengiziyye**'ye kudûm-ı ihtisâs olduğuna binâen **Târîh-i Gazan** nâm kitâbı terceme idüp ibârât-ı nefîse ve kemâlât-ı selîse ile ahvâl-i hânân-ı **Kırım**'ı icmâl idüp inşâsına sihr-i helâl ve güftârına ahsen-i makâl dinse sezâdır. Rahmetullahi aleyh.

38. El-Mevlâ Şerîf-zâde Es-Seyyid Mehmed Şerîf Efendi[189] (1115-16 Zi'l-hicce 1193)

Mevlânâ–yı müşârün ileyh asr-ı **Sultân Mustafâ Han-ı Sâlis**'de ya'ni 1187 Cemâziyye'l-âhiresi'nde şeyhülislâm olan **Şerîf-zâde Seyyid Mehmed Şerîf Efendi** Hazretleri'dir ki 1169 senesinde evvelâ ve 1186 târîhinde sâniyen nakîb-i sâdât dahi olmuşlardır. Terceme-i hâlleri **Meşâyîh-i İslâmiyye** sırasında tafsîlen keşîde-i silk-i sütûr olunmuş olmağla işbu mahalde tekrârından sarf-ı nazar kılındı. Rahmetullahi aleyh.

39. El-Mevlâ İdrîs-zâde Es-Seyyid Mehmed Emîn Efendi[190] (ö.1175)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh nakîb-i sâlifü'z-zikr **Sahhâflar Şeyhi-zâde Es-Seyyid Mehmed Efendi**'[191]nin eniştesi **Şeyhülislâm Müfettişi İdrîs Efendi**' (ö. 1172'den sonra)[192] nin ferzend-i fürûzende-ahteridir. **Âstâne-i Aliyye**'den zuhûr ve âfitâb-ı feyz-i ezelîden iktibâs-ı nûr-ı şuûr idüp tahsîl-i ilm ü kemâl eyledikden sonra tarîk-i feyz-refîk-i tedrîse

---

188. Latîfî, **Tezkire**, Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi, Nu. 1160, v.50b; **Gülşen-i Şu'arâ**, v.29b-30b; **Meşâirü'ş-şu'arâ**, v.53a-54b; Kınalı-zâde, **Tezkire**, C.1, s.199-209; Beyânî, **Tezkire**, v.16b; Hadâyıkü'l-hakâyık, s.434-440;; **Zübdetü'l-eş'âr**, İÜ Kütüphanesi TY 1646, v.9a-19a; Rızâ, **Tezkire**, s.16-18; **Esâmî**, s.77-78; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.2, s.1203-1204; GIBB, **A History of Ottoman Poetry**, C.3, s.133-159; **Türk Şairleri**, C.2, s.697-721. Geniş bilgi ve bibliyografya için bkz. Harun TOLASA, *"Bâkî"*, **Dergâh Yayınları Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.1, s.300-303 ve Mehmet ÇAVUŞOĞLU, *"Bâkî"*, **TDVİA.**, C.4, s.537-540.

189. **Devhatü'l-meşâyîh**, s.104-105; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.35a-b; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.6, s.4186; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.257-258; **İlmiye Sâlnâmesi**, s.541; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.147.

190. **Riyâzü'n-nukabâ**, v.35b; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.246.

191. Bibl. yukarıda verildi.

192. **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.311.

duhûl ve hasbe'l-âde hareketle **Süleymâniye**'den rütbe-i mevleviyyete mevsûl olmuş idi. 1172 târîhinde nakîb-i sâdât bulunan **Şerîf-zâde Es-Seyyid Mehmed Şerîf Efendi**'[193]nin azlinden mesned-i celîl-i nikâbetle ser-efrâz olup üç sene evvel mansıb-ı âlîde karâr ile 1175 senesi Muharremi evâilinde azl ve yerlerine **Mîrzâ-zâde Mehmed Saîd Efendi**[194] ta'zîz olunmuş idi. Çok geçmeksizin tâir-i rûhu aşiyâne-i bedenden hurûc ve sû-yı semâya urûc eyledi. Rahmetullahi aleyh. **/42/**

40. El-Mevlâ Mîrzâ-zâde Es-Seyyid Mehmed Saîd Efendi[195] (1122-18 Zi'l-ka'de 1188)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh 1126 senesinde ya'ni asr-ı bâhirü'n-nasr **Sultân Ahmed Han-i Sâlis**'de şeyhülislâm olan **Mîrzâ Mustafâ Efendi**' (1040-3 Safer 1135)[196] nin necl-i necîb ve ferzend-i edîbidir. 1175 Muharremi evâilinde evvela ve 1181 senesi Cemâziyye'l-ûlâsı evâhirinde sâniyen nakîbüleşrâf olup 83 senesi Zi'l-ka'desi'nin altıncı günü dahi şeyhülislâm ve hallâl-i müşkilât-ı hâss u âmm olmuşlar idi. Terceme-i hâlleri **Meşâyîh-i İslâmiyye**'nin tertîb ve tahrîr kılınan terceme-i hâlleri sırasında ber-vech-i tafsîl tahrîr kılınmış olmağla bu mahalde tekrârından sarf-ı nazar kılındı. Rahmetullahi aleyh.

41. El-Mevlâ Seyyid Abdullah Efendi[197] (ö. 28 Rebîü'l-evvel 1184)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh câmi'ü'r-riyâseteyn şeyhülislâm-ı sâmî-makâm şehîd-i saîd **Es-Seyyid Feyzullah Efendi**'[198]nin mahdûm-ı mükerremleri ya'nî

Mübârek bâd hâlâ sadra nûr-ı Mustafâ geldi

---

193. Bibl. yukarıda verildi.

194. Bkz. "El-Mevlâ Mîrzâ-zâde Es-Seyyid Mehmed Sa'îd Efendi" maddesi.

195. **Hadîkatü'l-cevâmi**, C.2, s.9-10; **Devhatü'l-meşâyîh**, s.103-104; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.36a-b; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.6, s.4510; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.31-32; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.538-540; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.146.

196. **Vakâyi'ü'l-fuzalâ**, C.4, s.533-537; **Devhatü'l-meşâyîh**, s.83-84; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.419-420; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.503-504; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.113-114.

197. **Riyâzü'n-nukabâ**, v.36b-37a; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.385.

198. Bibl. yukarıda verildi.

târîh-i garrâsı üzre 1148 senesinde şeyhülislâm olan **Es-Seyyid Mustafâ Efendi**' (1090-Muharrem 1158)[199]nin mahdûm-ı mükerremleridir* . Tarîk-i tedrîse dâhil ve tekmîl-i medârisle rütbe-i mevleviyyete vâsıl oldukdan sonra 1176 Muharremi'nin yirminci günü sadr-ı **Anadolu**'ya revnak-efzâ ve 1178 Zi'l-hiccesi'nde[200] mansıb-ı nikâbet-i sâdâta dahi sâye-pîrâ olmuş idi. 1181 târîhinde sadr-ı sadâret-i **Rûmili**'ye nakl ile ahlâfına eslâf ve mansıb-ı nikâbetle **Mîrzâ-zâde Saîd Efendi**[201] sâniyen [nakîbül]eşrâf olarak 1184 Rebîü'l-âhiri'nin yirmi sekizinci günü mat'ûnen nidâ-yı irciîye lebbeyk-zen-i dâi-i ecel ve vâsıl-ı rahmet-i Azze ve Celle olup **Üsküdâr**'da **Eski Menzilhâne** kurbunda vâlidleri yanında defîn-i hâk-i ıtırnâkdirler. Rahmetullahi aleyh.

42. El-Mevlâ Karahisârî Es-Seyyid İbrâhîm Efendi[202] (1113 - 17 Cemâziyye'l-âhire 1197)

/43/ Mevlânâ-yı müşârün ileyh eşrâf-ı kuzâtdan **Karahisârî Osmân Efendi** nâm zâtın mahdûm-ı mükerremleridir. 1113 târîhinde encümen-ârây-ı vücûd ve pertev-endâz-ı âlem-i şühûd olmuşlardır. Terbiyyet-i üstâdân-ı asr ile mertebe-i kemâle vâsıl ve tarîk-i feyz-refîk-i ilme mülâzım oldukdan sonra 1143 senesinde müderris ve tekmîl-i devre-i mu'tâde ile 68'de rütbe-i mevleviyyete nâil olmuş idi. 1183'de nakibüleşrâf iken **Anadolu** pâyesiyle sâniyen **İstanbul**'a kadı ve 84'de **Anadolu** kadıaskeri ve 87'de sâniyen nakîbüleşrâf ve 90 ile 93 târîhlerinde mükerreren **Rûmili** kadıaskerliğiyle reîsü'l-ulemâi'l-a'lâm olup 1196 Şevvâli'nin beşinci günü mesned-i vâlâ-yı âfitâba şeref-efzâ olmuşlar ise de sinni doksanı mütecâviz bir pîr-i sâl-hurde olduğundan 1197 senesi Cemâziyye'l-âhiresi'nin on yedinci günü mebtûnen vefât

---

199. **Devhatü'l-meşâyîh**, s.92-93; **Hadîkatü'l-cevâmî**, C.1, s.283; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.6, s.4305; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.427, 428; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.518; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.127.

* Müşârün ileyhin fahrü'l-müslimîn 1181 senesi Cemâziyye'l-ulâsı evâhirinde vefât itmiş olması *Hadîkatü'l-Cevâmi'de mutâlaa-güzâr-i âcizî olmuşdur.* Ba'zı Risâlede 1082'de sâniyen câh-ı nikâbetle muhterem oldukları görülmüş ise de selefleri kim olduğu bulunamadığından ve tarihlerde dahi görülemediğinden def'a-i sâniyye nikâbetleri yazılmışdır. .

200. Riyâzü'n-nukabâ'ya göre 1179'da (v.36b).

201. *Bibl. yukarıda verildi.*

202. **Devhatü'l-meşâyîh**, s.108; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.37a-b; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.1, s.534; **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.138; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.549-550; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.153.

idüp **Sultân Selîm** civârında vâki' **Beyceyiz Mahallesi**'nde kâin hazîre-i mahsûsalarında defîn-i hâk-i ıtırnâkdirler. Tafsîl-i terceme-i hâli **Meşâyîh-i İslâmiyye**'nin terceme-i hâlleri sırasında yazılmışdır. Rahmetullahi aleyh.

43. El-Mevlâ Dürrî-zâde Es-Seyyid Mehmed Ârîf Efendi[203] (1153-19 Cemâziyye'l-evvel 1215[204])

Mevlânâ-yı müşârün ileyh şeyhülislâm-ı sâmî-makâm **Dürrî-zâde Mustafâ Efendi**' (1114-7 Zi'l-hicce 1188[205])[206] nin mahdûm-ı maârif-rüsûmlarıdır. Hâricden mahrece varınca terakkiyât-ı mirkât-ı medârisi ba'de't-te'sîs 1188'de mahrûse-i **Burusa**'ya ve 1194'de **İstanbul** kazâlarına kadı oldukdan sonra 1196 Şevvâli'nin beşinci günü nakîbüleşrâf olup mansıb-ı nikâbet uhdesinde olduğu hâlde 97 Zi'l-hiccesi gurresinde sadr-ı **Anadolu**'ya ve 1198 Şevvâlı yirmi yedisinde sadr-ı sadâret-i **Rûmili**'ye nakl ile ahlâfına eslâf olmuşlar idi. 1199 Şevvâli'nin on sekizinci [günü] makâm-ı âlî-i meşîhata revnak-efzâ olup 1215 sâlinde tekmîl-i hayât-ı müsteâr eylemişlerdir. Terceme-i hâlleri **Meşâyîh-i İslâmiyye**'nin menâkıb-ı celîleleri sırasında ber-vech-i **/44/** tafsîl arâyiş-i silk-i tahrîr kılınmışdır. Rahmetullahi aleyh.

---

203. **Devhatü'l-meşâyîh**, s.109-110; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.38a-b; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.267; **Osmanlı Müellifleri**, C.2, s.62; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.3, s.2140; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.553-554; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.156-157.

204. Ölümü, Sicill-i Osmânî'de gün ve ay da belirtilerek 19 Cemâziyye'l-evvel 1215, İlmiye Sâl-nâmesi ve Osmanlı Şeyhülislâmları'nda ise 1225 olarak gösterilmiştir. Bkz. **Sicill-i Osmânî**, aynı yer **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.554; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.157.

205. Osmanlı Müellifleri'ne göre 1175'de ölmüştür (C.1, s.308).

206. **Devhatü'l-meşâyîh**, s.100; **Hadîkatü'l-cevâmi**, C.1, s.237; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.444-445; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.3, s.2140; **Osmanlı Müellifleri**, C.1, s.308; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.529-531; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.139-140.

44. El-Mevlâ Es-Seyyid Mehmed Derviş Efendi[207] (ö. 16 Cemâziyye'l-âhir 1204[208])

Mevlânâ-yı müşârün ileyh âl-i feyzden şeyhülislâm-ı sâmî-makâm **Seyyid Mustafâ Efendi**'[209]nin mahdûmu ve nakîb-i sâlifü'z-zikr **Seyyid Abdullah Efendi**'[210]nin halef-i sâlihidir. Tahsîl-i bizâa-i isti'dâd ü istîhâl itdikden sonra âheng-i tarîk-i erbâb-ı fazl u kemâl eyleyüp hasbe'l-âde hareket ve ba'zı ulemânın asitânesin mesned-i izz ü devlet kılup ihrâz-ı şeref-i mülâzemet ve ba'zı kat'ü'l-merâtib vâsıl-ı rütbe-i behiyye-i mevleviyyet olmuş idi. **Bilâd-ı Erbaa** ve **Mekke** pâyelerini güzâr ve bi'l-fi'l **İstanbul** kadılığı ve 1199 Şevvâli'nin on dokuzuncu günü[211] mansıb-ı celîl-i nikâbetle dahi karîn-i i'zâz buyrulduğu hâlde mazbûtü'l-lisân olmadıklarından ittifâk-ârâ ile karâr-gîr olan ba'zı mevâda i'tirâz ile erkân-ı devlete harf-endâz-ı dahl ü taarruz olduğu sem'-i hümâyûna ilkâ olunmağla 1200 senesi Şa'bânı'nın on dokuzuncu günü müddet-i nâkısa ile **İstanbul** kadılığı ve nikâbetden azl ile **Gelibolu**'ya nefy ü iclâ ve yerlerine **İstanbul** pâyelülerinden **Seyyid Mehmed Kâmil Efendi**[212] ta'yîn buyrulmuş idi. Çok geçmeden mazhar-ı afv-i âlî olarak **Dersaâdet**'e avdet ve 1202 senesi Recebi'nde bi'l-fi'l **Rûmili** kadıaskerliği ve sâniyen mansıb-ı celîl-i nikâbet-i eşrâf ile mazhar-ı tekrîm olup eyyâm-ı mu'tâdesin ba'de't-tekmîl sadâretden azl ile hânelerinde ikâmet ve meşgûl-i duâyı devâm-ı pâdişâh-ı meâlî-menkibet bulundukları hâlde 1204 senesi Cemâziyye'l-âhiresi'nin on altıncı günü âzim-i gülşen-serâ-yı âhiret olmuşlardır. **Üsküdâr**'da **Eski Menzilhâne** civârında medfûndur. Mevlânâ-yı müşârün ileyh erbâb-ı fazl u kemâlden mütekellim ü cesûr ve mehâm-şinâs u vakûr bir zât idi. Rahmetullahi aleyh.

---

207. **Riyâzü'n-nukabâ**, v.38b-39a; **Sicill-i Osmânî**, C.2, s.334.
208. Sicill-i Osmânî'ye göre 27 Cemâziyye'l-evvel 1204 (C.2, s.334).
209. Bibl. yukarıda verildi.
210. Bibl. yukarıda verildi.
211. Riyâzü'n-nukabâ'ya (v.38b) göre 19 , Sicill-i Osmânî'ye (C.2, s.234) göre 17. günü.
212. Bkz. "Es-Seyyid Mehmed Kâmil Efendi" maddesi.

45. El-Mevlâ Seyyid Mehmed Kâmil Efendi[213]
(1141[214]-9 Zi'l-hicce 1215)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh sudûr-ı **Rûm**'dan **Osmân Efendi**' (ö. 1181)[215]nin necl-i necîbi ve şeyhülislâm-ı esbak şehîd-i /45/ saîd **Feyzullah Efendi**'[216]nin sibt-i reşîdidir. 1200 senesi Şa'bânı'nın on dokuzuncu günü nikâbet-i eşrâf ile tebcîl ve 201 Cemâziyye'l-âhiresi'nin on dördüncü gününde sadr-ı vâlâ-yı **Anadolu** ile ta'zîm ve 202 senesi **Rûmili** pâye-i celîlesi'yle tekrîm olunup sene-i merkûme Cemâziyye'l-ûlâsı'nın yirmi altıncı günü **Mekkî Mehmed Efendi** (1126-22 Cemâziyye'l-evvel 1212[217])[218] infisâlinden mesned-i âlî-i meşîhata zînet -efzâ olmuşlardır. Tafsîl-i terceme-i hâlleri **Meşâyîh-i İslâmiyye** sırasında arâyiş-i zîb-i sütûr olmağla işbu mahalde tekrâr olunmadı. Rahmetullahi aleyh.

46. El-Mevlâ Es-Seyyid Yahyâ Tevfîk Efendi[219]
(1127[220]-22 Receb 1205)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh müderrisîn-i kirâmdan **Eyyûb Efendi**' (ö. 1157)[221] nin ferzend-i dil-pezîridir. Ba'de kat'ü'l-merâtib-i ilmiyye 1202 senesi Rebîü'l-evveli'nde evvelen ve 1203 senesi Recebi'nde

213. **Devhatü'l-meşâyîh**, s.113-114; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.39a-b; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.5, s.3815-3816; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.67-68; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.560-562; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.161.

214. Sicill-i Osmânî'ye göre 1142 (C.4, s.68).

215. **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.34.

216. Bibl. yukarıda verildi.

217. Sicill-i Osmânî'ye göre 1116 senesinde doğmuş ve 19 Cemâziyye'l-evvel 1212'de vefat etmiştir (C.4, s.508).

218. **Devhatü'l-meşâyîh**, s.111-113; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.6, s.4387-4388; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.508; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.557-559; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.159-160.

219. **Devhatü'l-meşâyîh**, s.115-116; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.39b-40a; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.3, s.1691; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.642-643; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.563-564; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.163-164.

220. Devhatü'l-meşâyîh'da doğum tarihi olarak 1119'un da söylendiği ifade edilmektedir. Diğer kaynaklardaki tarih de 1127'dir. Yahyâ Tevfîk Efendi'nin ölümüyle ilgili olarak Sicill-i Osmânî yukarıdaki tarihi gösterirken Devhatü'l-meşâyîh'da şeyhülislâm olduktan, yani, 21 Receb 1205'den 13 gün sonra öldüğü ifade edilmektedir ki, bu da 4 Şa'bân 1205'e tekâbül etmektedir. Bkz. s.115-116.

221. **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.450.

sâniyen sadr-ı sadâret-i **Rûm**'a revnak-efzâ ve 1204 senesi Cemâziyye'l-âhiresi'nin yirmi sekizinci günü mansıb-ı celîl-i nikâbet-i eşrâfa şeref-pîrâ ve 1205 senesi Recebi'nin yirmi birinci günü mesned-i âlî-i meşîhata şeref-bahşâ oldukdan sonra on üç gün mürûruyla nidâ-yı irciîye lebbeyk-zen-i dâî-i ecel ve vâsıl-ı rahmet-i Azze ve Celle olmuşlardır. **Fâtih** civârındaki çeşme pîşgâhında medreseleri hazîresinde medfûndurlar. Tafsîl-i terceme-i hâlleri **Meşâyîh-i İslâmiyye** sırasında keşîde-i silk-i sütûr u imlâ kılınmış olmakla tekrâr olunmadı. Rahmetullahi aleyh.

47. El-Mevlâ Es-Seyyid Mehmed Fâiz Efendi[222] (ö. 4 Şevvâl 1208)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh **Bıçakçılar İmâmı Hafîdi** dimekle meşhûr ulemâ-yı maârif-rüsûmdandır. 1160 târîhinde rüûsa nâil ve hasbe'l-âde devr-i medâris iderek tam 30 yılda ya'ni 1190 târîhinde bâ-pâye i **Kuds Üsküdâr** mevleviyyetine nâil olmuşlar idi. 1199 târîhinde **Edirne** ve 1203 sâlinde **Medîne**-i münevverekadılıklarıyla be-kâm ve 205 senesi Recebi'nin yirmi birinci günü mansıb-ı celîl-i nikâbet-i eşrâf ve 206 senesi kazâ-i **Dârü's-saltana** ile mukzıyyü'l-merâm /46/ olup 1208 senesi Şevvâli'nin dördüncü günü âzim-i dârü's-selâm olarak **Tersâne Bahçesi** verâsında defîn-i mezâr-ı mağfiret ve garîk-i deryâ-yı rahmet-i Rabb-i izzet olmuşlar. Mevlânâ-yı müşârün ileyh ulemâ-yı a'lâmdan ve mazanne-i kirâmdan bir zât-ı sütûde- simât olup **Safhî** mahlası ile şi'r-i bî-nazîri vardır[223]. Rahmetullahi aleyh rahmeten vâsiaten.

---

222. **Riyâzü'n-nukabâ**, v.40b; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.2.

223. Riyâzü'n-nukabâ'da bu nakibin anlatıldığı sayfanın derkenârında Safhî mahlasıyla şiirleri bulunduğu kayıtlıdır. Şu'arâ tezkirelerinde yer alan Safhî mahlaslı 4 şair de bu Safhî değildir. Sadece Râmiz'de Mehmed Saîd adlı ve Nakîbüleşrâf olan bir şairden bahsedilmektedir ki o da yukarıda "El-Mevlâ Es-Seyyid Mehmed Sa'îd ibni El-Mevlâ Mehmed Es'ad Efendi" maddesinde biyografisi verilen nakibüleşrâftır.

48. El-Mevlâ Es-Seyyid Mehmed Atâullah Efendİ[224] (Cemâziyye'l-evvel 1173[225]-26 Ramazân 1226[226])

Mevlânâ-yı müşârün ileyh şeyhülislâm-ı cennet-makâm **Es'ad Efendi-zâde Mehmed Şerîf Efendi**' (6 Muharrem 1130-9 Ramazân 1204)[227] nin mahdûm-ı mükerremleridir. Dâhil-i i'dâd-ı müderrisîn-i kirâm oldukdan sonra sırasıyla devr-i medâris ve kat'-ı merâtib idüp 208 senesi Şevvâli'nde kazâ-i **Dârü'l-hilâfeti'l-aliyye** ilâvesiyle hızmet-i müstevcibü'l-mağfiret-i nikâbete mevsûl ve 215 senesi **Rûmili** sadâreti pâye-i mu'teberesi tevcîh ve 219 senesi bi'l-fi'l sadâret-i **Rûmili** ile nâil-i me'mûl olup 221 senesi şehr-i Receb gurresinde lâbis-i libâs-ı ferve-i fetvâ ve 222 senesi şehr-i Cemâziyye'l-ûlâsı'nda ma'zûl ve ertesi günü yine makâmlarında ibkâ kılınup 223 senesi şehr-i Cemâziyye'l-ûlâsı'nın yirmi yedinci günü yine azle mübtelâ ve arpalıkları olan medîne-i **Güzelhisâr**'a iclâ olunarak orada ârâm üzre iken 226 senesi şehr-i Ramazân-ı mağfiret-nişânında irtihâl-i dâr-ı bekâ ve âzim-i kurbgâh-ı cenâb-ı Mevlâ olmuşlardır. Mahall-i mezbûrda **Câmi'-i Atîk** sâhasında medfûndurlar. Tafsîl-i terceme-i hâlleri **Meşâyîh-i İslâmiyye** sırasında ârâyiş-i silk-i beyândır. Rahmetullâhi aleyh. Târîh:

El-hak isti'dâd ile oldı Atâ Molla nakîb

---

224. **Devhatü'l-meşâyîh**, s.120; **Hâtimetü'l-eş'âr**, s.299-300; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.40b-42b; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.4, s.3159; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.479; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.571-573; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.171-172

225. Doğumu Devhatü'l-meşayıhda yazıyla, İlmiye Sâl-nâmesi'nde rakamla 1273'dür ki, başka hiç bir kaynakta geçmeyen ve de mümkün olmayan bu tarih Devhatü'l-meşâyîh'a sehven yazılmış ve muhtemelen oradan söz konusu Sâl-nâme'ye aynı şekilde nakledilmiş olmalıdır. Bu sehiv o kadar barizdir ki aynı eserlerde ölüm tarihi 1226 olarak gösterilmiştir.

226. Sicill-i Osmânî'ye göre 26 Ramazân 1236 (C.3, s.479).

227. **Devhatü'l-meşâyîh**, s.108; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.4, s.2857; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.142; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.547-548; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.152.

49. El-Mevlâ El-Fazıl Râif İsmail Paşa-zâde Es-Seyyid İbrahim İsmet Bey Efendi[228] (17 Muharrem 1164-Ö.17 Muharrem 1222)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh terceme-i hâli **Süleymân Fâik Efendi**[*] (1198-10 Muharrem 1254[229])[230]nin tertîb eylediği **Zeyl-i Sefînetür'r-Rüesâ**'da mestûr olan münşî-i vassâf-kalem ve debîr-i utârid-rakam ve hüsn-i ahlâk ve etvâr-ı müsellem-i âlem olan **Râif İsmâîl Paşa** (1138-1192[231])[232] merhûmun sülbünden 1164 senesi **/47/** Muharremi'nin on yedinci günü encümen-ârâ-yı vücûd ve pertev-endâz-ı âlem-i şühûd olmuşlardır. Şem'-i efrûhte-i şebistân-ı tahsîl-i sevâd ve serv-i efrâhte-i sıhhat-i bustân-ı isti'dâd oldukda ilm-i şerîfe iştigâl ve tahsîl-i gâyetü'l-gâyât-ı fazl u kemâl idüp rüûsa nâil ve hasbe'l-âde devr-i medârisle 202 târîhinde **Hâmise-i Süleymâniye**'den **Halebü'ş-şehbâ** mevleviyyetine vâsıl olmuşlar idi. 205 senesi Muharremi'nde pâye-i **Mekke**-i mükerreme ihsân ve sene-i merkûme Cemâziyye'l-âhiresi'nde **Ordu** kadılığı tevcîhle **Ordu-yı Hümâyûn** cânibine revân olmuşlar idi. **Rusya Musâlahası**'nda zuhûra gelen hızmetleri mukâbili **İstanbul** pâye-i refîasıyla be-kâm ve 207 Zi'l-hiccesi'nde bi'l-fi'l kazâ-i **Dârü's-saltana** ile mukzıyyü'l-merâm olup hubûbât ihdâsı husûsunda sebât-ı adem-i kabûlleri **Burusa**'ya nefy ü iclâların netîce virüp iki buçuk sene müddet orada ikâmetle giriftâr-ı mihen ve ekdâr-ı gurbet ü kürbet oldukdan sonra afv u ıtlâk buyrularak **Dersaâdet**'e avdet eylemişler idi. 1212 Muharremi'nde sadr-ı vâlâ-yı **Anadolu**'ya suûd ve 13 Cemâziyye'l-âhiresi evâsıtında **Rûmili** pâyesi ihsânıyla sûzân-ı kalb-i hasûd idüp 1214 Recebi'nde bi'l-fi'l sadr-ı vâlâ-yı **Rûmili**'ye revnak-efzâ ve ba'de'l-azl 18 Şa'bânı'nda sâniyen revnak-bahşâ olarak 1221 Receb-i Şerîfi'nin üçüncü günü mansıb-ı nikâbet-i celîlü'ş-şerâfete şeref-pîrâ olmuşlar idi. 1222 senesi Muharremi'nin on yedinci günü ba'de'l-asr terk-i dağdağa-i cihân ve azm-i bustân-serâ-yı cinân eylediler. **Üsküdâr**'da makbere-i mahsûsalarında medfûn-ı dahme-i fenâ ve mütevârî-i hâk-i pâk-i anber-

---

228. **Riyâzü'n-nukabâ**, v.42b-45b; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.472.

*. Yevm-i vilâdetleri rûz-ı vefâtlarına tesâdüfü ittifâkât-ı garîbedendir. .

229. Osmanlı Müellifleri'ne göre 1253 (C.3, s.70).

230. **Hâtimetü'l-eş'âr**, s.316-317; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.98; **Osmanlı Müellifleri**, C.3, s.70-71; **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**, s.383-384.

231. Kâmûsü'l-a'lâm'a göre 1199'da idam edilmiştir (C.3, s.2263).

232. **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.3, s.2263; **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.370-371.

sâdırlar. "Mâte allâmetü'd-dehr" târîh-i vef*ılarıdır. Mevlânâ-yı müşârün ileyh hissemend-i envâ'-ı ulûm safha-i cebîninde envâr-ı siyâdet âyân ve habbât-ı ahvâlinde şüccâ'-i necâbet berîkü'l-lem'ân seyyid-i eyyid-i meâlî-güster neyyir-i hayr-ı mekârim-perver olup âsârından vakt-i şebâbda tekellüm olunmuş ekseri **Fârisî Dîvân**-ı mürettebi ve resâil-i müteaddidesi ve etrâf-ı ketebe ta'lîkâtı ve **Zemahşerî**'nin **Esâsü'l-Belâga** nâm kitâbdan **Mücâzât**'ını **Tecrîd** ile **İ'câzü'l-îcâz** kitâbı ve 00[233] mikdârı müdevven inşâsı ve sâir tekârîz-i belîgası ve gâyetle hûb hattı vardıRebîü'l-âhir vaktinde **Selîmiyye Tekyesi** şeyhi **Şeyh Ni'metullah Efendi**[234]'den ahz-i inâbetle dâimâ zikr ü fikr ile meşgûl idiler. Rahmetullahi aleyh. **/48/**

50. El-Mevlâ Dürri-zâde Es-Seyyid Abdullah Efendi[235] (ö. 23 Cemâziyye'l-evvel 1244[236])

Mevlânâ-yı müşârün ileyh asr-ı **Sultân Selîm Han-ı Sâlis**'de altı seneden mütecâviz revnak-efzâ-yı makâm-ı fetvâ olan **Dürrî-zâde Mevlânâ Es-Seyyid Mehmed Ârif Efendi**'[237]nin ferzend-i fürûzende-ahteridir. Âlem-i ademden sahrâ-yı vücûda pâ-nihâde-i vürûd ve dâye-i cevdet ü zekâvet âğûşunda meblağ-ı kemâle suûd eyledikden sonra tahsîl-i ilm ü maârife sâlik ve şîme-i ulemâ üzre müderrislik rüûsuna nâil ü mâlik olmuşlar idi. Devr-i medâris ve tafarât-ı pey-der-pey ile mahrec mevleviyyetlerinden **İzmir** ve ba'dehu **Bilâd-ı Erbaa**'ya uğramaksızın **Mekke-i** mükerreme ve **İstanbul** kazâlarıyla nâil-i merâm ve 1220 senesi mâh-ı Saferi'nin sekizinci günü sadr-ı **Anadolu**'ya zînet-efzâ ve 222 senesi Muharremi'nin on sekizinci günü **Râif İsmâîl Paşa-zâde İbrâhîm İsmet Bey**[238] vefâtından mansıb-ı nikâbet-i sâdât-ı kirâma şeref-bahşâ olmuşlar idi. 23 senesi mâh-ı Şevvali'nin ikinci günü evvelâ ve ba'de'l-

---

233. Devha'da yazıyla "dört yüz" olan bu ibare, Riyâz'da (v.45a) "dört cüz" şeklindedir.
234. **Riyâzü'n-nukabâ**, v.45a.
235. **Devhatü'l-meşâyîh**, s.122-123; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.45b-47a; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.396; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.575-577; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.175-176.
236. Doğum tarihi kaynaklarda bildirilmeyen Dürrî-zâde Abdullah Efendi'nin Devhatü'l-meşâyîh'da yukarıdaki gibi olan ölüm tarihi, Sicill-i Osmânî'ye (C.3, s.396) göre 3 Cemâziyye'l-evvel 1244, İlmiye Sâl-nâmesi (s.575) ve Osmanlı Şeyhülislâmları'na (s.176) göre ise 1238 de İstanbul'a dönüşünden bir kaç gün sonradır.
237. Bibl. yukarıda verildi.
238. Bibl. yukarıda verildi.

azl 27 senesi gurre-i garrâ-yı Cemâziyye'l-âhiresi'nde sâniyen makâm-ı vâlâ-yı fetvâya revnak-dih-i âtıfet olup 30 senesi Rebîü'l-âhiri'nin on sekizinci günü azl ve 36 senesi Recebi'nde ba'zı hüssâdın gamz u nifâklarıyla **Mağnisa**'ya nefy ü iclâ olunup iki seneden mütecâviz orada ikâmetle giriftâr-ı envâ'-ı elem ü mihen oldukları hâlde 38 senesi şehr-i Şa'bân-ı Şerîfi'nin on dördüncü cum'a günü ki **Hüdâvendgâr-ı Gâzi Abdülmecîd Han** Hazretleri'nin vilâdet-i[239] hümâyûnlarının semere-i hasenesi olarak afv u ıtlâk olunarak **Dersaâdet**'e avdetle hâne ve sâhil-hânelerinde ikâmet üzre iken 244 senesi şehr-i Cemâziyye'l-ûlâsı'nın yevmi üçüncü günü lezzet-bahş-ı hân-ı amîmü'n-nevâl-i memât ve târik-i meş'ale-i kâinât olup **Üsküdâr**'da **Karaca Ahmed** civârında kâin kabr-i mahsûsasında defîn-i hâk-i mezâr oldu. Tafsîl-i terceme-i hâli **Meşâyî'-i İslâmiyye** sırasında yazılmışdır. Rahmetullahi aleyh. /49/

51. El-Mevlâ'l-Fâzıl Es-Seyyid Zeynelâbidîn Efendi[240] (1163-14 Receb 1239[241]-)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh şeyhülislâm' -sellemehü's-selâm- dan **Çelebi-zâde İsmâîl Âsım Efendi**' (ö. 28 Cemâziyye'l-âhir 1173)[242] nin hafîd-i rû-sefîdi ve **Surre Emîni-zâde Mehmed Saîd Efendi**'(ö.1190)[243]nin mahdûm-ı saîdidir. 1163 târîhinde tırâz-ı gehvâre-i vücûd olup 1187 senesinde re'sen rüûsa nâil ve tarîk-i ilmiyye-i resmiyyenin merâsimine mâil olarak devre-i mu'tâdeyi ba'de't-tekmîl **Dârü'l-hadîs-i Süleymâniye**'de re'sü'l-müderrisîn ve **Bilâd-ı Selâse**-i ma'lûmenin biriyle mahrece rasad-bîn iken 15 senesi **Üsküdâr** mevleviyyeti tevcîh olunmağla mağmûm ve 221 senesi **Edirne** ve 22'de

239. Metinde "vilâyet-i" şeklinde.

240. **Devhatü'l-meşâyîh**, s.123-124; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.47a-49a; **Sicill-i Osmânî**, C.2, s.435; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.4, s.2445-2446; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.578-579; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.177-178.

241. Zeynelâbidîn Efendi'nin doğum tarihi olarak diğer kaynaklarda 1163 senesi bildirilmesine rağmen Sicill-i Osmânî'de ay da belirtilerek 1167 Rebiyyülâhiri tarihi gösterilmektedir. Kezâ vefat tarihi de Sicill-i Osmânî'ye göre 15 Receb 1236'dır (C.2, s.435).

242. Sâlim, **Tezkire**, s.452-454; **Nuhbetü'l-âsâr**, s.326-327; **Âdâb-ı Zurafâ**, s.203-206; **Devhatü'l-meşâyîh**, s.101; **Hâtimetü'l-eş'âr**, s.265-266; **A History of Ottoman Poetry**, C.4, s.74-78; **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.266; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.2, s.944; **Osmanlı Müellifleri**, C.3, s.43-45; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.532-533; **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**, s.320-321; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.142.

243. **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.32.

Mekke-i mükerreme ve **İstanbul** pâye-i refîalarıyla müşerref ve 1223 Şevvâli'nin dördüncü günü **Dürrî-zâde Abdullah Efendi**'[244]nin makâm-ı meşîhatı teşrîflerinde câh-ı celîl-i nikâbet ile hâiz-i ikbâl ü şeref olup 28 Cemâziyye'l-âhiresi gurresinde azl ahlâfına eslâf ve defter-i ulemâda ma'zûlîn nakîbüleşrâf yazılup 29'da **Anadolu** pâyesiyle refîü'ş-şân ve 30 senesi Rebîü'l-âhiri'nin otuzuncu günü makâm-ı bülend-ihtirâm-ı şeyhülislâmî ile kâm-rân oldılar 33 senesi Rebîü'l-âhiri'nin dokuzuncu günü azle mübtelâ ve **Burusa**'ya iclâ olunmuşlar idi. 34 Muharremi'nde karîn-i ıtlâk olarak **Üsküdâr**'da zîbende-i bâlâ-hâne-i ikâmet ve güzârende-i eyyâm-ı râhat iken 39 senesi Recebi'nin on dördüncü gecesi bu köhne sarây-ı fânîden intikâl ü rıhlet ve azm-i dâr-ı naîm-i cennet olmuşlar. **Molla Gürânî Câmii** karşusunda ceddi **Çelebi-zâde** merkadi cenbinde mütevârî-i hâk-i pâk-i mağfiret oldı. Tafsîl-i terceme-i hâli **Meşâyîh-i İslâmiyye** sırasında zîbâyiş-i silk-i sütûr olmağla burada bu kadarcık ile iktifâ olundu. Rahmetullahi aleyh.

52. El-Mevlâ Es-Seyyid Mehmed Emîn Efendi[245] (ö. Rebîü'l-âhir 1233)

/50/ Mevlânâ-yı müşârün ileyh şeyhülislâm -sellemehü's-selâm'- dan şehîd-i saîd **Es-Seyyid Feyzullah Efendi-zâde** şeyhülislâm-ı esbak **Es-Seyyid Mustafâ Efendi**'[246]nin mahdûmı sadâret-i **Rûm**'dan ma'zûl iken 1181 senesi Cemâziyye'l-ûlâsı evâhirinde vefât'iden nakîbü's-sâlifü'z-zikr **Abdullah Efendi**'[247]nin semere-i vücûdu ve halef-i sâlihleridir. 1183 senesi Muharremi'nin yirmi sekizinde tarîk-i tedrîse duhûl idüp ve devr-i medâris-i mu'tâdeden sonra 1211 senesi Ramazân-ı şerîfi gurresinde zabt itmek üzre **Yenişehir** mevleviyyeti ve 1219 Muharremi gurresinden i'tibâren **Burusa Hükûmeti** ve 222 Rebîü'l-âhiri'nin on beşinde **Mekke**-i mükerreme pâyesi ihsân olunmuş idi. 227 senesi Zi'l-ka'desi'nin on beşinde **İstanbul** kazâsı ile be-kâm oldukdan sonra 228 senesi Cemâziyye'l-âhiresi gurresinde[248] Çelebi-zâde[249] hafîdi nakîb-i

---

244. Bibl. yukarıda verildi.
245. **Riyâzü'n-nukabâ**, v.49a-b; **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.423.
246. Bibl. yukarıda verildi.
247. Bibl. yukarıda verildi.
248. Sicill-i Osmânî'ye göre 1228 Ramazânı'nda (C.1, s.423).
249. Bibl. yukarıda verildi.

sâlifü'z-zikr Es-Seyyid Mehmed Zeyne'l-abîdin Efendi[250] yerine nakîbüleşrâf olup 231 Rebîü'l-evveli'nin on üçünde azl ü nefy olunmuşlar idi. Ba'de'l-ıtlâk 232 Muharremi gurresinde **Anadolu** pâyesiyle tekrîm olunmuş iken 233 senesi rıhlet-i dâr-ı bekâ iderek Üsküdâr'da ecdâd ve pederleri makberesinde medfûnlardır. Rahmetullahi aleyh.

53. El-Mevlâ Es-Seyyid Mehmed Sıddîk Efendi[251] (Ramazân 1177-28 Şevvâl 1241)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh şeyhülislâm-ı esbak **Es-Seyyid Yahyâ Tevfîk Efendi**[252] merhûmun hafîdi olup 1177 senesi Ramazânı'nda kadem-nihâde-i gehvâre-i şühûd ve sinn-i temyîze vâsıl oldukda tahsîl-i ulûm u maârife bezl-i mechûd iderek 1196 senesi Muharremi'nin onuncu günü tarîk-i feyz-refîk-i tedrîse dâhil ve devr-i merâtib-i mu'tâdeden sonra **1018** senesi[253] Cemâziyye'l-ûlâ gurresinde **Üsküdâr** ve 1223 senesi Şa'bânı'nda **Edirne** pâyesi ve 25 senesinde mısr-ı **Kâhire** ve 28 Muharremi'nde **Mekke**-i mükerreme pâyesi ve sene-i mezbûre Receþi'nde 18 mâh müddet zabt itmek üzre bi'l-fi'l **Mekke**-i mükerreme kazâsıyla **/51/** kâm-bîn ve müddet-i hükûmetlerinde **Vehhâbî** ve **Havâric**'in **Beytullah** ve **Harem-i Şerîf**'e sû-i kast ve ihâneti esnâsında vukûa gelen hüsn-i hızmetlerinden dolayı **Dersaâdet**'e avdetlerinde ya'ni 1231 senesi şehr-i Rebîü'l-evvel'inin onüçüncü günü nikâbet-i sâdât-ı kirâm ve **İstanbul** pâye-i refîasıyla rehîn-i ihtirâm ve 33'de hızmet-i celîle-i nikâbetden ma'zûl ve 36'da tekrâr hızmet-i mezkûr ile muhterem oldukdan sonra 37 Zi'l-ka'desi'nin onuncu günü azl ile hasbe'l-kader **Merzifon**'a iclâ ve 38 selh-i Saferi'nde afv-i âlîye mazhariyyetle sene-i mezbûre Receb-i Şerîfi'nin onuncu günü sâlisen mesned-i nikâbet-i eşrâfa şeref-pîrâ 1240 Zi'l-ka'desi'nde sadr-ı âlî-kadr-i **Rûmili**'ye revnak-fermâ olup 41 Şevvâli'nin yirmi sekizinci günü terk-i hayât-ı câvidânî ve vâsıl-ı rahmet-i Rabb-i Perverdgâri olarak **Fâtih** civârında kâin **Yeni Çeşme** kurbunda ecdâdları medresesi hazîresi'nde defîn-i hâk-i ıtırnâk olmuşdurlar. Mevlânâ-yı müşârün ileyh âlim ü âkil ve

---

250. Bibl. yukarıda verildi.
251. **Riyâzü'n-nukabâ**, v.49b-51a.
252. Bibl. yukarıda verildi.
253. Metinde yazıyla "bin on sekiz senesi" yazmakla beraber bu tarihin 1218 olması gerektiği açıktır.

fatîn ü kâmil ve funûn-ı şettâyı ârif ahvâl-i âlemi vâkıf muhibb-i ulemâ vü fuzelâ iffet ve semâhatle fâikü'l-akrân hüsn-i tabîat ve cevdet-i hat ve cerbeze-i nutkda nâdir-i zamân idi. Nakdîne-i ömr-i azîzini sarf ile iddihâr u cem' eyledikleri kütüb ü âsârı medrese-i mezkûre derûnunda müceddeden inşâsına muvaffak oldukları kütübhâne-i zîbâya vaz' u vakf iderek defter-i a'mâlini nâm-ı sâhibü'l-hayr ile mutarraz ve muanven eyledi. Rahmetullahi aleyh.

54. El-Mevlâ Es-Seyyid Abdülvehhâb Efendi[254] (1172-10 Ramazân 1249[255])

Mevlânâ-yı müşârün ileyh **Sinob**'da defîn-i hâk-i ıtırnâk olan **Seyyid Bilâl**[256] -kuddise sırruhü'l-müte'âl- hazretinin sülâle-i tâhirelerinden **Ayasofya-i Kebîr Câmi'-i Şerîfi**'nde Yâsîn-hân olan **Es-Seyyid Mustafâ Efendi**'nin mahdûmu ulemâ-i asr-ı Selîmiyye'den **Osmân Efendi** (ö. Şa'bân 1187) [257]'nin necl-i necîb ve ferzend-i edîbidir. Tarîk-i tedrîse duhûlünden i'tibaren 1233 senesine gelinceye değin devr-i medâris ve kat'-ı merâtible mahrec mevleviyyetlerinden **Selânik** kazâsıyla nâil ve **Bilâd-ı rbaa** pâyesine vâsıl /52/ olarak bir aralık da sefâretle **Îrân**'a revân ve îfâ-yı levâzım-ı me'mûriyyetle **Dersaâdet**'e avdet ü puyân oldukları âvânda **Mekke**-i mükerreme pâyesi ihsân ve çok geçmeksizin **İstanbul** pâye-i refîası teveccühle kesb-i şeref ü izz-i şân itmiş ve 31 senesi Zi'l-hiccesi gurresinde **Sıdkî-zâde Ahmed Reşîd Efendi** (2 Zi'l-hicce1171-16 Cemâziyye'l-evvel1250[258])[259] infisâlinden sadr-ı sadâret-i **Anadolu** ile şâdân olmuşlar idi. Mezkûr 33 senesi Rebîü'l-âhiri'nin yirmi ikinci günü **Tevfîk Efendi**[260] hafîdi **Sıddîk Efendi**[261] infisâlinden nikâbet-i sâdât mansıb-ı refîine revnak-efzâ ve ba'dehu **Rûmili** pâye-i

---

254. **Devhatü'l-meşâyîh**, s.126-127; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.51a-53a; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.405; **Osmanlı Müellifleri**, C.2, s.57; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.584-585; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.183-184.

255. Ölümü Sicill-i Osmânî'ye (C.3, s.405) göre 27 Ramazân 1249'dur. Osmanlı Şeyhülislâmları'nda da (s.184) 1249 senesi Kadir Gecesi ibadet esnasındayken öldüğü yazılmaktadır.

256. Evliyâdan bu zâtın türbesi hâlen Sinop'ta bulunmaktadır.

257. **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.432.

258. Sicill-i Osmânî'ye göre 10 Cemâziyye'l-evvel 1250'de (C.2, s.392).

259. **Devhatü'l-meşâyîh**, s.127-128; **Sicill-i Osmânî**, C.2, s.392; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.586-587; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.185.

260. Bibl. yukarıda verildi.

261. Bibl. yukarıda verildi.

celîlesine dahi pâ-nihâde olup 36 senesi Cemâziyye'l-âhiresi'nin yirmi dördüncü günü makâm-ı meşîhata intihâb ve taraf-ı saltanatdan dûş-ı fezâil-pûş-ı liyâkatlarına iksâ-yı hil'at-i beyzâ ve tevcîh-i makâm-ı vâlâ-yı fetvâ ile kadr-i ulyâları dü bâlâ olunmuş idi. 38 senesi Saferi'nin yirmi beşinci günü ma'zûl ve dokuz ay mikdârı müddet **İzmid**'de ikâmetle avdet ve hânelerinde ibâdet ve duâ-yı devâm-ı ömr ü ikbâl-i pâdişâhî ile meşgûl iken 43 senesi Şevvâl-i Şerîfi'nin yirmi ikinci günü sâniyen cây-ı vâlâ-yı fetvâ ile taltîf ve kadr-i kâmet-i istikâmetleri hil'at-i beyzâ-yı semmûr ile teşrîf buyrulmuş idi. Bu kerre dahi dört sene on ay yirmi altı gün kemâl-i izz ü ihtirâm ile makâm-ı vâlâ-yı meşîhate müttekâ-pirâ olup bi'l-cümle ulemâ ve sulehâ haklarında fevka'l-gâye hüsn-i muâmele ve nevâziş-i îfâya i'tinâ ve temşiyyet-i mesâlih-i şer'iyye ve mühâm-ı mühimde kemâ-yenbaği bezl-i cell-i evfâ buyrmuşlar ise de muktezâ-yı herem [ü] pîrî bedenlerine târî olan za'f hasebiyle 48 Ramazânı'nın on yedinci günü li-ecli'l-istirâhe afv buyrularak hâne ve sâhil-hânelerinde meşgûl-i ibâdet ü tâât iken 49 senesi Ramazân-ı mağfiret-nişânının aşr-i âhirinde rıhlet ve leyle-i kadrde beytûtet-i lahd-i mağfiret oldu. İbtidâ-yı neş'etlerinden intihâ-yı zamânlarına değin geçen eyyâmı **Meşâyîh-i İslâmiyye** sırasında ber-vech-i tafsîl zikr ü beyân kılınmışdır. Rahmetullahi aleyh.

55. El-Mevlâ Es-Seyyid El-Hâc Mehmed Ebülhayr Efendi[262] (1188-Cemâziyye'l-âhir1238[263])

Mevlânâ-yı müşârün ileyh şeyhülislâm-ı sâmî-makâmdan **Mehmed Şerîf Efendi**'[264]nin şâh-ı şecere-i vücûdu ve pertev-i **/53/** necm-i mes'ûdudur. Hâl-i şebâbı güzâr ile debistân-ı tahsîlde bezl-i ictihâd ve ebyârî-i feyz-i Hudâ-dâd ile tekmîl-i meleke-i isti'dâd eyledikden sonra 1187 senesi hâric rüûsuyla tarîk-i tedrîse âzim olup nesîm-i tevfîk-i rabbânî ile hareket ve mevâlî-i asrı mecâlisinde idâre-i kûs-ı fazl u hikmet kılarak **Selânik** ve **Şâm**-ı Şerîf mollalığıyla kevkeb-i ikbâli pertev-efzûn-ı burc-i mes'adet olmuş idi. 1232 târîhinde bi'l-fi'l **Medîne**-i Münevvere'ye kadı olarak **Harem-i Şerîf-i Nebevî**'nin ta'mirâtında bi'n-nefs hızmeti bâisü'l-feyz ve'l-mağfireye muvaffak oldukları ve edâ-yı hac ve ifâ-yı levâzım-ı acc u secc eyledikleri hâlde tekmîl-i müddetle

262. **Riyâzü'n-nukabâ**, v.53a-54b; **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.168-169.
263. Sicill-i Osmânî'ye göre 2 Receb 1238'de (C.1, s.169).
264. Bibl. yukarıda verildi.

Dersaâdet'e avdet ve 1235 Cemâziyye'l-âhiresi'nde **İstanbul** kadılığı ile be-kâm ve ba'de'l-azl 1237 Rebîü'l-evveli'nin onuncu günü nikâbet-i eşrâf mansıb-ı celîli ile mukzıyyü'l-merâm olmuşlar idi. Bir müddet sonraca ya'ni 38 Cemâziyye'l-âhiresi evâhirinde vefât idüp **Ebâ Eyyûb Ensâri** -radiyallahu anhü'l-Bârî- **Türbe-i Şerîfi** civârında defîn-i hâk-i mağfiret oldular. Mevlânâ-yı müşârün ileyh ilm ü fazilet ü ma'rifetle yegâne afîf ü zarîf ü fakîh ve her fenne vâkıf müddet-i ömründe şübehât kendüsünden sudûr itmemiş pâk-sîret ve bir gevher-i girân-kıymet vâhid ü ferdâne idi. Bir gice âlem-i ma'nâda **Hazret-i Seyyidü'l-Mürselîn** müşâhede idüp hızmeti makbûl olduğunu tebşîrle mübeşşir olduğundan tahdîsen li'n-niam hayâtlarında nakl eyledikleri mevsûkun-bih ve mu'temedün aleyh bir zâtın lisânından mesmû' ve asâr-ı kalemiyyesinden manzûr olduğu ba'zı risâlede görülmüşdür. Neverallahu merkadehu ve celle'l-cennete mesvâhu.

56. El-Mevlâ Es-Seyyid Ahmed Reşîd Efendi[265] (10 Zi'l-hicce 1175-Şa'bân 1255[266])

Mevlânâ-yı müşârün ileyh ulemâ-i sudûr-ı **Rûm**'dan **Tatarcık-zâde Abdullah Efendi** (1143-9 Zi'l-ka'de1211)[267]'nin şâh-ı devha-i vücûdu ve semere-i şecere-i nesl-i mes'ûdudur. 1175 senesi Zi'l-hiccesi'nin onuncu günü perde-serâ-yı ademden zuhûr ve encümen-i vücûda feyz-i nûr itmiş idi. Pederi müşârün ileyhin hazîre-i terbiyyesinde kâmet-keşîde olup misâl-i nahl-i ser-efrâz-ı çemen berg ü bâr-ı maârif ile müzeyyen **/54/** oldukda tarîk-i saâdet-refîk-i ilmiyye ile cilve-nümâ-yı hareket ve 1195 Muharremi'nin yirmi üçüncü günü mahrec rüûsuna nâiliyyetle iktibâs-ı şeref ü meziyyet idüp 1216 senesi Muharremi'nde **Kuds**-i Şerîf kazâsıyla ser-efrâz ve 1222 Şa'bânı'nında **Kâhire**-i tâhire hükûmeti ile i'zâz olunmuş idi. 1228 senesi Muharremi'inin yedinci günü **Mekke**-i mükerreme pâyesiyle be-kâm ve 231 senesi Rebîü'l-evveli'nin on dokuzuncu günü **Dârü'l-hilâfeti'l-aliyye** pâyesi ile mukzıyyü'l-merâm olmuş idi. 1235 Ramazânı'nın on birinci günü **Anadolu** pâyesi ihsân ve 37 senesi Rebîü'l-âhiri'nin beşinci günü bi'l-fi'l **Anadolu** sadr-ı vâlâsıyla şâdân olup ve 38 târîhinde ma'zûl ve 241 senesi Şa'bânı'nın

---

265. **Hâtimetü'l-eş'âr**, s.138-139; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.54b-56a; **Sicill-i Osmânî**, C.2, s.392.
266. Sicill-i Osmânî'ye göre 1256'da tekâüd olmuş, sonra vefat etmiştir. C.2, s.392.
267. **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.390-391.

yirmi birinci günü **Rûmili** pâye-i celîlesine mevsûl olmuşlar idi. Sene-i merkûme Şevvali'nin yirmi dokuzuncu günü mansıb-ı celîl-i nikâbet ile ihtirâm olundular. 42 senesi Zi'l-ka'desi'nin gurresinde sadr-ı vâlâ-yı **Rûmili**'de **Halîl Hamîd Paşa-zâde Mîr Ârif**'i (ö. 19 Cemâziyye'l-evvel1255)[268] ta'kîb idüp 44 senesi Muharremi gurresinde ma'zûl ve yerlerine **Çerkes Bey-zâde Mîr Mehmed Rahmî Efendi** (ö. Zi'l-ka'de1247)[269] mevsûl oldu. 47 senesi Zi'l-hiccesi'nde nikâbetden dahi afv buyrularak nikâbet-i mezkûre ile **İsmet Bey-zâde Ârif Hikmet Beyefendi**[270] tebcîl olundular. Sâhib-i terceme müşârün ileyh hâne ve sâhil-hânelerinde duâ[-yı] şümârân-ı devâm-ı ömr ü devlet-i pâdişâhî oldukları hâlde 255 senesi Şa'bânı'nın on altıncı günü reîsü'l-ulemâ olduğu hâlde "mâte reîsü'l-ulemâ : 1255[*]" rahmetü'l-mevlâ târîhi hisâbınca âzim-i gülzâr-ı cinân olmuşlardır. Mevlânâ-yı müşârün ileyh âlim ü fâzıl hasîb [ü] nesîb bir zât-ı şerîf [idi]. Müsvedde olarak **Dîvânçe** olacak mikdârı eş'ârı vardır. Rahmetullahi aleyh. Bu gazel eş'âr-ı dürer-bârlarındandır.

GAZEL
Yâri tenhâda bulup ifşâ-yı râz itmek de güç
Halk içinde ol mehe arz-ı niyâz itmek de güç

Çille-i aşka tahammül eylemek emr-i asîr
Tîr-i cevr-i dilrübâdan ihtirâz itmek de güç

/55/Çeşm-i mestin süzerek bin dürlü nâz îcâd ider
Her nigâhın birbirinden imtiyâz itmek de güç

Kıble-i hâcât-ı dil mihrâb-ı ebrûsundadır
Bu cihetle âşıka terk-i namâz itmek de güç

Derd-i aşka sabr u tâkat hayli müşkil ey Reşîd
Gerçi terk-i nazenîn-i dil-nevâz itmek de güç

---

268. **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.272.
269. **Sicill-i Osmânî**, C.2, s.376.
270. Bkz. "El-Mevlâ El-Fâzılü'l-Kâmil Es-Seyyid El-Hâc Ârif Hikmet" maddesi.
*. Tanzîmât-ı Hayriyye Fermân-ı âlîsi Gülhâne'de kırâat olunduğu gündür.

57. El-Mevlâ El-Fâzılü'l-Kâmil Es-Seyyid El-Hâc Ârif Hikmet Beyefendi[271] (25 Muharrem 1201-15 Şa'bân 1275)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh nakîbü's-sâlifü'z-zikr **Râif İsmâîl Paşa-zâde İbrâhîm İsmet Beyefendi**'[272]nin mahdûm-ı fezâil-mersûmudur. 1201 senesi hilâlinde mânend-i mâh mes'ûd zîyâ-güster-i âlem-i vücûd olup 211 târîhinde nâm-ı feyz-ittisâmı defter-i tedrîse revnakda i'tilâ ve medâris-i mu'tâdeye sırasıyla revnak-bahşâ oldukdan sonra neyyir-i a'zam-ı ikbâli 231 senesi **Kuds**-i Şerîf ve 236 senesi mısr-ı **Kâhire** ve 239 senesi **Medîne**-i münevveremevleviyyetlerinde tâli' ve 42 senesi **Dârü'l-hilâfeti'l-aliyye** kazâsı pâye-i mu'teberesini hâiz ve 247 senesi Zi'l-hiccesi'nde nikâbet-i hıdmet-i müstevcibü'l-mefhariyyetle mütemâyiz buyrulup 48 senesi Muharremü'l-harâmı'nda sadr-ı **Anadolu** pâye-i celîlesi zât-ı bî-müdânîleriyle iktibâs-ı şeref ü meziyyet ve 50 senesi Saferi'nin altıncı günü mansıb-ı nikâbetden infisâl ve ihtiyâr-ı istirâhatle 54'de **Rûmili** pâye-i refîasını dahi bi'l-ihrâz ibtidâ **Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye** ve muahheren **Dâr-ı Şûrâ-yı Askeriyye** a'zâsı sınıfında lâmi' olmuş ve 262 Zi'l-hiccesi'nin ikinci sebt günü mesned-i vâlâ-yı **Meşîhat-i İslâmiyye**'ye revnak-efzâ olup 270 senesi Cemâziyye'l-ûlâsı'nın yirminci salı günü bi'l-infisâl **Rûmili Hisârı**'nda kâin sâhil-hâne-i saâdet-âşiyânelerinde ibâdât ü tâat-ı Îzid-i kirdgâr ve müzâvele-i kütüb ü esfâr ve müdâvele-i safâyih-i safâyif-i âsâr ile imrâr-ı eyyâm u leyâl eylemekde iken 75 senesi Şa'bân-ı Şerîfi'nın on beşinci ahad gecesi tayy-kerde-i berât-ı infâs ve müteveççih-i dergâh-ı hâlikü'n-nâs olup **Üsküdâr**'da **Nûh Kapusu** civârında kâin makbere-i mahsûsada mütevârî-i hâk-i anber-sâ oldular. Tafsîl-i terceme-i hâlleri **Meşâyîh-i İslâmiyye** sırasında keşîde-i silk-i imlâ kılınmışdır. Rahmetullahi aleyh. Bu gazel eş'âr-ı dürer-bârlarındandır. **/56/**

---

271. **Devhatü'l-meşâyîh**, s.129-131; **Hâtimetü'l-eş'âr**, s.70-71; **Riyâzü'n-nukabâ**, v.56a-58a; **A History of Ottoman Poetry**, C.4, s.350-355; **Osmanlı Şairleri**, s.114-117; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.274-275; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.4, s.3041-3042; **Osmanlı Müellifleri**, C.2, s.327-328; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.190-191; **Son Asır Türk Şairleri**, C.2, s.620-630; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.188-189. Ayrıntılı bilgi ve bibliyografya için bkz. Aydın MAHİR, *"Şeyhülislâm Ârif Hikmet Beyefendi"*, **TTK Belleten**, C.LIV, S.209 (Nisan 1990), s.245-260.Mustafa L. BİLGE, *"Ârif Hikmet Bey, Şeyhülislâm"* , **TDVİA.**, C.3, s.365-366.

272. Bibl. yukarıda verildi.

GAZEL
Gülşen ki feyz-i nûr ile sîrâbdır bu şeb
Her gonca bir kelepçe-i mehtâbdır bu şeb

Peydâ ider mi bâng-i niyâzım sipîde-dem
Baht-i siyâh rûz-ı girân hâbdır bu şeb

Mest itdi hûşı bezm-i çerâğân-ı mâh-tâb
Kim zîb-i dûşı ferve-i sincâbdır bu şeb

Âyîne-i cemâl-i hüner baht-ı tîredir
Zulmet-medâr-ı tâbiş-i şebtâbdır bu şeb

Hikmet bu âteşîn sühen-i dilfürûz ile
Rûşen-çerâğ-ı meclis-i ahbâbdır bu şeb

58. El-Mevlâ Es-Seyyid Abdurrahîm Efendi[273] (ö. 17 Cemâziyye'l-âhir1267[274])

Mevlânâ-yı müşârün ileyh burc-ı ashâb-ı fazl u irfân olan mahrûse-i **Burusa** hânedân-ı ulemâsından ve mevâlî-i devriyyeden olup ahd-i **Sultân Selîm Han-ı Sâlîs** -aleyhi rahmeti ve'l-bâis- de intikâl-i dâr-ı bekâ iden **Selîm Molla** (ö. 10 Cemâziyye'l-evvel1201)[275] merhûmun ferzendidir. Peder-i âlî-güherleri eserine iktizâ ve ifâze-i terbiyyetleriyle tahsîl-i maârif ü ulûma sa'y-i sarf-i bî-hemtâ iderek 203 senesi hilâlinde tarîk-i tedrîs-i devriyyeye dâhil ve gurer-i kemâl ü hünerleri şeyhülislâm-ı esbak **Dürrî-zâde Abdullah Efendi**'[276]nin muntazam-ı silk-i i'tibârı olarak teveccüh ü himmetlerine nâil ve mümtâz-ı emâsil olmuşlar idi. Devre-i medâris-i tarîk-i devriyyeyi tekmîl eyledikleri esnâda 25 senesi **Bosna** ve 28'de **Sofya** mevleviyyetleriyle be-kâm ve kazâeyn-i mezkûreynde nısfet ü iffetle müddet-i mu'tâdelerin hüsn-i ihtitâm eylemeleri pesendîde-i ekâbir-i a'lâm ve mergûb-ı enâm olup husûsen **Sofya** mevleviyyeti avânında dahi ba'zı umûrda re'y ü tedbîr-i isâbet-ârâsı haklarında mahrec-i i'tibâr buyrulmasına müsted'â ve ol hilâlde me'mûren ol

---

273. **Riyâzü'n-nukabâ**, v.58a-60a; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.334-335.
274. **Sicill-i Osmânî**'ye göre 5. Cemâziyye'l-âhir 1267'de (C.4, s.335).
275. **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.58-59.
276. Bibl. yukarıda verildi.

tarafda bulunan ricâl-i **Devlet-i Aliyye**'den **Çelebi Efendi** merhûmun siyemmâ **Hurşîd Ahmed Paşa**' (ö. 5 R.evvel 1238)[277]nın hüsn-i şehâdetleri bürhân-ı müddeî olmuş idi. Ba'dehu 36 sâlinde dârü'l-meymene-i **Edirne** ve 38 hilâlinde **Medîne**-i münevverekazâsına bast-ı seccâde-i ahkâm-ı şerîat ve ol belde-i mübârekede umûr-ı şer'-i peygamberîyi ber-vech-i hakkâniyyet rü'yet eyledikleri bâis-i saâdet olup ba'de'l-avde 46'da mansıb-ı refî'-i kazâ-i **Dârü'l-hilâfe** ile avâtıf-ı şâhâneden taltîf ve kadr u i'tibârları tezâyüd ve taz'îf kılınmışdı. **/57/** İffet ve rikkatleri cümle indinde ve siyemmâ pâdişâh-ı adâlet-karîn **Sultân Mahmûd Han-ı Sânî-i Adlî** -aleyhi rahmeti ve'l-Bârî- de meşhûr u âşikâr olmağla halef-i ni'me's-seleflerine halef ya'nî 48 senesi mansıb-ı mezkûrda mükerreren bahşende-i zîb ü şeref oldular. 49 Muharremi'nin beşinci günü **Anadolu** pâyesiyle be-kâm ve 50 senesi Saferi'nin altıncı günü **Ârif Hikmet Beyefendi** Hazretleri[278] yerine câh-ı şeref-penâh-ı nikâbet-i celîle ile mazhar-ı tevkîr ü ihtirâm ve nâil-i eltâf-ı şehriyâr-ı enâm olmuşlar idi. 52 senesi Şevval-i Şerîfi gurresinde bi'l-fi'l sadr-ı vâlâ-yı **Anadolu**'ya zînet-efzâ ve 54 senesi azlleri rû-nümâ olup muahheren sadr-ı **Rûmili** pâye-i celîlesini dahi hâiz olarak güzârende-i eyyâm u şühûr iken 257 senesi Cemâziyye'l-âhiresi'nin on yedinci günü irtihâl-i dâr-ı bekâ idüp **Çarşanba Pazarı**'nda **Vardarî Şeyh Mehmed Efendi Kabristanı**'nda defîn-i hâk-i ıtırnâkdirler. Mevlânâ-yı müşârün ileyh ilm ü fazl ile ârâste ve cûd u sehâ vümekremet ü iffet ü istikâmetle pîrâste bir zât-ı şerîf-i semâhet-redîf idiler. Rahmetullahi aleyh.

59. El-Mevlâ Es-Seyyid Mehmed Es'ad Efendi[279] (1201[280]-3 Safer 1264[281])

Mevlânâ-yı müşârün ileyh ahd-i **Selîm-Hân-ı Sâlis** -aleyhi rahmeti'l-meliki'l-bâis- ulemâsından olup muvakkaten **Medîne**-i münevverekadısı

---

277. **Sicill-i Osmânî**, C.2, s.311

278. Bibl. yukarıda verildi.

279. **Hâtimetü'l-eş'âr**, s.13; **Kâfile-i Şu'arâ**, s.41; **Osmanlı Müellifleri**, C.3, s.24-26; **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.339-340; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.2, s.909; **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**, s.384-386; **Son Asır Türk Şairleri**, C.1, s.321-325; **Türk Şairleri**, C.3, s.1335-1339. Geniş bilgi ve bibliyografya için bkz. Ziya YILMAZER, *"Esad Efendi, Sahaflar Şeyhizâde"*, **TDVİA.**, C.11 (İstanbul 1995), s.341-345.

280. Doğum tarihi Babinger'e göre 18 R.evvel 1204 (s.384).

281. Ölüm tarihi Kâmûsü'l-a'lâm'da 1263'dür (C.2, s.909).

olup esnâ-yı tarîkde garîken irtihâl-i dâr-ı bekâ iden **Sahhâflar Şeyhi El-Hâc Ahmed Efendi** (ö. 1258)[282] merhûmun sülbünden 1201 hilâlinde zîb-i mehd-i vücûd olup sinni temyîze resîde oldukda vâlidi merhûm-ı müşârün ileyhden ve ba'zı ulemâdan mukaddemât-ı ulûm-ı Arabiyye'ye şurû' idüp ol hilâlde ya'ni 213 târîhinde vâlidi **Kuds**-i **Şerîf** kadısı oldukda bir sene diyâr-ı mukaddesede ikâmet ve tekmîl-i müddetle **Dersaâdet**'e avdet idüp iki üç sene mürûrunda **Mısır** kadısı olup yine istishâb ve bir sene müddeti hitâmında **Medîne**-i münevverekazâsı tevcîh olunmağın cânib-i **Hicâz**-ı mağfiret-tırâza âzim iken **Bahr-i Süveyş**'de râkib oldukları sefîne telef olup içinde bulunan nufûsdan sâhib-i terceme ile birâder-zâdesi ve hem-sinni **Dîvân-ı Hümâyûn** kalemi ketebe-i maârifmendânından olup bundan 30 sene mukaddem **Boğaziçi**'nde **İstinye** nâm mahalde garîkan vefât idüp **İstinye Makberesi**'nde medfûn olan **Abdurrahman Efendi**[283] nâm edîb bîm-i cânla **/58/** bir sütûna yapuşup hıfz-ı melikü'l-müte'âl ile bir gece deryâda kaldıklarından sonra sâhil-i selâmete çıkdıklarında uryân giryân bir karyeye vusûllerinde ittifâken ol tarîkde **Mısır**'da vâlî-i vâlâ-şân vezîr-i dilîr sadr-ı esbak **Hurşîd Paşa** (ö. 5 Rebî'ü'l-evvel 1238) [284] merhûmun dâiresi etbâından bir merd-i gayûr-ı Hızrâsâ zuhûr idüp ol iki nihâl-i bâğ-ı fazîleti iksâ vü irkâb ile istishâb ve vâlî-i müşârün ileyh huzûruna getürdükde haklarında ikrâm u hürmet ve semt-i vatanlarına müfrezen i'âde ve irsâle himmet eyleyüp fikdân-ı vâlid ile bî-servet ü sâmân **Dersaâdet**'e vusûllerinde sâhib-i terceme rüûs-ı tedrîs ve maîşet-i müdderrisîne nâil ve semt-i tahsîl-i maârife hasr-ı evkât ile mâil olup meşhûr **Hâce Emîn Efendi**'nin müddet-i vefîre halka-i bezm-i ifâdesinde hâzır ve her fenn-i ma'rifete mücidd-i gayr-ı kâsır olup fart-i zekâ ve kûşiş-i bî hemtâ ile sebk-i akrân eylemiş idi. Lakin infâk-ı ıyâl zımnında iktisâb-ı maâş ile iştigâli neşr-i ulûma mâni' olup **Rûmili** ve **Anadolu**'da ba'zı kazâlara niyâbet ve **Dersaâdet**'de hıdemât-ı şer'iyyede istihdâm ve kâbiliyyeti meşhûr-ı hâss u âmm olarak 39 hilâlinde vak'anüvîs **Şânî-zâde** (ö. 20 Şevvâl

---

282. **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.276.

283. Kaynaklarda, Es'ad Efendi'nin yeğeni olan Abdurrahîm Efendi'nin dîvân-ı hümâyûn kâtiplerinden olduğu ve burada da belirtildiği gib İstinye Makberesi'nde gömülü olduğundan başka bilgi mevcut değildir. Bkz. **Son Asır Türk Şairleri**, C.1, s.321; **Türk Şairleri**, C.3, s.1335.

284. **Sicill-i Osmânî**, C.2, s.311.

1238[285])[286] merhûmun hasbe'l-kader infisâlinde vak'a-nüvîs-i devlet ve kevkeb-i ikbâli nazar-ı şehriyârî ile rahşende-i matla'-ı saâdet olmuş idi. Çok geçmeden **Vak'a-i Hayriyye** netîce-i hasen zuhûr ve medâr-ı ikbâl ü surûr oldukda muvakkaten **Üsküdâr** mevleviyyetiyle şâdân ve **Ordu-yı Hümâyûn** kadılığı tevcîh ve ihsân buyrulup çok geçmeden **Dersaâdet**'e celb buyrulmağın mansıbı olan **Üsküdâr** kazâsını bi'l-fi'l zabt ve tekmîlinde **Mekke**-i mükerreme pâyesiyle mecbûl ve bir sene mürûrunda **Sofya** ve **Şehr** köyü taraflarına tahrîr-i nufûsa me'mûr ve avdetinde **Takvîm-i Vekâyi'** îcâdında nezâreti uhdesine tevcîh ve **Dâru't-Tıbâa Nezâreti** dahi ilâve-i me'mûriyyeti buyrulup 48 hilâlinde **İstanbul** pâyesi ve ba'de bürhetin mine'z-zamân bi'l-fi'l **İstanbul** kadılığı tevcîh ve altı yedi mâh mürûrunda nezâret-i mezkûre uhdesinde olduğu hâlde bâ-pâye-i **Anadolu Sefâret-i Seniyye** ile cânib-i **Îrân**'a revân ve bir seneden sonra tekmîl-i me'mûriyyetle **Dersaâdet**'e vusûl ve iltifât-ı şâhâneye mevsûl olup tevkîr-i kadr ü şân eylemiş idi. Ba'de'l-vusûl imtidâd-ı inhirâf-ı mizâc ile nezâret-i mezkûreden ma'zûl iken **Karantina Nezâreti**'nde bir müddet istihdâm ve ba'dehu bi'l-azl **/59/ Rûmili** pâyesiyle ikrâm olunmuş idi. Bidâyet-i **Tanzimât-ı Hayriyye**'de **Meclis-i Ahkâm-ı Adliyye** a'zâlığıyla iki sene kadar îfâ-yı me'mûriyyet ve kesb-i şân u mefharet idüp ba'dehu meclis-i mezkûrdan ma'zûl olduğu esnâda 57 senesi Cemâziyye'l-âhiresi'nde nakîbüleşrâf **Es-Seyyid Abdurrahîm Efendi**'[287]nin irtihâlinde hıdmet-i celîle-i nikâbet ve 60 târîhinde bi'l-fi'l **Rûmili** sadâretiyle mübeccel ve müstaid olup on yedi mâh sadâret-i mezkûrda icrâ-yı ahkâm-ı şer'-i münîfe dikkat ve ba'de'l-infisâl **Meclis-i Muvakkat**'a me'mûr oldu. 62 evâhirinde **Mekâtib-i Umûmiyye Nezâreti** uhdesine tevcîh ve kadr ü şânı tenvîh buyruldu. Tehâfüt-i vücûd ve imtidâd-ı inhirâf-ı mizâcı sebebiyle **Mekâtib-i Umûmiyye Nezâreti** 64 Saferi'nin ibtidâsında **Mecâlis-i Maârif-i Umûmiyye Nezâreti**'ne tebdîl olunup lâkin bu kerre inhirâf-ı mizâcı kâbil-i devâ olmamağla şehr-i mezkûrun üçüncü salı gecesi sâat sekiz buçuk râddelerinde murg-ı rûh-ı pür-fütûhı kafes-i cisminden âlem-i ukbâya pervâz itmekle irtesi günü **Sultân Ahmed Han Câmi'-i Şerîfi** musallâsında namâzını cemâat-i kesîre

---

285. Sicill-i Osmânî'nin (C.4, s.517) gün ve ay da belirterek verdiği bu ölüm tarihi, Hâtimetü'l-eş'âr'a (s.383) göre de 1238 senesi içinde, aşağıda gösterilen diğer kaynaklara göre ise 1242'dir.

286. **Hâtimetü'l-eş'âr**, s.382-383, **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.517; **Esâmî**, s.181; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.4, s.2834; **Osmanlı Müellifleri**, C.3, s.221; **Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri**, s.375-377.

287. Bibl. yukarıda verildi.

ile hâzırîn olan ulemâ vü sulehâ ve siyyemâ müftî-i zamân ve sudûr ve ba'zı müşîrân ve erkân-ı saltanat bi'l-edâ kütüphânesi hazîresinde i'dad eylediği lahd-i mağfirete nihâde olundu. Raḥmetullahi aleyh. Mevlânâ-yı müşârün ileyh ilm ü fazl ile ârâste ve şi'ir ü inşa ile pîrâste olmağla meşâhir-i âsârından **Terceme-i Mustazraf** ve **Üss-i Zafer** ve **Zîbâ-yı Tevârîh** ve **Bağçe-i Safâ-endûz** ve resâil-i kesîre ve müretteb **Divân**-ı eş'âr ve **Müdevven Münşeât**-ı nâmdârı ve sâir âsârı ser-meşk-i üdebâ ve kütübhânesinde mevcûd u müheyyâdır.

60. El-Mevlâ Es-Seyyid El-Hac Hasan Tahsîn Beyefendi[288] (ö. 11 Safer 1278)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh -sebbet sicâlü'r-rahmeti aleyh- **Şâm**-ı cennet-meşâmda beyne'l-ahâli **Beytü'ş-Şürefâ** dinmekle ma'rûf hâne-i âlînin fi'l-asl sahibi **Sâdât-ı Hüseyniyye**'den **Kıbrıs Cezîresi** muhassıl-ı esbakı merhûm **El-Hâc Mehmed Ağa**' (ö. 1262)[289]nın necl-i siyâdet-menâkıbıdır. Cevher-i tâbdâr-ı vücûdu cezîre-i mezkûreden ma'den-i ricâl-i ahrâr olan **Lefkoşe**'de 1215 senesinde nümûdâr olarak terbiyyet-i peder-i âlî-himmet ile tefehhüm-i kelâma miknet geldikde ibtidâ mekseb-i edeb olan mektebde **/60/** Kur'ân-ı Kerîm ba'dehu sırasıyla fenn-i tecvîd ve vucûhen kırâatı muallim-i kâmilden taallüm ü telemmüz ve mukaddemât-ı fünûn-ı âliyeyi ba'zı efâzilden ahz u telezzüzden sonra câzibe-i zimmet ile vâlid-i mâcidleri **Dersaâdet**'e rıhlet eyledikde "el-veledü'l-hürre yektedî bi-ebâihi'l-izze" me'âlince müşârün ileyh dahi beraberce azîmet ve ba'zı fuhûl-i be-nâm ve fuzelâ-yı kirâmdan ulûm-ı âliyeyi tahsîl ve erbâbıyla devâvîn ü kütüb-i bedîiyyât ve nusah-ı nâdire-i muhâzerât muzâkeresine bezl-i kudret ü kemâlât-ı beşeriyyeden ma'dûd olan hüsn-i hatta dahi bir aralık meyl ve taaşşuk ve ol târîhlerde beyne'l-hattâtîn mümtâz olan **Laz Ömer Efendi** (ö.1824)[290]'den sülüs ve nesh temeşşük iderek nüsha-i zât-ı fezâil-simâtın ber-vech-i tekmîl tehzîb ve tezhîb eylediği hâlde kemâ-cereti'l-âde **Edirne** rüûsuyla ser-halka-i ehl-i ifâde olarak ba'dehu **Bilâd-ı Devriyye**'den **Sofya** kazâsına sakk-ı sahîh-i istihkâkı sâhib-i hil'at-i beyzâ cânib-i âlîsinden imzâ ba'dehu bâ-i'tibâr mahrec-i **Üsküdâr** rütbesine nakl ile mağbût-ı emsâl ve bir müddet

---

288. **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.3, s.1629; **Sicill-i Osmânî**, C.2, s.49-50.
289. **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.291.
290. İbnülemin Mahmud Kemâl, İNAL, **Son Hattatlar**. MEB Yayını, İstanbul 1970, s.263.

sonraca ya'nî 50 senesi Saferi'nin on dokuzuncu gününden zabt itmek üzre **Mekke**-i mükerreme pâye-i refîasıyla âric-i meâric-i ikbâl buyrulup edâ-yı farîza-i hacc ve ifâ-yı vecibe-i acc u sec ve ziyâret-i **Ravza-i Hazret-i Seyyidü'l-beşer** -aleyhi'salâtu ve's-selâmu mâ talaa'ş-şemsü ve'l-kamer- niyyet-i hâlisesiyle ce.nmâzet-rân-ı semt-i **Hicâz** ve

Key boved yâ Rab ki çâder Yesrib ü Bathâ konem

mısrâını zemzeme-sâz olarak kıble-i enâm olan **Beytullahü'l-harâm**'a vusûl ile mahsûlü'l-merâm oldukdan sonra çend mâh mücâveret ve seccâde-nişîn-i irşâd u kerâmet olan **Şeyh Mehmed Cân Efendi** Hazretleri'nden ahz-i usûl-i **Tarîkat-i Aliyye-i Nakşbendiyye** ve enfâs-ı kudsiyyelerinden kesb-i fuyûzât-ı hafiyye vü celiyye ve ihtiyâr-ı mücehedât ile derûnunu tasfiye kılarak ba'dehu **Dârü'l-hilâfeti'l-aliyye**'ye avdet itdikde **İstanbul** pâye-i vâlâsıyla kudûmları teşrîf ve bu tevcîh-i münâsible def'-i zâyidleri taz'îf buyrulmuş idi. Kemâl-i iffet üzre biraz müddet arâm ve tekrâr şevk-i tâm ile cânib-i mağfiret câlib-i tayyibe-i **Taybe**'ye âzim ve bu yolda çekilecek zahmetin gâyeti ayn-ı rahmet olacağın câzim olup yaverî-i inâyet-i mülk-i ma'bûd ile **Ka'be**-i maksûda vâsıl ve işbu def'a-i sâniyede murâdı **/61/** hâsıl olarak azîz-i müşârün ileyh hazretlerinin işâret-i lâzimü'l-icâbetleriyle itmâm-ı sülûk ü terakkî ve esrâr-ı tarîkati yoluyla telakkî iderek lâbis-i hırka-ı hilâfet ve muhtâr-ı avd-i ric'at olarak nice fukarâ-i müstefîzî yek nazar-ı kimyâ-eserle gınâ-i kalbe mâlik ve tarîka müsteid olanları birer teveccüble sâlik itmişler idi. "Alâ kaderi ehli'l-garami te'ti'l-garâim" me'vâsınca uluvv-ı himmetleri zâhir ve bâtın riyâsetlerini cem' ile **Anadolu** ve **Rûmili** pâyelerini ve 64 senesi Saferü'l-hayr'ın sekizinci gününden zabt itmek üzere nikâbet-i eşrâf hıdmet-i celîlesini ve mükerreren bi'l-fi'l **Rûmili** sadâretini ihrâz iderek hilâf-ı şer'-i şerîf-i hükm ü kazâ ve huzûr-ı cenâb-ı ahkemü'l-hâkimînde mes'uliyyete hüccet olmamak içün olur olmaz da'vâ-yı müzevvirî istimâ' ve imzâdan ihtirâz üzre müddet-i örfiyyelerini itmâm ve ömrleri altmış üçe resîde olarak revnak-efzâ-yı dest-i riyâset-i ulemâ ve müttekâ-pîrâ-yı mesned-i vâlâ-yı nikâbet-i eşrâf oldukları hâlde 78 senesi şehr-i Saferi'nin on birinci pazar günü ale's-sabah irtihâl-i dârü's-selâm idüp **Hazret-i Hâlid** -radiyallahu anhu rabbi'l-vâhid- **Türbe-i Şerîfesi** civârında **Vâlide Sultân Türbe**-i latîfesi hazîre-i cennet-nazîresinde defîn-i hâk-i ıtırnâk olmuşlardır. Rahmetullahi aleyh. Mevlânâ-yı müşârün ileyh servet ü yesâr ve nezâhet ü vakâr ile hâce-i ahrâr gibi şöhret-şi'âr ve menhiyyâtdan perhîzkâr olup derece-i belâgatleri ve kuvvet-i ihâta-i ilmiyyeleri zâde-i tab'-ı nakkâdları olan

eş'ârdan ve cevdet-i hıtta-ı melekeleri asâr-ı kalem-i müşgîn-rakamları olan levhalardan celî vü bedîdârdır. 63 yaşında tekmîl-i enfâs-ı ma'dûde buyurmaları dahi ittifâkât-ı haseneden ve zât-ı sütûde-sıfâtları **Sâdât-ı Hüseyniyye**'den olmağla şu iki nisbetle mazhar-ı mağfiret olmaları eltâf-ı amîme-i rahmâniyyeden müsteb'ad değildir.

61. El-Mevlâ Es-Seyyid Mehmed İlmî Efendi[291] (25 Receb 1236- 18 Cemâziyye'l-âhir1289)

Mevlânâ-yı müşârün ileyh menâkıb-ı cemîleleri mukteżâ-yı makâm üzre mesned-i ulyâ-yı meşîhat-ı İslâmiyye'ye şeref-bahşâ olan ulemâ-yı ızâm ve fuzelâ-yı bâhirü'l-ittisâm sırasında beyân **/62/** u tibyân olunan şeyhülislâm-ı sâmî-makâm **Yâsînci-zâde Es-Seyyid Abdülvehhâb Efendi**'[292]nin mahdûm-ı ferruh-nijâdıdır. 1236 senesi Receb-i Şerîfi'nin yirmi beşinci günü **Dersaâdet**'de **Fincancılar Yokuşu**'nda kâin **Köse Kethüdâ Konağı** dimekle ma'rûf hâne-i saâdet-âşiyânede encümen-ârâ-yı vücûd ve pertev-endâz-ı âlem-i şühûd olmuşdur. **Kadı-zâde Tâhir Efendi** (1160-27 Receb 1254)[293] merhûmun meşîhatlerinde ya'ni 1243 senesi Şa'bân-ı Şerîfi'nin yirminci günü müderrislik rüûsuna nâil ve şîme-i ulemâ üzre devr-i medâris idüp bu sırada **Gümülcineli Mehmed Efendi** ve ders vekili esbak **Hacı Ömer Efendi** (ö. 3 Cemâziyye'l-âhir1267)[294] ve **Kara Harmanlı Mustafâ Efendi** ve **Sadr-ı A'zam Hâce** dimekle ma'rûf **Zencineli** merhûm **İbrâhîm Efendi**'den tahsîl-i ulûm-ı Arabiyye ve funûn-ı şer'iyye eyledikleri gibi hâlâ **Mekke-i mükerreme Müdîri Mehmed Efendi** (ö. 1291'den sonra) [295] ve **Evkâf-ı Hümâyûn** nâzır-ı esbakı **Kânî Bey** (ö. Cemâziyye'l-âhir1266)[296] merhûmun hatt-ı nesh ve sülüsü ve sudûr-ı ızâmdan **Emîn Bey-zâde Abdülkâdir Bey** (ö. 1262)[297] merhûmdan dahi ta'lîk hattını taallüm ve temeşşük ile izn ü icâzet almış ve tafarât-ı münâsibiyye ile 61 senesi Saferi gurresinde **Yenişehir Fenâr** mevleviyyetine vâsıl olmuşlar idi. Terfî'-i **Bilâd-ı Erbaa**

---

291. **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.491.
292. Bibl. yukarıda verildi.
293. **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.246; **Kâmûsü'l-a'lâm**, C.5, s.3540; **Osmanlı Müellifleri**, C.1, s.350; **İlmiye Sâl-nâmesi**, s.587-589; **Osmanlı Şeyhülislâmları**, s.186-187.
294. **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.600-601.
295. **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.302.
296. **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.74.
297. **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.349.

ile 1263 târîhinde **Mekke**-i mükerreme pâyesiyle tekrîm ve 64 senesi Ramazân-ı Şerîfi'nin yirmi beşinci günü **Dârü's-saltanati's-seniyye** pâye-i refîasıyla ta'zîm olunup 68 senesi Şevvâl-i Şerîfi gurresinde bi'l-fi'l **İstanbul** kadılığıyla be-kâm ve eyyâm-ı mu'tâdeyi tekmîl ve hıdemât-ı aliyyeleri meşkûr olmağla 69 senesi Şa'bân-ı Şerîfi'nin yirmi birinci günü **Anadolu** pâye-i celîlesiyle mukzıyyü'l-merâm ve 72 senesi Zi'l-ka'desi gurresi'nde bi'l-fi'l câh-ı vâlâ-yı sadr-ı **Anadolu** ile tebcîl ü ikrâm olunup müddet-i mu'tâdeyi ba'de't-tekmîl 74 senesi Rebîü'l-âhiri'nin yedinci günü Rûmili Pâye-i celîlesi'ne is'âd olunmuşlar idi. 75 senesi Receb-i Şerîfi'nde **Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye** ve muahheren **Meclis-i Âlî-i Tanzîmât**'a a'zâ ve 77 senesinin Receb-i Şerîfi'nin gurresinde sadrü'l-ulemâ-i **Rûm** ve nâil-i gâyetü'l-gâyât-ı merdüm olup sene-i kâmile kemâl-i **/63/** nezâhatle te'âtî-i umûr ve nihâyet-i sedâd u istikâmetle tesviyye-i ahvâl-i cumhûr ile müddetlerin tekmîl ü tetmîm eylemişler idi. 1278 senesi Rebîü'l-evveli'nin altıncı günü reîsü'l-ulemâ **Hasan Tahsîn Bey**'in vefâtından mansıb-ı celîl-i nikâbet-i eşrâf ile nâil-i matlab olarak hâlâ ol mansıb-ı âlîde karâr ve duâ-yı vâcibü'l-edâ-yı şehin-şâhî ile evkât-güzârdırlar. Mevlânâ-yı müşârün ileyh sıhhat-i neseb ve şeref-i haseble meşhûr hüsnü'l-ahlâk tayyibü'l-ağrâk halîmü't-tab' selîmü'n-nefs müteverri' vü müteberri' [ve] müttekî ve müteşerri' mebzûlu'n-niam hânedân-ı kesîrü'l-ihsândandırlar. Tavvallahu ömrehu. Âmîn.

62. Mefhar-ı Sâdât Ve Menba-ı Siyâdât Şecere-İ Şâh-ı Ahmedî Semere-İ Bâğ-ı Muhammedî Muzafferü'd-Dünya Ve'd-Dîn A'nî Es-Seyyid Nizâmüddîn İbni Es-Seyyid Şihâbüddîn Hazretleri [298] (ö. 955[299])

Müşârün ileyh **Bağdâdî**'dir Vilâyet-i **Irak**'da sâdâta nakîb oldukları hâlde **Sultân Selîm Han** -aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân- **İstanbul**'a celb idüp küllî riâyet buyurdukları misüllü vefâtlarından sonra **Sultân Süleymân Hazretleri** cülûsunda **İbrâhîm Paşa** (ö. 9 Muharrem 1011)[300] vezir-i a'zam iken nakîbüleşrâf ta'yîn oldukları ve ba'dehu ferâgat idüp **Silivri Kapusu** hâricinde defîn-i hâk-i ıtırnâk **/64/** oldukları

---

298. **Mecmûa-i Tevârîh**, s.230; **Sicill-i Osmânî**, C.4, s.559.
299. Mecmûa-i Tevârîh'deki bir tarih beytinde ölümü 1009 (s.230), Sicill-i Osmânî'de ise 975 Muharremi olarakgösterilmektedir (C.4, s.559).
300. **Sicill-i Osmânî**, C.1, s.97.

mahalde zâviye binâ itmek murâd idüp nezd-i padişâhîye celb ile ba'zı musâhebetle nice in'âm-ı tâmdan sonra zâviyenin kurbunda her kim mütemekkin olur ise 100 hâneye varıncaya kadar tekâlif-i örfiyyeden berî olup muâf ve müsellem olmaları hakkında bir emr-i şerîf dahi i'tâ buyurdukları ve hicret-i nebeviyyenin 955'inde müddet-i ömrleri 63'e resîde olduğu hâlde vefât eyledikleri ba'zı risâlede görülmüş ve sâhib-i divân **Seyyid Seyfullah** Hazretleri (ö. 1010[301])[302] dahi bunların mahdûmları olup bâb-ı mezkûr dâhilinde zâviye-i mahsûsalarında medfûndurlar. Her ne kadar bunların ol târîhlerde nakîb olduklarına dâir tevârîhde bir gûne sarâhat ve işâret görülememiş ise de ber-minvâl-i muharrer ba'zı risâlede manzûr-ı âcizî olmasıyla teberrüken ve teyemmünen işbu nüshada zeyle mücâseret olmuşdur. Kaddesellahu esrârehumâ.

İşbu **Devhatü'n-nukabâ** 83 senesi Şehr-i Rebîü'l-âhiri'nin evâhirinde **Karahisârî Es'ad Efendi'nin Litoğrafya Destgâh'ında Mahmûd Rıf'at Efendi** hattıyla tab' ve temsîl olmuşdur. Afâ anhumâ. Amîn bi-hürmeti'n-nebiyyi'l-mürselîn.

---

301. Sicill-i Osmânî'ye göre 1026 (C.3, s.123).

302. **Mecmûa-i Tevârîh**, s.222; **Sicill-i Osmânî**, C.3, s.122-123; **Osmanlı Müellifleri**, C.1, s.81-82.

D İ Z İ N

TIPKIBASIM

جدول نقیبهای سادات کرام

تاریخ نقیبلری: ایام	شهر	سنه	تاریخ عزللری: ایام	شهر	سنه	تاریخ وفاتلری: ایام	شهر	سنه	اعداد	مدفنلری	اسامیسی
									۰۰		درعصر ییلدرم بایزید خان غازی
۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰	۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰	۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰	۰۱		عاشق حسن چلبینک جدی بغدادی سید علی نطاع خنفرلی
۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰	۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰	۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰	۰۲		درعصر سلطان مراد خان ثانی وابو الفتح سلطان محمد مشار الیهک مخدومی زین العابدین افندی
۰۰	۰۰۰	۰۹۰۰	۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰	۰۰	۰۰۰	۰۹۴۲	۰۳		درعصر بایزید خان ولی خواجه پادشاهی عبدالله افندی زاده سید محمود افندی
۰۰	۰۰۰	۰۹۴۲	۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰	۱۶	صفر	۰۹۸۰	۰۴	در تربهٔ [illegible]	درعصر سلطان سلیمان خان اول تاشکندی مخدوم افندی
۰۰	۰۰۰	۰۹۸۰	۰۰	ر	۰۹۸۴	۰۰	م	۰۹۹۶	۰۵	در بروسه	درعصر سلطان سلیم ثانی ومراد خان ثالث بغدادی یوسف افندی زاده السید حسن افندی
۰۰	ر	۰۹۸۱	۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰	۱۲	م	۰۹۹۲	۰۶	در تربهٔ [illegible]	سلطان زاده السید محمد افندی
۰۰	م	۰۹۹۲	۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰	[illegible]	ذ	۰۹۹۰	۰۷	در جانب حجاز	میرزا مخدوم افندی
۰۰	ذ	۰۹۹۰	۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰	۰۰	ل	۱۰۰۸	۰۸	تکیهٔ جعفر ابدالی در [illegible]	بکی میرزاده یحیی افندی
۰۰	ر	۱۰۰۸	۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰	۰۰	جا	۱۰۱۲	۰۹		درعصر سلطان محمد خان ثالث قیصریه لی سید عبدالقادر افندی
۰۰	جا	۱۰۱۲	۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰	ل	۱۰۱۳	۱۰		درعصر سلطان احمد خان اول بروسه وی السید محمد یاوز افندی
۰۰	ل	۱۰۱۳	۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰	جا	۱۰۲۵	۱۱		بروسه وی السید امیر علی افندی
۰۰	جا	۱۰۲۵	۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰	ج	۱۰۴۱	۱۲	در قرب ایوب انصاری	دیاربکری السید قاسم غباری افندی
۰۰	ج	۱۰۲۲	۰۰	۰۰۰	۱۰۲۹	۰۲	ذا	۱۰۴۰	۱۳	در جوار [illegible]	درعصر سلطان مراد خان رابع حمیدی السید محمد افندی
۰۰	ذا	۱۰۳۹	۰۰	ذ	۱۰۴۲	۰۰	ن	۱۰۴۴	۱۴	در جدهٔ منوره	حمیدی السید [illegible] السید محمد افندی
۰۰	ذا	۱۰۴۲	۰۰	۰۰۰	۰۰۰۰	۱۰	م	۱۰۵۷	۱۵	در تربهٔ [illegible]	انقره وی السید [illegible] سعد امیری افندی
۰۰	م	۱۰۵۷	۰۰	ذ	۱۰۶۲	۰۰	صفر	۱۰۶۲	۱۶	در قرب جامع امیر بخاری	درعصر سلطان ابراهیم خان سبزکر زاده یونس افندی

بقيهٔ جدول نقباى سادات

تاريخ نقابتلرى				تاريخ عزللرى			تاريخ وفاتلرى		اعداد	مدفنلرى	اسامیسی
يوم	شهر	سنه	يوم	شهر	سنه	يوم	شهر	سنه			
١٥	ج	١١٤٢	٢١	ن	١١٤٢	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	٣٥		بولوى زاده السيد محمد امين افندى
٢١	ن	١١٤٢	٠٠	٠٠٠	١١٤٤	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	٣٦		سيد فيض الله افندى دامادى السيد محمود دده افندى
٠٠	٠٠٠	١١٤٤	٠٠	٠٠٠	١١٤٥	٠٠	٠٠٠	١١٥٨	٣٧	در قبرستان يناق اباد	خواجه زاده السيد عمر افندى
٠٠	٠٠٠	١١٥٠	٠٠	٠٠٠	١١٥٦	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	٠٠		ثانيا اق محمود افندى زاده السيد زين العابدين افندى
٠٠	٠٠٠	١١٥٦	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	٢٨	ذا	١١٥٧	٠٠	در خطيره مدرسه ...	ثانيا السيد محمود دده افندى
٠٠	٠٠٠	١١٥٧	١١	ل	١١٥٩	غ	ذا	١١٦١	٠٠	در جوار حضرت خالد	ثانيا اق محمود افندى زاده السيد زين العابدين افندى
١١	ل	١١٥٩	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	غ	ش	١١٦٢	٠٠		ثانيا بولوى زاده السيد محمد امين افندى
٢٢	لن	١١٦٢	٠٨	ل	١١٦٥	١١	ل	١١٦٥	٣٨	در اولياء چنيلر	السيد محمد سعيد افندى
٠٨	ل	١١٦٥	٠٠	٠٠٠	١١٦٦	٠٠	ذا	١١٦٦	٣٩	در خارج باب ادرنه	قره‌لى زاده السيد محمد رضا افندى
											در عصر سلطان عثمان خان ثالث
٠٠	ذ	١١٦٩	٠٠	٠٠٠	١١٧٢	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	٤٠		شريف زاده السيد محمد شريف افندى
											در عصر سلطان مصطفى خان ثالث
٠٠	٠٠٠	١١٧٢	اواخر	م	١١٧٥	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	٤١		ادريس زاده السيد محمد امين افندى
٠	م	١١٧٥	٠٠	٠٠٠	١١٧٨	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	٤٢		ميرزا زاده السيد محمد سعيد افندى
٠٠	ذ	١١٧٨	٠٠	جا	١١٨١	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	٤٣		شيخ الاسلام السيد مصطفى افندى زاده سيد عبد الله افندى
٠٠	جا	١١٨١	٠٦	ذا	١١٨٢	١٨	ذ	١١٨٨	٠٠	در تربه قره احمد	ثانيا ميرزا زاده السيد محمد سعيد افندى
٠٦	ذا	١١٨٢	٠٠	٠٠٠	١١٨٦	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	٤٤		قره حصارى السيد ابراهيم افندى
٠٠	٠٠٠	١١٨٦	٠٠	٠٠٠	١١٨٧	١٦	ذ	١١٩٤	٠٠	در تربه حضرت خالد	ثانيا شريف زاده السيد محمد شريف افندى
٠٠	٠٠٠	١١٨٧	٠٥	ل	١١٩٦	١٢	ج	١١٩٧	٠٠	در محله بكجيلر	ثانيا قره حصارى السيد ابراهيم افندى
٥	ل	١١٩٦	١٩	ل	١١٩٩	٠٠	٠٠٠	١٢١٥	٤٥	در خارج باب ادرنه	درى زاده السيد محمد عارف افندى
											در عصر سلطان عبد الحميد خان
١٩	ل	١١٩٩	١٩	ش	١٢٠٠	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	٤٦		سيد عبد الله افندى زاده السيد محمد درويش افندى
١٩	ش	١٢٠٠	٠٦	جا	١٢٠٢	١٠	ذ	١٢١٥	٤٧	در اسكدار	السيد محمد كامل افندى
١٧	جا	١٢٠٢	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	١٦	ج	١٢٠٦	٠٠	در اسكدار	ثانيا عبد الله افندى زاده السيد محمد درويش افندى
											در عصر سلطان سليم خان ثالث
٢٨	ج	١٢٠٦	٢١	ب	١٢٠٥	٠٠	ص	١٢٠٥	٢٨	خارج قرنبوده سرسرا	السيد يحيى توفيق افندى

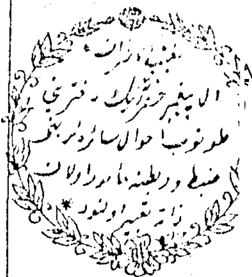
بقيهٔ جدول نقيب السادات

تاريخ نصبلري				تاريخ عزللري			تاريخ وفاتلري		اعداد	مدفنلري	اسمالري
ايام	شهر	سنه	ايام	شهر	سنه	ايام	شهر	سنه			
٢١	ب	١٢٠٥	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	٦	ل	١٢٠٨	٤٩	ترسانه عمره سي دروازه	بجاقجيلر كتخداسي زاده السيد محمد فائز افندي
٠٠	ل	١٢٠٨	غره	ب	١٢٢١	٠١	ن	١٢٢١	٥٠	در مدينهٔ كوزلحصار	اسعد زاده محمد شريف زاده السيد محمد عطاء الله افندي
٠٤	ب	١٢١١	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	١٧	م	١٢٢٢	٥١	در اسكدار	رائف اسمعيل پاشا زاده السيد عصمت بك افندي
١٨	م	١٢٢٢	٠٠	٠٠٠	١٢٢٤	٠٠	٠٠٠	١٢٢٤	٥٢	در قره جه احمد	دري زاده السيد عبد الله افندي
											در عصر سلطان محمود خان غازي
٤	ل	١٢٢٤	غره	ج	١٢٢٨	١٤	ب	١٢٤٩	٥٣	در تربهٔ بابا كوزلي	جلبي زاده حفيدي السيد زين العابدين افندي
٠٠	جا	١٢٢٨	٠٠	٠٠٠	١٢٣١	٠٠	٠٠٠	١٢٣٣	٥٤	در اسكدار	خير الله افندي احفادندن السيد محمد [illegible] افندي
٠٠	٠٠٠	١٢٣١	٠٠	٠٠٠	١٢٣٣	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	٥٥		بجي توفيق افندي حفيدي محمد صديق افندي
٠٠	٠٠٠	١٢٣٣	سلخ	ج	١٢٣٤	٠٠	ن	١٢٤٩	٥٦	در خانقاه [illegible]	بسنجي زاده عبد الوهاب افندي
٠٠	٠٠٠	١٢٣٦	١٠	ذا	١٢٣٧	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	٠٠		ثانيا محمد صديق افندي
٠٠	٠٠٠	١٢٣٧	٠٠	٠٠٠	١٢٣٨	٠٠	ب	١٢٤٨	٥٧	در جامع اسماعيل افندي	شريف زاده ابو الخير افندي
٠٠	٠٠٠	١٢٣٨	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	٠١	ل	١٢٤١	٠٠	در حظيرهٔ مدرسهٔ نقشبنديه	ثالثا محمد صديق افندي
٠٠	٠٠٠	١٢٤١	١١	ذا	١٢٤٧	٠٠	ش	١٢٥٥	٥٨	در خانقاه [illegible]	عبد الله افندي زاده السيد احمد رشيد افندي
١١	ذا	١٢٤٧	٠٦	ص	١٢٥٠	١٥	ش	١٢٧٥	٥٩	در طوپ قپوسي	عصمت بك افندي زاده السيد عارف حكمت بك افندي
٠٦	ص	١٢٥٠	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	١٢	ش	١٢٥٧	٦٠	در تربهٔ [illegible] بازاري	سليم منلا زاده السيد عبد الرحيم افندي
											در عصر غازي سلطان عبد المجيد خان
١٢	ج	١٢٥٢	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	٠٨	ص	١٢٦٤	٦١	در تربهٔ [illegible]	حسني علي شيخي زاده السيد محمد سعد افندي
٠٤	ص	١٢٦٦	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	١١	م	١٢٧٨	٦٢	در تربهٔ [illegible]	قبرسي زاده السيد حسن حسين افندي
											در عصر همايون
٠٦	را	١٢٧٨	٠٠	٠٠٠	٠٠٠٠	٠٠	٠٠٠٠	٠٠٠٠	٦٣		بسنجي زاده السيد محمد علمي افندي

بسم الله الرحمن الرحیم

حمد و ثنای بی‌شمار اول خالق بی‌چون و بی‌نظیره سزاواردرکه جملهٔ مخلوقاتندن نوع بنی‌آدمی
جوهر عقل و حکمت و شرف علم و سخا ذیله مستثنا و بلکه کاست وقایع روزکاره اطلاع و ادراک
ایچون احسان قوهٔ قابلیت و ملکه ایله سرافراز بیورمشدر * وصلوات زاکیات و تسلیمات
وافیات اول سید المرسلینه احرادرکه دیباچهٔ دفتر جریدهٔ رسل و انبیا
و شفیع مشفع روز جزادر * و تحیات بی‌حساب اول اشرف کائناتک آل و اصحاب کرام
و خلفای بنامنه روادرکه هربر شجرهٔ ثابت الاصل دین مبین احمدینک برفرع سعادت
اثری و منهاج هدایت بنیانک نجم ازهریدر * اما بعد * آشنایان کتب تواریخ و اخبار
و دیباچه بندان وقایع روزکاره پوشیده دکلدرکه دیوان ایران ازلده نام نامیلرینه
نشر شرف * انا جعلناک خلیفة فی الارض * ایله اسعاد اولنان خاندان عالیشان سلاطین عثمانیه‌دن
پدرم بایزید خان علیه الرحمة والغفران حضرتلرینک عهد خلافتلرنده دکین سادات کرام ایچون
ناظر و ضابط نقیبان اولنمامشیدی الحق مضمون میمون * ان الارض لله یورثها من یشاء *
عنوان منشور اجلالری و توقیع رفیع * تؤتی الملک من تشاء * پیرایه ... غالری اولان
دودمان جلیل الشان عثمانیانک اندم که امامهٔ سجدهٔ سلطنت و طرز تمکین بنیان

انكن بنیان شوكت شهریار صاحب مكنت عثمان خان اول غازی علیه رحمة والغفران
حضرتلری تأسیس مبانی خلافت بیوردقلرندنصكره نجل نجیبلری سلطان اورخان
وبعده سلطان مراد خان علیهما الرحمة والرضوان حضراتی دخی بریندن توسیع دائرهٔ
سلطنت وشهریاری وتكمیل اسباب مكنت وجهانداری یه همت ودیكر جانبدن دخی تشیید
ایوان حكمت ودیانت وتأیید اركان شریعت نیت خیریه سیله زمرهٔ علما وصلحا وسیما
سادات كرام ومشایخ عظام حضراتنی انواع عواطف لطائف خسروانه ومنصب مناصب دیوانیه
وعطایای سنیهٔ ملوكانه لریله تلطیف واحیایه لطف وعاطفت بیوردقلرندن اطراف واكنافدن
نیجه اساطین علم وعرفان ونیجه سادات ومشایخ كرامت نشان * شعر * تا ابد پاینده
بادا دولت عثمانیان * تا قیامت باد قائم عزت آن خاندان * دعاسنی كویان وموطن
اصلیلرینی ترك ایله بلاد شرفنهاد رومه هجرت ودعلیه شتابان اوله رق سایهٔ همایونلری
اهل پرور پدرانه مستظل امن وحضور اولدقلرندن بشقه حضورلری مناصب عالیه ایله توقیر
وتلطیف وتشریفات سنیه وعطایای ملوكانه لریله تشریف بیوردقلرندن ممالك عثمانیه علما
وفضلا وسادات كرام سعادت انتما ایله طولمشلر ایدی بوكرده سعادت شكوه هدن اولوب
بروسه ده متواری خاك عطرناك اولان امیر سلطان یعنی سید محمد بخاری حضرتلری
دخی مرحوم ومغفورله یلدرم بایزید خان عصرلرنده دار الملك بخارادن آهنك روم ایدوب
اثنای راهده بغداد بهشت آباده عطف شرف قدوم ایدوب مكرملرینه مهمان اوله رق جاذبهٔ محبتلریله
عنان كیر عزیمت وبروسه یه خط رحال اقامت ایدن سید علی نطاع كه جد اعلالری سید محمد دار السلام
بغدادده تعداد اولنان اشرافدن ایدی منظور نظر پادشاه مكارم اكتنا اولدقده طائفهٔ علیهٔ
ساداته ضابط وناظر نقیبان برله كندولری چون ابو اسحق زاویه سی بنا وتولیتی اولاد واحفادینه
شرط قلنوب حقلرنده احترامات لازمه وتوقیرات ایجابیه یی ایفا بیورمشلر ایدی تیمور فتنه سنده
مسلا فناری وشیخ محمد الجزری ایله حبسه مبتلا اولوب بعد الخلاص ادای فریضهٔ
حج واثنای مناسك عج وثج ایلیوب حلبن قنغولده شهزاده سلطان محمد خان كه فاتح قسطنطنیه‌در
جمعیت غفارلری اثناده بساط انبساط كبی خاطر نشینلری برهم اولد ::

منقش زنگارین اسلوب اولنمهانه دکته مألوف الاستعمال اولمامغله مقبول طبع مراد خان
دریا نوال اولهرق آخر عمرینه دکین منظور نظر اکرام و مظهر اعزاز و احترام اولدیغی حالده
امرار ایام ایله مکرما ارتحال ایدوب یرلرینه فرزند دلبندی السید زین العابدین افندی
بکام وساطت مرادیه وفاتنده ده ناظر سادات کرام اولوب انلر دخی انتقال
ایلدکدن صکره منصب مزبوره نجه زمان خالی قالمشیدی عقد تاسعکه هجرت نبویه نك
ملحوظ یوزنجی سنه سی ده بایزید ولی خان غازی حضرتلرینك عصر شاهانه لرینده سید نامنه
ظهور ایدن بعض متعینه یدرك تادیبی لازم کلمکله و شقایق نعمانیه ده مناقبی مسطور
و تذکرة الشعراده امیری مخلصی ایله مذکور اولان منلا قرملی مرباسی سید محمود افندی
عرب و عجم سیاحتن بالتکمیل اولوقت رومه کلمش بولنمغله اتفاق اعیان و جمهور ایله
سادات کرامه ناظر تعیین و دیار عربده ناظر سادات اولان ذات نقیب الاشراف
عنوان دلپذیری ایله شهرت کسب اولدیغندن مشارالیهك منشور نقابتی دخی عنوان مذکور
ایله تزیین اولنه رق اشبو تعبیر جلیل ابتدا کندولرینه باعث تبجیل و یکرمی بش اقچه وظیفه
و بعده ترقیات ایله اسباب معیشتی تکمیل اولنمشیدی مشارالیهدن صکره باعث اسایش
دین و ملت و سبب افزایش قدر سلطنت اولان پادشاه دادگر و شهنشاه معدلت
کستر مالك البرین والبحرین خادم الحرمین الشریفین الا و هو السلطان بن السلطان السلطان
عبد العزیز خان بن السلطان الغازی محمود خان عدلی جعل الله عمره اطول الاعمار و ابد خلافته
ما تعاقب اللیل والنهار پادشاهمز افندمز حضرتلرینك عصر باهر النصر شاهانه لرینه کلنجیه دکین
سادات هاشمیه دن سیمای سیرتلرنده * العلماء ورثة الانبیا * سری نمایان و ناصیهٔ
بیضای فضیلتلرنده سادات الامة الفقهاء شرافتی عیان اولان ابرار فضائل آثاردن
بر رفاضل والا حسب و سلیل صحیح النسب منصب مذکوره مشرف اولدقلری کبی بونلرك نخبهٔ
احواللری دخی کتب تواریخ آثارده محرر و مذکور اولوب لکن شمدی یه قدر جمله سنك
احوالنی متکفل ضرسیعه رسائلهٔ بر مجلهٔ مخصوصه سی اولمدیغنه و دولت علیه نك بویله مناصب
جلیله و مأموریت مهمه سنده استخدام اولنان ذوات کرامك ترجمهٔ حال و مناقب جمیله لری

جمیله‌لری صدره‌سیله سلک تحقیقه چکیلوب اطباق اوراق روزکاره زیوربخش
اولمسنه بناءً بو بندهٔ عاجز بی‌اقتدار السید احمد رفعت که بضاعهٔ پریشان
گفتار رونحی مجرد دولت علیهٔ ابدمدتک صداقت و استقامت شعار
اولان بنده‌لری عبارنده حقلرنده علی الدوام کرم و عنایت و متمام متعاقب الوقوع اولدیغی
اعلان و افهام و امتداد عمر و دولت و ازدیاد شان و شکوه سلطنت شهنشاهی
ایچون استجلاب دعوات اجابت آثاره و بونلرده ارتحال دار بقا ایدنلرک رحمتله
یاد و برحیات بولنانلرک طول عمره مقارنتله همیشه منظهر التفات شهریار معدلت آثارله
مسرور القلب اولملرینه بر وسیلهٔ حسنه اولمق نیت و آرزوسیله مولانای کامشارالیه محمود
افندینک جدّا ایله حالا نقیب سادات بولنان مولانا السید محمد علی افندی حضرتلرینه
گلنجیه دکین منصب مذکورله متشرف اولان سادات علمای عظام حضراتنک ترجمهٔ حال
و مناقب جلیله‌لرینی صدره‌سیله جمع و تلفیق و قلم پریشان رقمله ذیل و تنسیق ایدرک نامنی
* دوحة النقبا * ایله تزیین ایلدی اگرچه اشبو نسخه‌لر لطائف مصنوعه و ظرائف مطبوعه
هرنقدر کنز و اختراعم دکلسه ده اقتدارم موجوده‌ری صرف ایله بوجه تواریخ و آثارده
کما ینبغی تحقیق و تدقیق ایله سلک املایه چکلمش اولدیغندن و برکتاب که هرنقدر شیرین خطاب
اولسه منظور پادشاه معدلت آیین بیورلمدقجه ارباب فضائل و اصحاب عرفان و امثالک
اکا نظر ایتمدکلری درکار و کلیات لطائف و معارف اولورسه ده نسخهٔ منظر التفات
خسرو والاجناب اولمدقجه آل ابرزده طوتمدقلری بدیدار اولدیغندن بناءً علی ذلک التفات
ملوکانه‌لرینی ارزانی کوروب آثار شرف آثار خلافتپناهیلریله مأثور اوله‌رق سائر
کتب و تواریخک باغات عالمه زیب و زیور ویردیکی کبی بونلرک دخی وقایع روزکاره
زینت بخش اولمسی امیدیله تقدیم عتبهٔ فلکمرتبهٔ خلافت و سلطنت و بارکاه پادشاه بلند
منقبت قلندی جناب منزل الکتاب تقدس ذاته عن الاضداد حضرتلرندن متوقع و متضرع‌درکه
قرین حسن نظر سعادت مقرونی و رهین قبول جناب سلطنت مصون اولوب بو میمنت ایله میان سخنوران نظم
و نثر و هنروران فضل و شعرده ذلات و خطاسی دامن عفو ایله مستور کلیه رف مقبول و معتبر اولمایین با معاین

المولی الفاضل الکامل سیّد محمود افندی

مولانای مشار الیه سلطان بایزید خان غازی علیه رحمة والمغازی حضرتلرینک خواجه سی
عبد الله افندینک فرزندی پدر مشار الیه عبد الله افندی بو عالم تنکنای کون و فساددن نزهت
فزای عالم اعلایه انتقال ایلدکده یتیم قالوب بعض صلحانک حوزهٔ حرمت تربیتنده نشو و نما
بولمشیدی زمانه سی علماسندن تلمذ ایدرک صدد دوم مولانا الهی و مولانا برکوی زاده نک ..
خدمتلرنده تحصیل ملکات و تکمیل کمالات ایلدکدن صکره مسلک تصوفه سالک اولمشیدی
سیاحت طریقیله عرب و عجم بلادی عقد تاسع اوائلنده دیار رومه عودت ایدوب اول هنکامده
سیدنا میله ظهور ایدن بعض متسیدلرک دفعه کتوردکلری اوضاع ناهجاردن طولایی
تربیه لری لازم کلمکله طقوزیوز بر تاریخنده یومی یکرمی بش اقچه وظیفه ایله منصب نقابتله متشرف
اولوب سادات سیادات ایالک تصحیح انساب و تنقیح حسابرلی حوالنه متعلق امور *
ولعن الله الداخل والخارج * فحواسنجه دخول و خروجه مورث لعنت اولان خصوصه مرتبط
مصالح کندولره تفویض اولنمشیدی * شعر * حسب و نسب اساست اوزان سبب * شهنشاه عالم
نقابت سپرد * بچوکان رجحان زمیدان فضل * زاقران خود کوی اجلال برد * هجرت نبویه دن
طقوز یوز یکرمی اوج سنه سنه دکین منصب نقابتده ثابت قدم اولوب سنهٔ مذکوره ده تنکنای
زوایای فنادن حیات ابدی و بقای سرمدییه متکفل اولان فضای قسمت آباد قدسه روان
اولدیلر مشار الیهک ذات محمدت سمات و مکرمت صفاتی زیور سیر شایسته و پیرایهٔ خلق
حمیدهٔ بایسته ایله حالی اولوب جمیع امورنده طریقهٔ محمودهٔ مسعوده یه و سیرت مرضیهٔ رضیه یه
سالک ایدی * شعر * رفع بابه شرف الاقبال والدول * سنی شانه آیة الاخلاق والسیر * حسن
عقیده و صحت اعتقاده مالک اولوب سلیم الطبع حلیم النفس متواضع و متشرع و متورع ذات
فضائل سمات ایدی نیروی بازوی جود و سخا ایله اظهار ید بیضا ایدوب دست لطف و
احسانله فقرا و ضعفانک کوکلنی آلور و مدت عمرنده صغار و کبارک احوالنه تعرض
ایتمیوب کندی مصلحتلریله مقید و مشغول و اثنای مصاحبتده مابینلرنده تکلفی طرح ایلیوب حسن

مشار الیه دباغزاده
نقیب الاشراف لقبنه
کوره بکلکه صتی اولمشدر
عرفا بلیوب منشوریه
نقیب الاشراف یازدیررزدی
اول عنوان جلیلی ابتدا
کندولره بخشش تجلیل
اولنمشیدی *

حین محاوره و محاضره‌ده لطائف لطیفه سویلرایدی منکوشن قبوللرا وامغه سزاوار درر
غرر اشعار اصدار ایدوب زبان ترکیده قصاید لطیفه ابداع و اختراع ایلدی * شعر *
چون کنم وصف کتابت که دو ربست ورق * چون دهم شرح ترا چون دو زبانست قلم *
* رحمة الله علیه *

المولی الفاضل تاشکندی محترم افندی

مولانای مشار الیه عبدالله بزرکشابادی نسلندن سید صحیح النسبدر دیار تاشکندیدن ظهور
ایدوب تحصیل علم و کمال ایلدکدن صکره فلکجه بکلیکی عزم سیاحت و پرگار پای همت ایله روی
زمینی مساحت ایدوب بعدا دار الحج درسعادتده القاء رحل اقامت ایتمشیدی طقوز یوز
فرقا اوج تاریخنده عواطف خسروانیه‌دن نقش المجد وظیفه ایله نقیب الاشراف و مرحمة
جاه و شوکتی بعید الاطراف قیلنوب لکن امر سبحی طعن موالیدن خالی دکلایکن طقوز یوز
الیمش سنه‌ده اسرار نقشبندیه بلکه غواص بحار شیخ خلیل عبداللطیف بخاری حضرتلری دیار
رومه شرف قدوم ارزان قیلدقده حضور حضرت سلیمان خانیده مشار الیه عبدالله بزرکشابادی
نسلندن سید صحیح النسبدر دیو حسن شهادت ایلیوب مجد و معززا محرفا الملری زیارت قصدیله
تحرک شهبال عزیمت ایتمشلردی بکلکه پادشاه قدردان بانفوذ قدری عالی و علوفه سی بالغ رتبه
موالی اولمشیدی اواخر دولت سلیمانیه‌ده بکرار حج ایدوب اولوقت لواء دکوناهیه پسایه افکن
اجلال و بال کشای اقبال اولان سلطان سلیم کریم حضرتلرینه ملاقی اولدقده کندولرینه
سلطنت ایله تبشیر و انتقال والد ماجدلرینه حسن تعبیرله افهام ایدوب اول اثناده سریر سلطنت
و دولت پادشاه هفت اقلیم مشار الیه سلطان سلیم خان علیه الرحمة والغفران حضرتلرینه
انتقال ایتمکله کندولره حسن اعتقاد ونظم روایت مقرره سنی متزاید ایلیوب نظرامیدی
ریشه‌دار و سررشته املی زلف حورا کبی کشیده تار اولوب کندولرینه رئیس الاطباء علما
اولان مجوزه وصوف درازاستنایه ایله مشرف و سرفراز و رخش رخشانی صیقلی عبار ایله
ادهم چشم و درخشنده عنبر سررشته برور احداق کبی حریر طراز قلمشلرایدی ثروت وافره

وشوکت نهایتنه صاحب اولمشیدی و قرق سنه مقداری منصب نقابتده قرار ایتمشیکن مدت
عمری انجامه رسیده اولوب طقوز یوز سکسان صفرینک یکرمی التنجی کونی نهارا بعدالظهر
انتقال ایدوب ایاصوفیه قربنده دارالقرا جوارنده دفن قلنمشدر مشار الیه
صاحب نسب و عزت نفس ایله مشهور دریای ابرازالانسابه کمال نظام ویروب دخول بیکانه دن
صاف و محروس الاطراف وتمسکاتنی دستورالعمل اشراف اتخاذ ایتمشدر و منصب نقابتک
اعزازینه بادی سیادت کثیرالایادی اولمشیدی شویله که عزت نفسی حددن زیاده تکبر و تجبر
مرتبه سنه بالغ ایدیکه مجالس و محافلده صدور علمایه بلکه شیخ الاسلام حضرتلرینه تقدمه همت
و بضاعت مزجاته دعوای فضیلت ایدر ایمش او توز بیک عدد زر کامل العیار و حدود حصاردن
بیرون جنس و عقار ترکت ایلیوب بعض خیرات انشاسنه میر شعبان نام سید مشهوری
وصی مختار نصب ایدوب میر مزبور خصلت امساک و نسبت خسسده تاشکندی اولمغله
مال موقوفی ارباب ایلیوب عشر امثال ایتمش ایکن اضعاف مضاعفه استغلال طمعنه دوشوب برکت اولوقت
افلاکه ویروب ده سه بولنان مثقال بر فلقا ازالمشدیکه ایکی تاریخنده دیوانه موت الیه عصیان
ایلیوب نیجه مسلمانلر ایله سید مزبوری دفعة شهید و اموال اهالی ایله کیسه مسعود کبی نابدید
ایلیوب مقتضای حرص شوم نسبتدن محروم ایلدیکی ذیل شقایقده مذکوردر رحمة الله علیه * *

المولی الفاضل الکامل سید حسن افندی

مولانای مشار الیه بغداد قاضیسی یوسف افندینک فرزند فرزانه سی اخریدر علمای عصردن
حافظ عجم خدمتلرنده مدت مدیده اشتغال بعده نوری افندی استانه سنه انتساب
ایلیوب روم ایلی صدری ایکن محی الدین افندیدن ملازم و طریق تدریسه عازم اولمشیدی اولا
یکرمیشر اقچه ایله دیمتوقه ده عبدالواسع افندی مدرسه سنه مدرس اولوب بعده ترقیات ایله دور
مدارس و حظوظ ریوز التمشر یدی ذی القعده سنده سکسان اقچه ایله مغنیسا فتواسنه ترفیع اولنمشیکن
یتمش رمضاننده شهزاده سلطان مراد عرضی ایله عزل اولنوب بر مدت مرورنده صدر روم اولان
حمید افندی همشیره سی التمشر اقچه وظیفه تقاعد تعیین قلنمشیکن عالی ایله محروسه بروسه ده کوشه

کوشه نشین فراغ اولدیغی حالده طقوز یوز سکسان صفرنده منصب جلیل نقابت ایله احترام
اولندی سکسان درت ربیع الاولنده ضعف پیری و هرم استیلاسیله استعفا ایدوب
یوز سکسانی اقچه وظیفه ایله ینه محروسهٔ بروسه‌ده ساکن کنج خمول و طاعات و عباداته
مشغول ایکن طقوز یوز سکسان التی محرمنده کبوتر جانی تحریک شهبال همت و اشیان
قدیمنه عودت ایدی مشار الیه صحت نسب و شرف حسبله مشهور حسن الاخلاق طیب الاعراق
پیر نورانی معمر وجود پاک صلاح و تقوا ایله ممتاز اولوب حتی انتقاللرندن برقاچ کون مقدم
حضرت امام حسن رضی الله تعالی عنه حضرتلرینی واقعه‌لرنده کوروب کندولرینی دعوت و اظهار
محبت ابوت ایدرلر سحری ادای دیون و وصیت و تهیهٔ اسباب سفر آخرت ایلیوب اول
* اثناده رحلت ایتمشلردر رحمة الله علیه *

المولی الفاضل الکامل السید محمد افندی

مولانای مشار الیه صدور دولت سلیمانیه‌دن معلول امیر افندینک مخدوم مکرملری اولوب طقوز یوز
سکسان درت ربیع الاولنده منصب جلیل نقابت اشراف خلعت بالای قامت امانتلری قلنمش و سکسان
سکز ربیع الاولنده شیخ الاسلام و حلال مشکلات انام اولمشلر ایدی ترجمهٔ حاللری منشآت اسلامیه
صره‌سنده تفصیلا سلک تحریره کچورلمش اولمغله اشبو مجلده تکرارندن صرف نظر قلندی رحمة الله علیه

مشیخت جلیله نقابت مشار
الیهده برلشه‌رک اخیرلرینه
دکین منصب نقابت علیحده‌ایدی
تاسیس شدر *

المولی الفاضل الکامل میرزا مخدوم افندی

مولانای مشار الیه معین الدین اشرف حضرتلرینک پدرلرکه میرزا مخدوم لقبیله موسومدر پدر والا
کوهری میر عبد الباقی درکه سلسلهٔ نسبی سید شریف جرجانی حضرتلرینه وابسته و طرف مادرندن
تا قطب جهان و میر غیاث الدین منصور جنابلرینه پیوسته در شهر دلاویز تبریزده علوم عقلیه و نقلیه‌یی
تحصیل و فنون مسنونه و ریاضیه‌یی تکمیل ایدوب ایران شهزاده‌لرندن شاه اسماعیل ثانی‌یه معلم
اولمشیدی طقوز یوز اللی اوج تاریخنده سیر و سیاحت طریقیله درسعادته کلوب اول وقت روم ایلی
قاضیعسکری بولنان چوی زاده افندی حضورلرنده تحنف و ترک طریق تعصب و تعسف ایتمشلر ایدی بعده

** کندولری
جانب حجازه رومال
اولدقده شرفادن سید حسنی
اعاده ایدوب نقابته توکیل
ایتمکله وفاتلرینه دکین امر
نقابتی مولی الیه سید حسن
اداره ایتمشدی

مقر سعادتلرینه عودت ایدوب شاه مشارالیهك یرینه شهزاده سی شاه طهماسب خسرو ایران
زمین اولدقده مشارالیهك دائرهٔ شوکتی بعید الاطراف و صدر علما و سید الاشراف اولمشیدی
اول اثناده دیار ایرانده ظاهر اولان متلاطم امواج فتنه و فساد و انتشار شرار شرذمهٔ ملاحده
سنی الاعتقاد اولانلره حضور و توقیا من ملابسه اول شاه سعیدی شهید و غرق رحمت رب
مجید ایدکلری اثناده بونلر دخی مبتلای حبس و تضییق و بعدها یوسف صدیق اولمشلر ایدی
بعد الخلاص اول تاریخده اهل و عیال ایله شهرزور والیسی بولنان شمسی پاشازاده محمود پاشانك
سایهٔ زر افشانه التجا ایدوب پاشای مشار الیه نامهٔ مخصوص ایله والد ماجدلرینه ارسال انلر
دخی عرض پایهٔ سریر سلیمانی قیلوب پادشاه اهالی نواز تشریف مهمان کریمدن آگاه
اولدقده جوائز پادشاهانه لریله اعزاز و التمش اقچه وظیفه و رتبهٔ تقاعد علما ایله اکرام بیورمشلر
ایدی طقوزیوز یتمش اوچ سنه سنده ادای فریضهٔ حج و ایفای لوازم عج و ثج ایلدکدن
صکره عودت و سلطان مراد خان ثالث حضرتلرینك کمال نعمت و نواللریله پرورده اولوب
منظومهٔ روایت علیه لری مستزاد قلنمشیدی سکسان التی سنه سنده مولویت ایله امداد فقهانه
و سکسان یدی رجبنده بغداد بهشت آباد و سنهٔ مزبورده طرابلس شام قضالری قاضیلغی و سکسان
طقوز شوالنده مدینهٔ منوره و سنهٔ مرقومه ربیع الاولنده مکهٔ مکرمه ایله تکریم و تبجیل اولنمشلر ایدی
طقسان اوچ محرمنده منصب نقابت اشرافه سایه رسا و طقسان درت محرمنك یوم عاشوراسنده
دار السلطنت سنیه قاضیلغنه شرف بخشا اولوب اول تاریخده والده لرینك وفاتی کمال تأثرلرینی
موجب اولمغله ترك منصب و جاه و عزم جانب قبله گاه ایلدکلرنده مکه قاضیسی سیفی
افندینك خبر وفاتی گلوب روم ایلی صدارتی پایه سی ایله مکررا حاکم بلدهٔ حرام و شیخ الحرم
واجب الاحترام اولمشلر ایدی والده لرینك مبنی در بابنده مدینهٔ منوره یه ایصالا ایچون
کندیلر جانب برده متوجه اولوب مجاورتی ایتمشلر ایدی طبقات بشر سنیسی اواخرنده اولارق
مقدسه ده ارتحال ایتمشلردر مولانای مشار الیه مجموعهٔ فضائل و معارف و جریدهٔ شرائف و لطائف
لطیفه بر مخدوم مکرم ایدی طعام و لباسده تکلفه مائل اسباب احتشام و رعایت و احترام شفقته دل
نفوذ بیشماری اوضاع و اطواری کبی برنك کاشه گدای بی نوا گاهی پادشاه عالیشان ایدی

ایدی فن نجومه مطلع اولدقلرندن طقسان درت تاریخنده حجه کیدوب اول زمین مبارکده
قرار ایدوب جکلری کندو خطلریله ضبط و تحریر ایلدکلری تاریخده مسطوردر واردر بارلرندن صدور
ایدن اشعار بلاغت شعارلری تذکرة الشعراده مذکوردر مرویدرکه نقیب اولدقلری سنه که
طقسان اوچ محرمنه مصادف اولوب اول سنه ده قحط باراندن اهالی درسعادت صبحیله رفع
استسقا ایچون اوق میدانینه جیقدقلری کون کندولرینک درسعادته واصل اولدقلری کون
اولوب ذات کرام ایله برابر طوغری اوق میدانینه نازل اولور رحمت نیکه واصل اولوب نیاز کریه خیرله
برتاب دعا ایلدکلرنده ناگاه ابر نیسان متبرکه لری فی الحال نمایان اولوب غربال ایله برباران ده

* تاریخ میزاب وربانی تمیمتندر رحمة الله علیه *

المولى الفاضل الكامل يحيى افندى

مولانای مشار الیه یحیی میرزاده دیمکله مشهور انام اولان سادات کرامدن تحصیل سرمایهٔ علوم
وتکمیل پیرایهٔ منطوق ومفهوم ایدوب حسن بک افندی مرحومدن ملازم وطریق تدریسه عازم
اولدرق دور مدارس وعقد مجالس ایدرک ادرنه ده دار الحدیث پایه سنه صاحب اولمشیدی
طقسان بش ذی الحجه سنده میرزا محمد ومک مکه ده وفاتی خبری کلوب نقیب السادات کرام اولدیلر
بو صورتله برفایح مدارسه اخی رایدوب نهایت بیک ایکی جمادی الاخره سنده غلطه و بیک
اوج جمادی الاخره سنده اسکدار قضالرینه قاضی اولوب بیک سکز ربیع الاخرنده ربیع
حیاتی آخر مبتلای صرصر فنا وبرگ ریز خزان مرکله بی برگ ونوا اولمشلردر طوبخانه ده قندیلجی
جبار سنده جعفر افندی تکیه سنده عرب احمد تربه سنده مدفوندرلر مولانای مشار الیه
علم ومعارف ایله مشهور کریم الاخلاق طیب الاعراق نظیف ولطیف بر ذات شریف ایدی
صبری مخلصی ایله شعارلری وتذکرة الشعراده بعض اشعارلری واردر دره عصارک مهرو

* ترجمهٔ تمیمتندر رحمه الله علیه *

المولى الفاضل الكامل عبد القادر افندى

مدینهٔ قیصریه ده صحبت شیب ایله بنام اولان سادات کرامدندر بهاء الدین زاده
افندیدن احراز شرف ملازمت ایلیوب سالک سمت قضا ومالک ازمهٔ حکم وامضا
اولمشیدی بلده سی اولان قیصریه قضاسندن منفصل وکنج عباده منزوی ومتبتل ایکن
بیک سکز ربیع الآخرنده باامر شریف درسعادتده کلوب نقابت سادات کرام صوابدید شیخ
الاسلام ایله کندولره انعام اولندی ایل مشغلهٔ جلیله ایله سبحه شمار ایام ایکن بیک
اون اوچ جمادی الاولیسنده انتقال دعالم قدسه سعی ایلدیلر مولانای مشار الیه سید بذات
رسوم کمال دیانتله یکانه استقامتده الفکی مفرد زمانه اولوب علم ومعرفتله شعاری وقدری
* مخلصی ایله اشتهاری واردر رحمة الله علیه *

المولی النجیب سید محمد نقیب

مولانای مشار الیه بروسه وی سید احمد چلبی نک مخدوم کریمیدر * عم بزرکوارلری امیر حسن
چلبی نک اوغلی السید محمد افندی بواش چلبی لقبیله مشهور اولمغین بونلر دخی یاوز چلبی دیمکله
زبانزد جمهور ایدی تحصیل شرایف علم وعرفان وتکمیل لطائف تحقیق وایقان ایلیوب بحسب
العاده دور مجالس اقامت ایتدکدن صکره سالک سمت قضا وبعض بلاد جسیمه ده فرمانروای
حکم وامضا اولمشلر ایدی بعده طریق تدریسه داخل وفرق امحه وظیفه ایله بروسه ده امیر سلطان
مدرسه سنه واصل اولوب بیک ربیع الآخرنده حضور صدرنده هدایه نک کتاب جهادندن
امتحان اولنوب سنهٔ مزبوره رجبنده قاسم پاشا مدرسه سی عنایت اولنمشیدی بو صورتله دور مدارس
ایدرکن بیک اون اوچ صفرنده ایوب قضاسیله مقضی المرام وسنهٔ مزبوره جمادی الاولیسنده نقیب
سادات کرام اولمشلر ایدی سنهٔ مزبوره شوالنده ترک علایق فانیه وعزم حدایق جاودانیه
ایلدیلر مولانای مشار الیه نخل سرسبز چمنزار علوم شیر غزال بیشهٔ عرفان بحر جوشان
دانش ارمغان اولوب دامن سخا همه جامهٔ زیب وفضل واداب غبار نقابیله دامن
پاک ایدی بو اشعار لرسی دانش عرفانلر بر اشعار ایدر دع یاوز کوزل دکلمیدر
* اول شاه خشمناکدر * رحمة الله علیه *

المولی

المولى امیر علی افندی

مولانای مشار الیه محروسهٔ بروسه ده پیدا و بلاد شهودده جلوه نما اولوب اوائل حالنده
طریق سعادت رفیق علمه سلوک و قرص اشتهارینی سکهٔ سلطان علما ایله مسکوک
ایتدکده خواجه سعد الدین افندی حضرتلرندن ملازم و عزم راه تدریسه جازم اولوب
فرقانجه ایله بروسه ده عیسی بک مدرسه سنه نائل و بو صورتله دور مدارس ایدوب نهایت
بیک اون محرمنده آمد واون بر صفرنده یکیشهر قضالری ایله حکام واون اوج شوالنده
اوسنه نقابت سادات کرام ایله اکرام اولنه لر منصب مذکورده نیجه زمان کمال
نزاهت واستقامت ایله خدمت و سعد اکبر کبی فیض سعادت سیادت ایلیوب نهایت
بیک یکرمی بش جمادی الاولیسنده دعوت حقه اجابت و مشعلهٔ نور ایمانله راه قویم
دار النعیمه اصابت ایلدی مولانای مشار الیه کمال صلابت ایله مشهور استقامتده علم تنقیح
حجج و تمسکات ساداتده مسلم اصل ثابت عرق طاهری کمال تتبع صیانت و بحر الانسابه
دخول ایلیکانه دن دراست اوزره اولوب منسبلرک دقایق جلی معلومی اولمغین
بر شجرهٔ اجداد انشا ایدوب فرقت هند و هر بری رجال اربعین رتبه سنه متصاعد والمستغنی
الالزام و بلا نکیر شهرت و شیوع عین شرط اخبر حصول مرام قلمشیدی اما ایام برودت
شتا کبی هنگام شدت و خشونتی گذار ایتدکده آیینهٔ عالمده عکسی نمایان اولوب علما تمیزی لنان
سادات دستانسیز ایله سراسر معلم و دفعهٔ اشجار بهار کبی سر سبز و خرم اولمشلر ایدی رحمة الله علیه * *

المولى قاسم غباری افندی

مولانای مشار الیهک وجود کثیر المحامدی بلدهٔ آمد دن نابدیدار و خوشنویسلکده نادرهٔ
ادوار اولوب بتخصیص دقت خط غبار ایله لعل بنانی کبی بر اشتهار اولمغین غباری
مخلصیله شهرت شعار اولمشیدی اورادن در علیه یه عازم و خواجه افندی آستانه سنه
ملازم اولوب رسشیاری ... هر بابده تکریم و کام شماران مراتق ثنا صبه نتقدیم

اولنوب دور مدارسله بیلک اون طقوز جمادی الاولیسنده صحن کلوب یکرمی بر
شوالنده ایوب ویکرمی درت جمادی الاولیسنده سلیمانیه مدارسنک برینه
قدم همت قومشلر ایدی یکرمی بش جمادی الاولسنده منصب جلیل نقابتله مکه مکرمه
پایه‌سی ایله اکرام بعده استانبول قضاسی اعتباری ایله احترام اولنمشیدی اوتوز درت
جمادی الآخره‌سنده مثوای موجه قرار و غریق رحمت پروردکار اولدی جوار حضرت ابا
ایوب انصاری رضی الله عنه الباری‌ده مدفوندر مولانای مشارالیه حریف آشنای معارف و علوم
و وجیه ذادیب علو الشان ولبیب منتسب اولدیغی کبار مجالسنده هرکسی خیر ایله یاد و احسانه
توجه‌لرین تبشیر ایله نیجه محزونلری شاد قیلمق عادتلری ایدی غلال مطارحه‌ده صناعت کلام و خرده
کاری سواد ارقام ایله اسناد جهر صنایع دیاری و چابکسواران کمیت اقدام ایله مساهم و مباهی
بلکه دم مباهات مومنکا قبیده لاینیق عباری دیو دعوا ایتسه رطب اللسان ثنا اولانلر خامه کبی
تصدیقه جاری اولمق مقرر ایمشدر مردو ملکت نسبی مدخول و رحیق تحقیق معلول اولوب مرویدر که پدری
استانبوله کلوب کندولرینه اول ملاقاتنده تعجب کنان حالتکه بو سلطان بنم اوغلم اولسه
دیر ایمش سلطان احمد خانک اول جامع شریفی دروننده اولان جلی خطلر بونلرکدر عباری تسمیه
اولنمدیغی سبب بر بیرنج دانه‌سنه اختصار شریف یازدقلریدر رحمة الله علیهما * * * *

المولی الفاضل وصدر الکامل السید محمد افندی

مولانای مشارالیه ولایت حمید داخلنده کائن اکردیر نام قصبه‌ده مدفون طریق زینیه‌دن
الشیخ برهان الدین حضرتلرینک نجل نجیبی و زمره قضاتدن شریفی محمد افندینک فرزند
حسیبی در طقوز یوز التمش حدودنده چشمه‌سار وجوده ورود و استفاضه ماء الحیوه وجود
اولوب هنکام تفریق سفید و سیاهده تحصیل سواد و مشعل نور شعور ایله سیر صفحات استیها
و استعداد ایدوب صدر العلماء الاعلام زکریا افندینک طقوز یوز طقسان تاریخنده اناطولی صدری
اولدقلرنده تذکره جیلک خدمتلرنده استخدام و شرف ملازمتله ایصال المرام ایدوب مرشدلری ایله
... حسب المراتب دور منازل ثنا مسعا ایدوب اوچ صفرنده جمله ... ستة ذی ...

ذی الحجه سنده غلطه دن اون بشیله جمادی الآخره سنده شام شریف قضالرنده منصب‌لری احکام

اولوب یاران قضاتدن شریف صبری افندی رح ز ح حاکم شام شریف ۱۰۲۱ * مصراعنی تاریخ

دوشنبه هشیدی بلک اون طقوز صفرنده مکه مکرمه یه نقل اولنوب یکرمی جمادی الآخره سنده

بعد اداء مناسك الاحرام وجه عزیمتی جانب رومه تحویل ایلمشیدی بلک یکرمی درت ربیع

الآخرنده ادرنه قضاسیله مقتضی المرام ویکرمی بش صفرنده مصر قاهره یه نقل ویکرمی یدی

جمادی الآخره سنده قضاء دار السلطنه ایله مظهر اکرام اولمشلر ایدی سنه تمامنده معزول

اولوب یکرمی طقوز جمادی الاولی سنده اناطولی صدریله شرف افزا اولدوقلری اثناده روم ایلی

قضاسی اربهلق تعیین اولنه رق اوتوز ایکی شعبانده خروج سلطان تهمتی ایله نفی اولنان

بعض علما ایله بروسه یه نفی واجلا اولنمشیدی جلوس سلطان مراد خان رابعدن صکره چه عفو

واطلاق اولنوب اوتوز اوچ ذی القعده سنده تکرار اناطولی صدریله اولمشلر ایدی اوتوز

درت جمادی الآخره سنده نقیب الاشراف درنک انداز اسلاف اولوب سنه مزبوره شوالنده

صدر صدارت رومه نقل برله تکمیل مراتب علمیه ایدیلر اوتوز طقوز هلالنده منصب جلیل نقابتی عزاداده لری

اولان شیخی افندی یه فراغت ونأ کرده علاقه محبت ایچون عقد بیوند مصاهرت ایلیوب کندولر

تنبل ار اللهیه عزیمت ایتمشلر ایدی بلک قرق ذی القعده سنک سکزنجی یوم احدده متوجه

درگاه احد رو نهاده خاک لحد اولمشلر در جوار تربه ابا ایوبده اعداد ایتدکلری مزار علیلرینه کده

متواری خاک پاک درلر مولانای مشار الیه حائز قصب السبق علم وعرفان شریف النفس عالی همت

کریم الاصل صارف طوبت علوم عربیه ده ماهر فنون ادبیه ده حلبند عقود الجلا ماهر شعر دانشده یکانه

افراد معارفده مفرد زمانه سخی وکریم مشفق ورحیم حسیب ونسیب ایدی قصیده برده یه تخمیس وقصائد

بدیعیه سی وار در عربی انشاری وتقریظلری محو داد باورنک انداز عرب عربا در شرحی مخلصی ایله

اشعار تر تذکره لرده مسطور ویاران سخن شناسی میانده مشهور دیوانچه‌سی منتخب اشعار بلاغت

سماشیدر * بیت * گرچه دبرلرده ابلر وفا اول نازنین * باکه اما چکنیجه سینه یه کلمز بغشین *

* وله * وارمدین ملک حسن اچه دخی سنی * اذ پر ایتمز سعد شیوه یه حافظ زاده *

* وله * کرمابه چره وارگوراو دلاک افتی * صوبدی جانها ایدی درویش خلوتی * رحمة الله علیه

المولی السید محمد ابن السید محمد

مولانای مشار الیه نخل سرسبز چمنزار سیادت سرو نابت قدم بوستان سعادت
حائز حسب ونسب وفائز محاسن موروث ومکتسب مولانا محمد افندی پدرکه آفتاب
وجود پرجودی ولایت حمیدده اکرز نام قصبه‌دن بروز وظهور وعلمای مشهوره‌دن یحیی افندی
دیمکله طنین انداز مسامع جمهور وسلسلهٔ نسبلری شیخ برهان الدین افندی حضرتلرینه
وابسته وموصولدر اوائل حالنده فضائل علم وهنره تحصیل وصحائف دل جنابی عنوان معارف
بیکرانیله تکمیل ایتدکده شیخ الاسلام یحیی افندی خدمتلرنده ملازم اولوب رسمه مداوم
اولوب قرق اقچه مدرسه‌دن معزول اولدقده بیک اون طقوز رمضاننده نائب محمد
افندی یرینه فتحیه سنان پاشا مدرسه‌سنه خارج اللی اقچه ایله مدرج اولدیلر بعده زال پاشا
وشاه سلطان وصحن وحصکه مدرسه‌لریله تنظیم واوتوز برشعبانده سلطان سلیم قدیم
مدرسه‌سیله تکریم اولنوب اوتوز ایکی محرمنده قدس شریف قضاسی واوتوز بش ذی القعده‌سنده
مکهٔ مکرمه قضاسیله نائل لطف فراوان اولوب جمعی چلبی بو کونه تاریخ دیمشدر والی کعبه اولدی
برعلامهٔ حیدرسیر لکن کتابکله اول منصب شریف ایله قره چلبی زاده عزیز افندی تشریف اولندی
اوتوز التی جمادی الاخره‌سنده غلطه قاضیلغیله اکرام وبعد العزل اناطول پایه‌سیله احترام
اولنه‌رق خانه‌لرنده عزلت نشین ایکن اوتوز طقوز شوالنده عم بزرکوارلری نقیب الاشراف شریف افندی
منصب جلیل نقابتی بونلره فراغت وتأکید علاقهٔ محبت ایچون عقد پیوند مصاهرت ایتدیلر جمعی چلبی
منصب نقابته تاریخ دیمشدر اعلم آل عبا اولدی نقیب شرفا قرق ایکی ذی القعده‌سنده سلفلری
رونهادهٔ خاک فرار اولدقده منصرف اولدقاری وظیفه وضمیمهٔ روایتلری اولان دیمتوقه
ارپه لغی ویریلوب قرق اوچ ذی القعده‌سنده اول وقت شیخ الاسلام بولنان اخی زاده حسین
افندی زاده السید محمد افندینک عتبه علیه‌لرینه دخول تهنیه‌سیله حساد بدنهادک غمز وافسادیله بجرا
قضای مکهٔ مکرمه نامیله استانبولدن طرد وابعاد اولنوب قرق درت رمضاننده جده اسکله‌سنه
قریب وارلدقده متواری امواج بحر رحمت جناب ملک غفور اولمغله خاک پاک جده‌ده

جدهٔ معموره ده مستور اولمشدر مولانای مشار الیه معارف وکمالاتله مشحون و صندوقهٔ درونسنده نقود انواع فضائل مخزون انوار کلام معجز نظامی مشکوة انجمن اهل عرفان دانثار اقلام مشکین ارقامی مانند چمنزار جنت صفا نخبزار ازهار نظم و نثر او ماهر مجموعهٔ فضائل و نوادر ایدی آثارندن شیخی تخلصیله ترکی و عربی اشعاری و سائر نامه‌سی واردر ترکیبندندر بو ایکی بیت نمونه در نظم بیگانه‌لر غمزه که وابسته در کوکل * ادرتلطفله حاصل اولور آرزوی دل * غمزه سندن بر اشارت بسدر اکر شیدا اوله * شه حسنک ندیم بی‌زبانیدر کوکل * علیل المزاج اولمغله مداواة علاج اشتغاللری زیاده و مأکولات و مشروباته اعتناسی فوق العاده ایدی قهوه بدل قشنوه پیدا ایدوب طبخ و ترکیبی بابنده مخصوص رساله یازمشدر اشعار عربیه‌لرندن قدس شریف قاضیسی ایکن فنجیه نام بر قصیدهٔ بلیغه نظم و انشا ایدوب هر کیجه صخرة اللهده قرائت اولنمق شرطیله بر مقدار مال وقف ایلمشدر الی الان اثری باقی و تواریخ جاریه‌در خلاف عادة طرف سلطنتدن طاببالیه دخان حرمتنه مفصل و مشروح فتوا یازمشدر رحمة الله علیه

المولی السید محمد اسعد امیر افندی

مولانای مشار الیهک نشئهٔ وجودی خاک پاک انقره دن بدیدار اولمغله انقروی امیر افندی دیمکله شهرت شعار اولمشدر نقود علم و عرفانیله کسب وجاهت و شان وکما ینبغی تحصیل عنوان ایتدکدن صکره طریق قضایه عازم اولوب اراضی مقدسه ده ینجه بلاده حاکم و رونق ... محاکم اولهرق وطن اصلیلری اولان انقره یه دخی ایکی دفعه قاضی اولمشلر ایدی ثالثا مولویتیله منصب مزبور عنایت و توز طقوز ذی الحجه سنده صادق زاده خصمی عبد الله افندی یرینه مدینهٔ منوره قضاسیله تکریم و قرق اوچ ذی القعده سنده علامه شیخی افندی یرینه منصب جلیل نقابتیله تعظیم اولندیلر اول منصب جلیل الشانده اون درت سنه متمکن اولوب بیک اللی یدی محرمنک یوم عاشوراسنده بجرعهٔ جام فنا و حضرت شهید کربلا نسب عالیلرینه اثبات حجت دعوای انتما ایلدیلر وود پاشا جامع شریفی حرم ارم نشاننده مدفوندر مولانای مشار الیه صلاح و دیانتله موسوم خوش سیر ادیب صحیح النسب بر ذات لطیف وجود شریفلری نورانی ورتب

عالیه‌یه وارزان اولدی رحمة الله * * * *

المولی سیرک‌زاده یونس افندی

مولانای مشارالیه طبقهٔ سلطان محمد خان غازی ثالثده زیور زیب سفاین و نور نمو نهال
هدایت اولان سیرک‌زاده امرالله افندینک کهتر پدری عنفوان شبابنده تحصیل سرمایهٔ
علوم وازعان منطوق ومفهوم ایدوب مخدوم عشقی‌زاده افندی خدمتلرندن ملازمتله بکام
وخدمت مدارسه سعی تمام اولوب امام سلطان مراد خان ثالث اولان ادیب افندی‌یه دامادی
اولمغین رعایته لی طره روان سفرینه روان وبازارجوق نام منزلده شرب خیام اولندقده
معید احمد افندی یرینه ادرنه قضاسیله منتهی المرام والمشتاقان بیک قرق بش رمضاننده ثانی
درامدلک جبی افندینک استانبوله کلدیکی کنورکن نهضت بکا سیل ایله صلبنه وکنه دلرینک
کوملجنه قضاسنه نفی واجلالرینه فرمان پادشاهی صادر اولوب بعد زمان سعادتخانه‌لرینه
رخصت یافته عزیمت اولدی اللی یدی محرمنده انقروی سید محمد افندی یرینه اناطولی پایه‌سیله
خدمت نقابت اشراف ایله منظور الطاف اولدیلر سنهٔ مزبوره ذی الحجه‌سنده اوزن کبری
اریه‌لقیله معزول وبرلرینه سلفلری محذوم موصول اولدی بعده پایهٔ صدارت روم ایله
احسان ایله واصل منتهای مرام اولمشلر ایدی اول حال اوزره کوشه‌نشین عزلت وانزوا وعابد
ملک بی‌انتها ایکن بیک التمش ایکی صفرنده عازم دریای رحمت نامتناهی اولوب رقا ایر بخاری
قدس سره الباری حضرتلری جامع شریفی حذاسنده مدفون وهدف سهام ادعیهٔ اهل دروندر
مولانای مرحوم مخدوم فتوت رسوم کلدسته‌بند علم نافع وعمل صالح عابد وزاهد ومفلق حافظ
کلام ملک علام سید صحیح النسب مشهور انام ایدی آثار خیریه‌سندن محمد آغا جامع شریفی
* قربنده مکتبلری واردر رحمة الله علیه *

المولی السید محمد بن السید محمد

مولانای مشارالیه ترجمه‌سی بالاده سبق ایدن نقیب سادات کرام انقروی سید محمد

مشارالیه
امرالله افندی سلطان
سلیم خان ثانیه معلم اولان
... شمس الدین الحسینی افندینک
... مجلس دار ارباب رسم ولدیبنده
... اولمغله جنازه‌سنی جامع
... محمدی‌یه کتوروب
... نماز دعاسنده محتاج الیه‌لر
... بوتمنه مجوزه قوموب فقرا
تعیینیله حلب دعا ایلیه‌لر
دیو حبس
استثنا ریزه اولانه
وصیت ایلمشلردر

محمد افندینك فرزند دلبندی و مخدوم خردمند پدر مشارالیهدر اوان ادراکده تحصیل نشو ونما
ویکردن کوش استعداد دینی پیرایه و کرانبها ایدوب علمانك برندن اخذ ملازمت ایله
طریقهٔ سلوك دستیکهٔ اعتبارین سلکهٔ ارباب رسوم ایله مسلوك ایتدکدنصکره بیك اللی
طقوزنده محمد افندی یرینه ولایتنه قاضی و اوچ سنه دن متجاوز اول بلده ده حاکم و والی اولوب
بیك اللی درت جمادی الاولیسنده معزول و اللی بش رجبنده قدس دار الانس قضاسی تفویض و
اللی التی جمادی الاولیسنده مدینة الرسول قضاسنه موصول و سنهٔ مزبوره ذی الحجه سنده زیرك
زاده یونس افندی یرینه خدمت جلیل نقابت سادات ایله نائل اقصی الغایه مأمول و اللی سکز سنه‌سی
شعبانندە معزول اولوب بیك التمش ذی القعده سنده اطرنه‌نك قضاسی ایله ارجمند اولمشیدی التمش
التی جمادی الاخره سنده ثانیا نقابت اشراف ایله تبجیل اولنمشیدی جمادی الاولیسنده ینه معزول
اولوب کملیك و حرمینك قضالری ارپه‌لغی احسانیله کذارنده ایام و لیالی ایکن بیك یتمش سکز
اواخرنده عازم کاشانهٔ بقا اوله‌رق داود پاشاده والدی جنبنده دفین خاك عطرناك
اولمشلردر مولانای مشارالیه مکارم افضالیه مذکور و داخل عداد ارباب رسوم سمهٔ صلاح ایله موسوم ایدی رحمة الله علیه *

المولی عبد الرحمن بن احمد بن امر الله

مولانای مشارالیه سبزکتا زاده امر الله افندینك نبیره‌لری السید احمد افندینك مخدوم مکرملریدر *
اوائل حالنده عم بزرکواری نقیب الاشراف لاکریونس افندی حجر تربیه‌سنده تحصیل سرمایهٔ علوم
و خدمتلرینه تکمیل آداب رسوم ایتدکده خواجه عمر افندی نظر عنایتلرینه مظهر اولوب مستقلا ملازم
و طریق تدریسه رفیق علمه عازم اولوب قرق آقچه مدرسه‌دن معزول ایکن قرق ایکی رمضاننده
مسیح پاشا خارجیله نائل مأمول و بو صورتله دور مدارس ایدوب بیك اللی اوچ صفرنده بغداد
دار السلام قضاسنه موصول اولمشیدی اللی یدی ربیع الاولنده مدینهٔ منوره و اللی سکز جمادی الاولیسنده
بالعزل سنهٔ مزبوره شعبانننده خلعت نقابت اشراف ایله معزز و رتبهٔ صدارت آناطولی ایله
مطرز اولوب ارپه‌لق بدله اوله‌رق آیا صوفیه و سلیمانیه و سلطان محمد خان وقفلرندن اللیشر آقچه
تعیین ایله تکریم اولنمشیدی بعده مدینه قضاسی ارپه‌لغیله درخ تعظیم اولنوب التمش اوچده روم

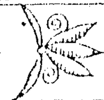
رودم ایلی صدارتنه پایه‌سنه حائز وغایت الغایات مطالبه فائز اولدیلر التمش التی جمادی
الآخره سنده ابشیر پاشا وقعه‌سنده معزول اولدیلر اوتالری اولان مدینه یه لینی‌دا جلا اولنوب هنوز
نیم جلسه استراحت ولمدین ثانیا مدینه منوره قضاسیله مسرور اولتمش یدی محرمنده معزول
اولوب سنه مزبوره شوالنده کندولره عینتاب قضاسی اربه‌لق عنایت بیورلشیدی التمش یدی محرمنده یانبولی
قضاسنه تبدیل ودیتمش ایکی رجبنده کوملجنه اربه‌لقنه تحویل اولنوب سکسانی جمادی الاولیسنده صدر
رومه نقل وسنه مزبوره رجبنده ظهور ایدن بکیشهرلی طور رحمان بک زاده دعواسی سبب
ظاهر اولوب جرم ناکرده لریله مجازات اولنوب عزل ایله تحکام اولدیلر ثانیا کلیبولی
قضاسنی اربه‌لقیله کوتورنشین حمول ایکن سکسان بش شعبانی نک اون بشنجی کوننده طلوع آفتابدن
اوچ ساعت مرور رنده آفتاب عمر عزیزی افول دما من اوارح مؤمنین موقعنه قعود
ایلدی سعادتخانه لری قربنده دباغ زاده مسجد شریفی ساحه‌سنده متواری خاک
عطرناک اولدیلر * روح ذی برکت زاده ایچون اوله اهدا فاتحه * تاریخ وفاتلریدر فضائل مشارالیه
خاندان هاشمیه یه میراث اولان فضائلر دعرفانه فائز واول حضرات عالیات علامات
وعادات اولان سماحت دستی ورتبه حائز انار مجد ومعال وانوار سعادت واقبال لوح
جبینده ساطع ولائح اولوب منصب نقابت طمقوز سنه علی التوالی ذات شریفلرینه
کسب شرف تازه واظهار رتبه بی اندازه ایدوب انبات نسبا ایچون اچق اوچ حجت
ویرمشلردر خط نسخی ایله اوچ مصحف شریف وخط تعلیق ایله درنخ قاضی ومانند وهدایه انتساخ
کتب کثیره ری تصحیح ومباحثه غامضه لرین تحشیه ایله تنویر ونلوخ اتمشلردر رحمة الله علیه * *

'e / > 1

تزمیل

مشارالیهک ماانه یه سبب شنیلری بیان اولنور شویله که ابشیر پاشا فتنه‌سنده برطاقم اراذل
اشقیا مرحوم شیخ الاسلام رتبت یولتان ابو سعید افندینک دخی خلعی حقنده درورود راز
بی معنا سوزلر افاده ایلدکلرنده صاحب ترجمه عبد الرحمن افندی ثمانه یه اعتراض ایدوب قتل
اولنمسنده فساد عظیم وار دیر شیخ الاسلام نامنه اولان آدم سائر اهل جرائم کبی ایکلا
تنزل اولنمق نه مرتبه قباحتدر رونق ناموسی علما بربادا اولوردیار ینه برکوله بره بهانه ایله بهر

هر برینی قتل ایدرلر. بو محاللر فساد عظیمه سببدر احکام شرعیه‌ده بیله تعزیرات هرکسک حال و شأننه کوره اولوب عوامه اولان تعزیر علمایه اجرا اولنمق جائز دکلدر ذوی العقول اولان بو کاره رخصت ویرمزمی جمله‌دن تقتیل اولنماینجه مفتی قتل اولنمز دیو ایاق باصوب حقا که عجیب جرأت و تدبیر ایدوب مقدمات معقوله موجهه بسط ایتمکله مشار الیه ابو سعید افندینک قتلندن خلاصنه سبب اولمشیدی انجق کندولرینک اوجاق اغالری وقعه‌سنده داخل جمعیت بکتاشیان اولمشیکن مستند اولدیغی مشار الیه ابو سعید افندینک امدادیله جرم عظیم افندی غایه تحمیل اولنوب کندو منصبنده قراری التفات جانب سلطنت ایله مرجع صغار و کبار اولمشیدی چنار وقعه‌سنده دخی عسکرک مرادی دولته نا قدر مطلوبلری اولان اغالر و برلسون دیو بر قارح وقعه پادشاه عالمپناه سلطان محمد خان رابع حضرتلرینه سویلدیکی اجلدن خاطر عاطر سلطانی کندودن منکدر اولوب اندرون همایون جانبی دخی متنفر اولمشلر ایدی فتنه سکون بولدیغی کبی بالاده بسط و بیان اولندیغی وجهله اربه‌لکی اولان مذکور مدانیه‌یه نفی و اجلا قلنمشیدی *

المولی الشیخ محمد بن المولی محمد قدسی ابن احمد افندی

مولانای مشار الیه صدر و دعیم سلطان عثمان خان ثانی علیه رحمة والغفران یدن قدسی محمد افندینک مخدومی و امیر بخاری علیه رحمة الباری حضرتلرینک دامادی و خلیفه ارشادی الشیخ محمود افندینک کریمه‌زاده‌سی نشانجی‌زاده احمد افندینک نبیره‌سیدر اهت رسوم بدر ولادتلری بیک طقوز سنه‌سنده واقع اولوب بالغ سن شعور اولدقدن صکره حسب الاستطاعه والدی تربیه‌لریله تحصیل معارف و فضائله ساعی و تکمیل آداب و رسومه مراعی اولوب خواجه پادشاهی عمر افندیدن اوصل رتبه ملازمت و دور متعادی مدارسله بیک اوتوز طقوز ذی القعده‌سنده قدس شریف قضاسیله تشریف و قرق اوچ صفرنده غلطه و قرق طقوز شوالنده سلانیک و اللی درت ربیع الاولنده محروسه بروسه و سنه مزبوره ذی القعده‌سنده ادرنه قضالریله شادان و بعد الانفصال اللی یدی ربیع الاخرنده کوزلحصار مع برواردی اربه‌لقی احسان و سنه مزبوره شوالنده استانبول قضاسیله شادان و اللی تسع شوالنده اناطولی قاضیعسکری و التمش بر جمادی الاولیسنده صدر رومه نقل و سنه مزبوره

رمضاننده عزل و بوغاز حصارینه ارسال اولنوب اثنی عشر رجبنده عودته ماذون اولدقده
توقاد قضاسی اربه لغیله جبر خاطر محزون بیورلدقده قبولدن ابا و عرض استغنا ایتمشلر ایدی اثنی عشر
اوج صفرنده بروادی و یکی بازار اربه لقلریله سلیمانیه و قنفذلق یدمیه یوز یکرمی بشه انجمه
علاوه روابط قلندری اثنی عشر درت ذی القعده سنده ثانیا سندنشین صدارت روم اثنی عشر ایدی
جمادی الاولیسنده توجیه نقیب زاده افندی یرینه منصب نقابت سادات کرام ایله تکریم
و قلیه قضاسی اربه لغیله تعظیم اولندقده بیتا افندی بو مصرعی تاریخ دیمشدر رع محل قدسی اولدک
اشرافه نقیب * ١٠٦٧ سکسان بش جمادی الآخره سنده مرض استسقا سببیله شجرهٔ عمر البررهٔ
وجودی صرصر کوه انداز فنادن فتاده و کلبرک خزان دیده کبی خاک سیاهه رونهاده
اولدقده خانقاه حضرت امیر البخاری جوارنده خانه لرینه متصل ساحه ده دفین زیر زمین و نقش سنک
مزاری جد بزرکواری زاویه سی شیخی فیضی مخلص حسن افندینک دیدوکی تاریخ گزین اولدی * منزلی
عدن اوله قدسی زاده نک الفاتحه ١٠٨٥ * مولانای مشار الیه مخدوم جلیل الشان صحبت علیه سحائب الغفران
عمدهٔ بنی دیم علمای روم نامه نژاد خاندان علوم حسن الاخلاق طیب الاعراق عفیف الذات لطیف السمات
حلیم و سلیم محسن و کریم ایدی آثارندن شیخی تخلصیله اشعاری واردر * کوشه ایت نه کوزل مدحک
اوقورای کول رعنا * شیخی کبی بر بلبل نازک نغم اولماز * اشعار دربارلرندندر رحمة الله علیه

المولی السید محمد سعید ابن المولی محمد اسعد افندی

مولانای مشار الیه بیک التمش التی ذی القعده سنده عزم خلد برین ایدن انقروی اسعد افندینک
مخدوم سعادتمندی و بروسه دن معزول ابو السعود افندینک صنو مهرپیوندیدر بیک یکرمی
سکز محرم الحرامنده سرحد عدمدن قفول و شهرستان وجوده نزول ایلیوب آمال ملکیهٔ
خدادادیله تحصیل علومه بذل اجتهاد ایدرک شیخ الاسلام عبد الرحیم افندی خدمتلرنده اشتغال ایله
اکتساب علم و ادب و جمع سرمایهٔ موروث و مکتسب قیلوب شیخ الاسلام ابن شیخ الاسلام یحیی
افندی مرحومدن نائل شرف ملازمت و مدارس علمیه ده متصدی خدمت اولوب قرق فی مدرسه دن
معزول و بو مسوده نامه دور مدارسه ایدرک بیک یتمش ایکی شوالنده دفعه مصر قضاسنه موصول و تمتع

ونيمشر يدى رجبنده مكهٔ مكرمه قضاسيله نائل اولدی دولتلرايدى بيكطقوز صفرنده استانبول
قضاسيله تعظيم وسكسان التى اواسنده معزول اولوب سكسان بررجبنده تكرار اول مسند عاليه ايله تكريم
اولندبر مسند دار به انفصالاتى اولندى كبى سكسان درت ربيع الاولنده اناطول صدارت
جليله سيله عالى قدر وسكسان بش رجبنده رياست سادات كرام منصب جليلى ايله اكرام وطقسان
برجمادى الاولسنده بيوك اوغللرى :: نمذمتكارلرندن بعضيلرينك وقوعه كتوردكلرى اولدقلرى
حركات نابجارندن طولايى مخدوم موى اليهك احضارى فرمان اولندقده تعلل وبهانه ايلدكـ
دیو خلاف انها اولنمغله اولا مخدوم موى اليه طريقتدن اخراج ثانيا صاحب ترجمه مشار اليه دخى
بالعزل بروسه يه نفى وادراج قلنمشيدى طقسان بش ذى الحجه سنده روم ايلى صدارت پايه
جليله سيله سرفراز قضاسى اربه لغى احسان وطقسان بدى جمادى الآخره سنك اون طقوز بنجى كوننده
خلفى بربنه ثانيا نقيب سادات كرام وطقسان سكز ذى الحجه سنك اون طقوز بنجى يوم احد عادت
مألوفه لرى اوزره صلاة صبحى سلطان محمد خان جامع شريفنده ادا ايلوب خانه لرنده تعمير ايلدكلرى
حمام مهيا اولمغين طوغرى حمامه دخول ايتمشلر ايدى ابتدا حرارتدن حاصل اولان ابخره ء ردیه
دماغلرينه صعود ايتدكده انفعال ما احساسيله جامكانه خروج وبرساعت زمانيه مرور
ايتمدين روح روانلرى اعلاء عليينه عروج ايدوب حضرت ابى ايوب انصارى رضى عنه البارى
تربه ء شريفه لرى جوارينه دفن اولندى مخدوملرى كاشف افندينك ونقاملرينه سوبلديكى تاريخدر
* رحلت ايتدكده بقا ملكنه رشيدى تاريخ * قايدر رحمت اوله سعد ابدى زاده * مولاناى مشار اليه
١٠٩٨
علم ومعارف ايله مشهور پرشوق وبركو دائما خنده رو صديق صدوق مراعى حقوق ابدى اثارندن
سعيدى تخلصى ايله خيلیجه اشعارى وار در بو مطلع كفتار دررباردندر * نيچه زلفنه دل مرغى اولمز سعيد
اوج رفعتده همايى اكه همب كوردم * رحمة الله عليه * * * * *

المولى السيد جعفر افندى

مولاناى مشار اليه سيد صحيح النسب زادكان عالمه كعبدن اولوب اوائل حالنده تحصيل علم وكمال
ايله اشتغال وعصرينك علماى ذوى الاحترامنه اتصال ايله كندولرندن ملازم وطريق فيض رفيق

تدریسه جازم اوله رق شیمهٔ قدیمهٔ علما اوزره دور مدارس و قطع مراتب ایدوب سلیمانیه
راده سنه واصل اولمشیدی بیك طقسان بر جمادی الاولیسنده نقیب سالف الذکر اسعدزاده
سید محمد افندینك دفع وقوع انفصالندن بابهٔ برورس نقابت اشراف منصب جلیلی اضافهٔ
رتبهٔ عزدشانی اولمشیدی سکز سنه مقداری منصب مذکورده قرار ودر رؤیت مصالحنده
بذل جهد و اشتهار ایدوب طقسان یدی جمادی الاخره سنك اون طقوزنجی کونی عزل و انزوا
و برلرینه ثانیا نیابت ریالیه اسعدزاده افندی کامروا اولمشلر ایدی بیك طقسان طقوز حلالنده
مصر قاهره قاضیسی اولوب بعد العزل کوشه نشین انزوا ایکن بیك یوز سکز سنه سی ترك
حیات مستعار و طائر روحی ملأ اعلاء علیینده قرار ایلدی ادرنه قپوسی خارجنده دفین
خاك عطرناك دررلر مولانای مشار الیه تفضل و علم ایله آراسته و خاندان هاشمیه یه مخصوص
اولان جود و سخا و کرم ایله پیراسته حلیم و سلیم علمای ذیشاندن ایدی رحمة الله علیه * *

المولی السید فیض الله افندی

مولانای مشار الیه جامع الریاستین و صاحب فتوای ارضروم السید فیض الله افندی
حضرتلری یدرکه نقیب سالف الذکر اسعدزاده السید محمد افندینك حلول اجل مسمای سبیله دار
بقایه عروج ایلدیکی بیك طقسان سکز سنه سی ذی الحجه سنده بالاستحقاق شرف منصب
نقابتیله تعظیم و بیك طقسان طقوز سنه سی ربیع الاولنده اولا و بیك یوز التی سنه سی شوالنده
ثانیا مقام جلیل فتوی ایله تکریم اولنوب بیك یوز اون بشر تاریخنده واقع ظهور و حدوث ایدن
ادرنه وقعهٔ مثالمه سنده شهیدا عازم دار بقا اولمشلردر ترجمهٔ حال مشایخ اسلامیه نك ترجمهٔ حاللری
و مناقب جلیله لری حصره سنده بروجه تفصیل تحریر و ترقیم قلنمش اولمغله اشبو محلده تکرارندن
صرف نظر قلنمشدر رحمة الله علیه * * * *

المولی السید عبد الرحمن افندی

مولانای مشار الیه انقره ده برخطیب ارجمندك صلبندن ظهور و نقیب زاده دیمکله مشهوردر

مشهور ذوات دائل عالیلرنده استانبوله کلوب منقاری زاده یحیی افندینک اوغلت
خواجه اولدرق طریق تدریسه داخل و رفته رفته قطع مراتب و طی مراحل ایدرک رتبه سی
دار الحدیث سلیمانیه یه کلدکده بروسه پایه سی و اربا لقله مسرور و نقیب الاشراف الذکر السید فیض الله
افندینک بیک طقسان طقوز سنه سی ربیع الاولنده مقام افتایه تشریفلرنده منصب جلیل
نقابته ایله واصل سرمنزل حبور اولمشلر ایدی بعده استانبول و روم ایلی پایه لرینی
احراز ایدوب بیک یوز بر سنه سی رمضانینک یکرمی یدنجی کونی سبب نامعلوم ایله معزول
اولدرق چراغ انفاس حیاتی پف کردهٔ فنا و واصل رحمت خدا اولمشلردر ادرنه قپوسی
خارجنده لعلی زاده چشمه سی قارشوسنده که مرقدینه دفن اولندی مشار الیه علم و کمال
و حسن خصال صاحبی بر ذات ایدی تعلیقاتی و السنهٔ ثلاثه ده واله مخلصی ایله اشعاری وارد
بو بیت اشعار دررباریندندر * بیت * صانمه سنی قوردیر سوزنک طوت عذرایله *
کل قومه قوزت جاغم یانمه سیاندره * رحمة الله علیه * * *

بیک یوز بر سنه سی رمضاننده * صح *

المولی شمعیجی زاده السید علی افندی

مولانای مشار الیه بیک یوز بر سنه سی رمضانینک یکرمی یدنجی کونی منصب نقابت
اشرافه زیب افزا و بیک یوز اون بش سنه سی رمضاننده مقام عالی مشیخته شرفبخشا
اولدقدن صکره بیک یوز یکرمی درت محرمینک دردنجی خمیس کونی ترک حیات مستعار
و واصل رحمت رب غفار اولمشلردر ترجمهٔ حاللری مشایخ اسلامیه نک مناقب جلیله لری
صره سنده تفصیلا ارباب سلکک بیانی قلنمغله اشبو محلده تکرارندن صرف نظر اولندی رحمة الله علیه *

المولی السید محمد افندی

مولانای مشار الیه قناری زاده السید محمد افندی حضرتلری درکه اوائل حاللرنده تحصیل علوم
و معارف ایله طریق فیض رفیق تدریسه داخل و کرکده کی خانقاه ابو الوفا مدرسی ایکن قدس شریف
مولویتنه واصل اولمشیدی سکسان التیده شام شریف پایه سیله ازمیر و طقسان ایکیده ادرنه

و بیك طقسان سكز رمضاننك یكرمی بشنجی كونی قضاء دار السلطنه ایله تكریم و سنهٔ مرقومه
ذی الحجه سنك یكرمی ایكسنده عزل اولنوب بیك یوز بر شوالنده صدر روم ایلی پایه‌سیله
تعظیم اولنمشلر ایدی بیك یوز ایكی سنه‌سی جمادی الاولیسنك طقوزنجی كونی منصب جلیل
نقابته نقل و سنهٔ مرقومه رجبی سلخنده حسب القدر اول مصعد اعلادن عزل و تنزیل بیورلمشلر ایدی
بیك یوز سكز خلالنده عازم داربقا و واصل رحمت خدا اولمشلردر ادرنه قپوسی
خارجنده واقع قبر مخصوصلرنده مدفونلردر رحمة الله علیه * * * * * * *

المولى السيد عثمان افندی

مولانای مشار الیه سلطان عثمان خان غازینك خواجه‌سی اولوب زمان سلطنتلرنده اتابك
دولت مرتبه‌سنه رسیده اولمش و پادشاه مغفور شهادتنده اختفا ایدوب تبدیل لباس
اولمغله مكه مكرمه‌ده شیخ الحرم ملكی ایله در دولتدن ابعاد قلنمشلر اولان خواجه عمر افندینك مخدوم
صدور و عظامدن عبد الله افندینك نجل نجیب و فرزند ادیبیدر سن شبابده بعد التكمیل تحصیل علم و كمال
سعی موفور ایله بین الاقران كسب فضائل ایله شهرت‌گیر اولدقدن صكره طریق قضاء رفیق علمیه‌یه داخل
و كبار رتبهٔ مولویته واصل اولمشیدی بعد قطع المراتب بیك طقسان التی جمادی الاولیسی
غره‌سنده استانبول قاضیلغنه و بیك یوز اوچ محرمنده صدر روم ایلی صدارت اناطولی ایله
رونق افزا و بیك یوز التی سنه‌سی رجبی سلخنده نقیب الاشراف منصب جلیله‌سیله شرفیاب اولوب
بیك یوز اون شعبان المعظمنده ثانیا صدر اناطولی یه نقل و منصب نقابت اشرافدن
عزل اولنمشیدی صدارت مذكوره‌دن بعد العزل كوشهٔ انزواده عزلت گزین اولمغین طلبلری ایله
مدینه قاضیسی اولوب جانب حجاز منیفه نقلا اوزره عزیمت ایتمشلر ایدی بر سنه مرورنده بیك یوز
اون ایكی خلالنده اول عرصه مباركه‌ده حیات مستعاردن نفرت و لقای زندگانی جاودانیه
جان فدای رغبت ایدوب مدفون تراب رحمت اولدیلر روح الله روحه و اعلی فتوحه * *

المولى السيد فتح الله افندی

مولانای

مولانای مشار الیه ایکنجی دفعه شیخ الاسلام اولوب بیک یوز اون بش تاریخنده ظهور
و حدوث ایدن ادرنه وقعهٔ متألمه سنده اشقیا هجومیله شهیدا عازم دار النعیم اولان
جامع الریاستین سید فیض الله افندینک نجل نجیب و فرزند ادیبی و مشهور شیخ وانی
افندینک کریمه زاده سیدر پدر مشار الیه فیض الله افندینک همت فوق العاده سیله
طریق فیض رفیق علمیه ده از مدت ظرفنده قطع مراتب و طی مناصب ایدرک بیک یوز طقوز
شعبانینده بالفعل اناطولی قاضیعسکرلکنه و بیک یوز اون شعبانینده داخی
منصب والای نقابت اشرافه ایصال اولنمشلر ایدی ذکر اولنان وقعهٔ متألمه ده پدری
مشار الیهله برابر وطن اصلیه لری اولان ارضرومه کیتمک اوزره ادرنه دن وارنه
حوالیسنه چیقمشلر ایسه لرده ارباب فساد و طغیانک اتش کینه لری هنوز سکون بولمدیغندن
تکرار ادرنه یه جلب و اناً قپوسی محبسنده حبس اولنمشلر ایدی بعده پدرلری مشار الیه
شهیدا عازم روضهٔ جنان و بونلر سائر اقربا و متعلقلریله استانبوله ارسال اولنوب
بر مدت یدی قله محبسنده حبس اولندقلرندن صکره ذکر اولنان بیک یوز اون بش سنه سی جمادی
الاولیسنک اون اوچنجی کونی کندولری دخی مقتولا عازم دار جنان اولمشلردر راشد
تاریخنده مسطور اولدیغی اوزره صدوردن اولدیغی حالده پایهٔ عالیهٔ فتوایه حائز اولمشلرک
انجق سیدر پدری مشار الیهله کندولرینک از وقت ایچنده مراتب علمیه نک نهایتی اولان
رتبه لره واصل و کندوکجه کماهی مهام سلطنت سنیه و بلکه توجیه مناصب وزرا و مأمورینه بیله
قدرتلرینه تفویض اولنوب نهایت ذکر اولنان ادرنه وقعه سنک ظهوریله شهیدا عزمت
بقایه عازم و جسدلری دریایه القا اولنه رق سباح بحر رحمت رب رحیم اولمشلردر رحمة الله علیه *

المولی سیفی زاده ابراهیم افندی

مولانای مشار الیه بین العلما سیفی زاده دیمکله مشهوردر طریق تدریسه داخل و تکمیل
دور مدارس ایله رتبهٔ مولویته واصل و شام شریف قضاسیله شرف موریت حاصل ایلمشیدی
بیک یوز اون بش تاریخنده واقع ادرنه وقعهٔ متألمه سنده زوربالر طرفندن توجیه نقابت

اشراف ایله استشراف ایدوب حسب الوقت طرف سلطنتدن دخی بعد القبول کورکت
الباسیله ابقا و نائرات یشربه انتها المشلر ایکن بیک یوز اون التی جمادی الاخره سنه سنک
اون بشنجی کونی بالعزل بروسه یه نفی و اجلا اولنوب اوراده کوشه نشین انزوا اولدقلری
حالده بیک یوز یکرمی ایکی ذی الحجه سنه سنک طقوزنجی کونی نجاة عازم دار بقا اولمشلردر
مولانای مشارالیه علمده قدر مشترکت و معارفدن حصه دار ایدی رحمة الله علیه * * *

المولی السید محمد افندی

مولانای مشارالیه صوفیه قاضیسی ایکن وفات ایدن صحاف شیخ زاده دیمکله شهیر عبد الباقی
افندی مرحومک صلبندن بیک اللی سنه سی تاریخنده دیار عدمدن عالم وجوده سن شبابه
تکمیل و مقدمات علومی تحصیل ایتدکدنصکره شیخ الاسلام سابق مقام منقاری زاده یحیی
افندی حضورنده بعد الامتحان خارج مدرسه سی رؤسن تحصیل و دوده تدریسی تکمیل
ایدوب دار الحدیث سلیمانیه یه دن یکیشهر و بعده ادرنه قضاسنه نائل و بیک یوز اون التی
جمادی الاخره سنه سنک اون بشنجی کونی منصب والای نقابت اشرافه نقل ایله سربلند اماثل
اولمشیدی بیک یوز یکرمی اوچ سنه سی ذی القعده سنه کلنجه نقیب الاشراف اولوب وقت نقابتنده
مکه مکرمه و استانبول پایه لریله اعزاز اولندقدنصکره نقابت ایله معا ضبط ایتمک اوزره
بالفعل استانبول قضاسنی احراز ایدوب اون بش ای اجرای احکام شرعیه یه بذل اقتدار
و بعد العزل منصب نقابت دخی عطاءالله زاده افندی یه توجیه اولنوب بر آیه وارمدین
صدر اناطولیه قرار داده اولنوب ای امتداد دوست و مابینه عزل جار و ساله تخللدنصکره بیک
یوز یکرمی سکز ربیع الاخرنده موکب همایون ادرنه ده بولندیغی مناسبتیله اوراده صدر
روم ایلی ایله نائل مرام اولوب مدت معتاده سی تمامنده معزول و ادرنه دن استانبوله
عودته مأذون اولمشلر ایسه ده اثنای عزلنده صاحب فراش و برخطوه حرکته اقتداری اولمیه جق
مرتبه لره تاب مرض جانگزا اشمش اولدقلری حالده اتباعی بعض مطالبات ناس متلاشیه سیله موجب
فراغتندن قالدیروب توجیه قبیل و استانبول طرفنه عزیمته استعجال ایلمشلر ایدی مبتلا اولدقلری

وشیخ خودم ایدوب * صح *

اولدیغی علت هائله یه مشتاق نقل و حرکت قافله سی دخی منضم اولمغله سلوک ربده واقع
بیوک چکمجه خانه نزولنده اجل موعود حلول ایدوب دار بقایه ارتحال ایتمکله اتباعی وفاتنی
خلقدن کتم برله استانبوله دوشیرمکه استعجال و ایرتسی کون اخشامه قریب خانه سنه
ایصال اولندقدن صکره فرداسی متّا داوزده ابو الفتح سلطان محمد خان جامع شریفنده
صلاة اوقونه رق و تاریخ اعلان وزن تکبیرله چنبر قربنده واقع تربه سی مرحوم ادریس
افندی قبری جوارنده دفن اولنمشلردر رحمه الله علیه صحافزاده افندی قبله جنتی مقام تاریخ وفاتلریدر

المولی عشاقی زاده سید عبد الله افندی

مولانای مشار الیه فضلای موالی عظامدن مکه مکرمه قضاسیله احرام بند زیارت بیت الحرام
اولمش ایکن وفات ایدن عبد الفتاح افندی مرحومک فرزندانزاده و نقیب سابق الذکر زیرکزاده
عبد الرحمن افندینک همشیره زاده سیدر بیک الثمش سکزده پا نهادهٔ کهوارهٔ کون شهود اولوب
اوائل حالنده والد ماجدلرندن افندجوار علوم و درس عام صالح افندی و قره بکر افندی امثالی
فحول رجالدن تحصیل نوادر منطوق و مفهوم ایتدکدن صکره ابریز خالص استعدادی شیخ الاسلام
علی افندی مرحومک محک امتحاننده تمام العیار و بیک طقسان تاریخنده اولین پایهٔ طریق سلم اولان
رتبهٔ خارجه قدم نهاده لکله بلند اعتبار اولوب رفته رفته نیجه مدارس علیه ده مدرس و منتهای
مدارس طریق اولان سلیمانیه مدرسه سی ایکن باشمسودلک ایله مفتی سید فیض الله افندی مرحومک
شبستان صحبت خاصنده پروانهٔ مجلس اولدقدن صکره بیک یوز اون درت تاریخنده سلانیک
قضاسیله مقتضی المرام و بعده مصر و بیک یوز یگرمی اوچ سنه سی ذی الحجه سنک اون ایکنجی کوننده
نقابت اشراف و برسنه مرورنده مکه مکرمه و استانبول قضالری پایه لرینه دخی کامروا و اناطولی قاضیعسکرلکی
ایله دخی نائل مطلب و مرام اولمشلر ایدی بیک یوز اوتوز ذی القعده سنک یکرمی التنجی کوننده
نقابتدن معزول و برسنه مرورنده روم ایلی صدارتنه موصول اولوب اوتوز ایکیده منفصل
و اوتوز سکز شوالنده تکمورلری مقدر و شهد شریکوار منصبلری چاشنیدار قند مکرر اولمشیدی
بیک یوز اوتوز طقوز سنه سی بمقتضای الله تعالی عالم و باقیدن خسته و اول حالت ایله دیوانه

کنشکه سنه نطاق عبرت ایدوب ایا صوفیه ده نماز فجری ادا اثناسنده طاق طاقنی
شکسته اولمغله خانه سنه عودت و سنه مرقومه محرم الحرامنک طقوزنجی کونی تکمیل
انفاس معدوده ایدرک نزهت سرای ریاض رضوانه رحلت ایتمکله نمازی جامع سلطان
محمد خان غازیده ادا اولندقدن صکره کسکین ده قرارستاننده دفن اولندی مولانای مشار
الیه فنون ادبیه ده مانند قاضی فاضل و علوم عقلیه و عربیه ده مهارتی مسلم افاضل مکرملرنده
خوش مکانتنده خفیف عفت و نزاهتی مسلم تواضع پیشه درویش مشربانه دبرزات شریف مکرم
اولوب انجق زیور رجال اولان معارف و کمالات ایله اکتفا و ملبوسات و شاکولانده اثار
علما و سلفه اقتفا ایتمشلرکه رجال طریقت میاننده حصت و ماکندن نشأت ایتمک تهمتی ایله
ایلدی مدخول و اواخر حاللرنده امور جزئیه ده مشاهده اولنان افراط حضم و احتیاطلری
بر شبهه وسوسه به محمول ایدی شیب مخلص ایله اشعاری واردر رحمة الله علیه *

المولی شیخی زاده سید عبدالله افندی

مولانای مشار الیه حضرتلری بیک یوز اوتوز سکز ذی القعده سنک یکرمی التنجی کونی
منصب نقابته شرف افزا اولوب بعد العزل بیک یوز قرق اوچده مقام والای مشیخت
اسلامیه به رونق بخشا و بیک یوز قرق بش تاریخنده عازم دار بقا و واصل رحمت جناب
خدا اولمشلردر ابتدای حاللرندن انتهای عمرلرینه دکین کچن ایامی مشایخ اسلامیه نک ترجمه
حاللری حصوصنده تفصیلا یازلمش اولمغله اشبو مجلده تکرارندن صرف نظر قلندی رحمة الله علیه * *

المولی اق محمود افندی زاده السید زین العابدین افندی

مولانای مشار الیه بیک یوز اوتوز ایکی سنه سی جمادی الاولی غره سنده شیخی زاده سید
عبدالله افندی عزل لندقده و لاد بیک یوز قرق بش تاریخنده خواجه زاده عمر افندی انفصالندن
ثانیا و بیک یوز التمش یدی ذی الحجه سنده فیض الله افندی داماد سید محمود افندی
ارتحالندن ثالثا منصب والای نقابته بکام و ان اطوال و دوام ایله منصبلرینه دخی مکررا

مكرراً مسند عزت واحترام اولدقدن صكره بيك يوز اللى طقوز تاريخنده منصب مشيخت
اسلاميه يه نشر فيض اولمشلر و بيك يوز التمش درت سنه سى ذى القعده سى سلخنده نداى
ارجعى يه لبيك كويان و علايق فنادن قطع علاقه ايله عازم گلشنسراى جنان اولمشلردر
ترجمهٔ حاللرى مشايخ اسلام تذكره سنده تفصيلا يازلمش اولمغله اشبو محلده تحرير اولنمدى رحمة الله عليه

المولى الفاضل السيد زين العابدين افندى

مولانای مشار اليه صدر روم ايليدن ارزنجانی سيد على افندينك مخدوم مكرملريدر *
اوائل حاللرنده طريق سعادت رفيق علميه يه داخل وشيمهٔ قديم علما اوزره قطع مراتب
دور مدارس ايدرك رتبهٔ مولويته واصل اولمشلر ايدى بلاد خمسه گذار و بيك يوز التوز
يديده بالفعل مكهٔ مكرمه قضاسنه جبتنجه فضيلتى پر انوار اولمشيدى بيك يوز قرق سنه سى
ربيع الثانيسى سلخنده قضاء دار السلطنه ايله بكام و خلوص نيت و عفت و نزاهت بركاتيله
زمان قضاسنده مأكولات و مشروباتده فراوانلق و قيمتلرنده ارزانلق اولمغله حكومتلرى
ممدوح خواص و عوام اولدیغى حالده سنهٔ كامله يى تمام ايدوب قرق بر سنه سى ربيع
الثانيسنده يكرمى سكزنجى كونى ساقزاريه تعبيله معزول و سنهٔ مرقومه جمادى الاولى سنك
اون بشنجى كونى منصب نقابت اشرافه موصول اولوب قرق اوچ سنه سى ربيع الاولنك
اون يدنجى كونى عزللرى نمايان و قرق درت صفرنده صدر والاى اناطولى يه متصاعد
و حضور صدر اعظميده البسهٔ فرو سمور ايله مظهر لطف فراوان اولمشلر ايدى بعد العزل قرق
طقوز سنه سى محرم الحرامنك يكرمى التنجى كونى صدارت روم ايلى ايله مظهر اكرام والتفات
پادشاه عدالت آيين ايله نائل عز و احتشام اولدقلرى اللى سنه سى محرمنك يكرمى اوچنجى كونى
معزول و خانهٔ ريب مستلرنده گوشه نشين خمول ايكن بيك يوز اللى بش سنه سى شوالنده ثانيا
صدر رومه رونق افزا و بيك يوز اللى التى محرمنده معزول اولوب بيك يوز اللى يدى ربيع الاولنده
عازم دار بقا اولمشلردر * ايله زين العابدينه جنتك يارب مقام * تاريخ وفاتلريدر مرحوم
كسكلى ده ده معبره سى جوارنده نشانجى پاشاى جديد جامع شريفى قربنده واللرى مرقدى

جنتبنده دفین خاک عطرناکدرلر رحمة الله علیه * * *

المولی عمادزاده سید ابوسعید افندی

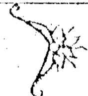
مولانای مشار الیه عمادزاده دیمکله معروفدر اوان شبابنده تحصیل علم وکمال ایله طریق فیض رفیق تدریسه داخل ودره سیله دوره دارسرا ایلدکدن صکره سلیمانیه دن بیک یوز قرقده مخرج منلا نقیبله بکام ودبیک یوز قرق ایکی تاریخنده سلانیکدن معزول اولمکن بیک یوز قرق اوچده ناکهان ظهور ایدن داماد ابراهیم پاشا وقعه سنده حضور سلطان احمد خانه یه دعوت اولنان علما ایله برابر سرای همایونه وارمش وارداده گروه اشقیانک حصولی غایه ایله کوندردکلری خبرون ماعدا بعض علما وکتاب ووزرانک قتل واعداملری مرادلری اولدیغنی تعداد وتقریر وعنوانده بانما قبول کمیدات ست فره مصطفی واغوانندن ابراهیم نام کسنه نک اسمنی تحریر ودفتر [illegible] بر آدم ایله ارسال ایلدکلری دفترک جوابلری کیمکله ارسال اولنق مناسب اوله جغی مشورت اولندقده علمادن بر آدم ایله کوندرلسی تصویب وتعیین اولنوب کلان صدور وارکان موالیدن بر کمسنه ارسال اولنده بعض جهت ملحوظ اولمغین صاحب ترجمه ایله مشایخ سلاطیندن یکی جامع شیخی سید محمد افندینک ارسالی استحسان اولندقده برمقدار اعتذاردن صکره بیم جان ایله عزیمت دامن در میان ایتمشلر ایدی میدانه واروب اورته جامعده رؤسای اشقیایه طرف همایوندن مراملری اکثرینه مساعده یی متضمن تبلیغ پیام ایدوب بر ساعت مقداری نصح وپند بولندن بیان انواع وعد ووعید ایلدکدن صکره گروه اشقیانک اعلام ما فی الضمیر ایچون سرای همایونه عودت ایتمشدی معاینه واستماع ایتدیکی احوالی براهوال پایه سریر سلطان احمد خانه به نهایت نظر وحکایه وتقریر وافاده ایله ادای خدمت سفارت ایتمکله بکا ازم پادشاهیدن مظهر نظر عنایت واکرام واول کون یعنی بیک یوز قرق اوچ سنه سی ربیع الاولی اواسطنده نقابت اشراف ایله مسرور وشادکام قلنمشیدی بیک یوز قرق درت سنه سی جمادی الاخره سنک اون ارتنجی یوم پنجشنبه منصب عالی رتبت نقابت سادات کرامدن کوشه نشین عزل د

وانتظام واول مقام لوازم الاحترامه وصول ایله بولوی زاده سید محمد افندی باپایهٔ
استانبول مقتضی المرام اولمشیدی قرق بشنده تاریخنده ادرنه قاضیسی ایکن وفات ایدوب اوراده
مدفوندرلر مولانای مشار الیه سلانیک قضاسندن انفصال ایله تکیه‌نای عزلده خمولده گوشه
گیرانزوا ایکن اثنای وقعهٔ مدهشه‌ده برمقتضای هاشمیت جسارت وصلابتی اخراج شرف
نقابت ایله میدان اسلامده چوکان زن گوی افتخار اولمشیدر رتبهٔ علمیه‌نک درجهٔ نهایتی
اولان اناطولی وروم پایه‌لرینه وکذا مکهٔ مکرمه پایه‌سنه دخی واصل اولمشیدر نه یالکز ادرنه قضاسنه
قاضی اولدیغی حالده وفات ایلمشدر حلیهٔ علوم و فضائلر ایله آراسته و زیور کمالات ایله
* پیراسته ایدی رحمة الله علیه *

المولی بولوی زاده السید محمد امین افندی

مولانای مشار الیه شیخ الاسلام بولوی مصطفی افندینک مخدوملریدر سن شبابی تکمیل ایله واصل حد
بلوغ اولدقدن صکره تحصیل علوم وفنونه جازم وطریق فیض رفیق تدریسه داخل وعازم اولوب
صحن سمیله تکمیل دور مدارس ایله بیک یوز یگرمی سکز سنه‌سی رمضانی غره‌سنده سلیمانیه‌دن
قدس شریف توجیه اولندقدن صکره شام شریف قاضیسی اولان ذکراوغلی زاده مرحوم اولمغله قضای
شام شریفه نقل وتحویل اولنمشیدی بیک یوز اوتوز التی سنه‌سی مکهٔ مکرمه قاضیسی اولوب بیک یوز
قرق اوچده منفصلا فوت وبیک یوز قرق درت سنه‌سی جمادی الآخره سنک اون بشنجی پنجشنبه
گونی باپایهٔ استانبول منصب نقابت اشرافله استسعاد اولوب بر ماه مدت فرخنده جاه نقابت اولدقدن
صکره سنهٔ مرقومه رمضانی یگرمی برنجی گونی عزل وشعبانده دولت ناجیبانه اطالهٔ لسان اتمک تهمتیله
ارسال اولنان ایدیلک قضاسنه طرد وابعاد اولنمشلر ایدی بیک یوز قرق التی سنه‌سی
ذی الحجه سنده قاضی کوی بنده اقامتنه مأمور اولوب مؤخرا عفو واطلاق ایله خانه‌لرنده مقیم ومشغول
دعای دوام شهریار رأفت اشتمال اولدیلر بیک یوز اللی بش سنه‌سی جمادی الاولیسی غره‌سنده صدر
والای اناطولی ایله اقعاد اولنوب بیک یوز اللی سکز حلالنده روم ایلی پایه‌سیله تعظیم وبیک
یوز اللی طقوز سنه‌سی شوالنک اون برنجی گونی نقیب الاشراف بولنان زین العابدین افندینک

پایه والای فتوای شریفلرنده نائب منصب والای ثنا شایله تکریم اولنمشلر ایدی انجق بهر
وار خشیار وسنلری عقدت ساعی کذا راتبه اصغر علت دو چار اولملریله بیک یوز التمش ایکی سنه سی
شهر شعبانک سلخنده دعوت ارجعی یه اجابت و زمره بشاره آخرت اولدیلر مولانای مشار
الیه حسیب دقت آثار و شیب خاصن پیرا ایدیلر رحمة الله علیه * * * * * *

المولی السید محمود داماد افندی

مولانای مشار الیه ایکی دفعه شیخ الاسلام قائم مقام اولان السید فیض الله افندینک دامادیدر
طریق تدریسه دخولندن ایکی سنه ایچنده ملازمت و دور مدارسدن صکره سلانیک
واندن ادرنه و بیک یوز اون درت شهر ذی القعده سنک یکرمی برنجی کونی
دار السلطنة السنیه قاضیلغنه شرف پذیر اولوب درسعادتده اجرای احکام شرعیه ایتمکده ایکن
ناکهان بیک یوز اون بش تاریخنده ظهور ایدن وقعهٔ مدهشه ده سرای همایونه اجتماع
ایچون نشر اولنان خبر دعوته اجابت امرنده فرا جلرنده توقفا انحراف اولمق بهانه سیله
تقدیم معذرت انصراف ایدوب انجق گروه اشقیا اعیان و اکابر دولتک خانه و مسکنلرین
یغما و غارات ایلدکلری صره ده ایچلرندن بر فرقه دخی پیرانلرین قاپوب بولدقلرینی جمع
اولان صبیان ایله صاحب ترجمه نک منزلنه قضای آسمان کبی نازل اولوب بعید عصرده مولانای
مشار الیهی خواه ناخواه دابه سفره ارکاب و میدانه کتورملکده ازعاج و اتعاب ایتملریله اول
گیجه سکبانباشی آغا ایله اشقیا بلادن کباب و بو جمعیت شوکتشعار خالدز دیواه و واه ایدرک
شب زنده دار دهشت و اضطراب اولمشلر ایدی منصبلریله بازای جمهور بکلر خواجه سی احمد
افندی مسرور اولدقدنصکره کوچ بلا ایله دست تعدیلرندن خلاص بولوب تکرار اللرینه گرفتار
اولمق خوفیله خانه سنده اختفا ایتمشلر ایدی مفتی شهید مشار الیه دامادی اولمق تهمتیله جرم آخرین
یوغیکن سائر اولاد و اتباعی کبی مولانای مشار الیه بروسه یه اجلا و تغریب اولنه رق حبا و اقربالرندن
دور و مهجور اولدقلری حالده تمام یکرمی سکز سنه بروسه ده اقامت ایتمشلر ایدی جلوس
سلطان محمود خان اوله متعاقب یعنی بیک یوز قرق اوچ سنه سی با اشارت علیه شیخ الاسلام

شیخ الاسلام استانهٔ سعادته دعوتلرینی متضمن یازیلان خط همایون عنایتمقرون موجبنجه
امر شریف تحریر اولوب جمله در سعادته عودت و قفول ایلمشیدی بیك یوز قرق درت
سنه سی رمضاننك یكرمی برنجی كونی منصب نقابت اشراف ایله تبجیل و بو سنه ده مرقومه
ایچنده بالعزل یرلرینه خواجه زاده سید عمر افندی موصول اولمشیدی بیك یوز قرق یدی سنه سی
جمادی الآخره سنك دردنجی كونی صدارت روم ایلی ایله كامیاب اوله رق بیك یوز قرق
سكز رجبی غره سنده حسب الاصول معزول و یرلرینه میرزا زاده محمد سلیم افندی موصول
اولدیلر بیك یوز اللی التی سنه سی تكرار منصب نقابت سادات ایله تكریم اولنوب بیك یوز
اللی یدی سنه سی ذی القعده سنك یكرمی سكزنجی كونی ندای ارجعی یه لبیك زن كوبان
و عازم دار جنان اولمشدر و نقابت اشراف منصب جلیلنده ثانی صدارت اناطولی معزوللرندن السید
زین العابدین افندی تكرار تشریف ایتمشیدی مولانای مشار الیه نسلی علما بهره و فضائل باهره سی مسلم
ارباب بصائر فضل و تقوی ایله مشار بالبنان ایدی فیضیه مدرسه سی حظیره سنده دفن تراب رحمت
پروردكاردر رحمة الله علیه اناطولی حصارنده سنان مسجدینه منبر وضع ایلمشدر * *

المولی خواجه زاده سید عمر افندی

مولانای مشار الیه بیك یوز اللی سنه سنده نقیب سادات اولان خواجه زاده سید عثمان
افندینك نجل نجیب و فرزند ارجمندیدر طریق فیض رفیق علمیه یه داخل و حصره سیله دور مدارسی
ایلدكدن صكره غلطه قضاسندن سلانیك مولویتنه نائل و بعد العزل جبار زاده دن ادرنه
پایه سنه واصل اولوب بیك یوز قرق بر محرمنده اعتبارا ضبط ایتمك اوزره مدینهٔ منوره
قضاسیله مظهر اكرام و بیك یوز قرق درت سنه سی شهر جمادی الآخره سنك اون
اوچنجی پنجشنبه كونی قضاء دار السلطنه ایله مسرور و روشن كام اولمشیكن چوق كچمكسزین
عزل ایله مكدر اولوب زمان قلیلده عزلی هنگام اولدیغندن شان دولته ناچسبان
اطالهٔ لسان ایتمك تهمتی ایله بروسه یه نفی و تكدیر و ضمناً ساتره ارائت طریق تعذیر قلنمشیدی
بر مدت صكره كندو خانه لرنده مقیم و مشغول دعای دوام شهریاری بصفت تعلیم الحق اوزره

عودته رخصت ارزان بیوریله رق اولوجهله عودت ایتمشلر ایدی بیك یوز قرق درت
سنه‌سی ایچنده سید محمود افندی عزللرندن ساداته نقیب وقرق بش سنه‌سی ایچنده بینه عزل
نابهنگام ایله مکدر وبرلرینه اق محمود افندی‌زاده زین العابدین افندی بجلا اولمشلر ایدی
منفاسی اولان بلاق اباد قضاسنده اولدیغی حالده بیك یوز اللی سکز تاریخنده عازم دار
جنان اولمشلردر مولانای مشارالیه صاحب فضل وشعور وکمالات وانسانیت ایله معروف ومشهور ایدی رحمة الله علیه

المولی السید محمد سعید افندی

مولانای مشارالیه واصل حد بلوغ اولدقدن صکره تحصیل علم وکماله عازم وطریق فیض رفیق
علمیه‌یه جازم اولمشیدی صره سیله دور مدارسی ایدرك قدس شریف مولویتنه نائل وبعد العزل
منتظر لطف ایکن بیك یوز التمش ایکی سنه‌سی رمضانك یکرمی ایکنجی کونی پایه بروسه
منصب نقابت اشرافله کامروا اولمشلر ایسه‌ده بااقتضای عهد قریبده وجود فضائل
نمودینه استیلا ایدن علل واسقامك دواسندن اطبا مأیوس ومنادیا صاحب فراش
اولمغله تمشیت امورده عجز وقصوری معاینه ومحسوس اولوب خدمت جلیله نقابت تعطیل
وبوکا دائر رؤیتی مقتضی امورك تسددن تحویل اولنمقدن ناشی بالاقتضا التمش بش سنه‌سی
شوالنك سکزنجی کونی عزل ویرینه دیاربکر مولویتندن منفصل رضا افندی وصل اولنمشیدی
چند روز مرورنده ندای ارجعی‌یه لبیك زن گویان وعازم روضه جنان اولرق ادرنه قپوده
دفین خاك مغفرت درلر مولانای مشارالیه فضل وتقواده مسلم اقران حسب عفت نشان ایدی رحمة الله علیه *

المولی السید محمد رضا افندی

مولانای مشارالیه قریمی‌زاده دیمکله مشهور محمد رضا افندی درکه اوائل حالنده تحصیل فنون
وعلوم وتکمیل منطوق ومفهوم ایلدکدنصکره طریق تدریسه داخل وکیدرك دیاربکر قضاسنه
واصل اولمشیدی بیك یوز التمش بش سنه‌سی شوالنك سکزنجی کونی منصب جلیل نقابته
اصعاد وبراز مدت قرار ودوام ایلدکدنصکره بیك یوز التمش طقوز سنه‌سی انفصال ایله متقدمه

مقدمه موت اولان مرض هائله مبتلا و تیردان اجلدن پریده اولان ناوك قضایه حواله هدف رضا ایدوب سنه مرقومه ذی الحجه سی اوائلنده ترك عالم فانی و تكمیل عمر جاودانی ایلمشدر ادرنه قپوسی خارجنده بانی افندی مرحومك یاننده مدفوندر مولانای مشار الیه عریق الاصل صاحب الفضل بر ذات اولوب دودمان چنكیزیه یه ذرم اقصا اولدیغنه بناء تاریخ غازان نام كتابی ترجمه ایدوب عبارات نفیسه و كمالات سلیسه ایله احوال خانان قریمی اجمال ایدوب انشاسنه سحر حلال و گفتار رعنا حسن مقال دینسه سزادر رحمة الله علیه *

المولی شریف زاده السید محمد شریف افندی

مولانای مشار الیه عصر سلطان مصطفی خان ثالثده یعنی بیك یوز سكسان بر جمادی الاخره سنده شیخ الاسلام اولان شریف زاده سید محمد شریف افندی حضرتلرینك بیك یوز اللی طقوز سنه سنده اولا و بیك یوز سكسان التی تاریخنده ثانیا نقیب سادات درج اولنشلردر ترجمه حاللری مشایخ اسلامیه صره سنده تفصیلا كشیده سلك سطور اولنمش اولمغله اشبو محلده تكرارندن صرف نظر قلندی رحمة الله علیه * * *

المولی ادریس زاده السید محمد امین افندی

مولانای مشار الیه نقیب سالف الذكر صحاف شیخی زاده السید محمد افندینك انشته بی شیخ الاسلام مفتی ادریس افندینك فرزند فروزنده اختر بدر آستانه علیه دن ظهور و آفتاب فیض‌افزا لیسدنا اقتباس نور شعور ایدوب تحصیل علم و كمال ایلدكدن صكره طریق فیض رفیق تدریسه دخول و حسب العاده حركتله سلیمانیه دن رتبه مولویته موصول اولشیدی بیك یوز سكسان ایكی تاریخنده نقیب سادات مولانا شریف زاده السید محمد شریف افندینك عزلندن مسند جلیل نقابتله سرافراز اولوب اوچ سنه اول منصب عالیده قرار ایله بیك یوز سكسان … محرم اوائلنده عزل و برلرینه میرزا زاده محمد سعید افندی تعیین اولنمشیدی چرخ كهكسرت طائر روح حاشیانه بدندن خروج و سوی سمایه عروج ایلدی رحمة الله علیه * *

المولی میرزازاده السید محمد سعید افندی

مولانای مشارالیه بیك یوز یكرمی التی سنه‌سنده یعنی عصر باهر النصر سلطان احمد خان ثالثده شیخ الاسلام اولان میرزا مصطفی افندینك نجل نجیب و فرزند دلبندیدر بیك یوز یتمش بشی محرمی اوائلنده اولاً و بیك یوز سكسان بر سنه‌سی جمادی الاولیسی اواخرنده ثانیاً نقیب الاشراف اولوب سكسان اوچ سنه‌سی ذی القعده‌سنك التنجی كونی دخی شیخ الاسلام و حلال مشكلات خاص و عام اولمشلر ایدی ترجمهٔ حاللری مشایخ اسلامیه‌نك ترتیب و تحریر قلنان ترجمهٔ حاللری صره‌سنده بر وجه تفصیل تحریر قلنمش اولمغله بو محلده تكراردن صرف نظر قلندی * رحمة الله علیه * * * *

المولی سید عبدالله افندی

مولانای مشارالیه جامع الریاستین شیخ الاسلام سامی مقام شهید سعید السید فیض الله افندینك مخدوم مكرملری یعنی مبارك باد حالا صدره نور مصطفی كلدی تاریخ نمامی. اوزره بیك یوز قرق سكز سنه‌سنده شیخ الاسلام اولان السید مصطفی افندینك مخدوم مكرملریدر * طریق تدریسه داخل و تكمیل مدارسله رتبهٔ مولویته واصل اولدقدن صكره بیك یوز یتمش التی محرمنك یكرمی بشنجی كونی صدر اناطولی‌یه رونق افزا و بیك یوز یتمش سكز ذی الحجه‌سنده منصب نقابت سادات دخی سایه بیرا اولمشیدی بیك یوز سكسان بر تاریخنده صدر صدارت روم ایلی‌یه نشر اجنحهٔ خلافت اسلاف و منصب نقابتله میرزازاده سعید افندی ثانیاً مشرف اولمه‌رق بیك یوز سكسان درت ربیع الاخرنك یكرمی سكزنجی كونی مطعوناً ندای ارجعی‌یه لبیك زن داعی اجله واصل رحمت عز و جل اولوب اسكدارده اسكی منزلخانه قربنده والدلری یاننده دفین خاك عطرناك دولر * رحمة الله علیه * *

المولی قره حصاری السید ابراهیم افندی

مولانا ما

مشارالیهك
فخر المسلمین سنه‌سی ١١٨١ جمادی
الاولیسی اواخرنده وفات ایتمشلر
اولمسی حدیقة الجوامعده مطالعه
سهواً عاجزانه اولمشدر

*

بو عبارت یرده
بیك سكسان ایكیده
ثانیاً جاه نقابته محترم
اولدقلری كورلمشدر دور
مستغفر كیم اولدیغی بولنه
مدنیه‌ده تاریخلرده
دخی كورلمه

*

سابقده
رفعه‌نامه نقابتلری
یازلمشدر

مولانای مشارالیه اشراف قضاتدن قره حصارلی عثمان افندی نام ذاتك مخدوم
مکرملریدر بیك یوز اون اوچ تاریخنده انجمن آرای عالم وجود و پرتو انداز عالم شهود
اولمشلردر تربیت استادان عصریله مرتبهٔ کماله واصل و طریق فیض رفیق علمیه
ملازم اولدقدنصکره بیك یوز قرق اوچ سنه‌سنده مدرس و تکمیل دورهٔ معتاده ایله التمشلی
سکزده رتبهٔ موصله‌یه نائل اولمشیدی بیك یوز سکسان اوچده نقیب الاشراف ایکن اناطولی
پایه‌سیله نائباً استانبوله قاضی و سکسان درتده اناطولی قاضیعسکری و سکسان
یدیده ثانیاً نقیب الاشراف ولطفتی ایله طقسان اوچ تاریخلرنده مکرراً روم ایلی
قاضیعسکرلکیله رئیس العلماء الاعلام اولوب بیك یوز طقسان التی شوالنك بشنجی کونی
مسند والای افتایه شرف افزا اولمشلرایسه‌ده سنی ملقبه منجی وزیر پیرسالخورده
اولدیغندن بیك یوز طقسان یدی سنه‌سی جمادی الآخره سنك اون یدنجی کونی مبطوعا
وفات ایدوب سلطان سلیم جوارنده واقع بلجیکز محله‌سنده کائن خطیرهٔ مخصوصه‌لرنده دفن
خاك عطرناك درلر تفصیل ترجمه‌لری مشایخ اسلامیه‌نك ترجمهٔ حاللری حصره‌سنده یازلمشدر رحمة الله علیه

المولی دری زاده السید محمد عارف افندی

مولانای مشارالیه شیخ الاسلام سامی مقام دری زاده مصطفی افندینك مخدوم
معارف رسوملریدر رضاعیدنا نحزجه دارلجه ترقیات مرقات مدارسی ایدالنا سیبمسی
بیك یوز سکسان سکزده محروسهٔ بروسه‌یه و بیك یوز طقسان درتده استانبول
قضالرینه قاضی اولدقدنصکره بیك یوز طقسان التی شوالنك بشنجی کونی نقیب الاشراف
اولوب منصب نقابت عهده‌سنده اولدیغی حالده طقسان یدی ذی الحجه‌سی غره‌سنده
صدر اناطولی‌یه و بیك یوز طقسان سکز شوالی یگرمی یدیسنده صدارت روم ایلی‌یه
نقل ایله اخلاف اسلاف اولمشلرایدی بیك یوز طقسان طقوز شوالنك اون سکزنجی
مقام عالی مشیخته رونق افزا اولوب بیك ایکیوز اون بش سالنده تکمیل حیات مستعار
ایلمشلردر ترجمهٔ حاللری مشایخ اسلامیه‌نك مناقب جلیله‌لری حصره‌سنده بروجه

تفصیل آرایش سلك تحریر قلنمشدر رحمة الله علیهم * * * * * * *

المولی السید محمد درویش افندی

مولانای مشار الیه آل فیضدن شیخ الاسلام سامی مقام سید مصطفی افندینك مخدومی و نقیب سالف الذكر سید عبد الله افندینك خلف صالحیدر تحصیل بضاعهٔ استعداد واستکمال لا بد ایتدکدن صکره اعنتك طریق ارباب فضل وکمالی ایپوب حسب العاده حرکت وبعض علمانك آستانه سنی سند عز و دولت قیلوب اواز شرف ملازمت وبعده قطع المراتب واصل رتبهٔ بهیهٔ مولویت اولمشیدی بلاد اربعه ومکه پایه لرینی گذار و بالفعل استانبول قاضیلغی ویك یوز طقسان طقوز شوالنك اون طقوزنجی کونی منصب جلیل نقابتله دخی قرین اعزاز بیورلدیغی حالده مضبوط اللسان اولمدقلرندن اتفاق آرا ایله قرار کیر اولان بعض مواد اعتراض ایله ارکان دولته حرف انداز دخل وتعرض اولدیغی سمع همایون القا اولنمغله بیك ایكیوز سنه سی شعبانینك اون طقوزنجی کونی مدت ناقصه ایله استانبول قاضیلغی ونقابتدن عزل ایله کلیبولی یه نفی واجلا وبرلرینه استانبول پایه لولرندن سید محمد کامل افندی نقیب بیورلمشیدی چوق کچمدیه مظهر عفو عالی اوله رق درسعادته عودت و بیك ایكیوز ایكی سنه سی رجبنده بالفعل روم ایلی قاضیعسکرلکی وثانیا منصب جلیل نقابت اشراف ایله مظهر تكریم اولوب ایام معتاده سنی بعد التکمیل صدارتدن عزلیله خانه لرنده اقامت ومشغول دعای دوام پادشاه معالی منقبت بولندقلری حالده بیك ایكیوز درت سنه سی جمادی الآخره سنك اون التنجی کونی عازم گلشن سرای آخرت اولمشلردر اسکدارده اسکی منزلخانه جوارنده مدفوندر مولانای مشار الیه ارباب فضل وکمالدن متکلم وجسور وبهاشناس سرور وقور بر ذات ایدی رحمة الله علیهم * *

المولی السید محمد کامل افندی

مولانای مشار الیه صدور رومدن عثمان افندینك نجل نجیبی وشیخ الاسلام اسبق شهید

شهید سعید فیض الله افندینك سبط رشیدیدر بیك ایكیوز سنه سی شعبانك اوائل
طقوزنجی كونی نقابت اشراف ایله تبجیل و ایكیوز بر جمادی الآخره سنك اون دردنجی
كوننده صدر والای اناطولی ایله تعظیم و ایكیوز ایكی سنه سی روم ایلی پایهٔ جلیله سیله
تكریم اولنوب سنهٔ مرقومه جمادی الاولیسنك یكرمی التنجی كونی یكی محمد افندی
انفصالندن مسند عالی مشیخته زینت افزا اولمشلردر تفصیل ترجمهٔ حاللری مشایخ
اسلامیه صدره سنده آرایش زیب سطور اولمغله اشبو محلده تكرار اولنمدی رحمة الله علیه *

المولی السید یحیی توفیق افندی

مولانای مشار الیه مدرسین كرامدن ایوب افندینك فرزند دلپذیریدر بعد قطع المراتب
علمیه بیك ایكیوز ایكی سنه سی ربیع الاولنده اولا و بیك ایكیوز اوچ سنه سی رجبنده ثانیا
صدر صدارت رومه رونق افزا و بیك ایكیوز درت سنه سی جمادی الاخره سنك یكرمی
سكزنجی كونی منصب جلیل نقابت اشرافه شرفیاب و بیك ایكیوز بش سنه سی رجبنك یكرمی
برنجی كونی مسند عالی مشیخته شرفبخشا اولدقدن صكره اون اوچ كون مروریله ندای
ارجعی یه لبیك زن داعی اجل و واصل رحمت عز و جل اولمشلردر فاتح جوارنده یكی چشمه پیشگاهنده
مدرسه لری خطیره سنده مدفوندرلر تفصیل ترجمهٔ حاللری مشایخ اسلامیه صدره سنده
كشیدهٔ سلك سطور و املا قلنمش اولمغله تكرار اولنمدی رحمة الله علیه

المولی السید محمد فائز افندی

مولانای مشار الیه نجبای امرای حنفیدن و دیمكله مشهور علمای معارف رسومدندر بیك یوز التمش
تاریخنده رؤسا نائل و حسب العاده دور مدارس ایدرك تمام اوتوز ییلده یعنی بیك یوز طقسان
تاریخنده پایهٔ قدس و اسكدار مولویتنه نائل اولمشلر ایدی بیك یوز طقسان طقوز تاریخنده ادرنه
و بیك ایكیوز اوچ سالنده مدینهٔ منوره قاضیلقلریله بكام و ایكیوز بش سنه سی رجبك یكرمی
برنجی كونی منصب جلیل نقابت اشراف و ایكیوز التی سنه سی قضای دار السلطنه ایله مقتضی المرام

اولوب بیك ایكیوز سكز سنه سی شواللنك دردنجی كونی عازم دار السلام اوله رق
ترسانه بغچه سی وراسنده دفین مزار مغفرت وغریق دریای رحمت رب عزت
اولمشلر مولانای مشار الیه علمادن اعلامدن ومظنهٔ كرامدن بر ذات ستوده سمات اولوب
صفحهٔ خاطری ایله شعر بینظیری وار ایدی رحمة الله علیه رحمة واسعة * * * * *

المولی السید محمد عطاء الله افندی

مولانای مشار الیه شیخ الاسلام جنت مقام اسعد افندی زاده محمد شریف افندینك
مخدوم مكرملریدر داخل اعداد مدرسین كرام اولدقدن صكره صحن سلیه دورمدار رسم و
قطع مراتب ایدوب ایكیوز سكز سنه سی شوالنده قضاء دار الخلافة العلیه علاوه سیله
خدمت مستوجب المغفرت نقابته موصول وایكیوز اون بش سنه سی روم ایلی صدارتی
پایهٔ معتبره سی توجیه وایكیوز اون طقوز سنه سی : شغل صدارت روم ایلی ایله نائل
مأمول اولوب ایكیوز یكرمی بر سنه سی شهر رجبی غره سنده لابس لباس فروهٔ فتوی
وایكیوز یكرمی ایكی سنه سی شهر جمادی الاولیسنده معزول وایرتسی كونی ینه مقاملرنده
ابقا قلنوب ایكیوز یكرمی اوچ سنه سی شهر جمادی الاولیسنك یكرمی یدنجی كونی ینه عزله
مبتلا واریه لقلری اولان مدینهٔ كوزلحصاره اجلا اولنه رق اوراده آرام اوزره ایكن
ایكیوز یكرمی التی سنه سی شهر رمضانك مغفرت نشاننده ارتحال دار بقا وعازم تربگاه
جناب مولا اولمشلردر محل مزبورده جامع عتیق ساحه سنده مدفوندرلر تفصیل ترجمهٔ
حاللری مشایخ اسلامیه صدره سنده ارائش سلك بیان اولندر رحمة الله علیه * تاریخ * الحق اسعد ایدی ایله ولدی عطا
مثلا نقیب *

المولی الفاضل راتف اسماعیل پاشازاده السید ابراهیم عصمت بك افندی

مولانای مشار الیه ترجمهٔ حال سلیمان فائق افندینك ترتیب ایلدیكی زبدة سفینة
الرؤساده مسطور اولان منشئ وصاف قلم ودبیر عطارد رقم وحسن اخلاق واطوار
مسلم عالم اولان راتف اسماعیل پاشا مرحومك صلبندن بیك یوز التمش درت سنه سی

سنه سی محرمنك اون یدنجی كونی انجمن آرای وجود و پرتو انداز عالم شهود اولمشلردر
شمع افروخته شبستان تحصیل سواد و سرو افراخته صحت بستان استعداد اولدقده
علم شریفه اشتغال و تحصیل غایة الغایات فضل و كمال ایدوب رتبه سنه نائل و حسب العاده
دور مدارسله ایكیوز ایكی تاریخنده خارج شهیدیانه دن طلب البشرها مولویتله واصل اولمشلر ایدی
ایكیوز بش سنه سی محرمنده پایه مكه مكرمه احسان و سنه مرقومه جمادی الآخره سنده
اردو قاضیلغی ایله چهلیه اردوی همایون جانبنه روان اولمشلر ایدی و سنه معادله سنده
ظهوره كلان خدمتلری مقابله استانبول پایه رفیعه سیله بكام و ایكیوز یدی ذی الحجه سنده
بالفعل قضاء دار السلطنه ایله مفتخر المرام اولوب جیوبات احداثی خصوصنده ثبات عدم قبوللری
بروسه یه نفی و اجلالرینی نتیجه ویروب ایكی بچق سنه مدت اوراده اقامتله كرفتار محن و كدار
غربت و كربت اولدقدن صكره عفو و اطلاق بیورلمه رق درسعادته عودت ایلمشلر ایدی
بیك ایكیوز اون ایكی محرمنده صدر والای آناطولی یه صعود و اون اوچ جمادی الآخره سی
اوایلنده روم ایلی پایه سی احسانیله سوزان قلب حسود ایدوب بیك ایكیوز اون درت
رجبنده بالفعل صدر والای روم ایلی یه رونق افزا و بعد العزل اون سكز شعبانندہ ثانیا
رونق بخش اوله رق بیك ایكیوز یكرمی بر رجب شریفنك اوچنجی كونی منصب نقابت جلیله
الشرافه شرفیاب اولمشلر ایدی بیك ایكیوز یكرمی ایكی سنه سی محرمنك اون یدنجی كونی بعد العصر
ترك دغدغه جهان و عزم بستان سرای جنان ایلدیلر اسكدارده مقبره مخصوصه لرنده
مدفون رحمه فنا و متواری خاك پاك عنبرسا درلر * مات علامة الدهر * تاریخ وفاتلریدر
مولانای مشار الیه حصه مند انواع علوم صفحه جبیننده انوار سیادت عیان و جنابت احوالنده
شعاع نجابت بریق اللمعان سید اید معالی كستر نیر خیر مكارم پرور اولوب آثارندن وقت
شبابده تكلم اولنمش اكثری فارسی دیوان مرتبی و رسائل متعدده سی و اطراف كتبه تعلیقاتی
و زمخشرینك اساس البلاغه نام كتابدن مجازاتنی تجرید ایله اعجاز المجاز كتابی و درت یوز
مقداری مدون انشاسی و سائر تقاریر بلیغه سی و غایتله خوب خطی واردر اواخرنده سلیمیه
تكیه سی شیخی شیخ نعمة الله افندیدن اخذ انابتله دائما ذكر و فكر ایله مشغول ایدیلر رحمة الله علیه *

یوم ولادتلری روز وفاتلرینه تصادفی اتفاقات غریبه دندر

المولی درزی زاده السید عبد الله افندی

مولانای مشار الیه عصر سلطان سلیم خان ثالثده الی سنه‌دن متجاوز رونق افزای
مقام فتوی اولان درزی زاده مولانا السید محمد عارف افندینک فرزند فروزنده‌سی اختر بلندی
عالم عدمدن صحرای وجوده پا نهادهٔ درود و دایهٔ جودت و ذکاوت آغوشنده
مبلغ کماله صعود ایلدکدنصکره تحصیل علم و معارفه سالک و شیمهٔ علما اوزره مدرسلکدن
روسنه نائل و مالک اولمشلر ایدی دور مدارس و طفرات بیدرپی ایله مخرج مولویتلردن
ازمیر و بعده بلاد اربعه‌یه اوغرامقسزین مکهٔ مکرمه و استانبول قضالریله نائل مرام
و بیک ایکیوز یکرمی سنه‌سی ماه صفرینک سکزنجی کونی صدر اناطولیه زینت
افزا و ایکیوز یکرمی ایکی سنه‌سی محرمینک اون سکزنجی کونی رائف اسمعیل
پاشازاده ابراهیم عصمت بکک وفاتندن منصب نقابت سادات کرامه
شرفبخشا اولمشلر ایدی یکرمی اوچ سنه‌سی ماه شوالنک ایکنجی کونی اولا و بعد العزل
یکرمی یدی سنه‌سی غرهٔ غرای جمادی الآخره سنده ثانیا مقام والای فتوایه رونقده
عاطفت اولوب اوتوز سنه‌سی ربیع الآخرینک اون سکزنجی کونی عزل و اوتوز
التی سنه‌سی رجبنده بعض حسادک غمز و نفاقلریله منفیاً یه نفی و اجلا اولنوب ایکی
سنه‌دن متجاوز اوراده اقامتله گرفتار انواع الم و محن اولدقلری حالده اوتوز
سکز سنه‌سی شهر شعبان شریفینک اون دردنجی جمعه کونی که خداوندگار غازی عبد المجید خان
حضرتلرینک دولتبخشا بولدقلرینک ثمرهٔ حسنه‌سی اوله‌رق عفو و اطلاق اولنه‌رق درسعادته
عودتله خانهٔ ساحلخانه‌لرنده اقامت اوزره ایکن ایکیوز قرق درت سنه‌سی
شهر جمادی الاولینک یکرمی اوچنجی کونی لذت بخش خوان عمیم النوال ممات
و تارک مشعلهٔ کائنات اولوب اسکدارده قره جه احمد جوارنده کائن
قبر مخصوصنده دفین خاک مزار اولدی تفصیل ترجمهٔ حاللری مشایخ اسلامیه
صره‌سنده یازلمشدر * رحمة الله علیه * * *

المولی

المولى الفاضل السید زین العابدین افندی

مولانای مشار الیه شیخ الاسلام سلمه السلامدن چلبی زاده اسماعیل عاصم افندینك حفید
روشن‌سعیدی و صدر اسبق زاده محمد سعید افندینك مخدوم سعیدیدر بیك یوز التمش اوچ
تاریخنده طراز گهوارهٔ وجود اولوب بیك یوز سكسان یدی سنه‌سنده رؤسا
رؤسه نائل و طریق علمیهٔ رسمیه‌نك مراسمنه مائل اوله‌رق دورهٔ معتاده ایله بعد التكمیل
دار الحدیث سلیمانیه‌ده رئیس المدرسین و بلاد ثلاثه معاونه‌نك بریله مخرجه رصد
بایغ ایكن اون بش سنه‌سی اسكدار مولویتی توجیه اولنمغله مغموم و ایكیوز یكرمی بر سنه‌سی
ادرنه و یكرمی ایكیده مكهٔ مكرمه و استانبول پایهٔ رفیعه‌لریله مشرف و بیك ایكیوز
یكرمی اوچ شوالنك دردنجی كونی دری زاده عبدالله افندینك مقام مشیختی تشرفنده
جاه جلیل نقابت ایله حائز اقبال و شرف اولوب یكرمی سكز جمادی الآخره‌سی
غره‌سنده عزل الیه اخلاف اسلاف دفتر علماده معزولین نقیب الاشراف یازلوب
یكرمی طقوزده اناطولی پایه‌سیله رفیع الشان و اوتوز سنه‌سی ربیع الآخرینك
اوننجی كونی مقام بلند احترام شیخ الاسلامی ایله كامران اولدیلر اوتوز اوچ سنه‌سی
ربیع الآخرینك طقوزنجی كونی عزله مبتلا و بروسه‌یه اجلا اولنمشلر ایدی اوتوز درت
محرمنده قرینهٔ اطلاق اوله‌رق اسكدارده زبیندهٔ بالاخانهٔ اقامت و كذا رنده ایام
راحت ایكن اوتوز طقوز سنه‌سی رجبنك اوننجی كیجه‌سی بو كهنه سرای فانیدن
انتقال و رحلت و عزم دار نعیم جنت اولمشلردر منلا كورانی جامعی قارشوسنده جدلری
چلبی زاده مرقدلری جنبنده متواری خاك پاك مغفرت اولدی تفصیل ترجمهٔ حالی
مشایخ اسلامیه صره‌سنده زیبا بخش سلك سطور اولمغله بورده بو قدر رجوع ایله
* اكتفا اولندی رحمة الله علیه *

المولى السید محمد امین افندی

مولانای مشار الیه شیخ الاسلام سلمه السلامدن شهید سعید السید فیض الله افندی
زاده شیخ الاسلام اسبق السید مصطفی افندینک مخدومی صدارت رومدن معزول ایکن
بیک یوز سکسان بر سنه‌سی جمادی الاولیسی اواخرنده وفات ایدن نقیب سالف
الذکر عبد الله افندینک ثمرهٔ وجودی و خلف صالحیدر بیک یوز سکسان اوچ سنه‌سی
محرمنک یکرمی سکزنده طریق تدریسه دخول ایدوب دور مدارس معتاده‌دن صکره
بیک ایکیوز اون بر سنه‌سی رمضان شریفی غره‌سنده ضبط ایتمک اوزره یکیشهر ملالوغی
و بیک ایکیوز اون طقوز محرمی غره‌سندن اعتبارا بروسه حکومتی و ایکیوز یکرمی ایکی
ربیع الاخرینک اون بشنده مکهٔ مکرمه پایه‌سی احسان اولنمشیدی ایکیوز یکرمی یدی
سنه‌سی ذی القعده‌سنک اون بشنده استانبول قضاسی ایله بکام اولدقدن صکره
ایکیوز یکرمی سکز سنه‌سی جمادی الاخره‌سی غره‌سنده چلبی زاده حفیدی نقیب سالف
الذکر السید محمد زین العابدین افندی یرینه نقیب الاشراف اولوب ایکیوز اوتوز بر ربیع
الاولنک اون اوچنده عزل و نفی اولنمشلر ایدی بعده الاطلاق ایکیوز اوتوز ایکی محرمی
غره‌سنده اناطولی پایه‌سیله تکریم اولنمشیکن ایکیوز اوتوز اوچ سنه‌سی رحلت دار
بقا ایدرک اسکدارده اجداد و پدرلری مقبره‌سنده مدفوندرلر رحمة الله علیه *

المولی السید محمد صدیق افندی

مولانای مشار الیه شیخ الاسلام اسبق السید یحیی توفیق افندی مرحومک حفیدی
اولوب بیک یوز یتمش ایکی سنه‌سی رمضاننده قدم نهادهٔ گهوارهٔ شهود و سن تمییزه
واصل اولدقده تحصیل علوم و معارفه بذل مجهود ایدرک بیک یوز طقسان التی سنه‌سی محرمنک
اون ایکنجی کونی طریق فیض رفیق تدریسه داخل و دورهٔ مراتب معتاده‌دن صکره بیک اون سکز
سنه‌سی جمادی الاولی غره‌سنده اسکدار و بیک ایکیوز یکرمی اوچ سنه‌سی شعباننده
ادرنه پایه‌سی و یکرمی بش سنه‌سنده مصر قاهره و یکرمی سکز محرمنده مکهٔ مکرمه پایه‌سی
و سنهٔ مزبوره رجبنده اون سکز ماه مدت ضبط ایتمک اوزره بالفعل مکه مکرمه قضاسیله

قضاسیله کامیاب و مدت حکومتلرنده دعاپ و خوارجلک بیت الله و حرم شریفه
سوء قصد و اهانتی اثناده وقوعه کلان حسن خدمتلرندن طولایی درسعادته
عودتلرنده یعنی بیک ایکیوز اوتوز برسنه سی شهر ربیع الاولنک اوناوجنجی کونی نقابت
سادات کرام و استانبول پایهٔ رفیعه سیله رهین احترام و اوتوز اوجده خدمت
جلیلهٔ نقابتدن معزول و اوتوز التیده مکرر خدمت مذکوره ایله محترم اولدقدن صکره
اوتوز یدی ذی القعده سنک اونجی کونی عزل ایله حسب المقدر مزبوره اجلا و اوتوز سکز
سلخ صفرنده عفو عالیه مظهر قیله سنهٔ مزبوره رجب شریفنک اوجنجی کونی ثالث
مسند نقابت اشرافه تشریفیرا و بیک ایکیوز قرق ذی القعده سنده صدر عالیقدر روم
ایلی به رونق فرما اولوب قرق برشوالنک یکرمی سکزنجی کونی ترک حیات جاودانی
و واصل رحمت رب پروردکاری اولهرق فاتح جوارنده کائن یکی چشمه قربنده اجدادلری
مدرسه سی حظیره سنده دفین خاک عطرناک اولمشدرلر مولانای مشارالیه عالم و عامل
و نظیف و کامل و فنون شتایه عارف احوال عالمه واقف محب علما و فضلا عفت و سماحتله
فائق الاقران حسن طبیعت و جودت خط و جربزهٔ نطقده نادرهٔ زمان ایدی
نقدینهٔ عمر عزیزینی صرف ایله ادخار و جمع ایلدکلری کتب و اثاری مدرسهٔ مذکوره
درونده مجدد الانشاسنه موفق اولدقلری کتبخانهٔ زیبایه وضع و وقف ایدرک دفتر
اعمالنی نام صاحب الخیرا ایله مطرز و معنون ایلدی رحمة الله علیه * * *

المولی السید عبد الوهاب افندی

مولانای مشارالیه سینوبده دفین خاک عطرناک اولان سید بلال قدس سره المتعال
حضرتلرینک سلالهٔ طاهره لرندن ایا صوفیهٔ کبیر جامع شریفنده یسن خوان اولان السید
مصطفی افندینک محذومی علمای عصر سلیمیه دن عثمان افندینک نجل نجیب و فرزند ادیبیدر
طریق تدریسه دخولندن اعتبارا بیک ایکیوز اوتوز اوج سنه سی کلنجیه دکین دوره مدارسی
و قطع مراتبله مخرج موله لیلردن سلانیک قضاسنه نائل و بلاد اربعه پایه سنه واصل

اوله رق برا رالقده سفارتله ایرانه روان وایفای لوازم مأموریتله درسعادته عودت
وبو یاناولدقلری آوانده مکهٔ مکرمه پایه سی احسان وچوق کچمکسزین استانبول پایهٔ
رفیعه سی توجیهیله کسب شرف وعز وشان ایتمشدر واوتوز برسنه سی ذی الحجه سی غره سنده
صدر رومی زاده احمد رشید افندینک انفصالندن صدر صدارت اناطولی ایله شادان اولمشلر ایدیکه
مذکور اوتوز اوچ سنه سی ربیع الآخرینک یکرمی ایکنجی کونی توفیق افندی حفیدی صدیق افندینک
انفصالندن نقابت سادات منصب رفیعنه برونق افزا وبعده روم ایلی پایهٔ جلیله سنه
دخی پانهاده اولوب اوتوز آلتی سنه سی جمادی الآخره سنک یکرمی دردنجی کونی مقام
مشیخت انتخاب وطرف سلطنتدن دورش فضائل پوش لیاقتلرینه اکی خلعت بیضا وتوجیه
مقام والای فتوی ایله قدر علیالری دها بالا اولمشیدی اوتوز سکز سنه سی صفرینک
یکرمی بشنجی کونی معزول وطقوزای مقداری مدت از مبدده اقامتله عودت وخانه لرنده
عبادت ودعای دوام عمر واقبال پادشاهی ایله مشغول ایکن قرق اوچ سنه سی شوال
شریفنک یکرمی ایکنجی کونی ثانیا جای والای فتوی ایله تلطیف وقد قامت استقامتلری
خلعت بیضای سمور ایله تشریف بیورلمشیدی بوکره دخی درت سنه اون ای یکرمی آلتی کونلر
کمال عز واحترام ایله مقام والای مشیخته متکا پیرا اولوب بالجمله علما وصلحا حقلرنده فوق
الغایه حسن معامله ونوازش ایفاسنه اعتنا وتمشیت مصالح شرعیه ومهام مهمه ده کما ینبغی بذل جهد
اوزره بیورمشلر ایسه ده مقتضای هرم پیری بدنلرینه طاری اولان ضعف حسبیله قرق سکز
رمضانینک اون یدنجی کونی لاجل الاستراحه عفو بیوریله رق خانه وساحلخانه لرنده مشغول
عبادات وطاعات ایکن قرق طقوز سنه سی رمضان مغفرت نشانک عشر اخرنده رجب ولیلهٔ
قدرده بهشت لحد مغفرت اولدی ابتدای نشأتلرندن انتهای زمانلرینه دکین کچن احوال
مشایخ اسلامیه تعدد سنده بروجه تفصیل ذکر وبیان قلنمشدر * رحمة الله علیه * *

المولی السید الحاج محمد ابو الخیر افندی

مولانا می مشار الیه شیخ الاسلام سلف مقامدرلری محمد شریف افندینک شاخ شجرهٔ وجودلری ونهال

و بر نو نجم مسعود بدر حال شبابکذار ایله دبستان تحصیلده بذل اجتهاد و دستیاری فیض
خداداد ایله تکمیل ملکهٔ استعداد ایلدکدن صکره بیک یوز سکسان یدی سنه‌سی خارج
رؤسیله طریق تدریسه عازم اولوب نسیم توفیق ربانی ایله حرکت و موالئ عصرک مجالسنده
ادارهٔ کؤس فضل و حکمت قیله‌رق سلانیک و شام شریف منلالغیله کوکب اقبالی برتوافروز
برج سعادت اولمشیدی بیک ایکیوز اوتوز ایکی تاریخنده بالفعل مدینهٔ منوره یه قاضی اوله‌رق
حرم شریف نبوینک تعمیراتنده بالنفس خدمت باعث الفیض والمغفره یه موفق اولدقلری
وزادی حج و ایفای لوازم حج و نح ایلدکلری حالده تکمیل مدتله درسعادته عودت و بیک
ایکیوز اوتوز بش جمادی الآخره سنده استانبول قاضیلغی ایله بکام و بعد العزل بیک ایکیوز
اوتوز یدی ربیع الاولینک اونبجی کونی نقابت اشراف منصب جلیلی ایله مقضی المرام
اولمشلر ایدی بر مدت صکره جه بیک ایکیوز اوتوز سکز جمادی الآخره سی اواخرنده وفات
ایدوب ابا ایوب انصاری رضی الله عنه الباری تربهٔ شریفی جوارنده دفین خاک مغفرت
اولدیلر مولانای مشارالیه علم و فضیلت و معرفتله یکانه عفیف و ظریف و نقیه و هرفنه
دانف مدت عمرنده شبهاتدن کنار و سندنا صدورا نما مشرپاک سیرت و بر کوهر کرانقیمت
وحید و فریدانه ایدی بر کیجه عالم منامده حضرت سید المرسلینی مشاهده ایدوب خدمتی
مقبول اولدیغنی تبشیرله مبشر اولدیغندن تحدیث للنعم حیاتلرنده نقل ایلدکلری موثوق به
و معتمد علیه بر ذاتک لساننده مسموع و آثار قلمیه سندن منظور اولدیغی بعض رساله ده
کورلمشدر نور الله مرقده و جعل الجنة مثواه * * * * * *

المولی السید احمد رشید افندی

مولانای مشارالیه علماء صدور رومدن تاتارجق زاده عبدالله افندینک شاخ
دوحهٔ وجودی و ثمرهٔ شجرهٔ نسل مسعود بدر بیک یوز یتمش بش سنه‌سی ذی الحجه سنک
اونبجی کونی پردهٔ سرای عدمدن ظهور رواجن وجوده فیض نور ابتسم یدی پدری مشارالیهک
خطیرهٔ تربیه سنده قامت کشیده اولوب مثال نخل سرفراز چمن برکت و بار معارف ایله تزیین

اولدقده طریق سعادت رفیق علمیه ایله جلوه نمای حرکت و بیك یوز طقسان بشر
محرمنك یکرمی اوچنجی کونی مخرج رؤسنه نائلیتیله انتباسنی شرف وقربت ایدوب
بیك ایکیوزاون التی سنه سی محرمنده قدس شریف قضاسیله سرافراز و بیك ایکیوز
یکرمی ایکی شعبانسنده قاهرهٔ طاهره حکومتیله اعزاز اولنمشیدی بیك ایکیوز یکرمی
سکز سنه سی محرمنك یکرمی یدنجی کونی مکهٔ مکرمه پایه سیله بکام و ایکیوز اوتوز
بر سنه سی ربیع الاولنك اون طقوزنجی کونی دار الخلافة العلیه پایه سی ایله مقضی المرام
اولمشیدی بیك ایکیوز اوتوز بش رمضاننك اون یدنجی کونی اناطولی پایه سی
احسان و اوتوز یدی سنه سی ربیع الاخرینك بشنجی کونی بالفعل اناطولی صدر
والاسیله شادان اولوب اوتوز سکز تاریخنده معزول و ایکیوز قرق بر سنه سی
شعباننك یکرمی برنجی کونی روم ایلی پایهٔ جلیله سنه موصول اولمشلرایدی سنهٔ
مرقومه شوالنك یکرمی طقوزنجی کونی منصب جلیل نقابت ایله احترام اولنمشلر قرق
ایکی سنه سی ذی القعده سنك غره سنده صدر والای روم ایلیده خلیل حمید پاشا
زاده میرعارف تعقیب ایدوب قرق درت سنه سی محرمی غره سنده معزول و یرلرینه
چرکس بك زاده میر محمد رحمی افندی موصول اولدی قرق یدی سنه سی ذی الحجه سنده
نقابتدن دفع عفو بیورلمه رق نقابت مذکوره ابنه عصمت بك زاده عارف حکمت
بك افندی تبجیل اولنمشلر صاحب ترجمه مشار الیه خانه و ساحلی نه لرنده دعا ثنالرن
دوام عمر و دولت پادشاهیه اولدقلری حالده ایکیوز اللی بر سنه سی شعباننك اون التنجی
کونی رئیس العلما اولدیغی حالده مات رئیس العلما ١٢٥١ * رحمه المولى تاریخی مصراعنجه عازم
گلزار جنان اولمشلردر مولانای مشار الیه عالم و فاضل حسیب نسیب بر ذات شریف اولوب
مسعود و اوله رق ربوانجه اولدیغی مقداری اشعاری واردر رحمة الله علیه بو غزل اشعار دربارلرندندر

منظومات
به فرمان عالیسی
زاده قرائت
اولندیغی کوندر

غزل

باری تنها بولور سبا افشای رازانمکده کوزم	خلق ایچنده اول سهی عرض نیازانمکده کوزم
حیله مشقله عمرلر ایملت امر عسیر *	نیرجور دلربادن احترازانمکده کوزم

چشم مستك سوزه رك بكدر درنو نازايچره ايدر
قبلهٔ حاجات دل محراب ابروسنده در
درد عشقده صبر و طاقت خيلى مشكلدر اى رشيد

هر نگاهك بر بر فندر امتيازه تيمكده كوزه
بو جهتله عاشقه ترك نمازه تيمكده كوزه
گرچه ترك نازه يمين دلنوازه تيمكده كوزه

المولى الفاضل الكامل السيد الحاج عارف حكمت بك افندى

مولانای مشار اليه نقيب سالف الذكر اشرف اسماعيل پاشازاده ابراهيم عصمت بك افندينك مخدوم فضائل مرسوميدر بيك ايكيوز بر سنه سى خلالنده مانند ماه مسعود ضياگستر عالم وجود اولوب ايكيوز اون برده رخشنده نام فيضرا تشدى دفتر دربدر رونقده اعلا و مدارس معتاده صره سيله رونق بخشا اولدقدن صكره پيرا عظم اقبالى ايكيوز اوتوز بر سنه سى قدس شريف و ايكيوز اوتوز التى سنه سى مصر قاهره و ايكيوز اوتوز طقوز سنه سى مدينهٔ منوره مولويتلرنده طالع و فرق ايكى سنه سى دار الخلافة العليه قضاسى پايهٔ معتبره سنى حائز و ايكيوز قرق يدى سنه سى ذى الحجه سنده نقابت خدمت مستوجب الفخرى ايله ممتاز بيوريلوب قرق سكز سنه سى محرم الحرامنده صدر اناطولى پايهٔ جليله سى ذات بيهمتا پيلرينه اقتباس شرف و مزيت و اللى سنه سى صفرينك التنجى كونى منصب نقابتدن انفصال و اختيار استراحتيله اللى درتده روم ايلى پايهٔ رفيعه سنى دخى بالاحراز بعده مجلس والاى احكام عدليه و مؤخرا دار شوراى عسكريه اعضاسى صنفنده لامع اولمش و ايكيوز التمش ايكى ذى الحجه سنك ايكنجى سبت كونى مسند والاى مشيخت اسلاميه يه رونق افزا اولوب ايكيوز يتمش سنه سى جمادى الاولى سنك يكرمنجى [illegible] كونى بالانفصال رزم ايله حصار زنده كاشانهٔ سعادت آشيانه لرنده عبادات و طاعات ايله ذكر ذكائرده مزاولهٔ كتب و اسفار و مداولهٔ صفايح صحايف اثار ايله امرار ايام و ليالى ايلمكده ايكن يتمش بش سنه سى شعبان شريفنك اون بشنجى احد كيجه سى طى كردهٔ برات انفاس و متوجه دركاه خالق الناس اولوب اسكدارده نوح قپوسى جوارنده كائن مقبرهٔ مخصوصه ده مثوا رهين خاك عنبرسا اولديلر تفصيل ترجمهٔ حاللرى مشايخ اسلاميه حضراتى كشيدهٔ سلك املا قلنمشدر رحمة الله عليه بو غزل اشعاردر يادگارلريدر * * * * *

غزل

گلشن كرنيفر نورايله سيرا بدر بوشب
هر غنچه بر كابچه مهتابدر بوشب

بيدار ايدرمى بانكك نيازم سپيده دم *
بخت سياه روز كرانن خوابدر بوشب

مست ايتدى هوشنى بزم چراغان ماهتاب
كيم زيب ودوش شمع فروزه سنجابدر بوشب

آئينهٔ جمال هنر بخت تيره در * *
ظلمت مدار زار بشر شب تابدر بوشب

حكمت بوانشين سخن دلفروزا بلسه
روشن چراغ محفل احبابدر بوشب

المولى السيد عبد الرحيم افندى

مولاناى مشار اليه بروح اصحاب فضل و عرفان اولان محروسهٔ بروسه خاندان علماسندن و موالىٔ دوريه دن اولوب عهد سلطان سليم خان ثالث عليه رحمة الباعثده انتقال دار بقا ايدن سليم ملا مرحومك فرزندبوزپدر عالیگهرلری اثرینه اقتضا و افاضهٔ مربيلريله تحصيل معارف و علومه سعى صرف بيهمتا ايدرك ايكيوز اوچ سنه سى خلالنده طريق تدريسه دوريه يه داخل و غرر كمال و هنرلرى شيخ الاسلام اسبق درى زاده عبد الله افنديك منتظم سلك اعتبارى اوله رق توجه و همتلرينه نائل و ممتاز اماثل اولمشلر ايدى دورهٔ مدارس طريق دوريه يى تكميل ايلدكلرى اثناده يكرمى بش سنه سى بوسنه و يكرمى سكزده صوفيه مولويتلريله بكام و قضاياى مذكوره لرينده نصفت و عفتله مدت معتاده لرينى حسن اختتام ايلدكلرى پسنديدهٔ اكابر اعلام و مرغوب انام اولوب خصوصا صوفيه مولويتى اداسنده دخى بعض امورده رأى و تدبير اصابت آراسى حقلرنده مخرج اعتبار بيورلمسنه مستدعى و اول خلالده مأمورا اول طرفده بولنان رجال دولت عليه دن چلبى افندى مرحومك سيما خورشيد احمد پاشانك حسن نيهادتلرى برهان مدعا اولمشيدى بعده اوتوز اليتنجى سنه لرنده دار المبينهٔ ادرنه و اوتوز سكز خلالنده مدينهٔ منوره قضاسنه بسط سجادهٔ احكام شريعت و اول بلدهٔ مباركه ده امور شرع پيغمبرى يى بروجه حقانيت رؤيت ايلدكلرى باعث سعادت اولوب بعد العوده فرق الفنده منصب رفيع قضاء دار الخلافه ايله عواطف شاهانه دن تلطيف و قدر و اعتبارلرى تزايد و تضعيف قلنمشيدى

قلمندیکی عفت و دیانتلری جمله طرفندن مسلم و سیمای پادشاه عدالت قرین سلطان محمود خان ثانی عدلی علیه رحمة الباری دیده مشهود واشکارا اولمغله خلف نعم السلفلریت خلاف یعنی قرق سکز سنه سی منصب مذکورده مکررا بخشنده زیب وشرف اولدیلر قرق طقوز محرمنک بشنجی کونی اناطولی پایه سیله بکام والی سنه سی صفرنک التنجی کونی عارف حکمت بک افندی حضرتلری برتبه جاه شرفپناه نقابت جلیله ایله مظهر توقیر واحترام وناثل الطاف شهریارانه اولمشلر ایدی الی ایکی سنه سی شوال شریفی غره سنده بالفعل صدر والای اناطولی یه زینت افزا والی درت سنه سی غره لرنده رونما اولوب موخرا صدر روم ایلی پایه جلیله سی دخی حائز اولدیلر کذا زنده ایام و شهوردن ایکن ایکیوز الی یدی سنه سی جمادی الآخره سینک اون یدنجی کونی ارتحال دار بقا ایدوب چهارشنبه بازارنده واردار زعا شیخ محمد افندینک قبرستاننده دفین خاک غفران کرد اولدیلر مولانای مشارالیه علم وفضل ایله آراسته وجود وسخی و مکرمت وعفت واستغنا ایله پیراسته بر ذات شریف سماحت ردیف ایدیلر رحمة الله علیه *

المولی السید محمد اسعد افندی

مولانای مشارالیه عهد سلیم خان ثالث علیه رحمة الملک الباعث علماسندن اولوب موقتا مدینه منوره قاضیسی اولوب اثنای طریقده غریقا ارتحال دار بقا ایدن حسینی فلکشنچی الحاج احمد افندی مرحومک صلبندن بیک ایکیوز بر خلالنده زیب مهد وجود اولوب سن تمییزه رسیده اولدقده والدی مرحوم مشارالیهدن وبعض علمادن مقدمات علوم عربیه یه شروع ایدوب اول خلالده یعنی ایکیوز اون اوچ تاریخنده والدی قدس شریف قاضیسی اولدقده برسنه دیار مقدسه ده اقامت وتکمیل مدتله درسعادته عودت ایدوب ایکی اوچ سنه مرورنده مصر قاضیسی اولوب منه استعفا وبرسنه مدت خستا منده مدینه منوره قضاسی توجیه اولنمغین جانب حجاز مغفرت طرازنده عازم ایکن بحر سویشده راکب اولدقلری سفینه تلف اولوب ایچنده بولنان نفوسدن صاحب ترجمه ایله برادرزاده سی وهمسنی دیوان همایون قلمی کتبه معارف سنداننددن اولوب بولندن اوتوز سنه مقدم بوغازایچنده استینیه نام محلده غریقا وفات ایدوب استینیه مقبره سنده مدفون اولان عبدالرحمن افندی نام ادیب بیم جانله

بر سفینه یه بیشوب حفظ ملک مثال ایالتلرینه کوتوریلیرکن دریاده قالدقلرندن صکره ساحل
سلامته چیقدقلرنده عربان کریانک بر قریه یه وصوللرنده اتفاقا اول طریقده مصرده والی
والاشان اولنلردن بر دلیر سعد زالسبق خورشید پاشا مرحومک دائره سی اتباعندن بر مرد غیور
غضنفراسا ظهور ایدوب اول ایکی نهال باغ فضیلتی اکاریکاب ایله استصحاب ایدوب والی
مشار الیه حضورینه کتوروب کرکی کبی حقلرنده اکرام و حرمت و سمت وطنلرینه معززا اعاده
وارسال ایتمک ایستیوب فقدان والد ایله بی ثروت و سامان درسعادته وصوللرنده
صاحب ترجمه رؤس تدریس و معیشت مدرسینه نائل و همت تحصیل معارفده حصر اوقات ایله
مائل اولوب مشهور زمان خواجه لرندن افندینک مدت وفیره حلقه درسلرینه اعاده سنده حاضر
و مهرمعرفته مجد غیرتجا صرف اولوب فرط ذکا و کوششی بی همتا ایله سبقت اقرانه ایلمشیدی
لکن انفاق عیال ضمننده اکتساب معاش ایله اشتغاله نشر علومه مانع اولوب روم ایلی
و اناطولیده بعض قضالره نیابت و درسعادتده خدمات شرعیه ده استخدام دخی بالینی
مشهود خاص و عام اولدرق او نوزطقوزده خلال سنده و قعه نوبیرشاه زاده مرحومک
حسب القدر انفصال لرنده و قعه نوبیر دولت و کوکب اقبال نظر شهریاری ایله درخشنده مطلعنده
سعادت اولمشیدی چونکه بجدیدی وقعه خیریه نتیجه حسن ظهور و مدار اقبال و سرور اولدقده
موقتا اسکدار مولویتیله شادان و اردوی همایون قاضیلغی توجیه و احسان بیورلیوب
چونکه بجدیدی درسعادته جلب بیورلمقین منصب اولان اسکدار قضاسنی بالفعل ضبط ایتمکلنده
نکته مکرمه بویه سیله مجهول و برسنه مرورنده صوفیه دنبهر کوپری طرفلرینه تحریر نفوسه مأمور و عودتنده
نفوسم و تابع ایجادنده نظارتنه عهده سنه توجیه و دارالطباعه نظارتنه دخی علاوه مأموریتی بیورلیوب
فرق عسکر خلالنده استانبول پایه سی و بعد برهه من الزمان بالفعل استانبول قاضیلیغی
توجیه و التی ماه مرورنده نظارت مذکوره عهده سنده اولدیغی حالده بابپایه انا طولی سفارت
سنیه ایله جانب ایرانه و برسنه دن صکره تکمیل مأموریتیله درسعادته وصول والتفات
شاهانه یه موصول اولوب نوفیرلدر دوشانلمشیدی بعد الوصول امتداد انحراف
مزاج ایله نظارت مذکوره دن معزول ایکن قرنتنه نظارتنده بر مدت استخدام و بعده بالعزل

بالعزل روم ایلی پایه سیله اکرام اولنمشیدی برابت تنظیمات خیریه ده مجلس احکام
عدلیه اعضالغیله ایکی سنه قدر ایفای مأموریت وکسب شان ومفخرت ایدوب بعده مجلس
مذکوردن معزول اولدیغی اثناده اللی یدی سنه سی جمادی الآخره سنده نقیب الاشراف
السید عبدالرحیم افندینک ارتحالنده خدمت جلیله نقابت اولنمش آرایخنده بالفعل روم ایلی صدارتیله
مبجل ومستعد اولوب اولدیغی ماه صدارت مذکورده اجرای احکام شرع منیفه دقت وللدل الانفصال
مجلس موقته مأمور اولدی النمش ایکی اواخرنده مکاتب عمومیه نظارتی عهده سنه توجیه وقدر وشانی
تنویه بیورلدی نجابت وجود وامتداد انحراف مزاج سببیله مکاتب عمومیه نظارتی
النمش درت صفرینک ابتدا سنده مجالس معارف عمومیه نظارتنه تبدیل اولنوب لکن
بوکره انحراف مزاج قابل دوا اولمامغله شهر مذکورک اوچنجی صالی کیجه سی ساعت سکز
بچق راده لرنده مرغ روح پر فتوحی قفس جسمندن عالم عقبایه پرواز ایتمکله ایرتسی کونی
سلطان احمد خان جامع شریفی مصلاسنده نمازینی جماعت کثیره ایله حاضر اولان علما
وصلحا وسیما مفتی زمان وصدور وبعض مشیران وارکان سلطنت بالاداکتبخانه سی خطیره سنده
اعداد ایلدیکی لحد مغفرته نهاده اولندیلر رحمة الله علیه مولانای مشارالیه علم وفضل ایله آراسته
وشعر وانشا ایله پیراسته اولمغله مشاهیرا نام رندلن ترجمه مستطرف وامن ظفر وزیبای
تواریخ وباغچه صفا اندوز ورسائل کثیره ومرتب دیوان اشعار ومدون منشآت
نامداری وسائر آثاری سرمشق ارباب کتبخانه سنده موجود ومهیادر

المولی السید الحاج حسن حسین بک افندی

مولانای مشارالیه صبیت سیمی الرحمة علیه شام جنت مشامده بین الاهالی بیت الشرفا
ونیمکله معروف خانه عالیلرینک نژاد صاحبی سادات حسینیه دن قبرس جزیره سی
محصلی اسبق مرحوم الحاج محمد آغانک بحر سیادتندن تا قیدار جوهر نابدار وجودی جزیره
مذکوره ده معدن رجال احرار اولان لفقوشه ده مبارک ایکیوز اون بش سنه سنده نمودار
اولهرق تربیت پدر عالی همت ایله تفهیم کلامه مکنت کلدکده ابتدا مکتب ادب ولان مکتبده

قرآن کریم بعده صره سیله فن تجوید و وجوه قرائتی معلم کاملدن تعلم و تلمذ و مقدمات
فنون آلیه یی بعض افاضلدن اخذ و تلمذ ذن صکره جانب قسمت ایله والد ماجدلری
درسعادته رحلت ایلدکده الولد الحر یقتدی بآبائه الغر مآلنجه مشار الیه دخی برابرجه
عزیمت و بعض فحول انام و فضلای کرامدن علوم عالیه یی تحصیل و ارباب ایله دواوین و کتب
بدیعیات و نسخ نادره یی محاضرات مذاکره سنه بذل قدرت و کمالات بشریه دن معدود
اولان حسن خطه دخی برابرلق میل و تعشق و اول تاریخلرده بین الخطاطین ممتاز اولان
لا زعم افندیدن ثلث و نسخ تعلیق ایدرک نسخه ذات فضائل سماتی بر درجه تکمیل
تهذیب و تذهیب ایلدیکی حالده کما جرت العاده اورته رؤسیله سرخلقه اهل افاده
اولدرق بعده بلاد روم یه دن صوفیه قضاسنه حسک صحیح استحقاقی صاحب خلعت
بیضا جانب عالیسندن امضا بعده باعتبار مخرج اسکدار رتبه سنه نقل ایله مغبوط
امثال و برمدت صکره چه بیغ اللی سنه سی صفرینک اون طقوزنجی کونی شندن
ضبط ایتمک اوزره مکه مکرمه پایه رفیعه سیله خارج معارج اقبال بیورلوب
ادای فریضه حج و ایفای وجیبه حج دخی و زیارت روضه حضرت سید البشر
علیه الصلوة والسلام ما طلعت الشمس والقمر نیت خالصه سیله حجازدن سمت حجاز
ورکه بود یارب که جا در یثرب و بطحا کنم * مصرعنی زمزمه ساز اوله رق قبله انام اولان
بیت الله الحرامه وصول ایله محصول المرام اولدقدن صکره چند ماه مجاورت و سجاده
نشین ارشاد و ذکرا منشا اولان شیخ محمد جان افندی حضرتلرندن اخذ وصول طریقت
علیه نقشبندیه و انتما سر قدسیه لرندن کسب فیوضات خفیه و جلیه و اختیار مجاهدات
ایله درون تصفیه قلمرق بعده دار الخلافة العلیه یه عودت ایتدکده استانبول پایه
والاسیله قدوملری تشریف و بو توجیه مناسبیله ورق ذاتیلری تضعیف بیورلمشیدی
کمال عفت اوزره بر از مدت آرام و تکرار شوق تام ایله جانب منفرد جالب طیبه
طیبه یه عازم و بو یولده بکلیه دلت زمتنک غایتی عین رحمت اوله جغنی جازم اولوب
یاوری عنایت ملک معبود ایله کعبه مقصوده واصل و اشبو دفعه ثانیه ده مرادی

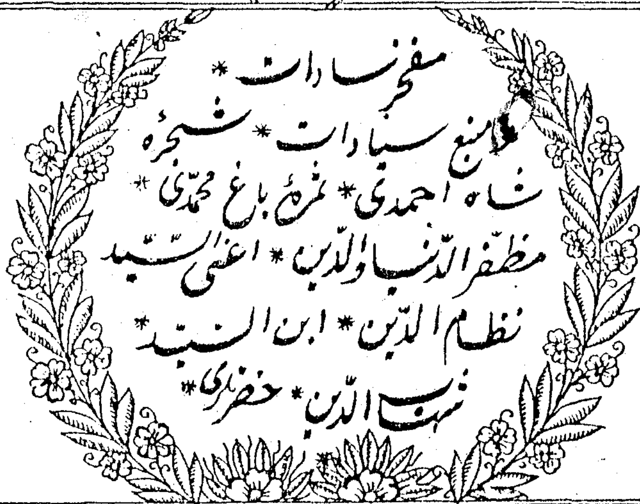
مرادی حاصل اولدقده عزیز مشارالیه حضرتلرینک اشارت لازم الاجرالری ایله
اتمام سلوک و تربیه و اسرار طریقتی بو لیاقتله تلقی ایدرک لابس خرقه خلافت و مختار
عودت و رجعت اولدرق نیجه فقرا دستفیض بخش نظر کیمیا اثرلریله غنای قابلیه نائل و طریقت علیه
مستعد اولانلری بهره یاب ایدوب جمله سالکلری ابتهاج ایتمشلردر علی قدر اهل العزم تأتی العزائم
موافق سنوحه علو همتلری ظاهر و باطن ریاستلرینی جمع ایله اثنا طوره دروم ایلی پایه لرینی
و مکرراً بالفعل روم ایلی صدارتنی احراز ایدرک خلاف شرع شریف حکم و قضادن حذر ایله
جناب احکم الحاکمینه مسئولیته حجت اولمامق ایچون اولوقت اولمازده دعوای مزوری
استماع و امضادن احترازاً اوزره مدت عزیزه لرینی اتمام و عمرلری التمشی اوجه
رسیده اولدرق رونق افزای دست ریاست علما دخی پیرای مسند والای نقابت
اشراف اولدقلری حالده بیک ایکیوز سکز سنه سی شهر صفرینک اون برنجی بازار کونی علی
الصباح ارتحال دار السلام ایدوب حضرت خالد رضی الله عنه ربّ الواحدک تربه شریفه سی
جوارنده والده سلطان تربه لطیفه سی خطیره جنت نظیره سنده دفین خاک عطرناک
اولمشلردر رحمة الله علیه مولانای مشارالیه ثروت و یسار و نزاهت و وقار
ایله خواجه احرار کبی شهرتشعار و منهیاتدن پرهیزکار اولوب درجه بلاغتلری
و قوت احاطه علمیه لری زاده طبع نقادلری اولان اشعاردن و جودت خط ملکه لری
آثار قلم مشکین رقملری اولان لوحه لردن جلی و پدیدار در التمش اوجه باشنده
تکمیل انفاس معدوده بیورملری دخی اتفاقات حسنه دن و ذات ستوده صفاتلری
سادات حسنیه دن اولمقله شو ایکی نسبتله مظهر مغفرت اولملری الطاف
عمیمه رحمانیه دن مستبعد دکلدر * * * * * * *

المولی السید محمد علی افندی

مولانای مشارالیه مناقب جمیله لری مقتضای مقام اوزره مسند علیای مشیخت
اسلامیه یه شرفبخش اولان علمای عظام و فضلای باهر الاتسام صره سنده بیان

وجهیله اولنان شیخ الاسلام سابق مقام بسنجی زاده السید عبد الوهاب
افندینك مخدوم فرح نژادیدر بیك ایكیوز اوتوز التی سنه سی رجب شریفنك
یكرمی بشنجی كونی درسعادتده فنجانجیلر یوقوشنده كائن كوشك كتخداسی قوناغی
دیمكله معروف خانهٔ سعادت آشیانه ده انجمن آرای وجود و پرتو انداز عالم شهود
اولمشدر قاضی زاده طاهر افندی مرحومك مشیخلرنده یعنی بیك ایكیوز قرق اوچ
سنه سی شعبان شریفنك یكرمنجی كونی مدرسلك رؤسنه نائل و شیمهٔ علما اوزره
دور مدارس ایدوب بو صره ده كوملجنه لی محمد افندی و درسوكیلی اسبق حاجی عمر افندی
و قره حصارلی مصطفی افندی و صدر اعظم خواجه دیمكله معروف زنجیرلی مرحوم ابراهیم
افندیدن تحصیل علوم عربیه و فنون شرعیه ایلدكلری كبی حالا مكهٔ مكرمه مدیری محمد افندی
واوقاف همایون ناظر اسبق كاظم بك مرحومدن خط نسخ و ثلث و صدور
عطا مدن امین بك زاده عبد القادر بك مرحومدن دخی تعلیق خطنی تعلم
و تمشق ایله اذن و اجازت المش و طغرات مناسبتیله التمش بر سنه سی صفرك
غره سنده یكیشهر فنار مولویتنه واصل اولمشلر ایدی ترفیع بلاد اربعه ایله بیك
ایكیوز التمش اوچ تاریخنده مكهٔ مكرمه پایه سیله تكرم اولنمش درت سنه سی رمضان
شریفنك یكرمی بشنجی كونی دار السلطنة السنیه پایهٔ رفیعه سیله تعظیم اولنوب
التمش سكز سنه سی شوال شریفی غره سنده بالفعل استانبول قاضیلغیله بكام و ایام
معتاده یی تكمیل و خدمات علیه لری مشكور اولمغله التمش طقوز سنه سی شعبان شریفنك
یكرمی برنجی كونی اناطولی پایهٔ جلیله سیله مقضی المرام و یتمش ایكی سنه سی ذی القعده سی
غره سنده بالفعل جاه والای صدر اناطولی ایله تبجیل و اكرام اولنوب مدت معتاده یی
بعد التكمیل یتمش درت سنه سی ربیع الآخرینك یدنجی كونی روم ایلی پایهٔ جلیله سنه
اصعاد اولنمشلر ایدی یتمش بش سنه سی رجب شریفنده مجلس والای احكام
عدلیه و مؤخرا مجلس عالی تنظیمات اعضاسی و یتمش یدی سنه سنك رجب شریفنك
غره سنده صدر العلماء روم و نائل غایت الغایات مروم اولوب سنهٔ كامله كمال

کمال نزاهتله تعاطی امور و نهایت سداد و استقامتله تسویهٔ احوال جمهور ایله
مدتلرین تکمیل و تتمیم ایتشلر ایدی بیك ایکیوز یتمش سکز سنه سی ربیع الاولنك
التنجی گونی رئیس العلما حسن عشایرج بکك وفاتندن منصب جلیل نقابت اشراف ایله
نائل مطلب اوله رق حالا اول منصب عالیده قرار و دعای واجب الادای
شهنشاهی ایله اوقات گذار درلر مولانای مشار الیه
حسن نسب و شرف حسب ایله مشهور حسن الاخلاق
طیب الاعراق حلیم الطبع سلیم النفس متورع
و متبرع متقی و متشرع مبذول النعم
خاندان کثیر الاحساندرلر
طول الله عمره
آمین

مت رالیه بغداد ایدر ولایت عراقده ساداته نقیب اولدقلری حالده سلطان سلیم خان
علیه الرحمة والغفران استانبوله جلب ایدوب کلی رعایت بیوردقلری مثلو خاقانلرینك
صکره سلطان سلیمان خان حضرتلری جلوسنده ابراهیم پاشا وزیر اعظم ایکن نقیب الاشراف
نصبین اولنمشلردی و بعده فراغت ایدوب سلوک قپوسی خارجنده قپین خاک عطرناکه